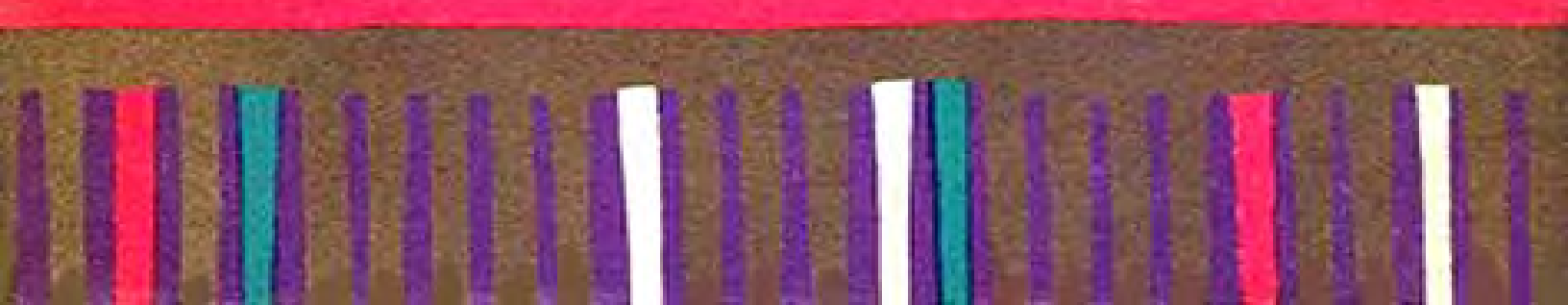
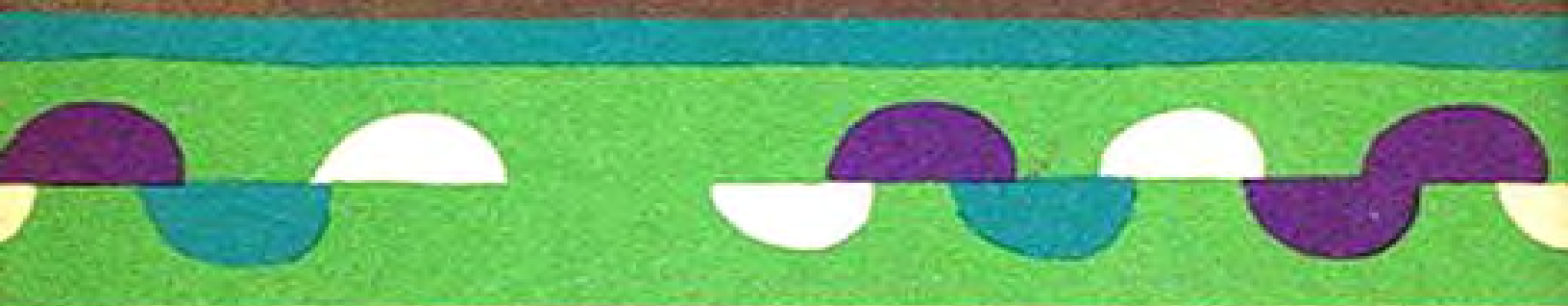

ZÖLDMEZŐSZÁRNYA

MAROSSZENTKIRÁLYI
CIGÁNY NÉPMESÉK

ZÖLDMEZŐSZÁRNYA

MAROSSZENTKIRÁLYI CIGÁNY NÉPMESÉK

NAGY OLGA GYŰJTÉSE

EURÓPA KÖNYVKIADÓ

BUDAPEST 1978

© NAGY OLGA, 1978

ÁDÁM FERENC MESÉI

PIROS KIRÁLY LEGKISEBB LEÁNYA

Volt egyszer, hol nem volt, volt egyszer egy király, Piros király. Annak a királynak volt három leánya. De a király búsult, mert neki nem volt fia, csak ez a három leánya. Egyszer a Fekete király hadat üzent neki. Hát a Fekete király volt a legerősebb a világon. Ő úgy elbúsulta magát, hogy akár vittek neki enni, akár nem, ő semmiből sem evett. Hanem mindig búsult. Sem újságot nem olvasott, mint azelőtt. Neki nem kellett semmi.

Észreveszik a királyleányok, hogy az öregnek nem kell sem étel, sem ital, csak mind búsul magában. Azt mondja a legkisebbik a két nagyobbiknak:

– Nos, nos, testvéreim! Ti nem veszitek észre, hogy apám se nem eszik, se nem iszik, se újságot nem olvas?

– De igen.

– Na, te vagy a nagyobbik, menj, s kérdezd meg!

Elmegy a nagyobbik, kopogtat az ajtón:

– Tessék!

– Adjon Isten jó reggelt, édesapám!

– Jó reggelt, lányom! Mit óhajtasz?

– Eljöttem, hogy megkérdezzem, miért nem eszik, miért nem iszik, miért nem olvas újságot?

– Hát fiam – azt mondja –, mert búsulok. A Fekete király háborút üzent nekem, s most nincs fiam, akit elküldjek.

– Na, nem baj, édesapám! Fogjunk neki soroztatni. Huszonnégy évtől soroztassuk bé őket negyvenig, s menjünk velük.

– Jól van, fiam!

Hát a leány neki is fog, besoroztatja az embereket a háborúba.

Néz ki az apja, s azt mondja:

– Hát ez nem ér semmit!

A leány akkor elbúcsúzott az apjától s anyjától, s elindult. Meddig ment ő? Egy nagy hídig. A Dunán keresztül volt az a híd.

Az édesapja kecskebukát vetett, egy bestelen nagy medve lett belőle, s akkora száját tátott, hogy az egész katonaság belefért volna a szájába.

Hát a leány akkor már a híd felénél volt, meglátta a medvét:

– Menjen az anyja kínja, én már igaz, tovább nem megyek. Akinek kell háborúzni, menjen az!

Visszafordult a leány. Az öreg újból kecskebukát vetett, s átváltozott királlyá, s már otthon volt újból.

– Na, mi az, lányom?

– Hej, édesapám, mit gondol maga? Olyan bestelen nagy medvével találkoztam. Az akkora száját tátott, hogy az egész katonaságot elnyelte volna.

– Na, jó, drága leányom, ti üljetek itthon, ne menjete ti sehová.

Minek szaporítsam a szót? A középső is úgy járt, mint az első. Most a kicsi leány gondolkozik, hogy mit tudjon ő csinálni? Bánátjában ide-oda sétál az édesapja kertjében. Valaki köszönt neki, de ő nem vette észre a nagy búsulásban. Hát egyszer csak észbe kap, hogy valaki köszönt neki az elébb, s „én nem köszöntem vissza”. Pedig ez nagy vétek, mert az Istent emlegette. „Menjek elébe, s köszönjek én is neki.” Úgy is csinált. Elejibe került a vénasszonynak:

– Adjon Isten jó napot, öregasszony!

– Hej, nagy szerencséd volt, hogy te jöttél elém, s köszöntöttél, különben neked sem sikerült volna a terved.

– Hát maga tudja?

– Hogyne tudnám!

– Hát akkor mondja meg, hogy mi az én tervem?

– Édes fiam, te a Fekete királyhoz kell menj, hogy megverekedj vele.

– Igaza van!

– Hanem te csak az apád legénykori kardjával, ruhájával és lovával tudsz odamenni. Másként nem.

– Na, mit adjak magának ezért?

Ád az öregasszonynak egy marék pénzt. Aztán gondolkozik, hogy mit is tegyen? Bémenjen a királyhoz, vagy mit is csináljon? Végül is csak békopogtat:

– Adjon Isten jó napot, királyatyám!

– Jó napot, lányom! Na, mi van?

– Hát édesapám, én is el akarok menni.

– Menj, ülj le magadnak!

– Nem úgy van, édesapám! Én el tudok menni, ha maga is ideadja nekem azt a lovat, azt a ruhát s azt a kardot, ami a magáé volt legénykorában.

– Hej, kurva legyen az édesanyád! Hát ezt te hogy gondoltad? Hát az a ló régen megdöglött már. Azóta híre-pora sincs.

– Ha nem, akkor nem menyek – s azzal kimenyen a leány.

Megáll az öreg, gondolkodik. Visszahívja:

– Na, ide hallgass! Menj az istálló megé. Ott találsz egy téglát, az bé van falazva, de te ki tudod szedni onnan, s találsz egy kürtöt. Fújjál a kürtbe háromszor, s leszakad egy fekete felhő. S akkor majd meglátod, hogy mi lesz még.

– S a ruha?

– A ruha fent van a padláson, a ládában. Az én kardom védi, hogy bé ne lepje a por.

Elmenyen a leány, megkapja a téglát, kiveszi a kürtöt, beléfú háromszor. Na, egy bestelen nagy felhő támad mindjárt. Abból kijön egy ló. Nyerít neki:

– Na, kedves gazdasszonyom! Mikor még apádat hordoztam, már akkor tudtam, hogy veled is kell menjek, amerre jársz.

– Hát te tudsz beszélni?

– Hát hogyne tudnék! (Mert táltos volt a ló.) Menj, vedd ki a ruhát, öltözz fel!

A leány mindjárt fel is öltözött, szépen elbúcsúzott. Nekie nem kellett se katona, semmi. Hát milyenné varázsolta magát az apja először? Másodszor? De most, harmadszorra még csúfabb volt.

Felül a lóra a leány, s menyen. Csak egyet gondolt, s a ló már ott volt a hídnál.

Hej, mikor lássa, hogy a medve nekiugrik, azt mondja a medvének:

– Hallgass ide, te medve! Húzódjál félre, nehogy az legyen, hogy a kardom téged vág le elsőnek.

De a medve még jobban neki a leánynak. Akkor a leány neki a karddal a medvének. S ha félre nem húzódik, a medvének vége.

Menyen haza az öreg. Kérdi a királyné:

– Na, mi van?

– Menj el, te! Ha félre nem húzódik, levágja a nyakamat.

– Vén hóhér, tróger! Hát te mért ijeszted meg a leányomat?

– Hát kellett. Meg akartam látni, milyen bátor. De most már nem féltem.

Menyen a leány, s azt mondja a kardjának:

– Na, kedves kardom, indulj el, s jobbról bal felé vágjál, csapjál. De a Fekete királyt élve hozd ide elé.

Kiszökött a kard. Vágott jobbra, vágott baka, s mindenkit levágott. Maradt csak a Fekete király. Azt élve hozta oda. S a leány hazavitte az apjához:

– Na, édesapám, itt van a Fekete király.

Hát akkor a Fekete királlyal vérükkel szerződést kötöttek, hogy amíg él, bajt nem csinál.

Már a leány olyan bátor volt s vitéz, hogy nem bírta az erejével. Azt mondja egyszer az édesapjának:

– Édesapám, én el kell menjek, hogy lássak világot.

– Ne menj, fiam! Maholnap meghalok, s nem lesz, aki átvegye a királyságot.

– Édesapám, én megyek, hogy megnézzem bár a fél világ életjét s jövőjét.

– Jól van, fiam!

Elbúcsúzik édesapjától, édesanyjától, s viszen magával egy lovaszt. Addig mentek, hogy már kiértek az ő országából más országba. Hol sötétedett meg? Egy szép erdő mellett. Akkor a leány azt mondja a lovászáknak:

– Ide hallgass! Este van, s mi nem látjuk, hová megyünk. Menj, szedjél egy kis fát, melegítsük meg az ételünket, s ott a tűz mellett falatozzunk. S alszol te is három órát. Addig őrzök én. S mikor én alszom, őrzői te.

– Jól van.

Hát a lovásza le is fekszik. Ő három órán át őrködik. Egyszer valami visítást hall a felhőkből. De nem tudta, mi is lehet az? Otthagyta a lovát, s menyen a visítás után. Hát egy szarvas ereszkedik le a felhőből. Az egy sárkánnyal verekedett. Akkor azt mondja a sárkány a leánynak:

– Te királylány, két percet állj a segítségemre, hogy addig szusszanjak egyet, s aztán úgy megverem a szarvast, hogy mind pozdorjává menyen.

Akkor azt mondja a leánynak a szarvas:

– Te királylány! Én is királylány vagyok, mint te. Csak el vagyok varázsolva. Csak fél percig állj a sárkány elé, hogy addig megpihenjek.

A leány azt mondta akkor a szarvasnak:

– Húzódjál félre, nehogy levágjon a kardom!

A szarvas félre is húzódott, s a leány levágta a sárkányt a felhőben, s le is esett a felhőből a sárkány. Leszállt akkor a szarvas is.

– Na, köszönöm szépen. Adok neked egy ajándékot.

Saját lovát adta neki, egy hétlábú paripát. S elvezette a leányt egy kriptához, s odaadta annak a kócsát:

– Na, nyisd ki, és menjél be!

Nahát, kinyitotta a leány, s bément a kriptába. Hová jutott azon? A mennyországba. Amint járt-kelt ott a mennyországban, mindenféle lelkeket látott ott, akik szenvedtek, aszerint, ahogy megérdemelték. Hát egyszer hallja, hogy a lova künt nyerít. Kinéz, s azt mondja neki a lova:

– Na, asszonyom! Tudod, mennyit ültél oda? Kerek tíz évig.

– Tíz évig? Menj, az Istenért!

– Na, gyere gyorsan vissza, nagy útra kell menjünk.

Felült a lova hátára, s mennek. Azt mondja a lova:

– Hallgass ide! Amit láatsz, ne lássál, amit hallasz, ne halljál.

– Ne félj semmit!

Hát a ló nem földön ment, hanem a felhőben. De a leány mégis, ahogy lenézett, mit látott meg? Egy félpatkót. Az tiszta aranyból volt. Fénylett a földről.

– Te, állj meg egy kicsit!

– Mi a baj?

– Né, mit látok én ott! Ha ide tenném a sapkámba, milyen király lennék én akkor. Ilyen nem lenne több a világon.

– Te, hagyj békét annak! Mert megsiratod te még azt az aranypatkót.

– Akkor nem veszem fel.

– Most már mindegy. Vedd fel!

Na, jó. Felveszi a patkót, a sapkájába teszi, s mennek. Hát szépnek szép volt addig is a királyfi (már ő vitéznek volt öltözve). De milyen lett azután! Mennek tovább. Azt mondja esmént aló:

– Esmént megmondom: amit látsz, ne lássad, amit hallasz, ne halljad!

– Ne félj semmit!

Nem mennek sokat, hát mit lát a királyfiú a földön? Egy aranytollút. Nézi:

– Állj meg, te! Már úgyis mindegy nekünk. Nézd meg azt az aranytollút! Én azt ideteszem a sapkámhhoz.

– Jól van, csak meg ne bánd! Mert fogsz te még sírni azért az aranytollúért.

Már mindegy. Megfogja a királyfiú az aranytollút, s felteszi a sapkájába. Ahogy mennek tovább, mit lát megint a királyfiú? Egy aranyhajat. Még két aranykarikába volt befűzve. Hej, amikor meglátta!

– Állj meg, te! – azt mondja –, én felveszem azt, mert ilyen egy királyfinak se volt.

Megáll a ló, s felveszi a királyfi az aranyhajat. De azt mondja a lova:

– Csak meg ne bánd, hogy felvetted.

Azzal mennek tovább. Egyszer beérnek a Zöld király városába. Ahogy a város végére ért, találkozott egy szegény emberrel. Megszólítja a királyfi azt a szegény embert, s azt mondja neki:

– Ide hallgass, te szegény ember! Add nekem a ruhádat, s én is neked adom az enyémet.

– Ej, menjen el, királyfi! Maga tréfál?

– Én biza nem.

Mindjárt a királyfi szépen leveszi a maga királyi ruháját, s felöld a szegény emberét. S az is felveszi magára a királyi ruhát. S megy ki tovább. Hová ment a királyfi? A Zöld királynak a kapujába. Persze ott örök voltak, s nem engedték be. Hanem mindjárt felizentek a királynak: „Itt egy szegény ember, szolgálatot keres. Nem fogadja bé a király?” Azt izeni vissza a király:

– Eresszétek bé!

Béeresztik. Hát szép volt a királyfi még így is.

– Adjon Isten jó napot, királyatyám!

– Adjon Isten, te legény! Te olyan szép vagy. Hová való vagy?

– Hát még én se tudom.

– Mit akarsz?

– Fogadjon fel engem valaminek.
– Na, ide hallgass! Én befogadlak téged inasnak. Te leszel az első inasom.

– Jó, nagyon köszönöm. De még van egy kérésem. A lovamat is fogadja be! Inkább nem kérek semmi pénzt, csak a lovam is kapjon ellátást.

– Mit eszik a lovad?

– Kenyeret, s egy veder bort mindennap.

– Na, jól van, meglesz. Majd meglátom, hogy viseled magad. S akkor én téged megajándékozlak.

Na, mármost ötöt hová tették. Egy sánta inas helyibe. Ez régi inas volt, még a király apjának az inasa. Hát ennek olyan rosszul esett, hogy ötöt leváltották azzal az új inassal, azt se tudja senki, hogy honnét jött, hová is való. Hát azt se tudta, mit csináljon, milyen bosszút űzzön rajta. Egyszer összebeszélt tizenegy inassal:

– Te, kéne csinálnunk egy házi mulatságot. Hívjuk meg rá őt is.

– Jól van.

Mondja a sánta az újnak:

– Né, te, legyünk barátok! Este lesz egy kicsi jó mulatság. Gyere el.

– Elmenyek.

Jön az este. Menyen is az új inas. Hát későn ment, úgy tizenegy óra tájban. Ezek ott már nagyban mulattak. Ő töltött magának egy pohár bort, s leült az asztalhoz, s hallgatott, csak nézte, hogy azok hogy mulattak. Mikor letelt az idő, hazamentek a mulatságból. Akkor a sánta mit csinált? Még reggel bement korán a királyhoz:

– Jó reggelt, felséges királyom!

– Jó reggelt! Mi a bajod, hogy még jössz hozzám, hogy beszélgezzünk?

– Ó, hagyja! Voltunk az öste egy bálon. S né, a maga új inasa mivel dicsekedett.

– Mivel, ugyanbiza?

– Azzal, hogy elhozza magának az aranygalambot.

– Menj el, te! Na, nesze neked tíz forint.

Köszön a sánta, s elmegy. Na, hívatják az új inast. Az jön is:

– Jó reggelt, királyatyám!

– Jó reggelt! Na, voltál a mulatságban?

– Voltam.

– Né, mivel dicsekedtél!

– Hát én nem dicsekedtem. Hogy dicsekedtem volna? Csak néztem, hogy a többi milyen szépen mulat.

– Nem! Azzal dicsekedtél, hogy elhozod nekem az aranygalambot.

– Híj, hát én nem is láttam azt, azt se tudom, hol van.

– Nacsak! El kell hozni! Ha nem, nézd meg! Kilencvenkilenc karóban van már fej, a tied tölti a századikat, ha el nem hozod.

Lemenyen az inas a lovához. Sír.

– Na, mi az? Kacagsz? Ől a kacagás? Persze, bálban voltál, jól mulattál.

– Hagyj el, ne csúfolkodj! Sírok, nem kacagok. Né, mit mondott a király.

– Na, látod? Mit mondtam neked? Ez az aranytollúért van.

– Menj el, te! Azért van?

– Azért biza! Na, nem baj. Menj, hozd el a frustukomat!

Hozza a királylány a frustukot. Fel a lóra, s mennek. Hát a ló mind csak a felhőben ment. Azt mondja akkor a lova:

– Hallgass ide! Nemsokára odaérünk egy nagy fához. Én azt megkerülöm, mert azon van az aranygalamb fészke. S abban két aranygalamb-fióka. Én szépen leereszkedem a fészekhez, de neked úgy kell megfogni azokat, hogy el ne csipogják magukat, mert ha meghallja az anyjuk, kiveszi mindjárt a szemedet. S az enyémet is.

– Ne félj semmit!

Hát, mikor odaértek a lóval, s leereszkedtek a fához, megfogta a madarakat, de azok mindjárt elcsipogták magukat. Hej, meghallja az anyjuk, repül vissza, mint a veszedelem:

– Na, most az egyszer megbocsátok, mert lány vagy. Különben kivettem volna a két szemedet.

Na, erre örömesen leereszkednek a Zöld király udvarába. Hát, amikor az aranygalambokat odaadta! Milyen becsülete volt eddig is, de most még nagyobb lett. Ott evett már a király asztalánál.

Meghallotta ezt a sánta. Juji, azt se tudta, mit csináljon. Hát ő hiába hazudott egy nagyot! Azt mondja a többinek:

– Na, most hazudok egyet a királynak, hogy azt az inas biztos meg nem teszi.

Azt mondja erre az egyik inas:

– Te ördög! Mit mind annyit hazudol? Ügyelj, mert egy szép nap a te fejed kerül karóba.

Reggel menyen be a sánta a királyhoz:

– Jó reggelt, királyatyám! Na, ugye igaz, amit mondtam?

Megtette, amivel dicsekedett.

– Igaz.

– Na, nézze meg, most mivel dicsekedett!

– Mivel?

– Azzal, hogy elhozza magának az aranyleányt feleségül.

– Menj el, te!

– Azzal, biza!

– Na, itt ez a pénz, nesze! – s a király nyújtja neki.

– Nekem nincs rá szükségem. Nem azért mondtam.

Elmenyen a sánta. Felhívatják az új inast.

– Jó reggelt, királyatyám! Parancsára megjelentem.

– Né, mivel dicsekedtél az öste!

– Hát én nem dicsekedtem.

– De biza dicsekedtél! Mert ahogy el tudtad hozni az aranygalambokat, úgy el tudod hozni a másikat.

– Mit?

– Az aranyleányt nekem feleségül.

– Híjj, hát én még hírit se hallottam annak!

– Az már a te bajod!

– Na váljon egy kicsit, királyatyám, menjek le elébb a lovamhoz.

Kimenyen sírva.

– Na, mi az – csúfolódik vele a lova –, kacagsz?

– Ó, hagyj békin! Né, mi a baj! El kell hozzuk az aranyleányt.

– Na, ez az aranyhajért van. Megmondtam akkor neked. Na, mindegy, ne félj, mert elhozzuk. Mondd meg nekik, hogy hozzák ide a frustukomat.

– Na, királyatyám, elhozom, de adják ki a frustukot a lovamnak is, nekem is.

Reggelizett ő is, a lova is. Felül a lova hátára s menyen. Már annyit mentek, amíg Ködországba érkeztek. Mert itt volt az aranyleány. Azt mondja akkor a ló:

– Ide hallgass! Az aranyleány az aranybölcsőben fekszik, tizenkét frajla ringatja, s fogja kezit-lábát. De én ráfúvok az ablakra, az megnyílik. Akkor még egyet fúvok, s mind elalusznak. Te akkor megfogod az aranyleányt, s bölcsőstül, mindenestül felteszed a hátamra, s menyünk.

Úgy is tett. A ló az ablakra fútt, az kinyílt. Akkor béfútt a szobába. Úgy elaludtak a fiajlák. Felvette az inas az aranylányt bölcsőstül együtt, s feltette a lova hátára. S indulnak vissza. Hát az úton felköltik a leányt:

– Kelj fel, mit aluszol annyit?

– Hát én hol vagyok?

– Viszlek magammal!

– Jaj, azt már nem! Magadnak viszel, szeretlek. De ha másnak viszel, ne legyen annak szerencséje hozzám!

– Akinek viszlek, annak viszlek, de viszlek!

Hazaérkeztek:

– Na, királyom, itt az aranyleány.

A király ment, hogy csókolja meg az aranyleányt, de az nem engedte: „Menj el, nem szeretlek.”

Hát a leány abba a szobába kéredzkedett, ahol voltak az aranygalambok. A két galambbal játszadozott, enni-inni adott nekik. A királynak pedig azt mondta:

– A szobámba csak akkor lépj be, mikor én hívlak téged. Másképp az én szobámba be ne gyere!

Meghallotta a sánta hóhér, hogy a fiú elhozta ezt is. Hát mit tudjon megint hazudni, hogy a fiút elpusztítsa?

– Na, most nézzétek mes, mekkorát hazudok – mondta a többinek.

– Te, hagyd már abba, mert a fejed odatesz – mondták a többiek.

– Nem, mert most olyat hazudok, hogy biztos nem tudja megtenni.

Felmegy a királyhoz:

– Jó reggelt, királyatyám!

– Jó reggelt! Ej, de ritkán jössz hozzám!

– Nézd meg, királyatyám! Az inasod azzal dicsekedett, hogy elhozza az aranylány aranyménését.

– Hallj te oda!

- Elhozza, hogy abba a tejbe megfürödj, mert te is arannyá válsz.
- Menj el, te!
- Igen, biza!

Jól van. Ez elmegy. Hívatják az új inast:

- Jó reggelt, királyatyám!
- Jó reggelt, kedves inasom!
- Mit óhajt, királyatyám?

– Én azt, hogy hozd el nekem az aranylány aranyménesét, hogy annak a tejében megfürödjek, s tiszta arannyá váljak.

- Hajajajj, ez nagy dolog, én ezzel nem dicsekedtem soha.
- Semmi. Ahogy a többit elhoztad, elhozod ezt is.
- Jól van.

Sírva menyen le a lovához:

- Na, mi van? Kacagsz? Persze, mert jól van dolgod!
- Ó, hadd el, drága lovam, ne csúfolkodj, nem öl engem a kacagás. Nézd meg, hogy miről van szó! El kell hozzuk az aranylány ménesit, hogy ez a rabló király megfürödjék a lovak tejében.

– Na, ne félj semmit, mert elhozzuk. Menj, hozd ki a frustukomat, s mehetünk is.

Az inas vitte a lova frustukját, s ő is frustukolt. S azzal mentek is. Akkor a lova azt mondta neki:

– Na, nézd meg! Menj fel erre a jegenyefára. Ott van az aranykantár. Én nyerítek egyet-kettőt, s megjön az aranymén. Akkor elkezdünk birkózni. Amikor látod, hogy térdepel, legyőzöm. Te onnét az aranykantárral szökjél a hátára, verd az aranykantárt a fejibe, s hagyd rám a többi.

Na, ő felmegy a jegenyefára, az aranykantár ott volt. A táltosló nyerít egyet, nyerít kettőt, nyerít hármat. Amikor a harmadikat nyerítette, akkor érkezett meg az aranymén. Na, mindjárt beléfognak a birkózásba. Amikor az ő lova letérdepeltette az aranymént, akkor ő a fáról rászökött, az aranyménre, s a fejibe húzta a kantárt. Nyerített akkor egy nagyot az aranymén, s az egész ménes utánavágtatott.

De amikor ezek hazaértek, hát nem húztak valamilyen kerítést, vagy nem csináltak aklot a kancáknak.

– Na, királyatyám, hát maga miért nem csináltatott egy aklot, hogy lenne hová terelni a lovakat?

Ott mindjárt ácsok jöttek, s megcsinálták az aklot. Meghallotta a sánta inas, hogy ezeket is elhozta. Olyan bosszút vett az új inasra, hogy azt se tudta, mit csináljon. Azt mondja megint a többinek:

– Na, te, én most olyat hazudok egyet, hogy azt már tudom, nem fogja megtenni.

– Menj, ülj le magadnak! Kilencvenkilenc karó töltve van, a tiéd tölti a századikat, annyit mind hazudol.

– Ne féljeteK semmit!

Reggel korán megint bemenyen a királyhoz:

– Jó reggelt, királyatyám!

– Jó reggelt! Isten hozott tégedet. Mi a baj?

– Nézze meg, mivel dicsekedett megint a maga inasa.

– Mivel?

– Hogy elhozza magának az Isten kardját.

– Ó, ezt már nem hiszem!

– Pedig ezzel dicsekedett. Higgye el, ha mondom!

Na, jó. Adott a király a sántának száz forintot. Elment a sánta. Hívták az új inast:

– Jó reggelt, felséges királyatyám!

– Jó reggelt, drága inasom! Mindent megtettél, de még valamit nem, amivel dicsekedtél.

– Én nem dicsekedtem.

– Azzal dicsekedtél, hogy elhozod nekem az Isten kardját.

– Hej, azt már igazán nem tudom.

Aztán megállt, gondolkozott:

– Na, ha már ez a kívánsága, ezt is elhozom. Adjon a lovamnak s nekem is frustukot!

Ez pont egy vasárnap reggel történt.

– Drága lovam, menyünk!

– Tudom, hová menyünk. Éppen jól menyünk, most készül az Isten Szent Péterrel a templomba.

Felkészült a lovával s ment. Hát felértek éppen a Mennysországba, az Isten házába. Ott leszállnak. Azt mondja a lova:

– Na, nézd meg, itt vagyunk az Isten házában. Bémész, találász két kávé. A jobb felőli az Istené, a bal felőli a Szent Péteré. A jobb felőlit idd meg te, a bal felőlit megiszom én. Jobb felin van az Isten

kardja, bal felől a Szent Péteré. Te fogd meg az Istenét, de nagyon jól, mert ha nem, helyből összevág.

Akkor a lova olyan erőt adott neki, hogy meg tudta fogni a kardot. S mikor a markolatát megfogta, az magától a derekára kapcsolódott. A kávé is megitta, a másikat kivitte a lovának.

Na, most ereszkednek lefelé. A drága jó Isten hazajön Szent Péterrel a templomból. Azt mondja Péternek:

– No, Péter, nézz le a jobb lábam iránt. Mit látsz?

– Én valami ökreket látok, de olyan soványok, dőlnek le a lábukról, pedig hasig vannak a fűben.

– Látod, Szent Péter? Tudod, ez mit jelent? Ezek a gazdák, akik bészárják a kapujokat, mikor a szegény kopogtat hozzájuk. Na, most nézzél le a bal csizmám iránt!

– Híjj, atyám! – Mit lát Szent Péter? Valami kövecses száraz földön olyan kövér marhák legelésznek, hogy hasadnak ki.

– Na, látod, ezek azok a szegények, akik odaadják az utolsó falatjukat, ha kéri. Na, Péter, most nézzél le egyenesen előttem;

– Hej, drága jó atyám, most viszik a kardodat!

– Na, látod?

Hát azok éppen akkor értek volna a földre.

– Na, mit tudjunk velük csinálni?

– Tudod mit, Péter? Ha legény volt, legyen leány, ha leány volt, legyen legény!

Hát a leányból mindjárt legény lett. A lova már tudta.

– Nos, gazdám! Mert már mondhatom, hogy az vagy. Mert leány voltál, s legény lettél. Most mi hazaérünk a karddal, s a király nyújtja a kezit, hogy elvegye. De te olyan pofot vágjál neki, hogy essék keresztül az asztalon.

– Na, ne félj semmit!

Na, csak mennek. De most már úgy szorítja a lovát, mint egy legény. Mert legényerő volt benne. Odaérnek a királyhoz:

– Jó napot, királyatyám!

– Jó napot, drága inasom! Na eljöttél?

– El.

– Elhoztad az Isten kardját?

Mikor a király kinyújtotta érte a kezit, olyan pofot fágott neki, hogy keresztülesett az asztalon (de ne felejtjük el, a leány, hogy fiú lett

belőle, Manoleának hítták), s azt mondja a királynak:

– A kard nem a te kezébe való, én hoztam, ez az enyém!

Akkor az aranyleány behívatta a királyt, s azt mondta neki:

– Na, most utánad menyek, ha megfejed az aranyménest, és megfürödsz a tejben, hogy legyél te is olyan, mint én. Akkor leszek a feleséged, addig nem.

– Hát ki feji meg ezeket?

– Aki hozta, az.

Mindjárt hívatják az inast, és parancsot ad neki a király, hogy feje meg az aranyménest, hogy abban a tejben fürödjék meg a király, legyen belőle aranykirály.

Kimenyen akkor az inas a lovához:

– Na, drága lovam, meg kell fejjük az aranyménest.

– Nem baj, drága gazdám, megfejjük. Nézd meg! A bal orrom likából fúvok egyet, s olyan eső lesz, hogy bokáig süllyednek a lovak a vízbe. Jobb felől fúvok, s akkor befagyasztom a lábukat, hogy azok meg se tudnak moccanni. Te vegyed a csebre, s tartsd alája, s majd egyedül megfejed. Tedd a kádba, s mindjárt úgy fő, mintha tűzön főne.

Rendben van, úgy tett mindent, ahogyan a lova mondta. A lova befagyasztotta a lábukat, az inas tartotta alájuk a csebreket, a tej magától beléjük folyt. Ahogy bétette a tejet a kádba, az már főtt is. Menyen az inas a királyhoz, s jelenti:

– Királyatyám, a fürdő készen van. Tessék jönni fürödni.

Jön a király, de látja, hogy nagyon fő a tej.

– Fürödjél meg te elsőbben!

– Én megfürdök, ha a lovam is lát engem.

Kihozza a lovát. Az az egyik orrlíkából hideget fútt, a másiktól meleget. Belészökik a fiú a tejbe. Megfürdik. Tiszta aranyfiúvá vált. Mikor kiszökött, a tej esmént főtt.

– Királyom, jöjjön, fürödjön meg maga is!

– Hát én is kihozom a lovamat.

– Hozza, nem bánom.

Viszi ki a király a lovát. Mikor a tej úgy főtt, az még húzta az orrát a párától. A király belészökött, egyből lefőtt róla mind a hús.

– Na, így most megmenekültünk. – Akkor hívatta az aranyleányt.

– Na – mondta az aranyleány –, mi is megfürdünk, mind a ketten.
De nem ebben a hordóban. S akkor leszek neked feleséged.

Akkor másodszor is megfejte a kancákat, megfürödtek mind a ketten, s az egész ország az övék lett.

Még most is élnek, ha meg nem haltak.

A SZEGÉNY CSIZMADIA FIA

Volt egyszer, hol nem volt, egy szegény csizmadia. Annak élete folyásán egyetlen gyermeke volt. Dolgoztatott a csizmadia, csinálta a cipőket, az asszony meg eladta, vett élelmet a piacon, hozta haza. Úgy éldegéltek, egyik napról a másikra.

Lakott mellettük egy boszorkányné. Egyszer, mikor az asszony vitte haza neki a cipőket, a boszorkányné reávagott az asztalra, s mikor kiért, az asszony már tehénne változott. A csizmadia meg mind várta haza a feleségét, de biza nem jött haza sehol senki.

Hát a tehén, szegény, csak mindjárt körbe-körbe. A csizmadia meglátta, befogta s békötötte az istállóba. Közbe telt-múlt az idő. A gyermek még kicsi volt, kellett rá mosni, főzni. Kénytelen volt elvenni a boszorkánynét. De annak volt három lánya.

Telik-múlik az idő. A gyermeket kiküldték a rétre a tehénnel. Tettek neki egy darab hideg puliszkát, hagymát, s így ezzel éldegélt. Egyszer a tehén, az édesanyja, megszólalt, mert már sajnálta a gyermeket, hogy milyen sovány.

– Gyere ide, gyermekem, lássam, mit tarisnyáltak ezek neked?

Mutatja a gyermek, hogy mit.

– Na, nem baj semmi! Nyúlj be a bal fülembe, ott kapsz egy kantárt, vágd a földhöz. Amit parancsolsz, az lesz.

Kiveszi a gyermek a kantárt, földhöz vágja:

– Terített asztal, királyi ételek, italok!

Evett, ivott a gyermek. Úgy helyrejött, hogy a boszorkányné észrevette, majd kihasadt mérgibe.

– Nézz te oda! Ennek a gyermeknek mind csak hideg puliszkát s hagymát teszek, s mégis hogy néz ki. Szébb, mint az én három lányom. Na, nem baj!

Kiküldi a legnagyobb lányát. Az elment a rétre, hogy meglesse, mivel él a gyermek. De nem tudta. Mikor kiérték a rétre, azt mondta az édesanyja a gyerekeknek:

– Ide hallgass, fiam! Csak ennyit mondjál: „Aludjál el, egy szem, aludjál el, két szem!” S csak azután vedd ki a kantárt. S akkor nem lesz semmi baj.

Na, úgy is történt. Mikor a gyerek megéhezett, csak azt mondta: „Aludjál el, egy szem, aludjál el, két szem”, s el is aludt a leány, mint a föld. Nem látott semmit.

Hazamenyen. Azt kérdi az anyja, a boszorkányné:

– Na, mit láttál?

– Ó, anyám, nem láttam semmit.

Nem baj. Holnap elmegy a közbelső leány. A közbelső leány is úgy járt, nem látott semmit. Harmadnapra kiküldi a harmadik lányát. De mikor a fiú kiért a rétre, az anyja azt mondta neki:

– Hallgass ide, fiam! Mikor éhes leszel, mondd elébb azt: „Aludjál el, egy szem, aludjál el, két szem, aludjál el, három szem!” De nehogy elfelejtsd! – azt mondja.

– Ne félj semmit, anyám!

Na, éhes lesz a gyermek, s azt mondja: „Aludjál el, egy szem, aludjál el, két szem.” – De már a harmadik szemet elfelejtette.

Hát annak a leánynak a nyaka csigolyáján is volt egy szem. Az nem aludt el. A két szem elaludt, a harmadik mindent látott, amit a gyerek tett.

Hazamenyen a lány. Kérdi tőle az anyja:

– Na, mi van, fiam?

– Ó, anyám, kár is volt kínlódjál, hogy neki pujszkat főzzél. Az olyan királyi ételeket eszik, amilyent még a király sem.

– Háhogy?

– Úgy, hogy benyúl az anyja fülibe, kivesz onnan egy kantárt, s az lesz, amit ő parancsol.

– Na, nem baj, lányom!

Csak beteg lett egy szép nap a boszorkányné. Kérdi tőle a csizmadia:

– Veled mi van?

– Ó, hagyj békin! Megálmodtam, hogy ha nem eszek a tehén májából, három nap múlva meg is halok.

– Ó, feleségem! Ahhoz nem nyúlhatunk, mert az a gyermek tehene. S a gyermek nem engedi meg, hogy levágjuk.

– Hát ha neked drágább a gyermek, mint én, akkor én három nap múlva meg vagyok halva.

Na, jó. Hazajön a gyermek a rétről. Odamegy hozzá az apja:

– Nézd meg, fiam! Le kéne vágjuk ezt a tehenet. Szegények vagyunk, nagy hasznot pedig úgyse szerezhünk. Tej nem ad, le kéne vágjuk.

– Ó, apám, ezt a tehenet, ezt én nem engedem levágni!

Kimegy az istállóba, s szépen keféli az anyját. És sír. Nézi az anyja:

– Mit sírsz, fiam?

– Ó, kedves édesanyám! Holnap jönnek a mészárosok, hogy levágjanak.

– Nem baj, fiam. Hadd jöjjenek. De kérd meg a mészárosokat, hogy csak annyit engedjenek meg neked, hogy te vezessél ki az istállóból. Mikor a két első lábamat kivettem a küszöbre, szökjél fel a hátamra. S akkor majd meglátod, hogy mi lesz.

– Jól van. – Bémenyen a gyermek s vacsorázik.

– Na, mi van, fiam?

– Én nem bánom, apám, vágják le a tehenet, de csak azzal a feltétellel, ha maga megengedi, hogy én vezessem ki az istállóból.

– Jól van, fiam. Vezessed ki te.

Más reggel jön a mészáros. Feni a késeket, mindent.

– Na, hozzuk ki a tehenet!

– Nem lehet, a gyermek kell kivezesse.

– Vezesse ki a gyermek.

Megfogja akkor a kantárját, s vezeti ki a gyermek. Mikor a tehén a két első lábát kitette a küszöbre, a gyermek csak felszökik a hátára, s úgy eltűntek, hogy senki hírüket se vette. Hol szálltak le? Egy selyemréten.

– Na, fiam, ott az a jegenyefa, másszál fel rá, de te semmit se vigyázz, semmit se őrizz, csak azt, mikor szökik a bal szarvam. S hogy hová szökik. S azt te vedd fel.

Jól van. Felmászik a gyermek, s hej, Istenem! Jön a selyembika. Összeverekedik a tehénnel. De a tehén olyan erős volt, a bikát megölte. Mikor megölte a tehén a bikát, a gyermek leszállt a fáról, s felszökött az anyja hátára. S mennek tovább.

Hová szállnak le? Az aranyrétre.

– Na, kedves gyermekem, ott az a jegenyefa, másszál fel rá, és semmit se ügyelj mást, csak azt, hova szökik a bal szarvam.

Jött is mindjárt az aranybika. Minek szaporítsuk a szót? Ezt az aranybikát is megölte a tehén.

Leszáll a gyermek, felszökik az anyja hátára, s mennek tovább. Hol szállnak le? A gyémántréten. Azt mondja az anyja:

– Na, fiam, ez a két próba még könnyű volt. De jön a harmadik. Most jól vigyázz! Mássz fel újból a jegenyefára, s jól ügyeld meg, hová szökik a bal szarvam.

Felmászik a fiú a fára. Egyszer csak jön a két bikának az anyja: a fosos tehén. Mikor nekiszökött a tehénnek, két ütésből úgy leütötte, hogy abba a percbe kimúlt. De a bal szarva visszaszökött, s ráesett egy sánc martjára.

A gyermek látta ezt. Lejött, elsiratta az anyját. Egy napig ott mind siratta. Akkor azt gondolta: „Én hiába sírok itt, mert arra nem ébred fel anyám. Hanem menyek a szarva után.”

Pontosan ott kapta meg, abban a helyben, ahová szökött. Felvette, s a kicsi tarisnyájába bétette. S indult hazafelé.

Ahogy mind jött hazafelé, mégis kíváncsi volt, hogy mit hagyott neki az anyja abban a szarvban. Kiveszi a szarvat, mind nézegeti. Hát látja, hogy dugóval van bédugva.

Kikapja a gyermek a dugót. Mikor kikapta, az egész rét megtelt marhákkal. Na, most ő sír, kerülgeti, hajtja a marhákat, de visszaterelni nem tudta többet.

Ki kerül oda? Egy pásztor.

– Mit csinálsz itt, te legény? Nézd meg, a tehenek mind leverik a törökbúzákat. Azonnal viszlek fel a bíróságra.

Ki kerül akkor oda? Egy farkas.

– Na, mi a baj?

– Nézd meg, kijöttek a tehenek, s nem tudom visszaterelni őket.

– Mit adsz nekem, ha hazaküldöm a teheneket minden bántódás nélkül?

– Mit adok? Vegyél magadnak tehenet innen a csordából, amennyit akarsz.

– Nem – azt mondja a farkas. – Csináljunk szerződést, hogy míg élsz, nem házasodsz meg.

Hát ez már nehéz volt a legénynek, de nem volt mit csinálni.

– Nem bánom – azt mondja.

Mindjárt meg is csinálják a szerződést. A legény alá is írja. Veszi a farkas a dugót, visszadugja. Ahány tehen volt, mind visszament a szarvba.

– Na, nesze. Vedd a szarvat, de csak otthon nyisd ki! S annyi dugj vissza, amennyit akarsz. Annyit hagyjál künt, amennyit akarsz.

– Jól van – azt mondja. Megy haza az apjához. Köszön. Mindjárt megöleli, megcsókolja.

– Na, mi van, fiam?

– Semmi, apám.

Hát éppen csütörtök volt. Hetivásár.

Azt mondja a fiú az apjának:

– Apám! kéne építsünk mi is valami istállót.

– Miért, fiam?

– Vennék egypár tehenet, legyen mivel szántsunk, vessünk.

– Hát nekem pénzem nincs, fiam.

– Nem baj, apám.

Eléveszi a dugót, kiereszti, s vagy tíz darab tehenet elad a piacon. Mindjárt vesz a pénzen, amit kell, az istállókhöz.

Hazamegy, felépíti az istállókat. S csak akkor ereszti ki a teheneket.

Úgy, hogy olyan gazdag lett a csizmadialegény, ő lett az első gazda a faluban.

Na, most már járt volna a lányokhoz, de házasodni szegény nem tudott. Az apja mind azon volt: „Házasodj, fiam! Most megházasodhatsz. Nem vagyunk már szegények. Gazdagok vagyunk. Maholnap meghalok, s veled mi lesz?”

S annyi, annyi, annyi mind erre, arra, az apja, hogy ő biza járt a bíró lányához. De azt mondta az apjának:

– Né, apám! Én megházasodnék, de szerződést kötöttem a farkassal, hogy soha meg nem házasodom.

– Ó, fiam! Hát egy farkastól félsz te? Hát vesszük a kapát, kaszát, s egyből levágjuk. S akkor te is megmentődesz.

Annyira vette az apja a fiút, amíg odakerült a dolog, s megkérte feleségül a bírónak a lányát.

Mikor mentek az esküvőre, jött a násznép, a muzsikás, minden, egyszer csak a farkas kerül velük szembe.

Mikor a legény meglátta a farkast, leszökött a menyasszony mellől, s futás ki a világból. A farkas akkor ráfutott a násznépre, s kőbálvánnyá vált az egész násznép. Úgy, ahogy az úton voltak, úgy lettek kőbálvánnyá mind.

Na, most a fiú menekül a farkas elől. Addig mind menekült, amíg kifutott majdnem az egész világból. Hová ért? Az utolsó házba. Szent Péntekhez. Bémenyen. Köszön:

– Adjon Isten jó estét, öreganyám!

– Adjon Isten jó estét, fiam! Na, mi járatban vagy?

– Nézze, így s így jártam. Szerződésem van a farkassal, s most előle menekülök.

– Tudom, fiam. De nem baj. Menj, feküdj le, s majd reggel választ adok neked.

Na, lefekszik a fiú. Reggel felkél. Szent Péntek ad neki egy fésűt:

– Na, ide nézz! Amikor már majdnem utolérne a farkas, dobd vissza ezt a fésűt. Addig pedig te majd elmenekülsz.

Megy a fiú, menekül a farkas elől. De már majdnem beérte a farkas. Akkor csak hátravetette a fésűt, s egy olyan erdő lett megette, hogy a farkas mind gyökerestül tépdeste ki a fákat, hogy utat csináljon. S addig a fiú nagyot haladott.

Hová ért az útjában? Szent Szombathoz. Köszön neki. Az fogadja. S az is azt mondta neki:

– Menj, aludj reggelig. Aztán reggel majd meglátjuk.

Reggel felkél a fiú. Mosdik, reggelizik.

– Na, itt ez a fenkő. Mikor majdnem utolér a farkas, dobd hátra. Aztán majd meglátod, mi lesz.

Veszi a fiú a fenkőt, de már nem futott, csak lassan mendegélt. Mikor már majdnem utolérte őt a farkas, csak hátradobja a fenkőt. Hát egy olyan kőszikla lett a farkas előtt, hogy az eget verte. Amíg azt kerülgette, rágt a utat fűrt magának, addig a fiú beért Szent Vasárnaphoz. Na, köszön Szent Vasárnapnak:

– Jó estét adjon Isten, öreganyám!

– Jó estét, fiam!

Na, elmondja a fiú, ki ő s mi a baja.

– Na, fiam, feküdj le, s majd reggel adok neked választ.

Reggel felkél a fiú, mosdik, reggelizik. Azt mondja neki Szent Vasárnap:

– Nézz ide, fiam! Adok neked három cikk fokhagymát. Amikor a farkas majdnem utolér, dobod le a cikkelyeket a földre, s lesz neked három kutyád: Egyik a Messzelátó, másik a Jóhalló, harmadik a Nehézdomb. Ezek aztán majd gondodat viselik.

Megköszöni szépen a fiú az ajándékot s elindul. De mikor már érezte, hogy éri utol a farkas, ledobta a három fokhagymacikkelyt. Lett három kutyája. Hová ért bé? A farkas édesanyjához. Az volt a legutolsó ház a világon. Bémenyen.

– Adjon Isten jó napot, öreganyám!

– Adjon Isten, te fiú. Mi járatban vagy?

– Hát én, öreganyám, szegény fiú vagyok, elindultam szolgálatot keresni. Nem kaptam, idejutottam.

– Na, fiam, itt találsz szolgálatot. Éppen tegnap ment el a pakulárom, s béveszlek pakulárnak.

– Jól van akárhogy. De van egy feltételem: Ahol én vagyok, ott lesznek a kutyáim is. Ezt tegyük bé a szerződésbe. Itt a három kutya, amelyik mindég mellettem lesz.

– Nem baj, fiam. Ott lesznek melletted.

Mindjárt megkötik a szerződést. Hogy ahol ő lesz, ott lesznek a kutyái is.

Másnap reggel felkél, a boszorkányné számba adja neki a uhokat, s a fiú kimegy velük az erdőre.

Hazaér a farkas is az anyjához. Ő is legény volt, de farkassá volt varázsolva, amíg nem talál olyanra, aki őtet megváltsa. Azt mondja az anyjának:

– Anyám! Nem járt itt egy ilyen s ilyen legény?

– Dehogynem. Itt szolgál nálam.

– Hogy csináltad vele a szerződést?

– Úgy csináltam, hogy ahol ő van, ott lesznek a kutyái is.

– Hej, ezt nem jól tetted!

– Miért?

– Nézd meg! Szerződésemm van vele. S az váltott volna meg az átoktól, ha én őtet elpusztítom. S most a kutyáitól nem tudom.

– Mit csináljak? Szerződésemm van vele. Nem másíthatom meg.

– Na nem baj, kijátszok én vele. Hol szokott enni?

– Itt, ennél az asztalnál. Ezen a helyen.

Nekifog a farkas. Ás oda egy mély gödröt. Szépen lefedi, s visszaereszti rá a szőnyeget.

– Na, anyám. Amikor jó, béesik a lyukba, én benn leszek a lyukban. Ahogy rám esik, én abba a helybe megölem, s a varázslatom megszűnik. Legény leszek, ahogy voltam.

Igen, de a Jóhalló mindent meghallott. A Messzelátó meg mindent látott. S ők azt megmondták Nehézdombnak. Nehézdomb azt mondta:

– Nálam nélkül nem esik ez meg.

Öste hozza haza a fiú a juhokat. A kutyák nem eresztik őt előre, ők mennek elől.

A Nehézdomb rátette magát a lyukra, amíg a fiú nyugodtan vacsoráit, elszívott egy szivart, elbúcsúzott a vénasszonytól, s ment lefeküdni a szobájába.

Hát jön elé a farkas. De úgy össze volt törve, mint a mák.

– Jaj, anyám! Ha még egy percet ott tartott volna Nehézdomb, meg is halok.

– Hadd el, fiam, ne csinálj semmit, mert elpusztít az téged.

– De nem. Mert én úgyis addig járok, amíg végire járok az életinek.

Más reggel felkél a fiú, s indul a kutyáival s a turmával. Mit csinált a farkas? Egy nagy vasketrecet, s abba bévitt valami döglött juhokat, borjúkat. Hát sok kutya odagyűlt. Ez a három, mikor meglátta a sok kutyát, odaszaladt. S kezdték ők is tépni azokat a húsokat. Addig pedig a farkas rájuk zárta az ajtót. Egy mázsás lakatot tett rája.

Hm. Menyen a fiú, de csak egyedül. A kutyái nem jönnek. Már azok ott maradtak. Egyszer ki kerül ebbe? A farkas. Látja a fiú, hogy jön elibe a farkas. Volt ott egy százötven éves fa, felmászott a tetejire.

– Hallgass ide, te fiú! Mássz le onnét, mert én úgyis kidőtöm azt a fát, s akkor rosszabb lesz neked.

– Én aztán nem!

Nekikezdett akkor a farkas a fogával. Olyan forgácsokat dobott ki belőle, hogy már majdnem-majdnem dőlt ki a fa. Akkor azt mondja neki a fiú:

– Hallgass ide! Állj meg. Úgyis tudom, hogy elpusztítasz. De van három Miatyáinkom, azt mondjam el.

- Mondhatsz te százegyet is, mert a kutyáid már nincsenek.
- Mindegy. Hagyd el, hogy mondjam!
- Jól van.

De már a fa kezdett lefelé ereszkedni. Egyszer elkezdi a fiú:

– Hé, Messzelátó! Látsz engem? Hagyod, hogy megöljön engem a farkas?

Ki hallja ezt meg? Jóhalló.

- Te! – azt mondja Messzelátónak –, te gazdánkat nem látod?
- Dehogynem látom!

Akkor megint mondja a fiú:

– Hé, Jóhalló! Te hallasz mindent. Nem hallod, hogy mit mondok?

Azt mondja akkor Jóhalló Nehézdombnak:

– Na, né, mi van a gazdánkkal! Tégy valamit!

Azt mondja erre Nehézdomb:

– Nálam nélkül úgysem esik az meg! De ha még egyszer megismétli az imádságát, akkor megmentjük. Ha nem, hadd pusztítsa el a farkas.

Megint kezdi a fiú:

– Hej, Nehézdomb! Hát hagyod, hogy velem így csináljon a farkas?

Na, így már elmondta a fiú mind a három Miatyánkot. Akkor Nehézdomb azt mondta:

– Semmi!

Rávágta magát a vasketrecre, s az mind szilánkokba ment. Egy perc múlva már ott is volt a három kutya.

- Na, gyere le, gazdám!
- Haj, drága kutyáim! Már azt hittem, végem van.
- Na, ne búsulj, hanem gyere le!

Lejött a fiú a fáról.

- Na, mit csináljunk vele?
- Amit tik akartok, csak mentődjek meg tőle!

Akkor a három kutya megragadta a farkast, háromszor egymásnak dobták. Akkorra már por se maradott.

Visszamennek a vénasszonyhoz:

- Na, hazahoztuk a juhokat.
- Na, mit csináljunk a vénasszonnyal? – kérdezték a fiútól a kutyák.

– Amit tik akartok.

Azt is elpusztították. Akkor vette magát a fiú, s hajtotta a juhokat hazafelé. Mikor odaért Szent Vasárnaphoz, számba adta a három cikkely fokhagymát. Szent Vasárnap akkor adott neki egy darab hájat.

– Nesze, fiam. Enélkül nem mehetsz te haza. Mikor hazamész, nem kapsz senkit otthon. Mert mind kővé váltak. De az legyen az első dolgod, hogy megkend a cigány muzsikáját. Az elkezd muzsikálni, s ettől felébred mindenki.

– Jól van, köszönöm szépen.

Akkor visszaadta Szent Szombatnak is a fénkőt. Szent Pénteknek meg visszaadta a fésűt.

Úgy jött hazáig a turma juhval. Mikor hazajött, látja, hogy az egész násznép mind kőbálvánnyá vált.

Hová ment ő? Egyenesen a muzsikáshoz. Végighúzza a vonóján a hájat, s az mindjárt kezdett muzsikálni. Ahogy muzsikált, úgy ébredt fel az egész násznép. Mikor felébresztett mindenkit, szép nyugodtan elmentek a templomba, megesküdték a feleségével, s még máig is élnek, ha meg nem haltak.

JÁNOS MESÉJE

Volt egyszer, hol nem volt, hetedhét országon túl, még azon is túl, volt egyszer egy király. Annak a királynak volt egy lánya. A király már unta, hogy az ő leánya annyi ruhát, cipőt szakít el, hogy majdnem elszegényedik. Mert a leány minden éjjel elment hazulról.

A király minden este más-más katonát tett mellé őrségbe, hogy döntsék el, hová menyen a lánya minden este táncba. Hát már a király egész katonasága elpusztult, már nem maradt hátra más, csak János.

Egyszer a király előhívja Jánost. János jelentkezik is a király parancsára:

– Jó napot kívánok, felséges királyatyám!

– Adjon Isten jó napot, János fiam!

– Királyatyám, mi a parancs?

– Hej, te János! Ez az én lányom minden este elmegy. Én nem tudom, hová menyen, mit csinál, de minden este egy rend ruhát, egy pár cipőt szaggat el. Reggelre nincs se cipője, se ruhája. Most rád került a sor, hogy megügyeld: hová jár el táncra?

– Hej, királyatyám, hát éppen engemet teszen oda?

– Hát már rajtad a sor, nincs semmi katonaságom. Csak te maradtál egyedül.

– Hm, na jó! – Már búsul János. Hazamenyen az anyjához, búsul. Kérdi az édesanyja:

– Miért búsulsz, fiam?

– Hogyne búsulnék, máma este én kell megőriznem a királyleányt, azt a kurvát.

– Ó, te fiam, az nem nagy baj. Légy éber, légy okos! Ne félj, s ne aludjál el.

Jön az este. Menyen János a királyhoz. Jelentkezik. Persze megvacsorázik, s lefekszik az ágyba. Teszi magát, hogy alszik. Felkél a leány, nézi:

– Ej, kurva legyen anyád! Te jöttél, hogy megőrizz engem? Na, nem baj! – Vesz egy árat, s beleszúrja a talpába:

– Na, ott maradj! Többet nem kelsz te fel.

De János meg se moccan. Mit csinál a leány? Felöltözik szépen. Egy tollú volt a tányéron, azzal megkeni magát, s a kémény lyukján kirepül. János látta ezt, s látta a tollút is. Kihúzza az árat a talpából, megkeni ő is magát a tollúval, s utána! Hová ment a királykisasszony? A pokolba. Az ördögek táncoltatták a királykisasszonyt. Tizenkét ördög táncoltatta. Mire a tizenkettedikhez ért, már ruha nem volt rajta, s a cipője sarka is leugrott. János felveszi, s a kéményen vissza. S az árat visszateszi a lábába. Jó vissza a királynő, látja Jánost. Montba a leány:

– Menjetek, nézzétek meg, mit csinál szegény János.

Jönnek, látják, hogy János nem halt meg, él. Jelentik:

– Királyatyám, János nem halt meg. Él.

– Hozzátok ide!

Felmegy János a királyhoz, köszön.

– Na, János, mondd meg igaz lelkedre, hol jár a lányom?

– Hej, királyatyám, tudja, hol jár a maga lánya? A pokolban.

– Hát az hogy, te?

– Tizenkét ördöggel táncol. Ahogy táncoltak, a sarka leesett, én felvettem. Ez a bizonyíték.

– Na, János, még egy estét áldozz rá, hogy légy tisztában.

Megy haza a fiú, lefekszik, alszik. Azt mondja neki az anyja:

– Na, János, ügyelj magadra, nehogy ez a kurva eltegye a fejedet!

– Semmit, édesanyám!

Megy János a királyhoz, jelentkezik:

– Na, János, csak úgy csináld, ahogy eddig. Ha megnyered, a tied leszen. A te feleséged.

Hát János megörvendett, mert ez azt jelenti, hogy ő lesz a király. Menyen János, lefekszik. Jön a királynő, s látja:

– Hej, kurva legyen az édesanyád! Nem haltál meg? Nem baj!

Még nagyobb árat nyomott beléje. Ez még nem is jajgatott. Hallgatott. Még csak nem is szuszogott. Felöltözik szépen a lány, megkeni magát a tollúval, s menyen ki szépen a kéményen. János is felkél. Kihúzza a nagy árat a talpából, megkeni magát azzal a tollúval, s ki ő is a kéményen a királynő után. Milyen táncot raktak a múltkor? De milyet most! Most már egy fél ruhát s egy cipősarkot tudott János megszerezni. Azzal megy János vissza a helyére. A

jegyeket a feje alá teszi, bényomja magának az árat, visszafekszik s alszik. Jön mindjárt a lány is:

– Hát ez még él? Na, nem baj, kezembe kerülsz te!

Megy a lány s lefekszik. János akkor kihúzta az árat a lábából, s menyen a királyhoz:

– Na, királyatyám! Ismeri ezt a ruhát?

– Igen.

– Na, én már többet nem menyek, hogy megőrizzem.

– Már hogynem mennél, János, sze te kell legyél a király.

– Nekem ugyan nem kell a királyság!

Hazamegy János az édesanyjához.

– Na, mi van?

– Megőriztem.

– Na, eddig jól van. De most mondd meg a királynak, hogy ha a királylányt a templomba viszik ma éjjel, hogy ott őrizték meg egy koporsóban, te is odamész. De adjanak neked egypár kártyát s egy liter bort. S te ott egyedül kártyázol. És mikor látod, hogy a királylányt beviszik a templomba, koporsóba teszik, te menj fel a haranglábba. Keresni fog téged, hogy megöljen, de nem talál. Felmegy János a királyhoz:

– Királyatyám, el kell vigyük a királylányt a templomba, az oltár elejibe. Bé kell tegyük a koporsóba, hogy ott őrizzem meg. Adjon nekem asztalt, két széket, egypár kártyát s egy liter bort.

– Jól van, János, meglesz.

Mindjárt készítenek egy tyúkot sültve, adnak egy liter bort s egypár kártyát, két széket s egy asztalt. Hát mikor menyen, első este, elébe áll egy vénember. János köszön neki:

– Jó estét, öregapám!

– Jó estét, János fiam. Né, fiam, én tudom, hová mész. Megőrized a királylányt. Ha megsegítlek, megosztunk a királylányon: fele a tiéd, fele az enyém.

– Jól van.

– De aztán nem másítod meg a szavadat?

– Nem.

Akkorra már ott volt a leány az oltár elején. Bémegy János a templomba, kártyázik.

– Eridj, igyál, János! Mert csak ez az egy estéd van, több nincs. Tromfot, János! Ne hagyd magad, János! Ezek az utolsó perceid.

Tizenegy óra felé nézi a koporsót. Akkor otthagyt mindent, menyen fel a haranglábba. Kijön a királylány a kilencvenkilenc határt bejárt János után. Hát ahogy a haranglábhoz ért János, egyszer csak megkondul a harang. Meglátja Jánost a leány.

– Hej, János, kurva legyen az édesanyád! Hát te ott voltál? S én bejártam hét határt érted!

– Te engemet nem kapsz meg, akármerre is jársz utánam.

– Na, semmi baj! Holnap este csak nem szabadulsz te meg!

De a királylánynak nem volt már több ereje, mert az ideje lejárt. Bement a koporsóba, s lefeküdt. János visszament az asztalhoz: „Egyél, igyál, János! Ne hagyd magad, János! Holnap estére úgyis meghalsz.”

Reggelig megitta a liter bort, még kártyázott egy sort. Egyszer csak jönnek utána, hogy él-e még vagy meghalt? Látják, hogy él.

– Hej, élsz még, János?

– Hát hogyan élnék! De máma este úgyis meghalok.

Visszamenyen János, jelentkezik a királynál:

– Jó reggelt, királyatyám!

– Jó reggelt, János! Hej, ha tudtam volna, milyen katonám vagy, nem maradtam volna szegény, s nem ölettem volna meg annyi katonaságot. Minden este más-más cipő, más-más ruha. Ha tudtam volna, te lettél volna az első.

– Hiába, királyatyám, nekem meg kell halni ezen az estén.

– Ne félj te semmit!

– Hogyan! Ha odamenyek a haranglábba, megkap!

– Hát menjél másfelé!

– Hát hová?

– Majd megtudod te.

Megy haza, s búsan lefekszik. „Na, János, eddig volt, ahogy volt. De már ezután nem tudom, hogy lesz.”

De azért csak készül. Viszi a sült tyúkot, a liter bort, esmént találkozik az öreggel.

– Na, János, ne félj! Most menjél az oltár megé.

– Há hogy menjek oda? 'Szen ahogy felkél, mindjárt meglát ott.

– Ne félj semmit, mert most a haranglábban fog keresni.

– Jó.

Menyen János, az asztalhoz ül. Iszik egy pohár bort: „Egyél, János! Igyál, János! Tromfot, János! Mára este úgyis meghalsz.” Mind így beszél, iszik, eszik, kártyázik. De a szeme mind ott, a koporsón. Hát csak látja, hogy kél fel a leány. Hová fusson? Bébúvik az oltár megé. Amikor felkél a leány, fel a haranglábba. Még a harangot is ledobta mérgiben, hogy nem kapta benne Jánost. Akkor kiment, bejárt kilencvenkilenc határt. De az ereje már lejárt neki. Akkor János kikukucskált, a királylány észrevette:

– Hej, kurva legyen anyád, hát te ott voltál?

– Ott.

– Menj az anyád kínjába, hát én itt kerestelek.

– Hát azt hiszed, hogy megölsz engem? Olyan nincs!

– Na, hadd el, mert majd kezembe kerülsz te holnap este.

– Én már aztán soha! – mondja János.

Akkor lefeküdt a leány a koporsóba, ő már meg volt halva. János pedig megy, s jelentkezik a királynál:

– Jó reggelt, királyatyám!

– Szervusz, János! Na, mi van? Még csak egy östéd van, János!

– Én már többet nem menyek – azt mondja János.

– Hogyne mennél! Az öste felszabadítod te.

– Jaj, nem tudom, mert meghalok.

Na, de nem volt mit tenni. Megy haza, lefekszik. De nem tudott elaludni. Olyan bánatos volt, olyan félelemmel aludt.

– Mi az, mi bajod van? – kérdi az anyja.

– Hagyj békémet, anyám! Mára este megfog, megöl.

– Ne félj, fiam!

Eljön az öste. János felöltözik, elmegy.

– Jó estét, kedves királyatyám!

– Na, ne búsulj, János, mert adok neked most két kupa bort s két poharat.

– Hát minek ad két kupa bort s két poharat?

– Hátha iszik ma valaki veled.

– Ó, már nekem semmi sem kell. Mert biztos vagyok benne, hogy megöl.

– Ne félj semmit, te bolond!

Viszi János a két kupa bort, a sült tyúkot. Találkozik megint az öreggel.

– Na, János, vigyázz! Most tudod, hová bújjál? Belé a koporsóba. Mondd meg neki: addig te nem kelsz ki, amíg ezt a könyvet ki nem olvasod.

– Hát hogy feküdjek én a koporsóba, mikor ő engem meglát azonnal, ahogy kikél?

– Nem úgy. Te jobb felől fekszel a koporsó mellé. Ő bal felülről kél fel, s menyen egyenesen az oltárhoz. S ahogy lefeküdtél, húzd magadra a koporsó fedelit, s a könyvet hagyd ott az asztalon. S mondd meg neki: akkor kelsz ki a koporsóból, s akkor engedted vissza őt, amikor azt a könyvet az utolsó betűig elolvassa.

– Jól van.

Menyen bé János a templomba. „Na, egyél, igyál, János, ne hagyd magad, János!” – mind ott vitatkozik, beszélget magában. Egyszer látja, hogy nyílik a koporsó fedele. Hamar a koporsó jobb felére kerül, búvik le. A királylány kikél a koporsóból, János meg bebúvik a koporsóba, s magára húzza a fedelit. Menyen a leány egyenesen az oltárhoz. Hát nem kapja meg Jánost. Keresi kilencvenkilenc határban, de nem találja. De már elment az ereje. Jön vissza, hogy bújjék a koporsóba, de János benne a koporsóban.

– Hát te itt vagy?

– Itt hát.

– Na, én kereshettelek téged.

Elkezdki kérlelni Jánost:

– Te János, hagyj békit a helyemnek!

– Hagyj te békit a halottaknak! Az élők ne beszéljenek a halottakkal!

– Kelj fel, te János!

– Mondtam neked, hogy hagyj békit. Né, ott az asztalon az a könyv. Olvasd el az utolsó betűig. Akkor kikelek innen, addig nem.

Ránéz akkor a leány. Odamegy az asztalhoz, elolvassa a könyvet az utolsó betűig. Hát azzal mind kitisztult a feje. Helyrejött. Akkor János felkelt, odament, szépen beszélgettek, ettek, ittak egész reggelig. Egyszer jönnek utána. Mert már mind nem jelentkezett János. Máskor hamarabb bément. Futnak vissza a királyhoz, s jelentik:

– Hej, királyatyám, János eszik, iszik a királylánnyal. Ülnek az asztalnál, s olyan szépen beszélgetnek.

– Na, küldjünk utánuk hintót, s hozzuk haza őket.

Mindjárt a király hintót küld utánuk.

– Na, János, ülj fel, s menjünk!

Mikor az út feléhez értek, már ott az öregember:

– Hopp, János, állj meg! Az ígéret szép szó.

– Hogyne! Fele a tiéd, s fele az enyém.

– S nem bánod?

– Nem.

Akkor az ördög kettéhasította, s annyi kicsi ördög esett ki a királylányból, mint a fűszál. Az öreg megint összepáaszította a két darabot, s akkor már tiszta lett a királylány.

– Na, János, legyen szerencséd hozzá, mert a tiéd. – S azzal el is tűnt az öreg. Ő meg hazavitte a királylányt.

– Na, királyatyám, itt van.

– Hej, János, van egy kis baj. Most te vagy a király, mert te váltottad meg a lányomat. De én mégis annyival akarok nagyobb lenni nálad, hogy a villát előbb tegyem a tálba.

– Jól van.

Megesküdtek. Nagy lakodalom volt, Hencidától Boncidáig. Én muzsikáltam ott. Hordták a vizet rostával, vágták a fát kapával, amit tudtam, elmondtam. Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

HALÁSZ GRÓF

Volt egyszer, hol nem volt, az Óperenciás tengeren is túl, volt egyszer egy nagy örmény. De az olyan gazda volt, hogy még egy várost kellett volna hogy megvegyen, akkor katonaságot kellett volna hogy tartson, mint a király. De ő nem vett, hogy ne tartson katonaságot, mert nekie akkor nagyobb lett volna a kiadása. Közbe neki annyi pénze volt, zsákszámba volt leraktározva a raktárba. Nagy gazdag örmény volt. Annak volt egyetlen fia. De már annyira nőtt a fiú, hogy húszéves lett. Egyszer azt mondja neki az édesapja:

– Na, te fiam! Én tán holnap meghalok. Én még nem láttam, hogy te milyen feleséget vennél magadnak.

Megáll a fiú, s gondolkodik. Azt mondja neki az apja:

– Pénz van elég. Vegyél pénzt, menjél a leányokhoz. Járjál, nézd meg, melyik leány tetszik neked, és azt vedd el!

Jár-kél a fiú, a városba megy, hazajön, neki nem tetszik egy se. Egyszer mit gondolt a fiú? Ő elmegy a Duna-partra sétálni. Sétálja meg magát egy kicsit a Duna-parton. Ahogy odamegy, mit lát? Egy kis kunyhót. Ott egy halász volt. Az lakott ott, a halász. De közbe annak a halásznak olyan szép lánya volt, hogy olyat a világon nem lehet találni. A fiú odamegy, köszön. A leány kijön, s köszön nekie. Akkor a fiú kér tőle egy kicsi vizet. Adjon nekie egy csupor vizet. A leány mindjárt azt mondja, hogy:

– Nézd meg, te annak a gazdag örménynek a fia vagy. Szégyellem magamat, poharam nincs, csak egy csuprom van. És ha nem utálsz, én abból adok neked vizet.

– Hogyne! – mondja. – Nem utálok.

Mindjárt hoz neki a leány egy csupor vizet, de az örmény fiú nem ivott vizet, csak a leányra nézett, mind csak a leányra.

Azt mondja:

– Hol van édesapád?

– Há édesapám – azt mondja – halászni van. Mi szegény halászok vagyunk. Abból élünk, amit szegény édesapám halászik, abból a halból. Így élünk.

– Hát édesanyád van?

– Van.

Hát az édesanyja éppen akkor jött a városból haza. Valamit vásárolt, hogy egyenek. Köszön a fiú. Fogadja a vénasszony.

– Szégyellem magamat – mondja –, hoznék neked egy széket, bévinnék más szobába, de csak ez a kicsi kunyhó van.

– Nem baj, öreganyám, én úgyis bemenyek.

Bément, leült egy székre. De ő mind csak a leányt nézte. Akkor azt mondja a leány anyjának:

– Tudja, miért jöttem én ide?

– Ha megmondja.

– Adja nekem a leányát.

– Nem lehet! Maga egy gazdag, ez meg egy szegény leány, halászleány.

– Nem baj! Én magákból gazdát csinállok. Magak is urak lesznek.

Jün haza az édesapja. Köszön. Elbeszéli neki a dolgot, hogy adja neki a leányát. Azt mondja az öreg halász:

– Hallgass ide, fiam! Nem tudom, mit mondjak. Hát én szegény vagyok erősen.

– Nem számít semmit. Majd ha még egyszer jövek, akkor megmondom maguknak, hogy mihez tartsák magukat.

– Jó.

A fiú hová megy? Bémegy, egy szállodát fogad nekik, s egy széket vesz az öregnek, egy olyan széket, hogy a szék kaiján egy pipa volt, s a leánynak egy szabóleány lett a gondozója, hogy örökké öltöztessék, feresztessék, etessék őtet.

– Na – azt mondja nekik –, üljenek le. – (Persze, már egyszer bévitte fürödni őket, felöltöztette, mint egy grófat. A vénasszonyt egy grófnénak öltöztette, s a leány egy grófi kontesz lett.)

– Na, meg vannak elégedve?

– Meg.

Hazamegy az apjához, s azt mondja:

– Na, édesapám, én kaptam leányt.

– Hol, fiam?

– Itt – azt mondja –, itt, a városban. A mük városunkba.

– S hogy hívják?

– Hm. Édesapám! Halász grófnak hívják.

– Ó, menj el, te, fiam! Hát ilyen nevet még sohase hallottam.

– Édesapám, Halász grófnak hívják. De édesapám! Most vasárnap elérveznek egy nagy kastélyt. Ne adja az Isten, hogy belésszóljon abba! (Mert az árverés úgy van, hogy ki ad többet.) Hogy többet adjál! Hogy tudja megvenni az a Halász gróf, hogy köztünk is legyen egy gróf. Ugye, itt mind csak örmények vagyunk.

– Jól van, fiam!

Mit csinál a fiú? Bément a raktárba, s egy zsák pénzt odavitt az öregnek. Halász grófnak.

– Na, vasárnap készüljen maga is, s maga is menjen az árverésre!

– Jól van, fiam.

Na, mármost vasárnap odagyűlnek mind a nagy fejesek, nagy urak, nagy pénzesek. A Halász gróf is megyen, ment utoljára. Úgy felverték azt a kastélyt, hogy sok pénzbe került. Akkor jön a Halász gróf:

– Na – azt kérdi –, miről van szó? Mennyi az utolsó ára?

Akkor az apja még egy annyi ígér. Felverte az árát. Odamegy a fiú, s azt mondja neki:

– Apám, hát mit mondtam neked? Hát ne verd fel úgy az árát, hogy ne tudja megvenni a Halász gróf, hogy legyen köztünk egy gróf. Hát mit mondtam neked?

Akkor az öreg félrehúzódott, a Halász grófra maradt a kastély.

De úgy vették meg, hogy abba minden állat volt, cselédek, minden. Úgy vették meg ezt a kastélyt.

Na, mármost a fiú mit csinált? Az egy olyan kocsit csinált, egy olyan hintót, négylovast, tiszta selyem volt a belseje annak a kocsinak. Hogy mikor ők mennek oda fel, a Halász grófhoz mennek, hát azt a kocsit küldje oda fel. És megmondta a Halász grófnak:

– Na, ezt a kocsit küldje édesapám után, utánunk!

– Jól van, fiam.

Na, mindjárt küldték is a kocsit a fiú után. Készülnek itt is.

– Készen vagytok, édesapám? – kérdi a fiú.

– Készen, fiam.

Kimennek, hát az öregasszony, mikor meglátta, törölni törölte a lábát, de feltenni nem merte a kocsiba, mert tiszta selyem volt a kocsi. Nézi, hogy hová törölje előbb a lábát. Na, a fiú bévágja a kocsiba az apját s az anyját. Ő felül a kocsis mellé, s mennek. Ahogy

mennek, az öreg mind tanakodik, hogy tudjan köszönni a grófnénak. Azt mondja a felesége:

– Hát te férfi vagy, mondd a grófnénak: „Kezit csókolom”, aztán én a grófnak azt mondom: „Jó napot kívánok.” Ő megcsókolja a kezemet.

Na jól van, így mind tanakodnak, míg odaérnek. Mennek ki azok, s fogadják, a gróf fogadja:

– Kezit csókolom!

Megcsókolja a kezit, esmént a gróf az örménynének. Na, bémennek. Ott kéri a leányt, hogy adják neki. Mindjárt papat, megeskették, s már a felesége lett. Na, mármost ő se tudta, az örményfiú, hogy a leánynak milyen jegyei vannak. Csak akkor tudta meg, mikor lefeküdtek az ágyba. Láta, hogy milyen jegyei vannak az ő feleséginek. Hát erősen hitt a feleséginek, hogy olyan asszony nincs, mint az övé. Hát ő az életjét adta volna oda. Hát persze, nekie kilencvenkilenc boltja volt: kávéház, vendéglő, ruhásbolt, mindenféle volt azekben a holtakba. Egyszer azt mondja a feleséginek:

– Na, fiam, egy kicsit pihenek, járam meg magamat.

– Ne üljél sokat!

– Jól van.

Kifelé menyen. Hát még voltak olyan boltoslegények, melyiknek volt hat boltja, melyiknek tizenkettő, összetalálkoznak a kávéházba, beszélgetnek. Szó jött erről, hogy melyik hogy szereti a feleségét. Ez nem szól semmit, az örményfiú. Akkor azt mondja a másik botos:

– Hát te nem szólsz erre semmit?

– Én nem szólok semmit – azt mondja –, nem is tudok erre szólani.

– Há mért?

– Azért, mert az én feleségem olyan, hogy nem csal meg engem.

Az a boltos, amelyiknek volt tizenkét boltja:

– Na, hallgass ide! Mit szólsz te ahhoz, hogy én megmondom a feleségednek a jegyeit, hogy milyen jegyei vannak, és elhozam a gyűrűjét.

– Hej, te! Ha te elhozad a gyűrűjét a feleségemnek, s megmondod a jegyeit, kilencvenkilenc boltom van, azt neked adom.

– Na, gyere, csináljunk szerződést.

Leülnek ketten, csinálnak szerződést. Azt mondja a másik:

- Te, hallgass ide! Kell adjál nekem időt, egyből nem lehet.
- Jó – azt mondja –, mennyit kérsz?
- Adjál nekem egy hetet. S te menjél el otthonról.
- Jól van – azt mondja.

Akkor ők két szerződést kötnek: az egyik az egyiknél, a másik a másiknál. Hazament. Ránéz a feleségire, s azt mondja neki:

– Hallgass ide! El kell menjek más országokba, kell hozzak árukat a boltokba. Úgy megkérek, mint a jó Istenemet, ügyelj mindenre!

– Ne félj semmit!

Elutazik, s a felesége marad otthon. Most, ahogy ő elmenyen, az a rabló bótos mit csináljon, hogy tudja elkapni a feleségét? Majdnem már nem volt csak vagy két nap. Hát egy öregasszony (mint amilyen az én feleségem is), árulta az almát ott a kapuba, nálojak. Jön a boltos, ez a rabló, azt mondja neki:

– Hallgasson ide, mama!

– Mi a, lelkem?

– Vegye ezt az almát, tegyen bé a ládába, kérje meg a grófnét, hogy reggelig a kapun belül maradjon ez a láda. Mert maga boldog lesz akkor, nem kell almát áruljon.

– Jól van.

Csak jön ki a cseléd, hogy zárja bé a kapukat. A vénasszony siránkozik:

– Ezt a ládát, alma van benne, légy szíves, engedd meg, hogy tegyem a kapun belül.

Odamegy a leány, s mondja a grófodnak, hogy mi a kérelme az öregasszonynak.

– Engedd bé, s húzd oda.

Behúzzák a nagy dögét, bé, a kapun belül. Bézárja a kaput, a vénasszony elmenyen. Ez kilenc órákor kibújik, ott lássa a szobalányt.

– Hallgass, ne kiabálj!

– Ki vagy te?

– Gyere ide, mondjak neked valamit.

Odamegy a szobaleány. Azt mondja:

– Hallgass ide! Mikor mosdik a grófné, a mosdóvízbe tegyél neki álomport, mosódjék meg, ő olyan álmos lesz, hogy elalszik hamar.

Belőled olyan naccságát csinállok, hogy te boldog leszel, amíg élsz.

– Jó.

Akkor a grófné rendeli, hogy csinálja meg neki a mosdóvizet, mosódjon meg. Megmosdik. Hát ez álmosan lehúzta a gyűrűt, letette a mosdóra, úgy nagy álmosan megtörülközött, az ágyba leereszkedik s alszik. Hát persze hálóingbe volt a grófné. Négy gyertya égett. Kettő égett a lábánál, kettő a fejénél. Hát ő, ahogy aludt, nem volt bétakarva. Akkor a szobalány kiment, és azt mondja nekie:

– Na, most gyere bé, mert aluszik.

Hát ez a rabló bément, kinyitotta az ajtót, látta, hogy a grófnénak négy gyertya ég. Kettő a lábánál, kettő a fejénél. A gyűrűn megakadt a szeme. A mosdón volt. Elvette a gyűrűt, bétette a ruhájába, és látta, hogy milyen jegyei vannak: a bal csicsin a napnak sugarai voltak, és a jobb csicsin voltak a csillagok. Neki ez elég volt. Béhúzta az ajtót. Még kíváncsi volt, hogy nyissa ki az ajtót, hogy kukucskáljon bé, hogy még egyszer lássa meg a jegyeit. Akkor őtet kiengedte, s ő elment.

Abba a vendéglőbe, ahol a szerződést csinálták, jön a grófné férje. Mondja neki ez a rabló:

– Te, látod, hogy kell hinni egy asszonynak?

– Há már?

– Ismered a gyűrűt?

– Igen, a feleségemé. Na, mondd meg a másik jegyeit.

– A bal csicse alatt vannak a napnak sugarai, és a jobb csicsin vannak a csillagok.

– Igazad van.

Na, akkor ő hazament nagy bánatosan, s azt mondja a feleséginek (de az sír, örvend, hogy hazajött):

– Nem, semmi. Öltözzél fel úgy, ahogy hazajöttél.

– Há mér?

Felöltözött menyasszonyi ruhába. Abba a kocsiba, amit ő vett az apjának, abba befogatta a négy lovat, ő a kocsis, s már mentek. Hát, amikor látja a felesége, hogy ki akarnak menni az országból, azt mondja nekie:

– Mi van veled?

– Hallgass, szállj le a kocsiból!

- Hát mért?
- Így van kedvem.

Akkor szállt a kocsiról. Szegény, mit csinált? Azt a menyasszonyi ruhát ő levetette, s a keszkenyőjibe bekötötte, a cipőt is, s aztán mendegélt utána, a kocsi után. Hátranéz az ura, lássa. Azt mondja:

- Na, hallgass ide, fiam!
- Mi az, gróf úr?
- Ezt a kocsit neked adom lovastól, légy vele boldog.

Keze írását adta, hogy a hintó a négy lóval az övé, nem veheti el tőle senki. Akkor ő is szállót, elbúcsúzott s menyen. Más országba ment. Mit csinált? Béállott katonának. Mit csinált a felesége? Az is elmenyen, megnyiratkozik, civil férfiruhát vészén magára, ő is menyen más országba, ő is béállt katonának. De a nőt úgy segítette az Isten, hogy esztendőről esztendőre mindig rangot kapott, de még nagy rangokat: kapitány, őrnagy, ezredes. Úgyhogy ő vagy hat év múlva dzsenerál lett. Ő dzsenerál volt. Na, most ő, a grófnő, hogy menjen minden városba, és csináljon egy vizitát úgy a katonaság közt, a tisztekkel. Ő annyit ment, hogy abba a városba került, ahol az ura volt katona. Mikor odakerült, abba a városba, hát látta az urát. Ránéz. „Hej” – gondolta – „ez az én uram.” Mindjárt odahívja, azt mondja:

- Te mióta vagy katona?
- Ettől s ettől.
- S aztán rangot nem tudtál kapni magadnak, hogy te csak egyszerű katona vagy?

- Nem.
- Na, ki a parancsnokod?
- Egy kapitány.
- S mi vagy?
- Én puccer vagyok.
- Na, te leszel az enyém – azt mondja.

Mindjárt jön a kapitány elébe, s mondja neki:

- Mátul ez az én legényem. Nincs nagy csomagom, csak a köpenyem. Veszed a karadra, s ahova én megyek, te is méssz velem.

Mennek. Egy este szállást csináltak, hol háljon. Akkor kezdi kérdezni a dzsenerál:

– Te hová valósi vagy?

– Hagyjon békit!

– Na, nem beszélsz? Úgy megverlek, mint egy zsákot. Húzd le a csizmámat!

Lehúzza a csizmáját, a csizmával agyba-főbe veri az urát.

– Mondjad, hová valósi vagy?

Mondja nekie sírva.

– Hát volt neked feleséged?

– Ne is emlegesse!

– Há mér? Húzd le a másik csizmámat!

A csizmával újból agyba-főbe verte.

– Na, mondjad!

Kezdi mondani nekie, hogy neki milyen felesége volt. Azt mondja a dzsenerál:

– Te, ha neked ilyen feleséged volt, hát hogy merted te elhagyni?

– Hogyne – azt mondja. – Né, hogy jártam! Elmentem én egy vendéglőbe, és ott több barátok voltunk, s elbeszéltük, hogy én nagyon bíztam a feleségemben. S ő megcsalt engemet.

– Mivel?

– Elvették a jegygyűrűt, s megmondták a jegyeit.

– Meg a fenét! S te mit csináltál?

– Kezem írását adtam oda, hogy a kilencvenkilenc boltomat neki adom.

– Ó, menj el, te! Olyan buta ember vagy? S ő mit mondott?

– Há, ha egyszer elvette azt a gyűrűt, s megmondta a jegyeit, hát hittem.

– Ej, milyen buta vagy. Te! Ha meglátnád a feleséged, megismernéd?

– Hát hogyne.

– Na, állj meg!

Mindjárt átmegy a másik szobába, s felöltözik a másik szobába úgy, ahogy volt.

– Megismersz?

– Jaj, hogyne!

– Messze tőlem, messze tőlem!

Akkor elmegy, visszaöltözik a dzsenerálruhába, bejön, s azt mondja:

– Na, feküdjünk le. De húzódj bé a falhoz, hozzám ne érh, mert ha hozzám érsz, összetörlek, mint a zsákot.

Ez úgy megijedett, hogy ő reggelig nem is mozdult meg az ágyba, nehogy megveqék.

– Na, reggel menyek el, de ha valaki keres engemet, nehogy elengedd, mondd meg, hogy mindjárt jövek.

Hát, hogy kimegy, jó is egy ember, keresi a dzsenerált.

– Nincs, de azt mondta, mindjárt jó.

– Na, menyek, nem várom.

– Álljon meg, várjon, mert mindjárt jó.

Ő nem. Jön a dzsenerál:

– Te! Volt itt, keresett valaki?

– Volt, s el is ment.

Egy verést nekie. Hogy a fiú már akarta volna, hogy akassza föl magát, már annyit verte.

– Na – azt mondja –, többet nem verlek meg. Készülj el, s menyünk.

Annyit mentek vizitába, ameddig az ő városába érkeztek. Na, mármost oda bémenni, abba a nagy kávéházba. Hát az a bótos volt a tulajdonos, s az a szolgálóleány, aki segítette volt, az nagy naccsága lett. Annak tizenkét boltot adott. Oda bémenni:

– Jó estét.

– Jó estét (nagy rangba volt).

– Na, valami étel-ital van itt? Szálloda?

– Hogyne, dzsenerál úr, itt van szálloda.

– De igaz, hogy itt van az én legényem, ő is itt kell üljen le velem az asztalnál.

– Jó – azt mondja. – Nyugodtan!

Étel-ital. Esznek. Néz a dzsenerál:

– Ej, milyen boldogság van ebbe a kávéházba. Mikor vette?

– Ej, dzsenerál úr, ha tudná!

– Hogy? Mondja el! Igyék egy pohárral!

Ez iszik.

– Na, mondja, hogy történt? Hogy vette? Hogy sikerült?

– Volt – azt mondja – egy nagy örmény. Az övé volt.

– Na, hogy volt tovább? Még igyék egy pohárral!

Még iszik. Azt mondja:

– Tudja, hogy? Ő nagyon szerette a feleségét, azt mondja, hogy olyan jó feleség, amilyen a grófné, nem csalja meg. Hazugsággal elnyertem azokat a dolgokat.

Akkor ő azt mondja (a dzsenerál a legényinek):

– Hallod, te? Hallod, mit mond?

– Igen.

– Mondja el tovább!

Hát így, hogy ő reggelig kitudott mindent. S akkor azt mondja neki:

– Na, hallgasson ide! Lesz itt visszafordulás, s akkor majd még tárgyalunk.

– Jól van, dzsenerál úr!

Reggel készülnek, s elmennek. Akkor a dzsenerál hová ment? Egyenesen a királyhoz, ő mondja el az ő panaszát. Akkor a király azt mondja:

– Hát maga egy fiú, hogy lehet ez?

– Bocsásson meg, király uram! Adjon egy szobát, hogy menjek be, öltözzek át.

Adatt neki a király egy szobát, felöltözött menyasszonyi ruhába. Mikor meglátta a király:

– Hej! Hát igaza van! Mi a panasza?

– Nekem az a panaszom, az volna nekem a kérésem, hogy adjon egy olyan papírt, hogy én vissza tudjam venni a kilencvenkilenc botot, hogy én azt csináljak vele, amit akarok.

Adatt neki a király egy írást: szabad megölje.

Másodszor visszamentek oda. Akkor azt mondja nekie:

– Na, gyere, most beszéljünk még jobban.

Beszélgettek. Azt mondja a dzsenerál:

– Elé tudnád nekem hozni a naccságát, amelyik tégedet bevitt a ládába? Te naccságát csináltál belőle.

– Hogyne!

Behozza. De olyan egy nagy kalapos nő volt. Naccsága.

– Hm! Nagy naccsága, ügyes.

– Na, itt van egy fickó. Elé kell hozni a hóhért!

– Hát miért?

– Elé kell hozni a hóhért. A lónak ki kell venni a szemit, neked is, a naccságának is, utána kell komi, menjetek a szélnek!

Így aztán nyerte vissza ezeket. A ló után köttette. Hol esett egy csont, hegy nőtt, ahol hús esett le, ott meg tó. S így aztán vette ő vissza. Akkor így lett az ő neve Halász gróf.

(1928-ban hallottam apósomtól, az Isten nyugtassa meg, Grekuj Jóskától.)

PÉTER MESÉJE

Volt egyszer, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még azon is túl. Volt egyszer egy király. Annak a királynak volt két lánya. Megszületett a harmadik lánya is. De abban az órában, percben született meg a király csizmadiájának a fia is.

A fiút Péternek hívták, a leányt meg Ankának. Na, mármost nődögéltek a gyermekek, annyira, hogy már iskolába kellett menjenek. Egy padban ültek az iskolában, együtt tanultak, beszélgettek. De a fiú nagyon jó tanuló volt. Mindig ő tanította Ankát is. Amikor a gyermek kijárta az egy osztályt, annyit tudott, mintha már négyet járt volna ki. Persze, a királylány mindig vitt magával ennivalót (már ő gazdagabb volt), és abból ettek mind a ketten.

Telt-múlt az idő. Már akkorák lettek, hogy Anka férjhez kellett volna menjen. Hát Anka nagyon megszerette Pétert, otthon is egy perc nem telt úgy el, hogy ne lássa Pétert.

Egyszer azt mondja Anka a nagyobbik testvérinek:

– Hallgassatok ide! Hát tük nem mennétek már férjhez? Hát tük már öregek vagytok. Miért nem mentek férjhez, hogy mehessek már én is?

– Te taknyos! Hát te még kicsi vagy!

– Nem számít az! Te vagy a nagyobb, te szóljál már apánknak!

– Jó.

Elmegy a legnagyobb lány, és azt mondja az édesapjának:

– Édesapám, már ott áll az idő, hogy férjhez menjünk. Hány éves vagyok én? S ott a húgom, a másik. Már a kicsi is akar menni.

– Hát elhiszem, hogy tük ketten akartok. De a kisebbik?

– Neki is itt van az ideje, hogy menjen férjhez.

– Jól van, fiam! Na, hívd bé őket!

Ád nekik három krajcárt.

– Na, né! Itt van három krajcár. Menjetek a piacra, s vegyetek rajta három görögdinnyét.

Elmenyen a három leány, s vészén három görögdinnyét. Hazamennek.

– Na, édesapám, itt van három görögdinnye.

A király elveszi a legnagyobb lány görögdinnyéjét, felvágja.

S azt mondja:

– Ó, te fiam! Te már három éve kellett volna férjhez menj, úgy el van érve a dinnyéd.

Veszi a közbelső lány dinnyéjét, elvágja, nézi:

– Te, fiam, pontosan két éve kellett volna férjhez menj.

Veszi a kicsi dinnyéjét. Hát mikor az Ankáét felvágta, a könnye kihullott. Hát hogy menjen ilyen korán férjhez? Mikor kettévágja a dinnyét: se túlérve, se túléretlen. Pontosán ebben az órában kellett menjen férjhez.

– Hát, édes lányom – mondja Ankának –, neked ebben az évben kell éppen férjhez menni.

– Ugyi, édesapám? Hát én tudtam ezt.

Na, mindjárt írást, levelet küld a király minisztereknek, királyoknak, báróknak, hercegeknek mindenfelé, hogy jöjjenek, s a három leány válasszon magának három vőlegényt.

Mennek a királyok, hercegek, grófok és bárók, mindenfélék. A legnagyobbik leány, odadobta az aranyalmát egy királyfiúnak. Ő aztat szerette. Megtapsolták: „Éljen a király!” A második leány egy bárófiúnak dobta oda az almát. Azt is megtapsolták. Na, most választ a kicsi. Néz körül: „Nincsen!”

– Nahát, édes fiam, te nem választasz?

– Nem, édesapám. Az, akit választanék, nincs itt.

– Hát hol van?

– Hát aztán, édesapám! Amennyi legény van itt, ebben az országban, szegényebb, gazdagabb, az mind idegyűljen!

– Jól van, fiam!

Hát mind hívja őket. Mind jönnek, mind jönnek. De hát Péter nem jött. Na, a legények állanak sorba, ő néz szembe velük. Péter nincs.

– Na, édes lányom!

– Hát nincs itt.

Áll, s gondolkozik a király: Mi lehet ez?

– Hát, édesapám, hívja ide a cselédeket is. Mindenkit.

Hát persze: a csizmadiának is van fia. Jön. Hát mikor Péter megérkezik, a királylány mindjárt neki dobja az aranyalmát. „Na, éljen az új pár!” De a király persze:

– Vissza az almát! Dobjon még egyszer!

- Na, édesapám, nekie dobtam, hát az az én vőlegényem.
- Hát ilyet ki látott?

Megfogják a fiút, s bé, a siralomházba. Bézárják. Anka is bémegy véle. Ezalatt a másik kettőnek folyt a vendégsége. Akkor a király, amennyi királyok voltak a világon, mind idehívatta őket, hogy mondják meg, milyen ítéletet érdemel Péter.

Minden országból, minden király eljött már, csak egy késett még, a Fehér király. S egy király nem tudott eljöni: a Fekete király, mert az már nagyon öreg volt. De ez a Fekete király volt a leghatalmasabb, ennek huszonnégy országa volt.

Amikorra a Fehér király odaért, már a többi elítélte Pétert. Az egyik azt mondta „Égessük meg.” A másik: „Akasszuk fel.” A harmadik, nem tudom, mit. Hát minden király elmondta az övét. Egyszer csak érkezik a Fehér király. Köszön, felállnak előtte.

- Na, mit ítélték itt? Hadd lássam!

Mondják a többiek.

- Á, ez nem lehet! Hozzátok ki azt a fiút, hogy lássam!

Kihozzák a fiút.

- Na, emeljétek fel az aranypálcával a szempilláimat!

Kihozzák az aranypálcát, feltámasztják vele a szeme pilláját.

- Hozzátok ki a lányt is!

Kihozzák a leányt. Egymás mellé teszik.

- Na, te leány! Mit kívánsz attól a fiútól?

- Én semmit, csak azt, hogy legyek a felesége.

– Hát akkor mit ítélték el őket? Szabad ilyet tenni? Én mondok egy szót: ha helyben hagyjátok, jó. Ha nem, csináljátok, ahogy akarjátok. Én azt javasolom, hogy a hét országodból suppoljátok ki, csendőrségről csendőrségre vigyék. S mikor idegen országba ér a fiú, eresszétek el. Ha helybehagyjátok: jó, ha nem, úgy is jó.

Akkor megtapsolták a nagy Fehér királyt.

Addig a lány mit csinált? Elment, s egy strimflibe aranyat pakolt, s még valami ételt. S azt valahogy odacsempészte Péternek a kezibe. De Péternek még azt se engedték meg, hogy apjától-anyjától elbúcsúzzék.

De a királylány titokban parancsot adott a csendőröknek (sem az anyja, sem az apja nem vette észre), s azt mondta:

– Hallgassatok ide! Nehogy valami baja essék, mert én kontrollba megyek utánatok. Hanem pihenjen, tiszta ágyat, ételt-italt adjatok. S úgy vigyázzatok rá, mint a két szemetekre.

Akkor a fiú írt egy levelet a királynának: „Váráj rám hét évet, hét hónapot, hét hetet, hét napot, hét órát, hét percet. Ha addig nem jövek meg, akkor mehetsz férjhez.”

Akkor ők elbúcsúztak egymástól. S akkor a leány bészárkózott, s gyászolta a fiút, és sem az apja, sem az anyja nem mehetett többé a szobájába. Csak a két testvére, a leánytestvérei.

Na, mármost Pétert vitték. Ugyebár, faluról falura. Ahol bészötétedett, ott bévítették a csendőrségre. Ott neki ágyat adtak, vacsorát. Úgyhogy ő kijutott a király hét országából. Hová ment ő? A Fekete királyhoz, aki várta őt, s akinek huszonnégy országa volt. Aranybetűvel ki volt írva a kapujára, hogy várja a fiút.

Hát ő nem szólott semmit, csak egyenesen ment bé a királyhoz. Kopogtat: senki. Bényit, nincsen senki. Úgyhogy a harmadik szobában volt az irodája az öreg királynak. Már várta Pétert, hogy menjen. A nagy szakáll a hasáig ért. Egy asztalnál ülve várta Pétert.

– Adjon Isten jó napot, királyatyám!

– Isten hozott, Péter fiam, tégedet! Hej, be régen várlak! Milyen későn érkezél.

– Hej, királyatyám, későre, de csak megérkeztem.

– Na, nem baj semmi, fiam! Menj bé abba a szobába, ott az étel s ital. Egyél! Ott az ágyad, fekdj le. Reggel aztán majd még diskurálunk.

Jól van. Elment Péter, szépen megvacsorázott, lefeküdt. Reggel felkél, megmosdik, s nem is reggelizett, hanem azonnal ment az öreg királyatyához. S jelentkezett:

– Királyatyám! Felkeltem, s jöttem jelentkezni a parancsára.

– Na, na, fiam! Menjél, egyél, s csak azután jelentkezzél nálam.

Elment a fiú, megreggelizett, visszatért.

– Na, gyere, fiam! Nézd meg, öt év alatt én huszonnégy országot tudtam bejárni, képviselni. Én hat évet adok neked, hogy bejárjad, s tudjad te azokat képviselni. S akkor én nyugodtan meghalok, s reád írom a huszonnégy országot.

Jól van. Nekifog a fiú. Két év alatt már, nemhogy hat év alatt járta be az összes országokat. Akkor visszajött, s jelentkezett.

Nézi az öreg király:

– Hát hogy? Már be is jártad őket?

– Itt van, királyom, nézze, írás róla. Minden országot bejártam. Nézze! Ez s ez.

– Na, jól van, fiam!

Akkor mit csinált az öreg király? Aranybetűvel csinált szerződést, hogy a huszonnégy országot nekie hagyja. Akkor levette az öreg király a koronát, s a Péter fejibe tette. Hanyatt eresztette magát, s meghalt.

Na, most már ő maradt a király. Ő már másodikszor ment vissza a huszonnégy országba, hogy ajánlja magát, hogy ő a király. Megismerkedett velük, s visszajött.

Mit gondolt ő magában? Eszibe jutott neki Anka. Hogy Anka férjhez találna menni. Csináltatott magának egy bárkát. Abba tett belé tizenkét boltoslegényt. S vitt magával három keszkenyőt. S pénzt, amennyit kellett. S azon a vízen eresztette le a bárkát, hogy menjen pontosan az Anka országába. Hát, mire odaért, milyen hír járta? Hogy Anka menyen férjhez. Már annyira kínozták, hogy ő férjhez kellett menjen. Ő azt az időt nem tartotta be, amit Péter írásban adott neki.

Felmenyen mindjárt Péter a királyhoz, s azt mondja neki:

– Királyatyám! Megengedi? Itt sátrat húzok fel, látom, hogy vendégség van itt. Valamiket kiteszek, hogy áruljak.

– Hogyne, tessék, parancsoljon!

Hát mit tett ki ő? Egy keszkenyőt. Az a keszkenyő, egy fejre való kendő, olyan drága volt, hogy hét ország birodalmát érte meg. Aztán még valami gyöngyöket, gyűrűket tett.

A legnagyobbik lány utoljára ment a templomba. Meglátja a sátrat, odamegy. Nézi-nézi a keszkenyőt. Azt mondja neki Péter:

– Mit bámulsz te ugyan azon a keszkenyőn?

– Hát hogyne bámulnám! Édesapám egész birodalmát el kéne adjuk, hogy ezt a keszkenyőt megvegyük.

– Hallj oda, te! S olyan szegények vagytok tik? Hát szeretnéd, hogy a tiéd legyen?

– Hát hogyne!

– Na, akaszd le, s legyen a tiéd.

Akkor a lány odament Péterhez, s megcsókolta a kezét. Megköszönte a keszkenyőt. Elment a középső testvérihez:

– Né, milyen keszkenyőt kaptam.

– Jaj te, há hol?

– Itt künn.

Hát most mit tett ki Péter? Olyan keszkenyőt, amelyik tizenkét országot ért. Jön a középső, látja.

– Hát ez mi? – Bámul a leány, bámul.

– Mit bámulsz, te leány?

– Hát hogyne bámulnék! Édesapám csak egyszer király. De ez a keszkenyő hétszer király.

– Szeretnéd, hogy a tiéd legyen?

– Hát hogyne!

– Na, nesze, legyen a tiéd.

Megcsókolta a leány a Péter kezét. Hová ment ő? A menyasszonyhoz. Mikor a menyasszony látta ezt a keszkenyőt, majdnem, hogy haljon meg. Otthagyta a vőlegényt, ment, hogy nézze meg ő is azokat a keszkenyőket. Ment Péterhez. Hát erre a harmadik keszkenyőre huszonnégyszor ország birodalma volt ráírva. Nézi a leány a kendőt (de Pétert nem ismerte fel).

– Hát hallgass ide! Minthogy menyasszony vagy, s vőlegény kéne megvegye neked ezt a keszkenyőt.

– Á, dehogyis! Hát ez huszonnégyszor király, s mi csak egyszer vagyunk királyok.

– Ilyen szegény királyok vagytok ti? Hogy egy fejrevaló keszkenyőt nem tudtok megvenni?

– Hát nem bizony.

– Na, megajándékozlak vele téged.

Péter becsomagolta a keszkenyőt, s a leánynak adta. Megcsókolta a leány Péter kezét, s ment a templomba. Megmutatta az apjának:

– Édesapám, nézd meg, milyen keszkenyőt kaptam én ettől a boltostól. Édesapám, ezt meg kéne hívni a vendégségbe az asztalüléshez.

– Hát hogyne!

Péter mindjárt összeszedte a sátrat, s a legényeknek azt mondta:

– Hallgassatok ide! Pénz van elég. Menjetek a vendéglőbe, kávéházakba. Igyatok, egyetek, mulassatok. De verekedni nehogy verekedjete!

– Ez a jó gazda! Ez nekünk mindent megenged.

Akkor Péter hová ment? A trógercsárdába, ahol ezek a trógerek, szegények mulatnak. Olyan száraz kifli s olyan rossz pálinka volt csak ott.

Hát, mikor oda béményen, éppen veszekedtek ott egy fél deci pálinkáért. Ő oda béményen. Hát fel volt öltözve szépen. Azok a rongyosak látják:

– Né, te! Megjött a mi emberünk. Ez tesz igazságot. Hej, naccságos úr! Ez s ez megitta a fél deci pálinkámat.

– Nem baj! Ne veszekedjete! Mennyit isztok? Hallgass ide! – mondja a kocsmárosnak –, adjál nekik, hogy igyanak. Amennyi italod van, mind tegyed elébük, hogy igyák meg. S ételed mi van?

– Csak valami száraz kifli.

– Hát add oda nekik.

Ő is vesz magának egy fél deci pálinkát s egy fél száraz kiflit. Azok csókolták, köszönték.

Eközben következett volna a királyi palotában az asztalülés.

– Na, édesapám, meg kell keresni a boltost, hogy hozzuk ide.

Elmenyen az apjuk a kávéházakba, vendéglőkbe (tudta, hogy hol vannak a királyi vendéglők). Mindenütt keresi: nincs. Nem kapja. Visszamenyen:

– Mi az? Nem kaptad meg?

– Nem biza, fiam.

– Nem baj, édesapám! Megkapom én.

Felül a leány a kocsira. Hát hova hajt? Egyenesen a trógercsárdába. Hát amikor odafordul a hintó a kocsmára, a kocsmáros megijedett, hogy ezek csinálnak valamit, s most őtet viszik el, s zárják a börtönbe. Na, béményen a leány:

– Éppen tégedet kereslek.

– Nézd, unalomból ezekkel a jó barátokkal töltöttem el az időmet. Elkéstem.

– Na, nem baj! Üljön fel mellém a kocsira.

Felül a fiú a bakra, s mennek. Odaérkeznek. Hová ültessék őt most? Se túl közel ne legyen a menyasszonyhoz, de se nagyon

messze, olyan harmadik volt a menyasszonytól.

Na, ottan esznek-isznak, mulatnak. Következik az ajándékozás. Akkor a fiú azt mondja, hozzanak neki egy üres tálat, hogy ő abban ajándékozza meg a menyasszonyt. Hát azt megtöltötte arannyal. Akkor a menyasszony mit csinált? Odament Péterhez, hogy megköszönje a sok ajándékot. Kezet akart csókolni. De közben Péternek az ujján volt az a gyűrű, amit Ankától búcsúzaskor kapott. Most dugva odaadta Ankának. Akkor a leány semmi, csak felment egyenesen a szobájába, s ott elrejtőzött.

Na, mármost mit csináljanak? A menyasszony meghalt örömben, hogy annyi ajándékot kapott. Hát most már húsúinak.

– Na, mármost nincs leány, akit adjak neked.

Hát akkor a vőlegény elment.

Mármost temessék el a menyasszonyt. Csinálnak neki egy üvegkoporsót, abba béteszik, s két-három őrt tesznek oda melléje. Őrzik az őrek.

Péter akkor mit csinált? Vesz egy zsákot a hátára, s odamenyen.

– Halt! Állj meg! Mit akarsz?

– Meg akarom nézni a halottat.

– Nem lehet. Minket a király felakaszt.

– Dehogy akaszt. Ne félj semmit! Engedjétek, hogy nézzem meg.

Hát volt köztek egy bölcs fiatal:

– Igen, ha ad nekünk egy fél véka aranyat.

– Ó, nemcsak egy fél vékát, mert egész vékát adok.

Volt köztek egy öreg:

– Te, hát egy véka arany, az sok.

– Dehogy sok, még két vékáért sem sok.

– Két vékát adok nektek.

Azt mondja a harmadik:

– Te, engedjük meg neki.

– Dehogy! Egy zsák pénzért sem engedjük meg.

– Egy zsák pénzt adok nektek.

– Na, megengedjük, hogy megnézd („megnézi, s mink is boldogulunk”).

Otthagyja nekik a zsákot. Azok szétszórják, s kezdik, melyik szedjen többet belőle. Addig Péter koporsóstúl megfogja a leányt, s

a vállára veszi. Át akar szökni egy sáncon. Hát megbotlott, s ahogy leejtette a koporsót, Anka kinyitotta a szemit. Felébredt.

– Én vagyok Péter. Ne félj semmit!

Akkor Anka visszaájult. Elviszi a bárkájához. Hát ezek a fiúk olyan részegek voltak, azt se tudták, hogy szedjék össze magukat.

– Hát ti! Ilyen piszkosak vagytok? Eresszétek a bárkát, hogy menjünk.

Mennek szépen a bárkával. A leány egyszer felébred:

– Te vagy az, Péter?

– Én vagyok hát! Na, nézzük csak meg azt a levelet, amit neked írtam. Bétartottad? Nem tartottad bé!

– Bocsássál meg! Nem tudtam bétartani, mert apám annyit kínozott. Nem tudtam bétartani.

Nemsokára Péter béért a maga országába.

– Na, nézd meg, ez az én birodalmam (már a Péter címe is ki volt írva). Na, ide hallgass! Veszünk most két lovat, te is felöltözől királyfiruhába, s menjünk lóháton mind a ketten. Mert én már rég eljöttem. Lássuk, mi van az országokban.

Péter megy a feleségivel. Néznek szét az országokban. Úgyhogy két év alatt megnéztek mindent. Jünnek visszafelé.

– Na, hallgass ide! Írok apádnak egy táviratot, hogy várja meg a vejét, mert megy.

– Írjál! Azt csinálsz, amit te akarsz.

Mindjárt küldött Péter egy táviratot: „Né, ekkor s ekkor várd a vejedet!”

A király nem értette, melyik vejét várja. Hát két veje ott lakott vele. Na, csak várják azért. Hát ő mit csinált? Két század katonasággal, bandával ment az apósához. Mikor odaért, az apósa térden csúszik előtte, mint a béka. S akkor azt mondja nekie Péter:

– Ne csússzál, hát nem vagy te béka! Ember vagy! Állj ál meg előttem, mint egy király, s beszéljessünk.

Felállt a király, s megcsókolta Péternek kezit-lábát.

– Na – azt mondja Péter neked két lányod van?

– Nekem három.

– S a leányaid megvannak mind?

– Nem, az egyik meghalt.

– Na, add ki nekem azt a szobát, amelyik a lányod szobája volt, hogy háljak meg a barátommal (hát a felesége királyfiúruhában volt).

– Jól van! Itt van ez.

Két ágyat vetnek nekik.

– De ne gyere bé, hogy ennivalót hozzál nekünk. Majd a barátom megmondja, hogy ki hozzon be nekünk enni.

– Melyik leány vigyen be nektek enni?

– A második leány.

Na, jó. A második leánytestvér vitt be nekik enni, de az nem tudta, hogy ők kicsodák.

S a királynak meghagyta, hogy lássa el az egész hadsereget, akivel jött.

– Nézd meg – mondta Péter a királynak –, az én katonáim nincsenek akármivel szokva: hogy marhahús, borbélyhús. Csak disznóhússal. És az én katonáimat nem lehet békavártélyozni akárhová, hanem vendéglőkbe, kávéházakba (hát mind tiszték voltak azok).

Három hónapot ott maradt akkor, azt akarta, hogy leszegényítse a királyt. Egyéb büntetést nem akart, csak ezt.

Na, a három hónap letelt. S akkor azt mondja a feleséginek:

– Hallgass ide, fiam! Már mióta vagyunk itt, s én még nem láttam a szegény édesapámat, édesanyámat.

– Menjél, fiam! Hogyne mennél? Menjél!

Akkor Péter azt mondja az öreg királynak:

– Van magának susztere, aki lábbelit készít?

– Hogyne lenne! Itt van az öreg csizmadia (a fiú apjára mondta).

– Na, el kéne menjek, hogy varga meg a csizmámat.

Veszi magát Péter, s menyen az édesapjához, a csizmadiához.

Hát mikor odamenyen, az apja, ahogy ült a banklin, már meg volt púposodva szegény, nem is látott már árok bánattól, annyit sírt szegény, mert a király elítélte a fiát. S neki csak az az egy fia volt.

Most bemenyen, köszön:

– Adjon Isten jó napot, öreg tatám!

– Ej, nem itt lakik a király, hanem ott, né.

– Nem, nem. Én magához jöttem, hogy beszélgessünk.

– Jaj, drága fiatalúr! Hát a király ott lakik, né. Nekünk hagyjon békét, mi két öregek vagyunk. Nem tudunk mi már beszélgetni.

– Na, öregapám! Itt van a csizmám: egy foltot kéne rátenni, hogy ne vevődjék észre.

– Hát én már nem látok.

– Nem baj! Nekem úgy lesz jó, ahogy varrja.

Na, jó. Akkor lehúzza a fiú a csizmáját, s odaadja az édesapjának. Beszélgetnek. De a fiúnak már csörgött a könnye a szemiből, amikor látta, hogy édesapja úgy megvénült, úgy megszürkült s tiszta púpos lett abba a bánatba, hogy őtet a király elhurcoltatta.

– Mondják meg: volt maguknak gyermekük?

Mikor ezt emlegette, az apja leesett a bankliról. Leesett. A fia felemelte, az ágyra tette és felmosta. Akkor magához tért.

– Na, mondja meg. Hát volt magának fia?

– Ej, drága királyatyám! Hát volt biza nekem. Volt egy drága fiam. Egy nap született a király lányával, s egy órában, s egy percben. És az a kurva annyira szerette a fiamat, hogy a fiamat érte deportálták, azt se tudom, hová, hogy meg van halva vagy nincs.

– Ha lámák a fiukat, megismernék? Milyen jegye van neki?

– A bal csicse alatt egy sümölcse volt, éppen, mint az anyjának.

S akkor az édesanyja megmutatta azt a sümölcsöt. Akkor kigombolta ő is a ruháját:

– Tessék! Itt van.

– Éppen ilyen volt a fiamnak is. Hát maga ki?

– Édesapám, én vagyok!

Akkor megölelte az édesapját, édesanyját. Csókolta őket.

– Ne búsuljanak, mert én vagyok, Péter.

– Ó, menj el, fiam! Csak nem te vagy?

– Én vagyok biza! Ne búsuljanak! Most elmenyek. Rögtön jövek vissza a feleségemmel.

Elment a fiú a feleségihez. Lóhátra ültek, s mentek vissza mind a ketten.

– Na, édesapám! Ez a leány, ez Anka. Ezért deportáltak engem.

– Na, örvendek, fiam, hogy jól vagy.

Akkor elment Péter, s kibérelt két szép lakást, s odaköltöztette az apját s az anyját. Egy hintóbán vitték el az apját s az anyját. Péter vett az apjának egy széket, s az csak ringatta magát. Vett neki két

pipát. Csak ringatta magát az öreg, s pipázott. Pipázott, s ringatta magát. Ő már boldog volt.

Akkor azt mondja egyszer Péter a királynak:

– Na, hallgasson ide, királyuram! A három hónap letelt, nekem el kell mennem. De egyszer gyertek hozzám vendégségbe.

– Te hol laksz, fiam?

– A Fekete országban.

– Híjj! Te annak a fia vagy?

– Annak a fia vagyok. De csak akkor jöjjenek, ha majd én írok. Minden királynak íratok, hogy jöjjenek az én vendégségembe.

Akkor Péter összeszedte a katonaságot, magához vette anyját, apját, s hazamentek. Mikor hazaért az ő országába, azt mondta a minisztereknek: Ezeket s ezeket a királyokat, akik őt elítélték, hívják meg az ő vendégségire. Addig ő nem esküszik meg.

Mikor a királyok mind odajüttek, a Fehér király is megérkezett, legutoljára, mert már öreg volt. Akkor aranypálcával feltámasztották a szeme pilláját, hogy lásson. Azt mondta akkor a Fehér király:

– Ismerlek, édes fiam. Te vagy Péter.

– Ezt a jóságot magának köszönhetem.

Mikor az apósa meghallotta, hogy ő Péter, hát már csúszott-mászott előtte, s mind kérte a bocsánatot.

– Na – azt mondja –, kelj fel! Meg van bocsátva.

Akkor megesküdt a feleségivel, s ha meg nem haltak, még most is élnek.

Én, Ádám Feri mondtam ezt a mesét, hatvanhárom éves szentkirályi mesemondó.

FLESKUCA MESÉJE

Volt egyszer, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még azon is túl. Volt egyszer egy király. Annak a királynak volt egy lánya. Már most mit tegyen a király, hogy a lánya ne ismerkedjék meg fiúkkal? Hát a leányt bézáratta egy szobába, s ott nem is találkozott senkivel. Csak a kocsisával beszélt, az vitte ki a városba kocsikázni, sétálni, ide-oda. Hát a kocsis olyan szépen sétáltatta ide-oda a királylányt, amíg egyszer nagyon maradt a kocsistól. Telik-múlik az idő, a leánynak nagyon nő a hasa.

Egyszer azt mondja neki a királylány:

– Hallgass ide! Mit tudjunk tenni? Ha apám ezt megtudja, levágja a nyakamat, s a tiédet is.

– Hát mit tudjunk csinálni?

– Én egyebet nem tudok, én innét elmenyek.

– Nem mész el, dehogyis mész!

Elkövetkezik az idő, a leány egy szép este lebetegszik, csinál egy szép fiút.

– Na – azt mondja a királylány a kocsisnak –, csinálj egy ládikót, amibe semmi víz ne szivárogon bé.

Csinált a kocsis egy gyönyörű faládikót, elvitte, s egyenesen leeresztette a vízben. A víz vitte a ládát szép csendesen lefelé. Hát régen voltak a királyoknak halászhajók, hogy rendelésre fogták azok a királyoknak a halat. Egy öreg halász, már nagyon öreg volt, ez volt a legnagyobb a halászhajók között, az kimenyen egy szép öst, libeg a vízben. Jön lefelé, s mind közeledik felé.

– Jaj, drága jó Istenem! Nyolcvanéves vagyok, de ilyet még nem láttam a vízben. Pedig mióta mind halászhajók itten!

Mind közeledik a láda, mind közeledik, olyan szépen, hogy az öreg halász kifogta. Kifogta, hóna alá vette, s menyen vele haza. Kibontja az öreg, s látja, hogy egy szép gyermek van benne. „Hej, ez fiúgyermek. Hát, Istenem! Ezt az Isten adta nekem. Nekem gyermekem úgyszólván.”

Nahát, minek nevezze? Fleskucának nevezte az öreg. Fleskucának. Na, mármost az öregnek volt három kecskéje: egy

fehér, egy piros s egy zöld kecske. A fiút a zöld kecske tejjel növelte fel. De az olyan tej volt, hogy amikor abból szopott a gyermek, egy nap annyit nőtt, mint más tíz év alatt.

Már úgy megnőtt, mint egy tizenhét éves. Akkor azt mondja neki az apja:

– Hallgass ide, fiam! Én maholnap meghalok,-s te egyedül maradsz. De tudod, hogy temessél el engem? Né, itt, a ház alá ássál egy gödröt, oda tegyed a koporsómat, s oda temessél el. Nézd meg, itt a három kecske. Ez mind a tiéd. A zöld kecske teje olyan, hogy ha megmosod vele a vak szemit, látó lesz. Ha öreget mosol meg vele, megfiatalodik. Itt van három bojt. Ezeket kösd a derekadra. Ha az elsőt megrázod, jön az ezüstlő, s hoz neked ruhát, lószerszámot, tiszta ezüstből. Ha a második bojtot megrázod, az aranyló jön, s ha a harmadikat rázod meg, gyémántlő érkezik. Ezekre ügyelj, mint a két szemedre. Ezeket hagyom én neked ajándékba.

S akkor az öreg hanyattán vágta magát, s meghalt. De a fiú nem tudta, hogy az apja meg van halva. Tartotta ott egy hétig. Hát az öreg már oszlásnak indult. Nézi a fiú, hát tényleg meg van halva. Mindjárt a fiú (deszka volt otthon) összeeszkábált egy koporsót, s ásott a házba egy gödröt, s eltemette az öreget ott a házban. A három bojtot a derekára kötötte. S akkor elbúcsúzott a kecskéktől. Azt mondta nekik:

– Na, hallgassatok ide! Tükteket a világon élő ember nem tud megfogni. Mikor valaki meg akarna löni vagy fogni, gyertek bé a ketrecetekbe, mert ez magától záródik, senki ki nem tudja nyitni. De ti akkor jösztek ki, amikor akarjátok.

Elment. Na, most hová ment ő? A Zöld király országába. Nem volt az messze, odament.

– Adjon Isten jó napot, királyatyám!

– Adjon Isten!

– Királyatyám, én szegény gyermek vagyok.

– Hová valósi vagy?

– Még én se tudom (nem tudta szegény, hová valósi). Én beállók szolgának vagy akárminek.

– Állj meg, hívjam fel a kertészt.

Felhívhatja a kertészt:

– Né – azt mondja a király –, az öreg kertész elment, fogadjuk fel ezt az ügyes fiút. Maradjon veled a virágoskertben. S dolgozzatok együtt, mert ez jó gyerek.

Hát a gyerek béállott, de neki, hogy fizetést adjanak? Neki nem kellett. Mit csinált? Ahová csak a kezét tette, mindenütt ezüstvirágok lettek a keze nyomán.

Nézi a kertész, nézi. Hát ez csuda egy legényke, mit tud ez! Ezüstvirágok nőnek a keze nyomán!

Következik a vasárnap, hogy menjenek a templomba. Zöld királynak volt három lánya. Azt mondja az öreg király a királynénak:

– Kéne menjünk a templomba. Jöjjenek a lányok is.

Küldenek a lányok után. A kisebbik leány azt mondja:

– Én nem megyek. Nekem nagyon fáj a fejem.

– Jó, akkor maradj máma itthon.

Hát ez a kisebbik leány ki van könnyökölve, s nézi-nézi, hogy dolgozik a kertészlegényke. Egyszer azt mondja az öreg kertésznek:

– Te kertész, küldjed fel a kertészlegénykét, hogy hozzon fel nekem azokból a szép virágokból, amiket ültetett. Nézd meg, milyen szépek!

Mindjárt egy szép csokrot hozott fel a királylánynak. De nem is köszönt. Se kalapot nem vett le, semmit. Egyszerűen odament: „Na, itt a virág.”

– Te, állj meg egy kicsit, beszélgessünk!

– Hát mit beszélgess velem? Velem nincs mit beszélgess. Nekem dolgom van, nem állhatok veled beszélgetni. Jön haza apád, s meglát, s bocsásson el innét! Nem lehet.

– Állj meg, te!

– Nem lehet!

Kiment a fiú.

– Na – azt mondja az öreg kertész –, gyerünk reggelizni.

De a fiú nem ment az öreggel, hátrament az istálló mögé.

S ott megrázta az első bojtot. Kijön egy szép ezüstitő, tiszta ezüst ruhával. Felöltözik a fiú ezüstruhába, felül a ló hátára, a virágokat mind összetapadta.

A leány mind nézte, hogy ki lehet az, de nem látta, hogy honnét jött, se, hogy hová megy. Meg volt a leány bolondulva. A fiú mindjárt megy reggelizni. Mennek vissza az öreggel:

- Jaj, mi van itt?
- Hát én honnét tudjam?
- Na, most végünk van. A király felakasztat minket.
- Hát az a maga baja!

Na, nekifognak hirtelen ültetni. Hát ahol az öreg ültetett, száradtak ki a virágok, ahol a fiú ültetett, ott mindjárt ezüstvirágok virágoztak.

– Ej, maga mit csinál – mondja Fleskuca az öregnek –, maga nem ülteti, tépi a virágokat. Hagyja, mert én beültetem.

Jön a király.

- Mi van itt?
- Hát én nem tudom. Valaki lóval vagy mível, összetapatta az egész virágoskertet.

– Nagy dolog. De látom, ahogy a kertész visszaülteti, máris virágozik.

A kisebbik leány eközben bekötötte a fejét. Mind betegebb lett. Hívták ebédelni: neki nem kellett az ebéd. Csak mind a fiúra gondolt s vágyott. Hol a fiú? Hol a fiú? Az a szép fiú az ezüstlovon.

Na, mennek ebédelni az öreg királyék. A leány kikönyököl az ablakban:

– Kertész uram, küldje fel az inast azokkal a szép ezüstvirágokkal.

A fiú csinál egy szép csokrot, felviszi. A leány bészárja az ajtót:

- Te, hallgass ide! Ül le!
- Hát miért?
- Hát ül le, hogy kérdezzek tőled valamit.
- Ne kérdezz semmit. Nekem munkám van. Te nem látod, mi van az én fejemen?
- Nem baj! Mondd meg igazán, nem te voltál az az ezüstvitéz?
- Hallj te oda! De bolond vagy! Hát hogy gondolsz ilyet? Tudja meg apád, s nekem egyből levágja a fejemet.
- Ne úgy beszélj!
- Há hogy?

Menyen a legény az ajtóhoz, hogy nyissa ki, hát bé van zárva.

- Né, itt egy arany – mondja a leány.
- Mit csináljak vele? Különben add ide, jó lesz az öreg kertésznek.

A leány adott neki egy aranyat. Ő meg kimenyen, s odaadja az öreg kertésznek:

– Né, kaptam egy aranyat.

Hej, az öreg úgy megörvendett.

– Nem baj, fiam, még viszel neki virágot.

Na, következnek a más napok. Másnap a virágok mind aranyból lettek. Mikor a fiú béültette a kertet, amit ültetett, tiszta arannyá lett. Hát már az öreg nem tudta, mit csináljon örömben. Már nem is akart nyúlni a virágokhoz. A leány figyelte a legény minden tettet. „Ez a fiú nem tudom, kicsoda-micsoda. De ez már nem tiszta dolog, amit tesz.”

Telik-múlik az idő. Következik a másik vasárnap. Hát a leány milyen beteg volt először? De most kétszer olyan beteg volt.

– Na – azt mondja az öreg király –, kéne készülnünk a templomba.

– Hát megyünk, fiam.

– Jöjjenek a lányok is.

Megy a két nagyobb, de a kicsi bekötötte a fejét egy nagy keszkenővel. Neki fáj a foga, ő nem tud menni.

– Mi van veled, fiam?

– Nem tudom, de nagyon fáj a fogam.

– Gyere, vigyelek el az orvoshoz!

– Nem megyek az orvoshoz, mert nem lehet kihúzni. Nagyon fel van dagadva.

– Na, jól van, akkor maradj itthon.

Ők elkészültek, s elmentek az áldott templomba. Ez a kicsi otthon maradt. S a kicsi leány figyelte a legény minden lépését.

Elmentek haza. A fiú nem ment reggelizni, hanem az istálló megé került. Megrázta a bojtot, felöltözött aranyruhába. Felült a lóra. Háromszor járta körül a kastélyt. A leány az ablakból nézte. Szintezinte, hogy kiessék. A fiú kapta el, máskülönben kiesett volna. Megkapta, s visszalökte a palotába. Milyen kárt csinált először! De most kétszer akkorát tett a virágokban. Aztán csak eltűnt.

Mikor jött az öreg:

– Na, mi van, fiam?

– Hát én nem tudom, de az egész virágoskert le van taposva.

– Na, most teljesen megöl minket a király.

Hát úgy be volt tapatva a virág a földbe, hogy még a gyökére se látszott. Úgy bé volt tapatva.

Nem baj. Azokat a csontorjákat, palántaszálakat bészúrta a földbe, s csupa aranyvirág lett belőle.

Nem adta volna a király a fiút egy világért, mikor ezt látta. Hogy ez a fiú hogy tudja művelni a virágokat. Azt mondja az öreg kertésznek:

– Szedjél össze vagy öt csokorra való virágot, s küldd fel a kertészinasoddal.

A fiú össze is szedett öt csokorra való aranyvirágot, s felvitte a kastélyba, s mindegyiknek adott egyet-egyet. S mindegyik adott neki egy-egy aranyat. Amikor a kicsi királyleány szobájába ment bé, az bezárta az ajtót. Azt mondja a fiúnak:

– Te voltál az. Te tapattad le a virágoskertet.

– Menj el, ne beszélj ilyeneket! Azt akarod, hogy apád levágja a nyakamat?

– Na, addig ki nem eresztelek, amíg be nem vallod.

Valahogy azért megszabadult mégis a fiú. A leány adott nekik két aranyat. Elvitte, odaadta az öreg kertésznek.

– Nézze meg, mennyit kaptam.

– Na, ez jó, fiam!

Na, mármost következik a harmadik hét. Mit szaporítsuk a szót? A mese hosszú. A harmadik vasárnap esmént készülnek az öregek, hogy menjenek a templomba. Esmént értesítik a lányokat. De a kicsi mit csinált? Azt mondta, fel van dagadva a lába, nem fér a cipőbe, nem tud járni. Nem tud felállni, nem tud járni.

– Hát ha nem tudsz, mit csináljunk veled? Egyszer a fejed fáj, máskor a fogad, most a lábad.

– Nem tudok menni, beteg vagyok.

– Jó.

Elmennek az öregek a templomba. Ez itthon maradott. A fiú a kertésszel dolgozott a kertben. Egyszer az öreg kertész elment. Ő mit csinált? Az istálló megé került, megrázta a harmadik bojtot. Egy tiszta gyémántos ló került oda, s tiszta gyémántos ruhát hozott neki. Felöltözött a fiú. Amikor a fiú gyémántlovon, gyémántruhában háromszor megkerülte a kastélyt, a kicsi királyleány tisztára vakult meg. S hamar szökik oda a fiú, hát a leány kiesik az emeletről.

Kifogja a fiú, bédobja az ablakon, béhúzza az ablakot. Menyen, s leereszkedik a kertbe. Milyen kárt csinált eddig? De most úgy tapatta össze a kertet, hogy még gyökere se maradt semminek.

Leszáll a fiú, visszajön a kertbe. Jön az öreg, lássa a nagy kárt.

– Hej, volt kárunk eddig is. De aztán most! Honnan tesszük vissza a virágokat?

– Nem baj semmi!

Fleskuca csak az ujját szúrta a földbe, s ahová beszúrta, kinőtt a virág. Olyan szépen beszúrta mind a virágokat, hogy már csak egy táblája hiányzott, mikor a király megérkezett.

– Héj, hát mi volt itten?

– Hát, királyatyám, én többet itt nem plántálok. Hát én annyit dolgozok itt, ültetek. Fel kéne számoljak.

– Világért se! Hát hogy eresszelek én el téged? Nézz hátra: csupa gyémántvirágok. Dehogynis! Ültessed csak bé, s aztán mosd meg a kezed, s hozz fel ezekből a virágokból.

Már az öreg kertészről meg is felejtkezett a király. Rendben van. A fiú szépen megmosdik, felöltözik, s felviszen öt csokrot. A király marék aranyat adott neki. A kicsi azt se tudta, mit adjon ajándékba neki. Azt mondja:

– Te, hallgass ide! Ül le egy kicsit a székre, hogy beszélgessünk.

– Mit beszélgessek én veled? Nincs mit beszélgessek.

– Dehogynincs! Van.

A fiú nem akart. A huszonegyből nem engedett. Nem akart egyáltalán tárgyalni a leánnyal. El sem búcsúzott a leánytól, csak kiment, mint egy hülye.

Kimenyen. A leány azt se tudta, mit csináljon most. Mind gondolkozik, hogy tudná ő a fiút megfogni. Elmenyen a két testvérihez. Azt mondja azoknak:

– Te! Hát tük nem akartok férjhez menni?

– Hát hogyne! – azt mondják.

– Na, tessék! Hát akkor mondjátok meg édesapánknak, hogy menjünk férjhez.

– Hát te is férjhez akarsz menni?

Na, jól van. Mindjárt menyen a nagyobbik leány, s azt mondja az öreg királynak:

– Édesapám! Hát itt a mi időnk is, férjhez kellene menjünk.

– Rendben van, fiam. Hát miért nem szóltatok?

Mindjárt az öreg király összeül a miniszterekkel, tárgyal.

S kihirdetik, hogy királyok, hercegek, grófok jöjjenek, hogy a leányok férjet válasszanak maguknak.

Jönnek is királyok, hercegek, grófok. A legnagyobb királylány választ magának egy királyfit. A közbelső egy hercegfiút. A kicsi királylány csak néz-néz, de nem választ. Azt mondja:

– Hát a cselédek hol vannak? Elé kell hozni azokat is.

Jönnek a cselédek. Jön Fleskuca is, de bekormozta magát teljesen, összeszaggatta a ruháját, felhasította a kalapját. Megáll a kas mellett. A leány mind nézi-nézi. Egyszer csak felismeri. Hát gyorsan neki dobta az aranyalmáját.

– Ajajajajj!

Fleskuca fogta az almát, s elfut vele.

– Héj! Utána! Fogjátok meg! Hová viszi az almát?

Megfogják, visszahozzák. Az almát odaadják a leánynak.

– Kinek dobtad te ezt az almát?

– Neki dobtam.

– Nekie?

– Nekie hát!

– Na, akkor dobjad még egyszer!

Másodikszor is Fleskucának dobta.

– Na, ha ezt választottad, ez legyen a tiéd.

Mármost a két leánynak folyik a vendégsége. De Fleskucáékat bétették a disznópajtába. Azt mondja Fleskuca a leánynak:

– Na, látod, hogy kiettél engem a szolgálatból. Egy csomó pénz, amit szolgáltam, ott maradt apádnál. Nem fizetett ki. Most neked jó így? Királylány létedre, menyasszonynak öltözve itt ülsz egy disznópajtában.

– Nem baj, nekem jól van így is.

– Jó!

Hát a szegény leány elaludt Fleskucának, az urának az öliben. Egyszer csak veszi elé Fleskuca az ezüstbojtot. Az a kicsi pajta tiszta ezüstté vált. Ezüstágy, ezüstasztal, székek. S étel, ital az asztalon.

Azt mondja egyszer a királyné:

– Te! Nem szégyelled magad, vén disznó! Valamit kéne küldjünk szerencsétleneknek, egyenek ők is.

– Szedjétek össze valami csontokat, s vigyetek azoknak a disznóknak!

Menyen a szakácsné, s mikor menyen, hogy tegye a vályúba, néz bé. Hajajaj! Hát a királynak amilyen asztala van, semmi ehhez képest! Fut vissza, s jelenti:

– Nézze meg, királyatyám! Tiszta ezüstbe van a disznópajta.

– Menj el, ne beszélj! Levágom a nyakadat, ha hazudtál. Gondolt egyet a király, s lement a disznópajtához. Mikor odaért, nézi. De hát az már nem volt ezüstbe húzva. Mert Fleskuca tudta, hogy jön, s visszaváltoztatta megint.

– Na, hol látsz te itt ezüstpajtát?

Telik-múlik az idő. A királynál megint mulatnak. Egyszer megint elkezdi az öreg királyné:

– Te, kéne küldjünk valamit nekik.

Mikor a szakácsné lement, a pajta tiszta aranyba lett, majdhogynem vakuljon meg szegény. Lássá ezeket is, esznek-isznak. Ágyban vannak lefeküve, aranyágyban. Menyen vissza:

– Jöjjön, királyatyám! Most nézze meg, mi van ott.

Odamegy a király, nézi:

– Nahát mit látni? Disznópajtában két disznót.

Telik-múlik az idő. A királynál még mindig mulatnak. Azt mondja akkor a királylány Fleskucának:

– Te változz vissza azzá, ami voltál. Hogy lehessek büszke rád.

– Hogy változzam át, te? Mivé? Hát én ilyen vagyok. Ilyennek csinált anyám.

– Légy te olyan, amilyen voltál.

– Te mit akarsz velem?

– Hát változz azokba a ruhákba, né, ezüstruha, aranyruha.

Na, így mind vitatkoztak, s közben a királylány elaludt.

S tiszta gyémántágy lett, gyémánt minden. Fleskuca lefektette a leányt az ágyba, megsimogatta.

Közbe azt mondja megint az öreg királyné:

– Te, kéne vigyünk valamit nekik.

– Szedjétek össze a maradékot, s vigyétek le ezeknek a disznóknak.

Megy a szakácsné, viszi. Hát látja, minden tiszta gyémánt. Futvást megy vissza, jelenti. Hopp! Mire megjött a király, a leánya deszkán alszik, Fleskuca ott mellette.

– Piha! Nézz oda, a disznókra! S még azt mondod, hogy gyémántágyban alusznak. Na, hagyj békít nekem ezekkel! Többet nem adok nekik semmit.

Na, de miközben azok ott fent mulatnak, Fleskuca levelet írt egy király neviben: „Állj ki velem háborúba, mert ha nem, még a helyet is elsüllyesztem, ahol az országod van.”

Mikor az öreg király javában mulat, csak kapja a levelet. Olvassa. Mindjárt letört a szarvuk, mert már baj volt. Na, most már annyiban örvendett a király, hogy van két veje segítségnek. Ő is menyen, de hát ő inkább csak hátul. Majd mennek elől a vejei.

Reggel nagy szomorúság, nagy bánat. Kell menni a háborúba.

– Te nem hallottál semmit? – kérdi Fleskuca a feleségitől. – Apád kell menjen háborúba. Menj fel hozzá, s mondd meg neki, hogy én is menyek.

– Jól mondod.

A királylány fölkel, felöltözik, s menyen az anyjához:

– Jó reggelt, édesanyám! Miért sírsz? Mi van?

– Ej, nézd meg, a Piros király üzent: kell menni a háborúba. Azt mondta: ha nem megy el, még a földet is felperzseli.

– Anyám! Azért jöttem, hogy megmondjam: menne az én uram is.

– Hásztán mondjad meg neki te, fiam.

Menyen az apjához:

– Édesapám!

– Menj ki innét, ne lássalak! Menj a disznókhoz!

– Né, édesapám! Az uram is menne magának segítségnek.

– Mondd meg neki, hogy jöjjen. Bár halna meg ott. Bár lőnék meg.

Megy vissza a királykisasszony:

– Na, mit mondott apád?

Mondja, hogy mit.

– Jól van, menyek én is.

Készülnek nagyba a háborúba. Besorozzák a legényeket. Húzza a banda. Mennek. Fleskuca persze hátramarad. Hová menyen ő? Bé az istállóba. Ott lát egy rossz lovat. Nagyon gyenge volt. Kap egy

félkardot, azt a derekára köti. Felül, s mennek. Hát avval alig tudott menni. Menyen. De már előttük termett. Ottan is egy nagy pocsolya volt. Beléesett abba a pocsolyába. Hát mikor odaérkeznek a sógorai:

- Hát ezt minek kell magunkkal hurcoljuk?
- Hadd az anyja p...ba. Tróger! – mondja a herceg.
- Te, én kihúszom mégis – mondja a másik.

Leszáll ez, leszáll a másik is, húzzák ki. Hát Fleskuca lova mind bepreckelte őket sárral. A királyfiú akkor pofot vágott Fleskucának. Nem baj! Csak kihúzták, s avval elnyargaltak. Fleskuca ott maradt. Veszi akkor az ezüstbojtot, megrázza, s mindjárt ott terem a paripa, ruha, kard, minden. S akkor a fejek felett repült, s ekjükbe ért. Nézi az öreg király:

– Hát ez maga a Jóisten lehet. Segítségünkre jött, mert olyan jó vagyok én az Istenhez.

Addig Fleskuca előrement, kardját kihúzta, minden ellenséget levágott. Hát egy kicsit biza elvágta a kezit. Folyt is a vére.

Hej, drága jó Isten! Térden csúsztak előtte. Imádták. Hogy a Jóisten ment előttük, s az volt segítségükre.

- Jaj, a keze el van vágva s folyik.
- Igen biza, folyik.

Akkor a király elévette a zsebkendőjét, s békötötte vele a fiú ujját.

– Menjenek haza! Nincs már semmi baj. Itt a szerződés. Maga győzött.

Mire a király vejei visszatértek, ez már otthon volt. Hát szegénynek, neki is volt egy lova. S lovásza. Az kúrálta ezt a szegény gebét. Ő egy marék aranyat adott a lovászának. Ezek mikor megjöttek nagy büszkén, a lovászuknak semmit se adtak. Még azt se mondták: „cseréljünk pipát”. S biza a lovászok szomorúak voltak, hogy ők nem kaptak semmit, s a szegény lovásza egy marék aranyat kapott.

Azt mondja akkor Fleskucának a felesége:

- Ugye csak te győztél! A te erőddel.
- Milyen erővel? A sógoraid, azok győztek, nem én. Na, hogy kéne együnk valamit! Menj fel, s kérjél nekünk is valamit.

Felment a kicsi királylány az apjához, hogy kérjen egy kis ennivalót. Az apja megütötte:

- Hát most jössz? S a tróger urad mit csinált? Nem adok semmit!

Megy vissza nagy szomorúan.

– Na, hadd el, nem baj!

Hát ahogy a királynő nagy szomorún elaludt az ura ölében, Fleskuca megrázta az aranybojtot, s tiszta aranyberendezés lett: az ágy, az asztal, a pajta, minden. Felemelte a feleségét, s rátette az aranyágyra. Az asszony felébredt. S szépen beszélgettek:

– Na, látod? Miért nem csinálod meg, hogy mindig így legyünk?

– Te ezt nem érted.

– Ó, Istenem!

Ez nem szólott mást. Úgy szerette az urát, nem adta volna egy világért. Másnap Fleskuca esmént ír egy levelet az öreg királynak. Most egy másik király nevébe. Hogy álljon ki vele háborúzni.

Na, a két nagyobb mindjárt megy is a háborúba. Ő otthon maradt. A fiatalasszony azt mondja az anyjának:

– Édesanyám, el kéne menjen az uram is.

– Há, fiam, mehet. Menjen ő is.

– Na, mit mondott anyád s apád?

– Hát hogy menjél te is.

Na, jól van. Hát csak azt a lovat rendelte, ami neki elsőbbször volt. Rendeli az inasának:

– Hozd ki, inas, a lovamat, nyergeid fel, hogy menjek én is.

A két királyfi messze előrement. Ő meg hátramaradt.

S mégis elibek ért. Ugyanabban a pocsolyában találták őt. Hát mikor a sógorai meglátják: „Na, esmént a pocsolyában!”

– Nézd meg, te! Hát őtet otthon hagytuk. Hogy került ez ilyen hamar ide?

– Hát én nem tudom.

Azt mondja a nagyobbik sógora:

– Gyere te, segítsük ki. Nézd meg, nyakig van már a ló. Bár a ló ne fulladjon belé.

Bémenyen a herceg. Úgy húzzák ki őtet s a lovat. Ahogy húzták ki a lovat, az lepreckelte őket. Ezek megint megharagudtak, esmént egy pofot vágtak le Fleskucának. „Nem baj!” - gondolta Fleskuca. – „Adtál nekem egy pofát, majd én visszaszolgáltatom neked.”

Rendbe van. Azok felültek a lóra, s mentek tovább. Ő hátramaradt annyira, hogy őtet ne lássák. Akkor ő mit csinált? Elővette a második bojtot, megrázta, tiszta aranylő jött elibe, karddal,

ruhával, mindennel. Ő felöltözött. Hát milyen volt először? De most még kétszerte szebb volt. Azt gondolták először, hogy angyal, de most ténylegesen azt gondolták, hogy az Isten menyen nekik segítségül. Olyan szép volt.

Köszön nekik, s integet. Hát ahogy repült a levegőben, a kardjával mind levágta az ellenséget. Akkor visszafordult, s leereszkedett előttük. Akkor az öreg király mit csinál? Elébe menyen:

– Drága jó Istenem! Most éppen az Isten vagy, azt kell mondjam. Segítségül jöttél nekem. Nincs szükséged valamire?

– De igen. A sálamat elvesztettem.

Akkor az öreg király kiveszi a salját, s béteszi a fiú nyakába:

– Na tessék, ne legyen hiányod.

Avval elköszönnek s jönnek. Hol száll le megint? Ott, a pocsolyánál. Jönnek a sógorai. De ő elibük került, s már otthon is van. Jön a lovásza.

– Na, itt a lovam, s bé az istállóba. Mit csinálsz vele? Igen sok zabot adsz neki, mert ládd, nem bírtam vele, bevitt engem a pocsolyába. Nem bírok vele. Csutakold le!

S ad neki egy marék aranyat. S ő béményen a feleségihez. Köszön nekik:

– Na, fiam, hazajöttem.

– Tük győztetek?

– Mink győztünk, fiam. Most hazajönnek apádék és sógoraid nagy büszkén, hogy győztek a második háborúba is. Bár legalább egy jó ebédet adjanak nekünk is. Vagy bár egy vacsorát.

Rendbe van. Hazajönnek ezek nagy énekelve. Húzza a banda, mert győztek. Nagy mulatság, étel-ital. De az öreg király nem gondolt a legkisebb lányára s az urára, mert mindvégig haragudt rájuk.

Azt mondta Fleskuca a feleséginek:

– Nézd meg! Menj te is, hátha hoznak már valami ételt.

Hát menyen szegény. Az anyja, amit tudott, dugva vitt nekik, hogy egyenek. Mikor a királylány megy vissza, hát Fleskuca megrázta a harmadik bojtot. Hát tiszta gyémántszebájuk volt nekik, bérendezve mindennel. A királylány majdhogy megvakult belé, mikor ezt látta. Fogta akkor Fleskuca a feleségit, szépen leültette a székre:

– Na, fiam, ülj le, s együnk. Nem kell, amit hoztál.

Esznek ott. Egyszer azt mondja az öreg király:

– Ej, szakácsné! Menj, vigyél le valami kis ételmaradékot azoknak, hogy egyenek.

Hát összeszedi a szakácsné az ételmaradékot. S mikor megy a disznópajta felé, hát tisztán elvesztette a szeme világát, olyan fényesség jött a pajtából. Ej, nagy örömben fut vissza:

– Királyatyám! Hát azok nincsenek rászorulva erre az ételre. Né, jöjjön le, s nézze meg, tiszta gyémántból van a pajta.

– Hát nem hiszem. Már hányszor hazudtál nekem! Ha most is hazudol, nem bocsátok meg neked, levágom a nyakadat.

– Nem bánom, vágja le!

De már mikor lementek, már nem volt semmi a gyémántpalotából s a fényességből. Már Fleskuca így akarta. Jól van.

Na, már másnap Fleskuca a harmadik háborút is megizente nekik. Ezek mulattak javában, már nem gondolták, hogy jön még egy háború rájuk. Ez leül szépen az asztalhoz, s ír egy levelet, szomorú levelet. S aztán, amikor megírta, egy galamb elvitte az öreg királyhoz. Az úgy sírt, mint egy gyermek.

– Hát már ettől a királytól nem mentődek meg. Nem baj! Valahogy csak lesz. Hát ahogy kétszer megsegített, hátha a drága Jóisten még eljön segítségünkre. Akkor megmentődnek.

Na, mármost háromszor annyi katonával ment az öreg király a háborúba, mint elsőbbször s másodikszor. Felszerelik keservesen őket, a banda meg szomorúan húzza. S mennek.

Hát egyszer azt mondja Fleskuca:

– Te, én még meg sem kérdeztem apádat, hogy menjek-e én is vagy ne. Nem baj! Menyek úgy is, nem kérdezek semmit.

Mindjárt parancsot adott a lovászának:

– Lovász! Hej, te lovász!

– Parancs!

– Hozd ki a lovamat, nyergeid fel, menjek én is a háborúba.

Elbúcsúzik a feleségitől, felül a lovára, s menyen. Hová menyen megint? Az ő helyére, a pocsolyába. Csak a füle látszódott ki most a lovának a pocsolyából. Úgy besüllyedt oda. Jönnek a sógorai, látják:

– Né, te! Hát ezt otthon hagytuk. S hogy jött el olyan hamar előttünk? Nem lehet!

A hercegsógor azt mondta:

– Te, álljunk meg, s húzzuk ki a pocsolyából. Nézd meg, a lónak csak a füle látszik ki. Hát már mindjárt döglik meg a ló.

– Hagyd, hogy dögöljen!

– Nem lehet az, nem lehet! Ki kell vegyük onnét.

Leszáll a hercegsógor, odamenyen, kínlódik jobbra-balra.

Ez még jobban bésüllyeszti magát, hogy nem tudják kihúzni. Elmenyen a királysógor nagy haragosan, leszökik a lováról. Odamenyen s kihúzza. Mikor kihúzzák, egy-két pofot ad neki, mert összesározta.

– Hadd a fenébe, hogy menjen!

Ezek fel a lóra s mennek. Ő hátramaradott. Veszi elé a harmadik bojtot. Megrázza. Jön a gyémántló, s hozza a gyémántruhát.

– Öltözz fel minél hamarább!

– Ne félj semmit!

Egyet szökött, s már ott volt a fejek felett.

– Jaj, én már nem tudom, ez ki lehet. Az csak a Jézus volt, ez már teljesen az Isten. Majdnemhogy megvakuljak a fényességtől. Jaj, drága jó Istenünk lesz megint nekünk segítségünkre.

Akkor Fleskuca a kardjával minden ellenséget levág.

– Na, királyatyám! Most, amíg te élsz, neked bajod többet s háborúd nem lesz. Itt a szerződés.

– Van valamire szükséged?

– A karikagyűrűm, ahogy a karddal vagdalóztam, leesett.

– Nem baj, itt van az én karikagyűrűm.

Lehúzza a király az ujjáról, s nekiadja.

Azzal elbúcsúztak s elmentek: a király, katonák, banda, minden. A katonák vettek maguknak egy cserefalaput, s a sapkájukba dugták, s mentek nagy vígan. „Öreg katonák, többet háború nem lesz.”

Ej, Fleskuca csak egyet gondol, s máris otthon van. Odaadja a lovát a lovásznak:

– Nesze, vidd bé a lovat. Nekem a ló többet nem kell. Adok neked egy marék aranyat, légy vele boldog. Mert többet ez a ló már nem kell.

Béviszik a lovat. Már most a feleséginek ez egy nagy öröm volt, hogy a háborút megint megnyerték, mert a felesége tudta, hogy csak az ő ura eszitől sült ki minden.

Azok ott fent mulattak javában. Fleskuca meg a feleségivel a disznópajtában élt csak tovább. Most ahogy azok mulattak, Fleskuca megvakította az öreg királyt. Egyszer csak nem látott semmit. Hát már reggelre jön a hír: az öreg király megvakult örömben, hogy a háborút megnyerte.

Rendben van. Hát már most ez nagy szomorúság. Más este ad neki Fleskuca egy álmot (csak Fleskuca, nem más). Azt álmodta, hogy aki a zöld kecskétől viszen neki tejet, hogy a szemét vele bekenje, az meggyógyíthatja őt (persze ez az ő kecskéje volt).

Na, jó. Megálmodja a király ezt. Reggel az öreg király elmondja a két vejinek az álmát:

- El kell menni a zöld kecskéhez, hogy hozzatok tőle tejet, kenjem meg a szemem, mert akkor visszajön a szemem világa.

Rendben van! Készülnek is, mennek. Akkor ő nyomban küldi fel a feleségit:

- Menj, s mondd meg apádnak, hogy én is menyek, s hozok neki tejet attól a kecskétől.

Elmenyen a leány, s mondja az apjának. De az:

- Menj, ne is lássalak! Semmirevaló disznó!

- De hát, apám! A férjem azt mondta: „menyek én is”.

- Mondd meg, hogy menjen, ha úgy akar!

Veszi magát a fiú s menyen. Megrázza a bojtot, s ott a lova. S egyből a kecskéknél terem. Mennek hozzá a kecskék:

- Na, hogy vagytok (a kecskék beszéltek)?

Nemsokára odaértek ezek is. A kecskék bent voltak a ketrecben. Ő ott áll, s várja őket.

- Na, mi kell nektek?

- Hát aztán! Itt van a zöld kecske?

- Itt. Na, én nem adok nektek tejet!

- Hát mennyit fizessünk érte?

- Nekem nem kell semmi. Hát minek? Hanem tudjátok mit? Nekem pénz nem kell, hanem csak a homlokotokra tegyek egy pecsétet. Akkor adok nektek tejet.

Ezek állnak s gondolkoznak:

- Te, ha nem viszünk tejet, az szégyen. Hát az a pecsét a homlokunkon mi? A sapka mindig a fejünkön lesz, nem fog meglátszani.

Jó. Hát milyen pecsét volt az? Az ő pecsétje. Az ő neve volt belevésve: Fleskuca. Az volt a pecséten.

Na, akkor megfeji a kecskéket. Az egyiknek ad a fehér kecskétől, a másiknak ad a piros kecskétől. Magának fej a zöld kecskétől.

– Na, mehettek!

Amit magának fejt, beteszi egy kicsi üvegbe, s menyen ő is. Mire ezek hazaértek, már Fleskuca is otthon volt.

– Na, fiam – mondja a feleséginek –, én is hoztam. – De a sógorok hamarabb bémentek a királyhoz. Be is kente a király a szemet a tejjel, de nem lett semmi foganatja. Viszi Fleskuca felesége is a tejet:

– Az uram is hozott.

Az öreg király hozzáütett, nemhogy elvegye a tejet. Leesett az üveg. Hát abból egy cseppecske ráprecskelt a szemire. S hát már kezdett kicsit látni. Akkor jól megdörzsölte vele. S visszajött a szeme világa.

– Na, ugye, hogy csak ez a tej használt?

– Menj ki! Hazudsz! (Pedig a Fleskucáé volt az igazi.)

Szomorú szívvel megy vissza az asszony.

– Na, mi van?

– Mi? Azt mondta, azt nem te hoztad, hanem a másik kettő.

Na, már most Fleskuca olyan kívánságot bocsátott az öregre, hogy egyék húst, nyúlhúst. Azt mondja a két vejinek:

– Az én kívánságom az, hogy nekem hozzatok vadhúst. Nyúlhúst vagy őzet vagy akármit (de hát ezt a kívánságot ki hozta reá? Csak ő, Fleskuca).

– Menj el, s mondd meg apádnak, hogy én is menyek vadászni.

Menyen az asszony s mondja.

A király nagy merészen:

– Menjen, ha akar. Bár pusztulna el abba a nagy erdőbe.

Menyen vissza szomorúan az asszony, s mondja az urának, hogy né, mit mondott.

– Na, nem baj!

Akkor Fleskuca vett magához puskát, olyant, ami el volt törve. Hátára vette s elment. Nagy havas közepibe csinált egy nagy kerítést, s az egész vadak, amik csak léteztek, mind odajöttek, mind

oda voltak békerítve: nyulak, rókák, őzek, farkasok, mindenfélék. S ő ott volt a közepin, s egy könyv előtte, s ott írta bé az állatok nevét.

Ezek járnak jobbra-balra. Bár egy vadat, semmit sem láttak. Annyit jártak, hogy már-már indultak volna haza. Egyszer csak odaérnek. Ők már abba az útba állottak belé, ahol ő is volt az állatokkal békerítve. Nézik:

– Hő, te! Azért nem kaptunk mi állatokat! Ezek az állatok ide vannak békerítve. Menjünk be, s akármilyen nehéz pénzzel vegyünk egy nyulat, s vigyük haza. Nagy szégyen lenne az, ha nem vinnénk bár egy nyulat haza. – Odamennek:

– Adjon Isten jó napot!

– Jó napot! Hát mi járatban vagytok itt?

– Hej, mink reggeltől óta járunk, s egy madárfiókat sem találunk. Mind itt vannak a vadak, madarak, minden.

– Mit akartok velek?

– Akarunk egy nyulat fogni, hogy vigyük haza az öreg királynak. Pénzzel nem lehetne venni?

– Nem, semmiképpen. Nekem nem kell pénz.

– Hát mi?

– Eresszétek le a nadrágotokat, s a feneketekre ütek egy pecsétet. S akkor adok nektek egy-egy nyulat.

Megállnak s gondolkoznak:

– Te, hát egy pecsét már van a homlokunkon. Hát legyen a fenekünkön is. Az nem látszik.

Jó. Leeresztik szépen a nadrágjukat, s Fleskuca a fenekükre tesz szépen egy-egy pecsétet. Ád nekik egy-egy nyulat.

– Na, menjetek haza!

Akkor ő is vészén egy nyulat. Hátára veszi, s menyen szépen hazafelé.

Na, a sógorai már hazaértek, s odaadják a nyulat. De nagyon meg voltak gondolkozva:

– Te, többet nem fürdünk együtt az asszonnyal, nehogy meglássa a fenekünkön a pecsétet!

Abban az időben ő is hazatért.

– Na, fiam, vigyed el apádnak, hogy egyék nyúlhúst.

Mire az asszony visszatért, Fleskuca olyan betegnek tette magát.

– Mi bajod van, fiam?

– Nekem nagy bajom van. Halok meg. Vigyél ki engem a kertbe, s ott vannak valami szép keserűlapik, s a tövihez fektess le, hogy haljak meg.

Kezd a felesége egy nagy sírásba. Hogy beteg az ura s hal meg. De kiviszi oda.

– Na, hallgass ide! Tudod, mi a kívánságom? Menj, hívd ki apádat, mert addig nem tudok meghalni, amíg nem jön hozzám, hogy elbúcsúzzak.

Nagy sírva megy az öreg királyhoz. Közbe Fleskuca hamar felugrik. A sálat, amit az öreg királytól kapott, feltette a nyakába. A gyűrűt befűzte abba a zsebkendőbe, s feltette a keserűlapíra. S akkor hanyattán ereszkedett.

– Jaj, apám, gyere ki, mert meg akar halni az uram! S addig nem tud meghalni, amíg el nem búcsúzik magától, magával egy szót nem beszél.

– Nem megyek! Hadd haljan meg!

Azt mondja akkor a felesége, a vén királyné:

– Te, ne legyél olyan kutyamájú! Hát miért nem méssz hozzá, ha meg akar halni? Búcsúzzál el tőle!

Annyira-annyira, hogy az öreg király elment. Hát, mikor ő odaér, ő nem a halottat nézi, hanem a sálat a betegen, s keserűlapin a zsebkendőjébe meg a gyűrűjét.

– Ezek hogy kerültek ide?

– Hát nem én vettem el őket? Nem te adtad ide nekem?

– Én adtam oda?

– Igen.

– Na, akkor hiszem, ha háromszor megjelenysz előttem úgy.

Akkor Fleskuca bétette ezeket a zsebbe.

– Na, mejenek bé a palotába, s nyissák ki az ablakokat.

A felesége azt se tudta, mit csináljon örömben. Hogy most az ura bémutatkozik, hogy ki s mi. Akkor Fleskuca megállt az udvar közepin, s megrázta az első bojtot. Jött az ezüstitő, ezüstkarddal, ezüstruhával. Felöltözött, megkerülte a kastélyt, s bérepült az ablakon a szobába.

Azt mondja a királynak:

– Mit adtál nekem előbbször, mikor megláttál?

– A zsebkendőmet.

Kivette a zsebkendőjét s felmutatta. Akkor kirepült az ablakon, leszállt a földre. Elévette a második bojtot, megrázta. Aranylő, aranykarddal, aranyruhával jött elébe. Felöltözött, megkerülte a kastélyt háromszor, s bérepült az ablakon. Azt mondja az öreg királynak:

– Mit adtál másodikszor?

– A sálát.

– Na, itt van a sál.

Akkor kirepült megint az ablakon, leszállt. Megrázta a harmadik bojtot. S akkor gyémándó, gyémántruhaival, gyémántkarddal jött elejébe. Felöltözött, háromszor megkerülte a kastélyt, bérepült az ablakon. S azt kérdezte az öreg királytól:

– Mit adott nekem harmadszorra?

– Egy gyűrűt.

– Itt van né, a gyűrűje! Most elhiszi, hogy én vagyok?

– Igen.

– Maga sok csúfságot csinált velem. Én vakítottam meg magát. A kecske, a zöld kecske az enyém. A vejei jöttek tejért. Én adtam nekik. Vessétek le csak a sapkátokat!

Azok szépen levetették a sapkájukat. Ott volt a pecsét.

– Mi van ideírva?

– Fleskuca.

– Az én nevem. S másodszorra is én bocsátottam magára olyan kívánságot, hogy vadhúst egyék. És én kerítettem be a nyulakat is.

Ezek csak nagyot néztek. Bé voltak kerítve ők is.

– Na, fogtatok nyulat?

– Nem.

– Miért adtam nektek nyulat?

– Egy pecsétért.

– Eresszétek le a nadrágotokat!

Le kellett eresszék.

– Mi van odaírva? Az én nevem. Na, úgy kaptatok tőlem nyulat. Úgy hozták magának el a nyulat. Én is hoztam magának nyúlhúst, de maga csak csúfságot velem. S a tejet is kiütötte a feleségem keziből. Egy csepp a szemibe szökött, s már kezdett látni tőle. S

akkor maga bémártotta a kezit a tejbe, s rákente a szemire. S megjött a szeme világa.

– Igazad van, fiam!

– Na, most lássuk, ki volt az igazságos hozzám! Én feldobom a kardomat. Ha én vagyok hibás, vágjon el engem az én kardom.

Ő feldobta a kardját. Úgy jött előtte le, úgy esett le, mint egy gyertya. Feldobta a herceg is. Annak is, mert jó lelke volt. Dobta a másik sógor. Há, mikor az lejött, annak a fél vállát levágta.

– Nem baj! Fél vállal is tudsz élni.

Akkor megesküdtek mind a hárman. S elosztotta Fleskuca a királyságot. S ő volt köztek a legnagyobb király.

S ha meg nem halt, még ma is él.

PUJI JÁNOS MESÉI

JÁNOS, A PAP FIA

Volt egyszer, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még azon is túl: élt egy pap. Annak a papnak egyetlenegy fia volt. Kicsi korától taníttatta az iskolába. Jól is tanult a fiú. De amikor kellett volna végezzen az iskolával, hát egy kicsit megbolondult a fiú.

Hazaküldték az iskolából, s az apjáék otthon úgy tartották. De már a bolondság annyira elérte szegényt, hogy tizenkét órakor felkelt, felment a templom tornyába, s kezdte húzni a harangokat. Akkor az egész falu népe odaszaladott, mert azt hitték, tűz van. Akkor egy éjjel, két éjjel, három éjjelen át mind harangozott, misézett egyedül a templomban. Azt mondták a papnak, hogy csináljon valamit a fiával, vagy mondjon le a papságról.

Hát elindult a pap tudósokhoz. Reá is akadt egy tudós emberre. Az azt mondta neki:

– Tiszteletes úr! Csináltasson egy faembert, és állíttassa ki a templom eleibe. Hátha megijed, s többet nem megy zavarni a népeket.

Úgy is csinált a pap. Készítettek egy faembert, s kitették a templom elé.

Ez rendes szokás szerint felkelt éjjel tizenkét órakor, s indult, hogy melyen harangozni s csináljon misét. Mikor odaér a templom elé, látja, a cinterem előtt ott áll egy ember.

Megáll s gondolkodik: „Híj, nézz oda, barátom! Ezt a kicsi mesterséget tanultam, s eztet is irigylt tőlem apám. Na, nem baj semmi! Menj félre onnét, ember!” Faember hogy beszéljen?

Volt a fiúnak egy kicsi baltája, amivel ő járt, mind összevágta. Hát az apjáék már lesték. Hallgatóztak. De a fiú többet bé a templomba nem ment. Visszament, lefeküdt reggelig.

Reggel azt mondja az édesanyjának (mert az apjára haragudott erősen, nem beszélt az apjával):

– Na, édesanyám, pakoljan nekem valamit, mert én itthagynom magukat. Látja jól, hogy tanultam egy kicsi mesterséget, apám még aztat is irigylte tőlem. Én annyit menyek a világba, amíg valahol elpusztulok.

Hát milyen az édesanya? Sírva pakolt neki, készített csomagot. A fiú elindult útjára. Elbúcsúzott az édesanyjától s úrnak indult.

Édesanyja utánafutott:

– Állj meg, János fiam!

Meg is állott.

– Te, hallgass ide! Vésd jól az eszedbe, amit most mondok neked! Ahol östeledel, ott feküdj le s aludjál, s reggel méssz tovább. Megértetted?

– Meg – azt mondja.

Vette magát a fiú s indult is úrnak. Na, most annyit ment, egyszer csak hol üstéledett? Egy rengeteg erdőbe. Eszébe jutott, mit mondott neki az édesanyja. Ő abba az erdőbe le is telepedett egy nagy fa alatt. Gyűjtött magának fát, s csinált egy nagy tüzet. Hátraereszkedett, nézett felfelé a fára. Mit látott? Egy akasztott embert. Hm! Néz, s kacagja: „Nem vagyok egyedül az erdőbe, né, egy ember fel van mászva.”

– Gyere le, pajtás! Gyere ide a tűz mellé, s beszélgessünk!

Hát az hogy beszéljen? Ha meg volt halva!

– Nem jössz le? Én utánad menyek s lehozlak!

Ő ott egyedül beszélt a halott emberrel. Az nem szólt semmit. Felmászott ügyesen, s megfogta, lehozta maga mellé. Ahogy lehozta, ott is mind beszélget vele.

– Én visszaviszlek s visszateszlek a helyedre, ha nem beszélsz. Én azért hoztalak le, hogy beszélgessünk.

Vette magát, visszatette a helyére, ahol fel volt akasztva. Reggelig ott volt. Reggel veszi magát s indul el. Egyszer csak hallja:

– János!

Hátranéz, nem lát senkit.

Megint hallja: – János!

Néz vissza.

– Gyere fel a fára!

– Ej, az anyád mindenit! Ugyi, milyen ember vagy te! Az éjjel lehoztalak, hogy beszélgessünk. Most tudsz beszélni!

– Na, na, János! Hallgass ide! Jól értsd meg, amit mondok! Ahogy méssz, kiérsz az erdőből, van kilenc nagy fa. Visszafelé olvasd fel. Csinálj a láboddal egy keresztet, feljün egy üst pénz. Vedd a hátadra, s avval menj előre. Találkozol egy pappal. Az

mindent ad neked, de te ne vedd el semmit, csak azt a szent kötőt, amivel ő meg van kötve. Megértetted?

– Meg, meg.

Avval elbúcsúzik tőle s menyen. Hát amikor kijutott az erdőből, eszébe jut. Visszatér, megolvass kilenc fát, annál egy keresztet húz, mindjárt kijön egy üst pénz. Felkapja, felteszi a vállára, a baltájára. Avval mendegél tovább. Elér egy faluba. Hogy béért a faluba, elsőbben is egy pappal találkozik. Nézi a pap, hogy viszen egy üst pénzt. Azt mondja:

– Hallja, bácsi!

– Én nem vagyok bácsi. Én János vagyok.

– Jól van, János lelkem! Hát hová viszed azt a pénzt?

– Hát ez az egész.

– Nekem nem adsz belőle?

– Én odaadom az egészet, ha nekem adja azt a kötőt, amivel meg van kötve a dereka.

– Sze én odaadom.

– Na, adja ide!

Leoldja a pap a kötőt a derekáról, s átadja Jánosnak. János is felveszi, a derekára köti, s a papnak odaadja az üst pénzt. Evvel megy, megy János, mendegél. Hová jut el? A falun túl bé egy erdőbe jutott. Az erdő alatt volt egy vendégfogadó. Sütét volt, öste felé, bement oda. Kér magának egy liter bort, leül az asztalhoz s megissza. Ez a szó, az a szó, úgy, hogy bésütétedett. Látja, hogy az asszony a gyermekekkel pakol, s megy el magának. Azt kérdi János a vendéglőstől:

– Hát hová megy az asszony a gyermekekkel?

– Menyen bé a faluba beszélgetni.

Na, jó. Ő se törődött avval. Szépen a vendéglős is megszökik tőle, s ő ott maradt egyes-egyedül. Látja, hogy egyedül maradt, kiáltja a vendéglőst. Nem jön senki elé. „Nem baj! Ha itt maradtam, legalább nekem maradt az egész vendéglő. De én ide többet nem engedem bé őket. Mert ez az enyem.

Ő egész éjjel megvan egyedül. Ivott, beszélgetett. Egyszerre hallja:

– János!

– Ki kiált? Gyere elő! Ki vagy te? Mi vagy te?

Egyszer csak zsupsz! A kéményből egy fél ember.

Megint kiáltják:

– János!

– Hát gyere elé! Mi vagy ott?

Zsupsz! A másik fél ember. De akkora volt, hogy a plafonnál megtűrődött a nyaka. Nem fért bé a szobába.

– Na, Isten hozott! Egyedül vagyok. Ülj le ide mellém, egy székre! Itt a kártya, itt van az ital, egyél, igyál, ne is törődj semmivel!

– Én mennék, János, szívesen, oda melléd, ha leteszed azt a kicsi szent kötőt, amivel a derekad meg van kötve.

– Hallgass ide! Te avval ne törődj! Mert én ezért egy üst aranyat adtam. S te avval ne törődj! Gyere, ülj le, ha akarsz, mert ha nem, akkor póruul jársz!

– Én, János, nem mehetek, amíg nem teszed le azt a szent kicsi kötőt a derekadról.

– Én mondom neked szépen: gyere, ülj le. Mert ha nem: látod ezt a baltát? Én öt perc alatt felaprítlak!

– Hogy menjek?

– Nem jössz?

– Nem.

Megfogta, s a baltával mind összevissza vágta. Felseperte a helyet, s kitette a szemétdombra.

Hm! Nem telt el sok idő, megint szólítják Jánost. Mit szaporítsam a szót? Megint egy olyan ember jött elé a kéményből. Aztat is mind összevágta s ki a ganédombra. Nem telt el sok idő, megint szólítják. Egy olyan ember esett le megint a kéményből. Aztat is szépen hívja:

– Gyere, pajtás, ide, ülj le! Itt van a kártya, étel, ital. Eszünk, iszunk reggelig. Ez a vendéglő a miénk, ha ketten maradunk itt. Ha nem maradsz itt, az enyém lesz egyedül.

– János, én mennék, csak dobd le azt a kicsi szent kötőt a derekadról!

– Hallgass ide! Ezért én egy üst aranyat adtam, s te evvel ne törődj.

– Akkor nem mehetek.

– Állj meg, me úgy jársz, mint a többi!

Megfogta aztat is, összevágta, s kitette.

Még vár János, még vár. Nem kiáltja senki. Egyszer csak lefekszik. Úgy elaludt, mint a bunda. Reggelig. Reggel verik az ajtót az utasok. Felkél, felöltözik.

– Na, mi baj van?

– Vendéglős úr! Egy deci pálinka. Egy pakli szivar. Ez, az.

– Gyertek bé! Na, vegyetek magatoknak, ami kell, s menjeteK dolgoTokra! – Ő így, ingyen, mindent. Pénzt nem vett. Egyszer csak jön a vendéglős. Lássá, hogy János árul, pénzt nem vesz.

– Jó reggelt, János!

– Jó reggelt! Na, már elkéstél. Ez a vendéglő az enyém!

– A tiéd, János! Csak nem úgy kell árulni.

– Hát hogy?

– Nézd meg, ahogy én árulok.

– Na, árulj te!

Veszi magát János, leül. A vendéglős kezd árulni a szokás szerint. Úgy, hogy János csak nézte. János járt elül, hátul. Ivott, a vendéglő az övé volt. Östére kelve látja, hogy az asszony pakol, menyen el.

– Hová megy az asszony? – kérdi a vendéglőstől.

– Menyen a szomszédba, hogy hozzon valamit, hogy egyél. S aztán jön mindjárt.

– Jól van, hagyd, hogy menjen.

De már János úgy ügyelt az emberre, nehogy megszökjék ő is, mert már vette észre, hogy ő is meg akar szökni. Mikor meg akart szökni, hopp! János megfogja:

– Gyere csak vissza!

Bé a szobába, s bészárja az ajtót.

– Na – azt mondja –, ülj itt velem!

Ül a vendéglős, de rázza a hideg. Mert ő már tudta, hogy mi van itt éjjel. El volt foglalva a vendéglő az ördögöktől. Nem tudta, hogy mit csináljon. Amint János elment a kelnerájba, a vendéglős eldugta magát a szobába. Keresi János, sehol a világon nem találja.

Na, basszam az anyád mindenit! Csak bécsapott. Különben menjen, amerre akar, úgylis enyém a vendéglő. Majd előjön, amikor akar, reggel.

Ez hallja, hogy üti az óra a tizenegyet. Üti az óra a tizenkettőt. Üti az óra az egyet. János még mindig egyedül kártyázott, ivott, evett.

Nem szólítja senki. Nem szól senki. Két óra felé csak hallja:

– Te, János!

– Hol vagy? Mi vagy? Gyere elé!

Hát a korcsmáros volt, el volt bújva a tekenő alá. Eléjő.

– Mi az? Miért bújsz el? Miért mentek tük el? Mondjátok meg nekem eztet! Hogy miért hagytatok tük el engem?

– Ó, János... Így... úgy...

– Ó, te attól félsz? Gyere velem!

Meggyújtja a gyufát, s mutatja:

– Né, hol vannak. Három ember volt. Aztán tük az embertől is féltek?

Na, amikor ezt meglátta a vendéglős, nem adta volna magát egy zsák pénzért.

– Hát jól van, János. Tiéd itt minden. Csinálj, amit akarsz.

– Nem kell menjen a feleséged sehová a gyerekekkel.

– Né, János mit csinált! Az ördögöket mind összevágta.

Jól van, már nem kellett menjenek sehová, a vendéglősné a gyermekekkel östére sem.

Telik-múlik az idő. Hát egyszer csak Jánosnak eszébe jutott, hogy neki el kell menni, ő nem ül többet. Azt mondja egyszer a vendéglősnek:

– Na, hallgass ide, te vendéglős! Én neked hagyom ezt a vendéglőt. Legyen a tiéd. Legyél vele boldog a gyermekekkel. Látom, sok gyermeked van. Csináljál, amit akarsz. Nekem nem kell. De elmenyek. Majd még visszajövök valamikor.

– Jól van, egyem meg a lelkedet! Akármikor jössz, itt ételed, italod megvan.

Avval veszi magát János, indul. Hová indult? Bé, a rengeteg erdőbe. A rengetegbe lakozott tizenkét óriás. Ott besütétedett. Lát egy nagy tüzet. Ő is odahúzódik. Hát az óriások-rablók reája.

– Hallgassatok ide! Hát én is olyan ember vagyok, mint tük. Mit akartok velem?

– Hogy kerültél ide, te ember? – vallatják.

– Én nem vagyok ember. Én János vagyok.

– Jól van, lelkem! Ha te vagy János, hallgass ide, te János! Nézd meg, mi itt a baj.

– Mi?

– Itt lakik a király. Szeretnénk hozzájutni, de nem tudunk.
– Hát mért? – kérdi János.
– Miért? A kastélyon van egy kakas. Mikor felé közeledünk, kukorigol, s a király kihozza az egész katonaságot reánk. Nem lenne a kakas, oda tudnánk jutni.
– Hol van? Mutassátok meg nekem, mert én elintézem. Van fegyveretek?

– Van.

János mindjárt kipróbál egy fegyvert.

– Na, gyertek, mutassátok meg nekem!

Elmennek vele az óriások, s megmutatják nekik. János megnézi a kakast. Egy célozással úgy leütte, mintha a kastély tetején se lett volna soha.

– Na, gyertek!

Mennek. Ő a baltával egy nagy kőfalba (akkora volt, hogy egy madár se tudott volna berepülni) csinál egy akkora helyet, amekkorán egy ember békér. Akkor azt mondja nekik:

– Maradjatok itt, ameddig én visszajövök.

Elment, majd visszatért.

– Hallgassatok ide! Csak szép lassan, egyenként gyertek bé!

Fogta meg az óriások haját, egyenként behúzta őket, s vágta le a nyakukat. Úgy, hogy mind az egésznek levágta a nyakát. S akkor ő mit csinált? Felment a kastélyba. Lássa, hogy a király fejénél, lábánál huszonnégy gyertya. Lássa, hogy a leányánál tizenkét gyertya a fejénél, tizenkét gyertya a lábánál. Ő mit csinált? A leánynak elvette a gyűrűjét. A fél zsebkendőjét elszakította, s a felit eltette. Fél gyűrűt eltört, fél gyűrűt otthagyt. Összefogta, s vette magát, kijött a kastélyból. Visszament oda az erdőbe. Ott, amíg az étel-ital tartott, addig ott ült. Mikor ott megunt, veszi magát szépen s indul, menyen János előre. Ahogy ment-mendegélt, kiment az erdőből. Messze, messze. Egyszer csak béér egy városba. A város szélén lakott egy grófné. Menyen a kapuhoz, mert meg volt éhezve. Ott az őrnem engedte, hogy bemenjen. Azt mondja:

– Álljon meg, bácsi!

– Én nem vagyok bácsi. Én János vagyok.

– Állj meg, János! Menjünk, kérjük meg a grófkisasszonytól, hogy béengedhessünk-e vagy nem. – De már a kisasszony nézett ki

az ablakon.

– Engedjétek, hogy jűjjen bé!

Felengedik. Maga a kisasszony felment a konyhára, ő nem is köszönt semmit. Azt mondja:

– Tudja, mért jöttem?

– Miért, bácsi?

– Én nem vagyok bácsi.

– Hát mi?

– János.

– Jól van, János, egyem meg a lelkedet! Éhes vagy?

– Éhes biza.

– Na, gyere velem.

Elvitte a konyhára, jóllakatta. Mikor jóllakott, felkelt a székről, azt se mondta, „félkalap”, s indult ki a kastélyból.

Azt mondja a kisasszony:

– János!

– Mi a bajod?

– Állj meg, hogy mondjak neked két szót.

– Gyere hamar, mert nekem nagy utam van, el kell menjek.

Fut utána a kisasszony, s mondja neki:

– Nézd meg, János, én megajándékozlak téged ezzel a kicsi skatulyával.

Hát egy kicsi dobozka, skatulya volt.

– Ezt csak tedd a zsebedbe. Valamikor eszedbe jut ez a skatulya, bontsd ki, s nézzél bele. S meglátod te, mi lesz.

– Jól van! – Veszi s bédugja a zsebibe.

Indul, hogy jűjjen. Bémenyen a városba. Annyit jár, amennyit jár János, ameddig östére hová kerül vissza? Pont a kastélyhoz, a grófkisasszonyhoz.

– Fűjj, drága jó Isten! Sze reggel innen indultam el – azt mondja.

Eszébe jutott, hogy a kisasszony adott neki egy skatulyát. „Állj meg, te! A kisasszony adott nekem egy skatulyát, nézzem meg legalább, hogy milyen értéke van.” Bényúl a zsebibe, kiveszi a skatulyát, s visszafordítja. Leveszi róla a fedelet, s belenéz. Ahogy belenézett, abba a szempillantásba az eszméletje úgy helyrejött, mintha sose lett volna bolond. Akkor letérdepelt, s nekikezdett imádkozni: „Ó, drága jó Istenem! Köszönöm neked, hogy még

egyszer az eszméletem visszajött. Hát hogy tudjam én meghálálni ennek a kisasszonynak, hogy nekem visszaadta az eszméletem?”

Szépen menyen a kapuhoz. Mondja az öröknek, hogy né, legyenek szívesek, s engedjék fel a kisasszonyhoz, hogy köszönje meg neki azt a jóságot, amit a kisasszony tett vele.

De már a kisasszony jött vele szembe.

– Na, mi az, János?

Letérdepelt, s úgy kérte a bocsánatot, hogy ő, míg itt járt, bolondságába még csinált valamit.

– Nem csináltál semmit, János. Gyere fel!

Felvitte a kastélyába, s az asztalhoz ültette. Ételt, italt adott eléje.

– Na, János, hogy érzed magadat?

– Hát, köszönöm szépen, kisasszony. Nagyon jól. S nagyon szépen köszönöm. S nem tudom, hogy mivel tudnám megköszönni, hogy visszaadta az eszméletemet.

– Semmi, János. Na, hallgass ide! Nekem nincs se apám, se anyám. Neked vannak szüleid?

– Papnak a fia vagyok. Nem tudom, élnek vagy nem élnek a szüleim, de én olyan régtől eljöttem, nem tudom, hol jártam, mit csináltam.

– Na, hallgass ide! Ha te papnak a fia vagy, én utánad menyek feleségül, ha tetszem neked.

– Ó, méltóságos kisasszony! Én nem rontanám a kedvit. Nekem feleségem nincs, hála Istennek. Mégse illik ez.

– Hát, ha akarod, János, ha tetszek neked, János, akkor illik.

Ő nem bánja.

Úgy összeegyezték, hogy elvette a kisasszonyt feleségül. Csináltak egy nagy lakodalmat. Boldogan éltek sok ideig. Hát már két gyermekük volt. Egy fiú s egy leány. Egyszer csak kap János egy táviratot a Zöld királytól, hogy azonnal jelentkezzen nála, mert a király az egész világon kihirdette, hogy aki az óriásokat megölte, siessen hozzá. Kihirdette. Ki kapta meg a táviratot az újságba? A felesége. Ő el volt menve vadászni. Kezd sírni, búsulni. Nem tudta, hogy mit csináljon. „Mégis: grófné, grófné. Királylány, királylány.” S biztos vagyok, hogy eztet senki se tette meg, csak a féljem, János.

Jön haza János. Lássa, hogy a felesége olyan szomorú. Bizony, nem mint azelőtt, hogy futott eléje. Most olyan bús, szomorú.

Azt kérdi tőle János:

– Miért vagy olyan bús, fiam? Mi van veled?

– Ó, hadd el, János. Nem mondok neked semmit. Gyere bé!

S teszen neki, hogy egyék, minden. S akkor eléje teszi a táviratot az újságból.

Nézi János. Mindjárt visszaemlékezett.

– Emlékszek valamire. Lehet, hogy én csináltam.

– Na, azért búsulak én. Mégis: király, király. Gróf, az meg csak gróf. Egyetlen lánya van a királynak. Király leszel. Ó, ne menjél el!

– Hát nemhogy egy királyságot, száz királyságot adjon nekem, akkor se cserélnék fel!

Hát kicsit meggyőződött az asszony. De mégsem egészen.

János ügyesen felöltözött, befogatott egy kocsiba, s eresztette, hogy menjen. S egyenesen a Zöld királyhoz ment. A Zöld királynál jelentkezett:

– Jó napot kívánok, királyatyám!

– Jó napot, gróf úr! (Már grófnak volt öltözve.)

– Na – azt mondja –, miért jött?

– Hogyne jöttem volna, mikor újságban kihirdették, hogy aki ezt a tettet, ezt a próbát megcsinálta, jelentkezzen.

– Na, fiam, mondd el, hogy volt!

Nekikezdett, a valóságot mondta el. Ilyen valóságot nem tudott eddig senki mondani, mint ahogy ő mondta.

– Né, én egy kicsit bolond voltam, elmentem az erdőre... - s elmondta azt a mesét egészen addig, amíg megölte az óriásokat.

– Eddig mind igazat mondtál.

– Pontosan még a lyuk is megvan. Gyere, mutassam meg neked.

Meg is mutatta.

– Itt húztam bé egyenként őket. Itt vágtam le a fejeket.

– Igazad van.

– Na, most még van egy tett. Meg tudod mutatni? A lányom fél zsebkendője maradt az asztalon s egy fél gyűrűje.

– Hogyne!

Akkor János elévette a fél zsebkendőt s azt a fél gyűrűt. Odapászította a király. Hát, pont, mintha odavaló lett volna.

– Igen, te vagy. Na, most fiam, se szó, se beszéd, el kell vedd a lányomat. És már túl te leszel itt a király az országba.

Azt mondja János:

– Bocsánatot kérek, királyatyám!

– Hát miért, fiam?

– Én már meg vagyok házasodva. Két gyermekem van s feleségem. Én azokat nem adom féle királyságért.

– Én, fiam, nem erőltetlek. De mit kívánsz ezért a jószágért?

– Amit maga akar adni.

– Te mindig gróf voltál?

– Dehogyan voltam. Én egy papnak voltam a fia. A tanulástól kicsit megromlott az eszem, és ezért bejártam az egész világot.

– Na, fiam. Ha nem akarsz király lenni, tudod, mi lesz? Én fél királyt csinállok belőled. Hogy ne mondja a grófné, hogy te nem vittél semmit. Mindent, ami jár, egy fél királynak: katonaság, minden a világon.

Azzal ment vissza a feleségihez s gyermekihez. S akkor meghívta a királyt is vacsorára. Az édesapját s édesanyját odavitette, s boldogul él János, ha meg nem halt.

A KUTYAFEJŰ TATÁR

Volt egyszer, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember. Annak volt három fia. Az egyszer azt mondta a fiainak:

– Na, fiaim! Mostanig felnőveltelek, ezentúl mindenki válasszon magának mesterséget, mert én már nem bírom, hogy tartsalak tovább. De öste lefeküdtök, s reggelre megmondjátok, hogy mit álmodtatok.

Le is fekszenek öste a fiúk. Reggel alig várta az öreg, hogy felkeljenek.

– Na, te vagy a legnagyobb, mondd meg, hogy mit álmodtál!

– Hej, édesapám! Én azt álmodtam, hogy belőlem olyan kerek lesz, amilyen nem volt még a világon.

– Ez jó fiam. Hát te? – kérdi a másiktól.

A második azt mondja:

– Édesapám, én megálmodtam, hogy belőlem olyan kovács lesz, amilyen az egész világon nem volt.

– Hát te? – kérdi a legkisebbtől.

– Én, édesapám, nem álmodtam semmit.

– Olyan nincs – azt mondja az apa. – Valamit csak kellett álmodjál.

– Nem álmodtam semmit, édesapám.

– Nem álmodtál? Hát jó! – kezdi supákolni a gyermeket.

Éppen arra ment a király.

– Te miért vered a gyermeket?

– Hát, királyatyám, hogyan verném! Lefektettem mind a hármat. A két nagyobb megmondta az álmát. Ez nem akarja megmondani az Istennek se. Azért verem meg – azt mondja.

– Add nekem, hogy vigyem el!

Mindjárt felteszik a hintóba, s hazaviszi a király a gyermeket. Na, mindjárt szépen megmosdatják, felöltöztetik. Jár az iskolába, nagy iskolát végzett a fiú. A királynak volt egy leánya. Meg volt mondva neki, hogy ne foglalkozzék a leánnyal, mert baj lesz. A gyermek húzódott is el a királylánytól, de az úgy belészeretett, hogy nem

maradott volna el a fiútól semmiképpen. Ha egy falatot kapott, eldugta. Felit megette, a felit meg a fiúnak adta.

Egyszer azt mondja neki a fiú:

- Te, apád észreveszen. Ingemet felakasztanak vagy főbe lőnek.
- Ne félj semmit – azt mondja a leány –, mert én elintézem.
- Jó.

Annyira ment a dolog, hogy már felnőttek, az iskolákat kijárták. Hát ők csak szerelmeskedtek. Egyszer elkapta őket az öreg király. Pontosan a leány szobájába.

- Hát elmentem, hogy beszélgessek a testvéremmel.
- Igen? Na, jól van.

Mindjárt elé a fiút. Mindjárt összeültette a király a tanácsbéli embereit.

- Ítéljétek el ezt a fiút.

Hát mindegyik mondott valamit. Egy öreg miniszter azt mondja:

– Hallgass ide, királyuram! Még valamikor hasznát veheted ennek a fiúnak. Csináltassál egy kriptát, s falaztasd bé oda. S aztán ott pusztuljon el, hogy ne szemed láttára pusztuljon el.

- Jól is mondtad, öreg miniszter.

Mindjárt hozatott a király kőműveseket. Azok csináltak egy kriptát, hogy csak egy ember fért el oda. Nem is tudott ott megfordulni. Bé volt fedve, minden. Mikor építették, odament a leány. Beszél a kőművesmesterrel. Azt mondja neki:

- Hallgass ide! Hagyjatok akkora lyukat a szájánál, hogy egy tányér étel s egy pohár ital férjen bé. Mert megfizetem én.
- Menj el! Hogy beszélsz ilyeneket? Megtudja apád!
- Ne félj semmit, kőművesmester! Itt van egy arany. És csináld meg, amit én mondok!

A kőművesmester megörvendett, egy téglát oda szárazon bétesznek. Mikor fel van falazva, be van betonozva a kripta, minden, odahívja a leányt:

- Na, nézd meg! Itt ez a téгла. Mikor akarod, kiveszed, s egy tányér ételt s italt csak béviszel. Csak meg ne tudja apád!
- Ne féljen semmit, mert nem tudja meg.

A leány mindég ott, azon a helyen adta bé az ételt és az italt.

Na, most egyszer a kutyafejű tatár küldött a királynak levelet, hogy azonnal álljon ki vele háborúra. Hát ez volt a legerősebb király.

Ez s a kutyafejű tatár. Ez a kettő. A többi királyokat mind legyőzte ez a kettő.

Meg volt ijedve a király. Azt mondta akkor a kutyafejű tatár király:

– Ha nem akarsz jőni velem a háborúba, küldök neked három próbát. Ha meg tudod teljesíteni azokat, akkor nem kell velem kiállj. Ha nem, írunk kötlevelet, hogy egymáshoz többé semmi közünk.

Ez visszaüzent:

– Jól van, küldheted.

Na, közben a király kereste a bölcseket. A király minden bölcset összekerestetett, magához hívatott.

Milyen próbát küldött a kutyafejű tatár? Három egyforma csitkót. De olyan három egyforma vót, hogy nem volt köztük eltérés egy hajszál sem.

– Na, írd meg, hogy melyik a küsebbik, melyik a közbelső, melyik a legnagyobb. S úgy küldd vissza!

Eléálltak a világnak a bölcsei, hogy eztet ki tudják fejteni. Hát a leány közben elfelejtkezett a fiúról. Egyszer eszébe jut:

„Hő, én ennek nem vittem ételt, lehet, hogy meg is van már halva. Most már három napja, hogy nem jártam ott.”

Egyszer menyen a fiúhoz:

– Élsz még?

– Élek. De látom, hogy már te is csak csúfságolsz velem. Béfalaztattál ide, mert én csak temiattad kerültem ide.

– Nézd meg, mi történt. A kutyafejű tatár hadat izent apámnak. Nagy árás, búsulás van, az egész kastély bé van húzva gyászba. A világ bölcsei itt vannak, s nem tudják megfejteni. Küldett a kutyafejű tatár három csitkót, hogy mondjuk meg: melyik a kicsi, melyik a közbelső, melyik a legnagyobb. Senki se tudja.

– De buták vagytok! – azt mondja a fiú. – Menj bé, feküdj le, s gyorsan szökjél fel álmodból, fussál apádhoz, s mondd meg, hogy mit álmodtál. Te megfejtet nekie. Tegyen ki egy teknőbe szenet, egy másik teknőbe tiszta búzát, a harmadik teknőbe pedig tejet. A nagyobbik csitkó menyen a szénhez, a közbelső menyen a búzához, a legkisebbik menyen a tejhez, írja fel mindegyiknek a homlokára, s küldje vissza.

Hő, menyen ez! Örvend. Lefekszik. Egy nagy rikoltással felszökik. Az apja fut elejibe:

– Mi van, drága leány? Megbolondultál?

– Nem az, apám. Én megmondom, hogy a csitkók mifélek. Megálmodtam.

– Na, mondd, kedves lányom!

– Semmi, apám – azt mondja –, kiteszel az udvarra egy tekenő szenet, egy tekenő búzát, egy tekenő tejet. A nagyobbik megy a szénhez, a közbelső megy a búzához, a legkisebb a tejhez.

– Így lesz, fiam?

– Így – azt mondja.

Mindjárt megcsinálják a próbát. Hát úgy is volt. A nagyobbik csitkó odaszökött a szénhez. A közbelső odaszökött a búzához, s a legkisebb elment, hogy igan tejet.

A király mindjárt felíratta a csitkók homlokára, s visszaküldte.

Hijj! a kutyafejű tatár. Úgy megharagudott, hogy nem tudta, milyen bosszút álljon, hogy valahogy tönkretegye a királyt.

Azt írja neki:

– Na, jól van. Ezt eltaláltad. Az eszedből. Most küldek neked egy másik próbát. Itt van három bot. Mind a három egyforma. Nekem találd ki, hogy melyik a bot vastag fele, s melyik a bot vékony fele.

Megint a lány három nap nem megy a fiú felé. Akkor eszibe jut: „Hopp, menyek.” Viszi az ételt.

– Na, mi van?

– Hagyj békit! Megint küldett a kutyafejű tatár egy próbát, s nem tudjuk megfejteni.

– Ó, dehogynem! Menj, s ahogy legelőbbször tettél, most is úgy tegyél. Mondd, hogy tegyen három hordó vizet. Eressze bé őket. A vastag fele menyen a fenekire, a vékony fele felemelkedik a víz tetejére. Írja fel rájuk, s küldje vissza.

Úgy is tett a leány. Csak visszaküldik ezeket is a kutyafejű tatárnak.

Hű, a kutyafejű tatár majdnem kihasadott mérgibe. Mi lehet ez? Nem jól van. Írja vissza:

– Eztet is jól kitaláltad. Most figyeld meg! Ezt a próbát álld ki! Vasárnap reggel, mikor én felkelek, kelj fel te is. Mikor én ötözek, ötözz te is. Mikor én elindulak a templomba, indulj el te is. Mikor kijövek a templomból, kijössz te is. Mikor leülek az asztalhoz, leülsz

te is. Mikor az első falatot a villával benyomom a tányérra és a számba teszem, lódd ki a falatot a villámról.

Héj! Mikor felolvasta a király, hát kész volt, hogy megháborodjék teljesen. Hát ezt ki tudja megcsinálni? Na, megint a bölcseket összeszedik, minden tanakadnak, ki tudna zöld ágra verekedni ezzel? A leány most már négy napig nem ment a fiúhoz. Egyszer csak eszébe jut, leszalad a fiúhoz. Visz ételt neki.

– Most még többet ültél. Mi van veled?

– Hagyj békin – azt mondja. – Nézd meg, mi van velünk. Ezt én nem tudam megcsinálni.

– Ha nem engedtek engem innét ki, más ember ezt nem tudja megcsinálni. Csak én. De te menj bé. Lefekszel, s megint fuss bé, s mondjad, hogy ingemet eresszen ki innét, falaztasson ki, s akkor én feltáplálkozom, jöjjenek helyre. S én akkor megcsinálom nekie.

Jól van. Elmegy a leány. Lefekszik. Egyszer felszökik, nekifut az apjának. Hát az apja még meg is ijedett.

– Na, mi van, fiam! Mi az? Mi az?

– Hej, édesapám. Megálmodtam, hogy ezt a próbát senki se tudja kiállani, csak az a fiú, akit maga béalaztatott.

– Hej, fiam, annak még híre-pora sincs.

– Bontsuk ki, apám!

Mindjárt hívják a kőművesmestert. Azt mondják neki:

– Kőművesmester! Te raktad oda bé, de úgy vedd le onnan a téglákat, hogy ha még életbe van, bár ne sérüljen meg.

Úgy is csinál a kőműves. Egykettő nekifog. Hát gyengének gyenge volt a fiú, mert a falak szítták, de élet volt benne. Három napig evett, ivott a fiú, helyrejött tökéletesen.

– Na, semmi, apám! Hamar elé a kőművesekkel, egy világítótornyot csinálni, s akkor kagylót vezetünk a fiú földre. Telefönt. Mikor én zörgetem a telefönt, akkor maga keljen fel elsőbbször. Mikor zörgetem másodszor, akkor öltözzék, mikor zörgetem harmadszor, akkor indul a templomba. Mikor zörgetem megint, akkor maga jó vissza a templomból. Mikor megint zörgetem, maga leül az asztalhoz.

– Jól van fiam.

Mindjárt meglelt a torony. Mint a mesébe. A fiú felállt, s egy nyilat a kezibe.

Vasárnap reggel, mikor lássa, hogy a kutyafejű tatár felkelt, zörget, a király is felkelt. Mindent úgy tett pontosan, ahogy a fiú mondta nekie.

Mikor az első falatjába a kés-villát benyomta s a szájába tette, a fiú úgy kilőtte a szájából, hogy még a villa is kirepült a keziből.

Hej, felnézett a kutyafejű tatár:

– Nem tudom, az ő esziből vagy másnak az esziből telt ez ki. Nem baj.

Mindjárt leül a kutyafejű tatár, s ezt írja:

– Aki ezeket a próbákat kiállta, az jelentkezzék nálam!

Na, jön már a levél. Ki kapja meg? A király. Felöltözteti a fiút. Felöltözik a fiú, mint egy királyfiú. Indul. Megy útnak.

Egyszer csak lássa, hogy egy éppen olyan fiú, mint ő, az is indul el útra. De nem tudta, merre. Nem volt elég neki a világ, hogy lássa.

– Te mit csinálsz itt?

– Mit csinállok? Kinézek a világba. De nem látok semmit.

– Te, nem esküszöl fel nekem társnak?

– De biz én igen.

– Állj meg! Lesz, mit lássál.

Jól van, már ketten mennek csendesen, beszélgetve. Egyszer csak lámák egy embert: kilencvenkilenc kozsók, tyeptár van rajta, egy tűz körül ül, és mégis fagy meg.

– Nézz ide, te! Ez még nagyobb csoda, mint ami történt velünk. Kilencvenkilenc tyeptár van rajta, s mégis fagy meg.

– Hé! – mondja neki a királyfiú. – Te mit csinálsz itt?

– Menj el, királyfiú, ne is kérdezd! Nem látod, mi van velem? Fagyak meg.

– Te, gyere velem, mert ahová én megyek, olyan meleg van, hogy le kell dobjad a tyeptárodát, olyan meleg van.

– Hát nekem az kell.

– Na, gyere velem!

Az is megyen vele. Mennek, mennek, mendegélnek. Egyszer mit lát? Hogy amennyi földet kilencvenkilenc traktor szánt, egy ember utána eszi meg a barázdát.

Nézi a királyfiú:

– Hej, te! Ez még nagyobb csoda tán, mint a miénk. Nézz oda! Kilencvenkilenc traktor szánt. Egy ember utána eszi meg a brázdát.

Mégis kiáltja, hogy éhes.

– Te mit csinálsz ott?

– Ej, királyfiú! Nem látod, hogy mit csinállok? Mégis halak meg éhen.

– Ej, gyere velem, mert ahová én megyek, annyi ételed lesz, hogy csak győzzed enni.

– Sze az kéne nekem, te!

– Na, gyere!

Felesküsznek, s avval mennek, mendegélnek tovább. Egyszer csak mit látnak? Egy fiú bé van állva a Marosba. Issza a vizet, de annyit, hogy hátul száradott utána a part. Mégis kiáltotta, hogy szomjas.

– Te mit csinálsz itt?

– Mit? Nem látod? Iszam a vizet, de nem elég nekem.

– Te, hallgass ide! Gyere velem, mert akárhová megyek én, annyit iszal, nem vizet, bort, amennyi csak kell. Ott van aztán víz. Nem mint itt a Maros. Mint a Duna.

– Sze nekem az kéne!

– Na, gyere velem!

Odacsatlakozott ő is. Mennek, mendegélnek. Egyszer csak odaérkeznek a kutyafejű tatárhoz. Hát ők megérkeznek a kutyafejű tatár kastélyába. Na, most azt mondja nekik a királyfiú:

– Hallgassatok ide! Bémenyünk, és ne együnk semmit. Amit mondok nektek, tük csak azt csináljátok. Aztán hagyjátok rám az egészset, én intézem.

– Jól van.

Bémennek, köszönnek a királynak.

– Na, melyik az, amelyik a próbákat csinálta?

Azt mondja a királyfi:

– Mük az egészen.

– Tük az egészen?

– Igen.

– Na, jól van. Ha tük csináltátok, üljetek le!

Leülnek. Hoznak nekik kenyeret, bort az asztalra. Akkor azt mondja a királyfiú:

– Ne egyetek, mert ez a kenyér csicstéjjel van dagasztva.

Arra lép be a kutyafejű tatár:

– Mit? Mit? Melyik mondta?

– Mük az egészen.

Hamar elé a péknét, aki sütette a kenyeret:

– Hallgass ide! Igaz, hogy ez a kenyér csicstéjjel van dagasztva?

– Felséges királyom, igaz. Mert nekem van egy kicsi gyermekem, és mikor dagasztottam, nem adtam, hogy szopják, s beléfolyt a tésztába.

– Jól van.

Akkor viszen egy liter bort az asztalra. Ahogy kilépik a király, ez a királyfiú azt mondja:

– Te, ne igyatok, mert embervérrel van vegyítve.

Megint belép a kutyafejű tatár:

– Mit mondtál? Mit mondtál? Mivel van vegyítve? Melyik mondta?

– Mük az egészen.

Ezzel mindjárt a vincellérhez:

– Te vincellér! Igaz, hogy embervérrel van vegyítve az én borom?

– Igaz biza, királyatyám. Mikor sajtoltuk, odakapta a kezemet, és elvágta, s beléfolyt a vér.

Jaj, drága jó Isten! Olyan mérges lett a kutyafejű tatárkirály, hogy nem tudta, mit csináljon.

– Nem baj. Hallgassatok ide! Itt van nekem egy szobám, ott fogtok aludni mind az öten.

– Jól van, királyatyám. Úgy is akarjuk mi. Egy anyától valók vagyunk s egy apától. Testvérek vagyunk. Mi elférünk akárhogy.

Olyan egyformák voltak, mintha egy apa, egy anya csinálta volna őket. Neki volt egy rézkemencéje, hogy aki meg volt büntetve (nagy volt, mint egy csűr), oda bétette. Csináltak tüzet, s ott égette el őket.

Már reggel kezdték égetni a kemencét. Estére oda adnak szállást.

– Na – azt mondja a királyfi annak, aki fázott –, menjél, melegedjél meg, mert van hol.

Hát bémegy oda az a didergős-fázós. Úgy lehűtette az egész rézkemencét, hogy ezek, mikor bémentek, majdnem hogy fagyjanak meg.

– Te jól lehűtötted. Hagyjál nekünk is egy kicsi meleget!

Akkor megint kezdett meleget eresztetni. Mikor belül eresztette a meleget, akkor kívül úgy megfagyott ajtó, minden, hogy nem tudtak

még közeledni se hozzájuk.

Reggelre azt mondja a kutyafejű tatár az embereinek:

– Menjetek, s ami ott hamu a kemencébe, gyűjtsétek össze az ajtónál, hogy nem tudják kinyitni az ajtót.

Visszamennek.

– Királyatyám, csákányokkal kell hogy menjünk, olyan jégcsapok vannak.

– Sze menjetek!

El is mennek. Hát mikor az ajtót kivágták, ki jön elől? A királyfi.

– Híjj, híjj! Nemhiába, hogy kutyafejű tatár a neve. Hát ilyen helyre tesz bennünket? Hogy fagyunk meg?

Mennek a szolgák, mondják:

– Nem haltak meg ezek.

– Híjj, nem tudom, mit csináljak velük.

– Királyatyám, itt baj van! Éhesek vagyunk!

– Már készül is az étel nektek. De ha minden ételt-italt meg nem esztek, a nyakatokat levágom.

– Jól van, királyatyám!

Nekifognak a vacsorával. Vágták le az ökröket, készítették az ebédet öt embernek. Hordókkal volt felcsapva a bor.

– Na, üljetek le!

Szekerekkel hozták a kenyeret.

– Nagyevő, itt már ehetsz.

– Ó, egyem meg a lelketeket! Már alig vártam ezt, olyan éhes vagyok.

– Na, te Nagyivó, most teleihatod magad.

– Nem, nem úgy. Egyszer eszünk mi. Jóllakunk. S ami marad tőlünk, azt megehetitek, megihatjátok.

Jól van. Először ők ettek. Utána Nagyevő. Hozták a hordókat, tette maga mellé Nagyivó. Csak úgy gurította le a hordókat.

Ezek azt mondják:

– Te, hát várjatok, hogy lakjunk mi is jól!

– Semmit, igyekezzetek!

Úgyhogy ami étele, itala volt a királynak, az már elég se volt. Még kiáltották:

– Királyatyám! Még van valami?

Hogy a király fogta a fejit: „Ezeket el kell ereszsem, mert ha ezek itt maradnak, három-négy nap, amennyi ökreim, disznóm, ezek mind megeszik.”

– Na, jól van. Most már kiállottatok a próbát. Mi a kívánságotok?

– Semmi – kiáltják. – Csináljon egy szerződést, hogy magának evvel a királlyal soha semmi baja nem lesz!

– Jól van.

Mikor kikerültek az udvarra, azt mondja a királyfiú:

– Na, testvéreim, tudjátok, hogy miért van ez elnevezve kutyafejű tatárnak?

– Miért?

– Az apja meghalt. És az anyja kutyával közösködött, és ezért lett kutyafejű tatár.

Ezt meghallotta a király. Visszahívta őket.

– Mit beszéltek ti?

– Mük ezt és ezt beszéltük.

– Melyik mondta, te?

– Mük mind, az egészen.

Hát erre úgy megrestellte a király, hogy elérántotta a kardját s beléereszkedett, hogy abba a percbe meghalt. Akkor a fiú szépen levágta a fejit, s belé a fejit a kardjába, ahogy az apjának említette, hogy úgy fog hazamenni. Akkor nekiindultak, s hazamentek.

Eleget kérelte a fiú, hogy jöjjenek a barátai s a testvérei vele. De nem ment egy se. Mindegyik ott maradt a saját helyin, ahonnan elindultak a fiúval.

A fiú hazatért. Mikor látta a király, mert nézte messziről, mikor érkezik meg a fiú, bandaszóval várta haza. Hazajött. Igen, de mi volt a szép! A király mosdótállal előtte várta, a királyné törülközővel.

Akkor a fiú levetkőzött, megmosdott. A király tartotta neki a mosdótálat, a királyné az aranykendőt.

Leültek az asztalhoz. Ebéd közbe azt mondja a fiú:

– Na, királyatyám! Tudja, mi volt, amikor engem az édesapámtól szerzett? Mert én nem akartam megmondani az álmomat. Én azt álmodtam, hogy a király fogja nekem tartani a mosdótálat, a királyné pedig az aranykendőt. És úgy fog éngemet törölni a királyné. Ha én eztet megmondtam volna, maga vágta volna le a nyakamat, anélkül, hogy a próbákat megtettem volna.

Így a király a leányát a legény után adta. S reá maradt az egész királyság. S ha megmaradott, még máma is él.

A KICSI MEDVE

Volt egyszer, hol nem volt, volt egyszer egy király. Annak a királynak volt egy lánya. Ahogy a lánya megszületett, a királyné meghalt. Sokat járt a király, míg megházasodott. Elvett egy másik özvegy királynét.

Nőtt a leányka, nőtt, de nagyon rossz lett a sorsa, mert a gonosz királyné felvitette s bészáratta a kastély tornyába, míg tizennyolc éves nem lett. Mikor tizennyolc éves lett, a király elment az erdőbe vadászni. Akkor a királyné adott neki egy poharat:

– Né, te! Elviszed ezt a poharat. Öste, mikor jössz a vadászatból, amelyen vadat lösz, annak a vériből három cseppet csepegtetsz a pohárba. – Úgy is tett az öreg király. Mikor hazajött, odaadta a poharat a királynénak a kezibe. Az mit csinált vele, mit nem, három napig az ablakba tartotta. Három nap után, mikor vitték a királykisasszony ebédjét, beleöntötte a tányérába.

Telt-múlt az idő, állapotos lett a királylány. Már hat hónapos volt. Akkor a királyné felment a kastély tornyába. Tette magát, hogy sepreget. Hát láss csudát, a királykisasszony hasa nőni kezdett.

Héj! Kezdett ott kárpálódni, veszekedni. Lejött az öreg király:

– Nézd meg, te, a lányodat! Külön zártuk a kastélyba, mégis terhes lett!

Megy az öreg király is s nézi:

– Ó, édes gyermekem, mit tettél te?

– Én nem tettem semmit.

Na, mindjárt összegyűjtötte az öreg király a tanácsbeli embereket. Összeültek. Hát milyenek az emberek? Az egyik azt mondta: „Akaszd fel!” A másik azt mondta: „Öld meg!” Volt egy napkeleti öreg király, az azt mondta:

– Hallgassatok ide! Én is mondok egyet. Látom, mindegyik mond valamit.

– Mondjad!

– Te, király létedre, lássad, hogy a leányodat szemed láttára ölik meg vagy akasszák fel? Semmit! Fogass be a hintóba, s vitesd ki az erdőbe. S hadd, hogy a vadak egyék meg az erdőbe!

Úgy is csinált a király. Megértette az öreg király beszédjét, szépen kivitette a lányt az országából egy rengeteg nagy havasba. Otthagyták a szegény királykisasszonyt. Visszafordította a kocsit a lovakkal, s hazajött.

Telt-múlt az idő. Egyszer odakerült, hogy le kellett babázzon. A királykisasszony keresett magának egy barlangot, és belefeküdt. „Amit az Isten ád. Én bémények ebbe a barlangba, és ami lesz velem, az lesz.”

Telt-múlt az idő, hát éjfélkor csinált is egy kicsi medvét. De az olyan szép volt! Mindenféle szőr, mindenféle tollú volt rajta. Ahogy megszületett a kicsi medve, az már mingyárt ment ki az erdőbe. Mint a vadállatok. Rá három napra eléjött a kicsi medve, s megszólalt az édesanyjának:

– Édesanyám, adj nekem kicsi csicset!

Mindjárt látta a királykisasszony, hogy beszél, pedig állat.

– Gyere ide, fiam, mert adok neked.

Adott neki, hogy szopjék. Mikor a kicsi medve jóllakott, akkor megint eltűnt, s kiment a havasba. Hát, ó, ahogy megszületett, belekapaszkodott egy százötven éves fába, hogy ha ő aztat ki tudja venni a földből, fordítsa meg a hegyivel lefelé, mert akkor ő nem fél senkitől a világon.

Úgy is lett. Kiment a kicsi medve, megragadta a fát, miután jóllakott csiccsel, kiszakította a fát gyökerestül, s megfordította a hegyivel lefelé, bényomta a földbe. „Na, most nem félek az egész világtól.” Azt mondja az anyjának:

– Ne búsulj, te, édesanyám, mert nem fogsz te éhezni itt a havasokba. Én bémények a városba, s hozok neked ételt-italt, ami csak kell.

Más reggel fel is kelt a kicsi medve, fogta magát és bément a városba. Ahogy bément, elment, s vágatott magának két vékás kosarat (azelőtt csináltak olyan nagy szotyrokot, félvékásokat, vékásokat). Onnét elment. Hová ment? A mészárszékbe. Mikor ott meglátták, mindenki úgy futott el onnét, hogy verte le a helyet. Kicsi medve csak nézte őket. Aztán csak nekifogott, s tette a szotyorba a húst. Megtöltötte a szotyrot hússal s kenyérrel, s ment ki az erdőbe. Hát ez így ment három vagy négy csütörtök. Nem tudott árulni senki, mikor meglátták, mindenki futott el onnét. Féltek tőle.

Felment a jelentés a királyhoz: „Felséges királyatyám, jöjjön, nézze meg, milyen állat jár ide a városba, nem tudunk árulni semmit: se kenyeret, se húst, mindenki szalad el a városból.”

– Mikor szokott jönni? – kérdezi a király.

– Tíz óra tájt rendszeren jó bé a városba.

Mindjárt parancsot adott a király: Vitessék ki az ágyúkat, s mikor jön bé a kicsi medve a városba, hagyják, s mikor megy ki, lőjék meg, pusztítsák el.

Úgy is lett. Kicsi medve rendszeren csütörtökön jelentkezett, jött bé a városba. Bézott, megtöltötte a szotyrát mindennel, ami kellett nekie, azzal fogta magát s ment kifelé a városból.

Mikor ment kifelé, egyszer csak reálőnek az ágyúkból. De a kicsi medve olyan volt, hogy őtet az ágyúgolyó nem fogta. Egy golyó megütötte, hogy éppenjól eltántorodott. De kifogta a golyót, s nézi. Aztán bétészi a tarisznyájába. Visszakiáltott a katonáknak:

– Mondjátok meg úgy a királynak, hogy vasárnap délbe ott vagyok a királynál. Várjanak ebédre engem!

Azzal elment a kicsi medve. Ezek visszafordultak a királyhoz.

– Na, mi az? Elpusztítottátok?

– Ej, királyatyám, hogy beszélsz? Még a golyó sem fogja.

– S aztán mit csinált?

– Elment, de azt mondta, hogy vasárnap délre jelentkezik magánál ebédre.

Hű! Ez kellett a királynak. Mindjárt gyászba húzta az egész várost, egész palotát.

Kicsi medve kiment az anyjához, s odaadott neki mindent. De már szomorú volt. Kérdi az édesanyja:

– Mi a baj?

– Nézd meg, anyám, mivel dobált utánam a király.

Nézi a kisasszony, hát ő ismerte, mert ő is királykisasszony volt, ismerte azokat a löszereket.

– Na, kedves fiam, többet ne menj oda, mert ez olyan, hogy elpusztítja az embereket. Őli meg őket.

– Nem baj, mert vasárnap menyek a királyhoz.

– Jaj, nehogy menj, fiam, mert elvágják a nyakadat.

– Ne félj!

Telt az idő. Vasárnap lett. Vasárnap délbe a kicsi medvebocs bé a királyhoz. A királynál kopogtat. Mikor lássák azok a katonák, akik őrségbe voltak, megijedtek, csak dobálták el a fegyvert, kecskebukáztak, rontotta ki őket a nyavalya.

Hová jutott el a kicsi medve? A királyhoz. Hát a király a trónusán ült. Mikor meglátta a király a medvét, lekecskebukázott a trónról, rontotta ki a nyavalya.

A kicsi medve megfogta a királyt, s visszaültette a trónra.

– Te, hallgass ide! – azt mondta a királynak –, te három hét múlva eljössz, és anyámat el kell vedd feleségül. Megértetted? (Ez más király volt, nőtlen ember.)

– Igen.

Köszönt neki a kicsi medve, s kiment a kastélyából. Na, most a medve még járta a várost. Az anyjáról már leszakadt volna az a kicsi ruha.

Csütörtökön délbe, mikor már a király kellett hogy jöjjön utána, bément a boltba. Aj, mikor látták a boltosok, szaladtak egymás hegyén-hátán.

Kiáltsa nekik a kicsi medve:

– Hová szaladtok? Sze nem öllek meg titeket!

Egyik boltos ott öregebb volt. Az megjuhászodott, s kezdett beszélni vele:

– Na, mondjad, mi kell neked?

– Nékem kéne egy menyasszonyi köntös.

– Menj s válassz magadnak, amilyet akarsz.

Na, választ is a kicsi medve királyi ruhát, amilyen kellett a királynénak menyasszonyi ruhának. Ügyesen megforgassa, bepakolja a táskájába.

– Még mi kell neked?

– Egy pár cipő.

Aztat is kapott, egy pár cipőt, méret után (volt mérete a kicsi medvének). A szotyorról még elment az élelem után, s azzal ki az erdőbe.

Vasárnap reggel, amikor már eljött az idő, hogy kellett menni a királynak a királylány után, a kicsi medve megy a királyhoz, s jelentkezik:

– Na – azt mondja a királynak –, rezesbandát, s indulj utánam!

Szegény király befogatott s indult. A banda mind csak a keserves nótákat fújta, kísérté ki a havasig. Mikor odaért a kicsi medve a barlanghoz, szépen csak megállott a barlang előtt. Sorakoztatja a bandát, a hintó pontosan a barlang előtt állt meg. De mi történt? Ahogy a király bejutott a havasba, békötötte a szemit egy zsebkendővel, mert azt gondolta, hogy ez egy kicsi medve, a fia, de milyen lehet az anyja? Hogy az mikor ötét befalja, ne is lássa, ki eszi meg.

Akkor a kicsi medve szépen bémegy, felöltözteti az édesanyját ruhával, cipővel, mindennel. S még megforgatja maga előtt:

– Na, édesanyám, jól van.

Karon fogja, s kivezeti az anyját. Nyitja a hintó ajtaját, felülteti a király mellé. A király úgy odahúzódott a kocsi oldalához, hogy még szusszanni sem mert. Eresztik a lovakat, hogy menjenek. A kicsi medve elöl, a banda utána. Hát sokáig mentek.

Érzi a király, hogy körülbelül már feleútján lehetnek, s még senki se ette meg, senki se nyúlt hozzá. Addig-addig mind nyomta a szeméről fel a zsebkendőjét, amíg meglátta, hogy né, rendes női láb, női cipő. Akkor egyszerre lekapja a zsebkendőt a szeméről. Megöleli, megcsókolja az asszonyt.

– Miért kötötted bé a szemedet? – kérdi az asszony.

– Hogyne kötöttem volna bé! Ez a kicsi medve, a fiad vagy mi, mekkora! De mekkora lehetsz te, az anyja!

Mindjárt kinyitja a hintó ajtaját, s azt mondja a király:

– Te banda! Olyan víg nótákat húzzál hazáig, hogy mire beérünk a városba, repedjenek meg a kastélyom ablakai. Te futár! Előremész, s minden gyászlobogót szedjete le a városomról!

Úgy is lett. Elöl a futár, húzta utána a banda hazáig. A király nem tudta, mit csináljon örömben. Hazamentek, megtartották a lakodalmat. Jól telt minden. Elmesélte a királyné mindet, hogy volt, s hogy került az erdőbe, mindent.

Egyszer csak mi történik? Azt mondja a kicsi medve délben az apjának:

– Apám, van neked kardod?

– Hogyne lenne, fiam.

– Na, add ide!

Odaadja a király a kardot. A kicsi medve elveszi, s ahogy meg volt terítve az asztal az ebédhez, keresztülteszi az asztalon.

– Mit jelent ez a kard az asztalon? – kérdi a király. Térdre esett. – Kedves fiam, nem vétettem én neked semmit, miért haragszol rám?

– Na, látom, hogy okos ember vagy. Né, három napig leviszed a fenőshöz. S három nap és három éjjel fenjék ezt a kardot, de szüntelen. Posztokat állítsál, hogy a kézből ki ne essék!

A király abba a percbe levitte a kardot a fenőshöz, nekikezdték a kardot fenni, három nap és három éjjel az a kézből ki nem esett.

Mikor letelt a három nap, felhozták a kardot. A kicsi medve jelentkezett:

– Na, megvan a kard?

– Megvan.

Megfogta, megint az asztalra tette.

– Hallgass ide, apám! Tudod, miért fenettem meg ezt a kardot?

– Miért?

– Hogy én kimegyek az ablak alá, s te bennmaradsz. Vagy te mész ki, s én maradok benn. Kinyújtom a nyakamat, s te, ha egy csapással le nem vágod a fejemet, akkor én vágom le a tiédet.

Hijj! Csak ez kellett a királynak.

– Nemhogy én vágjam le a te fejedet, akkor ebbe a percbe öljél te meg! De én téged meg nem öllek!

– Hallgass ide! Vagy megteszed, vagy én vágom le a nyakadat.

Állott a király, s gondolkozott.

– Na, gyere, mert levágom a nyakadat. Te menj ki.

Vette magát a kicsi medve s kiment. Akkor a király felemelte a kardot, hogy vágja le a kicsi medve fejét. Mikor felemelte, el is ejtette.

– Nem bírom levágni a nyakadat!

– Hallgass ide, apám! Ne mérgesíts, hanem mikor emelem a nyakamat, te vágd le!

– Nem bánom, maradj te itt!

Bejülmaradott a kicsi medve. A király kiment. A medve odanyújtotta a nyakát, s a király megemelte a kardját, s ijedségibe olyat suhintott egyet, hogy még messze repült a fej. S lett belőle egy királyfi. Ült az asztal mellett.

– Na, gyere bé, apám!

Mikor a király meglátta, hogy mi lett belőle, nem tudta, hogy ölelje, hogy csókolja.

– Ha tudtam volna, drága gyermekem, még hamarább megtettem volna.

– Na, nem baj, így is jól van.

– Na, ebédelünk együtt.

Meg is ebédeltek.

– Na, hallgass ide – mondja a kicsi medve a királynak. – Amennyi szegény van az országodban, mind egybegyűjtsed, amennyi gabonád s kincsed van, mind kiosszad nekik!

– Jól van, fiam. Azt teszem, amit parancsolsz.

Így is csinált a király. Összegyűjtötte az egész szegénységet, s kiosztott mindent a kicsi medve nevében. Amikor az megtörtént:

– Na, hallgass ide, apám! Nekem el kell menni. De ha anyámnak egy haja szála meggörbül, tudd meg, én mindent látok, mindent tudok. Eljövök, s neked véged.

– De ne menj! (A király sírt, bánkódott, mert ott akarta hagyni őket.)

– Nekem muszáj menni!

Avval a fiú szépen eltűnt, s az édesanyja ott maradt a királlyal, boldogul éltek, míg meg nem haltak.

NARANCSKIRÁLY

Volt egyszer egy király. Annak a királynak volt egyetlenegy fia. De annak a királynak a fia olyan erőbe született, hogy amit ő megtett, azt senki se tudta volna utánacsinálni. A királynak a kastélya mindig arra fordult, amerre a nap. A legény nagyon kíváncsi volt arra, hogy a régi öregek hogy s mint építették, hogy a kastély mindig arra fordul, amerre a nap. A kastélyt felvette az ujjára, s mindenkinek megmutogatta.

Híre ment a legény erejének. Mindenki gyűlt a csudára. Sok király összegyűlt, s mindenkinek megmutatta ezt a csodát a királyfi. Utoljára kijött el? A Narancskirály. Az onnan jött, ahonnan a nap kél fel. Mikor a legény próbáját meglátta, homlokon csókolta:

– Na, fiam, ha annyira megnősz, gyere el hozzám, mert nálam is van egy olyan csoda, amit a világon senki ki nem derített.

Na, telt-múlt az idő. A legény már annyira cseperedett, hogy húszéves lett. Akkor azt mondja az apjának:

– Na, édesapám! Emlékszel, mit mondott az az öreg király, aki napkeletről jött? Hogy menjek s jelentkezzem nála.

– Emlékszem, fiam.

– Na, nekem oda kell mennem, lássam, mit tudok rajta segíteni.

– Jól van, fiam! Induljál útnak.

Fel is tarisznyáltak a fiúnak. Útnak indult a legény, ment, mendegélt, országokon, városokon át. Egyszer csak beért egy városba. Ott megkereste a királyt. Bejelentették a királynál. Fel is megy hozzá.

– Na, fiam, ülj le, s pihenj. Miért jöttél? Hogy próbát tégy?

– Azért.

– Na, fiam, itt nagyon nagy próba van. Nézz ide! (S mutat valami képet, azon szörnyű valami volt.)

– Na, ezzel kell neked az éjjel megbirkózni. Mert ez a lányom, aki el van varázsolva.

– Semmi ez, királyatyám! Ezt akarom én! Mert már nem bírok az erőmmel.

– Né, itt a lányom ágya, ebbe belefekszel, s majd meglátod, mit kell csinálni!

Vacsorázik a fiú, s lefekszik. Tizenkét órakor hallja, hogy zúg az egész város. Hát már elindult a királylány. Mikor odaér hozzá, azt kiáltja neki:

– Kelj fel az ágyamból, s gyere ki!

Kimenyen. Hát, amikor meglátja a királyfiú a valóságba! Egy nagy bestelen sárkánykígyó állt elejibe.

– Na, mit csinálunk? Birkózunk vagy verekedünk?

Nekifognak birkózni. Hajnalig egyre birkóztak, de egy erőben voltak. Egyszer megmérgeződik a királyfi, felkapja a sárkánykígyót. Úgy a földhöz vágta, hogy majdnem leszakadt a feje. Reátapatott, s levágta a fejét. Mikor a fejét levágta, ki szökik ki belőle? Egy királykisasszony. Bementek, megcsókolták egymást. Bementek a kisasszony szobájába, s aludtak reggelig.

Reggel mondja a király:

– Na, menjete, s szedjéte össze a királyfi csontjait!

Megy a frajla s lássa. Fut vissza:

– Hej, királyatyám! A kisasszony a királyfival egy ágyba aluszik.

– Ó, menj el, te!

– Bizony Isten!

Menyen bé a király is, s hagyja, hogy aludjanak frustukig. Frustukra felkelnek, megmosakodnak. Azt mondja akkor a király:

– Na, fiam, megváltottad a lányomat a boszorkányságtól. Fele királyságom s holtom után egész királyságom a tiéd. Itt maradhatsz, én már öreg vagyok úgyis.

– Királyatyám, bocsánatot kérek! Én visszatérek, ha nem sikerül a tervem, s elveszem a királylányt feleségül.

Jól van, aláírják a szerződést. „Ez semmi a megváltásért.”

De a fiú elindul, s megy tovább. Egyszer béér egy nagy havasba. Ott huszonnégy rabló ül a tűz körül, s aluszik. S a vacsorájuk fel van téve az üstre. Nézi a királyfi, s számolja őket: „Egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét, nyolc, kilenc, tíz... huszonnégy. Hát ők alusznak. De ők huszonnégyen tették fel ezt az üstöt” (akkora üst volt az), s abba huszonnégy ökör főtt. „De ha én egyedül megemelem ezt az üstöt, s megforgatom a fejük felett, s utána visszateszem, akkor én nem kell féljek senkitől.”

Ahogy a fiú az üstöt megforgatta a fejük felett, kipreckett belőle a forró lé, a rablók arcára. Erre felébredt mind a huszonnégyszáz. Mind a huszonnégyszáz a fegyveréhez kapott.

– Ti mit csináltok?

– Mit? Majd mindjárt megmutatjuk! – Felkeltek s reátámadtak.

– Te, hallgassatok ide, míg jól van dolgotok. Vagy elfogadtok engem a vezéreknek, vagy mind a huszonnégyszázat elpusztítom!

Megállnak, s gondolkoznak. Volt ott egy királykisasszony láncra kötve.

– Miért van ez a királylány megbilincselve?

– Ez azért, mert mi elraboltuk, hogy legyen a vezérünk felelőse, de ő nem akar beléegyezni. És mi láncra vertük, hogy el ne szökjen.

– Nem eresztitek el?

– Nem.

Na, a fiú már ott maradt reggelig. Reggel ezt mondja nekik:

– Én elmenyek, tükteket meg itthagylak.

Azzal elmesélte, hogy hová kell menni nekie. A Narancskirályhoz. A rablóvezér kimutatta neki az utat.

– Né, ez az ösvény pontosan odavisz téged.

Menyen a fiú. Östére odaért Narancsországba. Odavezették a királyhoz. Köszön illedelmesen. Fogadják.

– Ülj le, ham. Honnét jöttél?

– Királyatyám! Emlékszik? Ekkor s ekkor, itt és itt volt, ennél s ennél a királynál?

– Te vagy az?

– Én.

– Na, jól van, fiam. Itt van egy külön szoba. Lefekszel, aluszol reggelig. Reggel elviszlek a helyszínig, s megmutatom, hogy ott mit kell csináljál.

– Jól van.

Lefekszik a fiú. De bágyadt volt, aluszik reggelig. Reggel felkél.

– Na, ülj fel a hintóba, s menjünk!

Elviszi a fiút oda. Ott volt az a bestelen nagy kőszikla, s az alatt volt a király lánya. Mérték már mérnökök, mesteremberek a kősziklát, de a titkát egy se fedezte fel.

– Na, jól van. Királyatyám, én a próbát megteszem. De magyarázza el, hogy mi annak a titka.

– Édes fiam! Az én lányom el van varázsolva a kőszikla alá. De ha te elmozdítod a kősziklát, s őt megmented, fele királyságom s holtom után az egész a tiéd. S a lányom keze.

– Jól van.

Pihen a fiú egy napot, két napot, három napot (mert ő kikötötte a királynak, hogy csak három nap múlva emeli meg a kősziklát).

Híre ment az egész világon, hogy mire készül a királyfi. Mert ezt a próbát a világon senki meg nem tudta tenni. Pedig Narancskirály egész birtokját annak ígérte, aki megmenti a lányát.

Akkor a királyfi öt perc alatt lemérte, leköbözte a kősziklát, s tudta már, mi van vele. A huszonnégy rabló is meghallotta, hogy ő mit akar. Azok is lejöttek. Az egész országból, királyok, hercegek, mind odagyűltek. Három nap múlva a fiú nekiment a kősziklának. Csak az egy ujját tudta bédugni alája. Mikor megemelte, megrepedt az egész kőszikla.

Akkor azt kiáltotta:

– Emberek! Mindenki fusson, meneküljön, mert ha odateszem a másik kezemet, ne legyen az én vétkem, hogy kezem által hal meg. Távolról nézheti, aki akarja, hogy mit csinállok.

Amikor már a másik keze is aláért, megemelte, s úgy széjjeldobta, hogy aki közelében volt, az mind elpusztult. Mikor a követ elhengerítette, mi maradt ott? Egy kápolna. A fiú kopogtat a kápolna ajtaján. Előjön három szobalány. De a királykisasszony el volt varázsolva. Az meghagyta a szobalányoknak: „Mutassátok meg a fényképem, s mondjátok úgy meg nekie, hogy csak kilenc napig tudok elébe állni.”

A fiúnak megmutatták a királylány fényképét. Azt mondta rá: „Jól van!” Azzal vette magát s elment. Hová ment ő? Vissza, a rablókhoz. Ahol a más királykisasszony bilincsbe volt verve. Összegyűjtötte a rablókat, s azt mondta nekik:

– Hallgassatok ide! Szeretitek ti a szabad életet?

– Há hogyne!

– Na, hallgassatok ide! Amit eddig raboltatok, összegyűjtöttetek a fosztogatásból s gyilkolásból, osszátok el magatok között. Ezt a lányt hagyjátok szabadon. S menjen mindenki családjához, anyjához, apjához, feleségihez, mátkájához.

Megállnak a rablók, s gondolkoznak:

– Mi ezt az életet szoktuk meg. Ezt akarjuk folytami.

– Nem engedelmeskedtek? Jó!

A rablók kastélya előtt volt két cserefa.

– Na, ide hallgassatok! Láncotok van? Hozzátok ide!

Elejibe hozzák a láncokat. Ő felkötí a fákra, s csinált ott egy hintát, egy ülőszéket, amelyikre mind a huszonnégy felfért.

Akkor azt mondja nekik:

– Hallgassatok ide! Még egyszer megkérdezlek benneteket: Ha szeretitek az életeteket, hagyjatok fel ezzel a mesterséggel, s mindenki menjen haza. Vagy különben meghaltok.

– Hát inkább meghalunk, minthogy itthagyjuk ezt a mesterséget.

– Jól van, üljetek fel!

Felült mind a huszonnégy rabló a hintára. Mikor egyszer meghintáztatta őket, mind a huszonnégyet a Fekete-tengerbe dobta. Akkor ő mit csinált? A leányról levágta a bilincseket.

– Te ki vagy?

– A Zöld király lánya.

– Na, indulj, menj dolgodra!

Akkor ő bément Narancsországba, s amennyi szegénység volt, mindenkinek szekeret állíttatott, s odavitte a rablók kastélya elé. S amelyik hogy jött, s amennyit tudott markolni ruhába, kezibe, az az övé volt. De ő előbb kivitte mind a kincseket, s bérakta a szekerekbe. Addig mind osztotta, amíg a kilenc nap lejárt. Akkor visszament a kápolnába.

Mikor visszament a kápolnába, még várt egy napot, amíg az ő mátkája visszajött a tisztulástól. Visszajött, megölelte, megcsókolta a királyfit.

– Na, tudom, hogy te vagy a felszabadítóm. Menjünk most haza apámhoz!

– Hát hogy menjünk?

Mindjárt küldöncöt küldött a királylány, s üzente haza: „Apám, menyek haza, küldjön értem hintót.”

A király mindjárt befogatott a hintóba, s eléjük küldte. Béültek a kocsiba, s hazamentek. Mikor látta az öreg király, hogy a lánya megszabadult az átoktól, mindjárt vacsorát készíttetett.

Azt mondja akkor a lány anyja (mert ez mostohája volt neki):

– Te, hátha ez a te vejed csalárdsággal élt. S nem tud az semmit?

– Hogyne tudna! Ne járjon a szád!

– Nem tud, te! Adj neki még egy próbát. Hogyha azt is megcsinálja, hát akkor nyugodtan hagyhatod, hogy vele menjen a lányod.

– Hát milyen próbát adjak, te?

– Semmi egyebet: mondd meg nekie, hogy reggelre mondja meg neked, hogy min nyugszik a te Narancsországod!

Na, vacsora közben elkezdi a király:

– Te, fiam, erős vagy s fiatal. De én, mint öreg, sokat jártam, sokat tudakoltam, de soha nem ismertem meg a Narancsországom titkát. Hogy az min nyugszik. Ezt szeretném megtudni. S akkor aztán nyugodtan adnám utánad a lányomat. Már nem lenne semmi akadály.

Megáll a fiú, s gondolkozik. De már a lány súgta nekie, hogy majd reggelre megmondja.

– Nézze – mondja a királynak –, én reggel megmondom magának.

– Nem baj, fiam. Reggelre megmondod nekem.

Akkor a királylány veszi magát s elmegy. Hová ment? A keresztanyjához. A keresztanyja Szent Péntek volt. Odamenyen, s kezd sírni a leány; azt kérdi akkor a keresztanyja:

– Miért sírsz, lányom?

– Ó, keresztanyám, nézze meg, milyen próbát adott apám a mátkámnak!

– Milyet?

– Azt, hogy mondja meg, min fekszik a Narancskirály országa. Hát ki tudná azt?

– Hát hallgass ide, fiam! Én megmondom neked, s te megmondod neki. Ha sikerül s megteszi, jó. Ha nem, úgy is jó. Elmész haza, s mondd meg úgy nekie: „Tizenkét órákor, mikor a világ lepihen, emeld meg azt a narancsfát, ami apám ablaka előtt nőtt, de addig emeld, ha bírod, amíg annak az élő inát megkapod. S akkor vágj le belőle egy darabot, s tedd a zsebedbe. S reggel aztán megmondhatod, hogy min áll Narancsország. Azokon az inakon, amikből az a narancsfa kinőtt.”

Visszamegy a leány, s mondja a mátkájának. Ez tizenkét órakor felkel. S mikor az egész világ aludt, szépen kimenyen a fához s megemeli. Annyira megemelte, s mégis senki észre se vette, hogy emelkedik az ország. Mikor annyira megemelte, rátalált az élő injára. Akkor levágott belőle egy darabot, bétette a zsebébe. A fát pedig visszaeresztette, s bément a mátkájához.

– Na, mi van?

– Megvan – mondja a királyfiú – a próba.

Reggel felébrednek. De senki semmit észre nem vett.

– Na, apám! Mondjam meg magának, hogy min nyugszik a Narancsország?

– Min, fiam?

– Tudja, min? Hát a narancsfa inján, amelyik a maga ablaka alá nőtt.

– Jól van, fiam. Ha te mondod, biztos így van.

Még vagy három napot ott töltöttek a fiatalok. Ezalatt kihez mentek el? Szent Péntekhez.

– Na, fiam – mondta Szent Péntek –, még az éjjel induljatok el apátok országából, de úgy, hogy a mostohád észre ne vegye. Mert ha igen, akkor végetek van. De én annyival megsegítlek, hogy olyan négylovas hintót adok veletek, hogy azzal senki se tud utolérni, amíg el nem értek a határhoz. Ott megszabadultok.

Elköszöntek Szent Péntektől. Azon éjjel el is indultak. Mire a hintó megérkezett, ők már el is voltak készülve. Felültek a hintóba, s indultak is. De ahogy ők mentek, az egész Narancsország ment utánuk. Mire odaértek ahhoz a királyhoz, akinek a lányát a sárkánykígyó képibe megölte, s úgy szabadította meg, ahol a rovást csinálták, ott meg is szabadultak. Mert pontosan ott volt a Narancskirály országának a határa.

Mikor hazaértek, azt az int, amit a narancsfából vágott le, feldobta, amennyire csak tudta, s lett nekik egy kastélyuk.

Akkor megesküdött a Narancskirály leányával. A mostohát pedig Narancskirály elpusztította, mert az varázsolta el a királylányt is, hogy a kőszikla magába zárta.

Övék lett az egész Narancsország, s még most is élnek, ha meg nem haltak.

A KICSI MUZSIKÁS

Volt egyszer egy király. Az megházasodott, s élt boldogan a feleségivel.

De a királynak az volt a szokása: minden reggel a kútra ment, friss vizet mert, s abba mosakodott.

Egy reggel lemegy megint a király. S valaki megszólal a kútból. Azt mondja:

– Te király! Ha holnap tíz órára a feleségedet nem pusztítod el, tudd meg, hogy én pusztítlak el téged egész országgoddal együtt.

Ezzel a király felmegy a kastélyba. Nekikezd búsulni, gondolkozik. Hogy mi is lehet ez? „Nem baj, holnap még megpróbálom.”

Alig várta, hogy virradjon. Másnap reggel is lemenyen a kútra. Még jól meg se mosdott, máris megszólal a hang:

– Te király! Ha nyolc órára nem pusztítod el a feleségedet, tudd meg, hogy az egész országot elpusztítom.

Nem csinált mást a király, felment a kastélyába. Gondolkozik. Nem tudta, mitévős legyen. Nem kellett neki már se étel, se ital. „Nem baj, még holnap megpróbálom, lássam, mi lesz!”

Másnap reggel, alig virradott, már a király a kútnál. De csak bémártotta a kezét a friss vízbe, s mindjárt megszólal egy hang:

– Király! Ha reggel nyolc órára nem pusztítod el a feleségedet, tudd meg, hogy én pusztítom el az egész országot.

Felmegy a király a kastélyába, s felhívja a hóhérját. Hát az ő hóhérja úgy hasonlított rá, mintha édestestvére lett volna. Feladja rá a király a ruháját, felteszi a koronát a fejére.

– Na, hallgass ide! Itt se szó, se beszéd! Elviszed a feleségemet a havasba, megöled, a két szemet visszahozod nekem.

– Hát hogy beszélsz ilyet, királyatyám?

– Semmi beszéd! Én elbúvak, te elviszed a feleségemet, s megöled a havasokban.

Ott mindjárt elbútt a király, a hóhér meg arra sétált. Jön a királyné, s híjja a királyt reggelizni. Leülnek az asztalhoz, s reggeliznek. Azt mondja a hóhér:

– Tudod, mit, feleség? Amióta elvettelek, még soha nem mutattam meg neked, milyen gazdag vagyok. Szeretném, ha elmennénk ketten a hintómon, s megtekintenénk az országot.

– Hát, ha úgy akarod, nem bánom.

Elment a királyné. S még magára veszi a menyasszonyi köntöst s amit kellett neki. Béfognak a hintóba. Azt mondja a király:

– Kocsis nem kell. Én hajtom a lovakat.

Mindjárt le is szökik a kocsis a bakról, felült a király oda, s hajtja a lovakat. Bejárlák egyszer a várost, s a király a lovakat a havas felé vezeti. Azt mondja egyszer a királyné:

– Hát mit nézünk meg, fiam?

– Nem nézünk meg semmit. Itt megállunk.

Meg is álltak egy nagy százötven éves fa alatt. Mikor megálltak, a király leszökött a bakról, levetette a királyi ruhát. Hát az asszony majdnem összeesett.

– Mi az, kedves hóhérom?

– Semmi, kedves királyném! Az urad parancsa: hozzalak ide, öljelek meg, s a két szemedet, a májadat meg a szívedet vigyem vissza.

Hej, kezd sírni, bánkódni.

– Ha ilyen a parancs, én nem bánom. De ha valakivel jót tettél, tegyél velem is.

A hóhérnak volt egy kicsi kutyája. Az mindig ment a gazdája után.

– Öld meg a kicsi kutyát! Vedd ki a szívit s a máját, s vidd vissza nekie. S engemet hagyjál itt, hogy valahol egyenek meg a vadak.

– Na, én nem bánom! Sajnálak is: ilyen ügyes fiatal asszonyt öljek meg!

Szegény királyné! Levetkezik, s azt a menyasszonyi ruháját beköti egy keszkenőjébe.

A hóhér kivette a két szemet, a kutyának is ki a szívit s a máját, s azzal a hóhér visszamegy. Az asszony meg megy, tapogatózik az erdőben, vakon húzódik erre, húzódik arra, de még az a kicsi ruha, ami rajta volt, az is leszakadt róla. Mezítelen maradt.

Egyszer meghallja: sípol a vonat. „Ej, édes Istenem! Hátha eljutok oda, ahol a vonat van! Hogy vágjon el, ne még kínlódjak vakon.”

Arrafelé is húzódik, amerről a sípolást hallja. De a bakternek volt három kutyája. Azok mind reája. Ő leguggolt, lehúzódott, a kutyák

körülötte. A bakter kimegy a kutya ugatására, s nézi. Visszafut, s hívja a feleségit:

– Nézd meg, te, mit találtam. Menj, vigyél valami ruhát neki, add fel rá. Egy meztelen nő fekszik itt, nem tudom, ki s mi.

Szépen a felesége felöltözteti a maga ruhájába, s bevezeti a házba. Nézi a bakter:

– Na, úgyis járok a vasútra vizsgálatra. Nincs kivel maradnál. Igaz, ez vak, nem lát, de beszélj vele, mindjárt jobban telik neked is.

– Jól is mondod, fiam.

Adnak neki egy kicsi szobát, s ő abba lakott. Amikor az asszony akart vele beszélgetni, bement hozzá, s ott beszélgettek mindenfélét.

Na, de mi történt? A bakter egyszerre házasodott a királlyal. Hát a bakternénak nőtt a hasa. Nőtt a királynénak is. Egyszer csak odakerült az idő, hogy a bakter el kellett menjen a bábaasszony után. Elhossa. Éjfél után tizenkét órakor megszületett a bakternénak a kicsi fia. Rendbe tette a bábaasszony a beteget, gyermeket, s indul, hogy menjen el. Hát hallja a bakter: még egy gyermek sír. Néz be a szobába, hát megszült a királyné is. Mije született? Egy kicsi fia. Fut hamar a bakter, s hívja vissza a bábaasszonyt, az mindjárt rendbe teszi a királynét, gyermeket, mindent. A bábaasszony ezzel elment.

Most már a bakter mind a két asszonyt dédelgette, ápolgatta étellel, vízzel addig, amíg lábra kaptak. Lábra kaptak, s kezdtek nőni a gyermekek is, úgy nőttek, mint a mesében. Már odakerültek, hogy jártak az iskolába.

Telt-múlt az idő. De a királyné fia úgy tanult, hogy minden évben két osztályt tett le. A másik lemaradott tőle. Egyszer nagyon megverte a tanító a bakter fiát. Ez a másik, a királyfiú, megsajnálta. Azt mondja neki:

– Gyere ide, hogy tanítsalak, ne verjen a tanító.

– Mit? Te akarsz engem tanítani? Hát te nem is vagy testvérem. A vaknak vagy te a gyermeke.

A fiúnak olyan rosszul esett, hogy otthagyta az iskolát. Hazament a bakter fia. Kérdi tőle a bakter:

– Hát a testvéred hol van?

– Ott van, játszik a gyermekekkel.

De az későre ment haza. Hívták ebédre, de a gyerek nem ment bé ebédelni. Na, a bakter a fiúnak:

– Na, ha nem mondod meg, mi a bajod, úgy elverlek, mint a zsákot.

Elmondta a királyfi, hogy mit mondott neki a másik, hogy ő nem testvére, mert ő a vak gyermeke. S ezért őrá nincs szükség, s még mit tudom, mit.

Nekifog a bakter, s úgy megveri a fiát, mint a zsákot.

– Semmi, apám, – mondja a másik gyermek. – Én elmenyek a háztól. Addig menyek, amíg anyámnak két szemet kerítek.

– De nem mész, fiam. Hogy mennél? Kell végezzél az iskolával!

– De elmenyek – azt mondja. – Ha akarnak csinálni nekem valamilyen pakkot, jó. S ha nem, adjon az Isten egészséget!

Na, mégis, a bakter megsajnálta, csináltak neki útravalót, mert látta, hogy nincs a gyermeknek maradása. Veszi magát a gyermek, elbúcsúzik a baktertől, az anyjától, s elindul.

Hová kerül a gyerek? Pont az alá a fa alá, ahol a hóhér kivette az édesanyja szemét. Hát egy forgácsra három vércsepp hullott, ő felveszi azt a forgácsot, s nézi.

– Te drága jó Isten! Ez vadvér nem lehet, ez csak ember vére lehet.

Abba a percbe egy kicsi hegedű lett a forgácsból. Próbálja a gyermek, hát az magától muzsikált, de úgy, hogy aki félig halott volt, még az is kellettett táncoljon.

Hóna alá vágta a fiú. Hová ment bé? Egyenesen a városba. S hová jutott? Egy fogadóba, ahová az öreg nyugdíjas miniszterek jártak. De ott nem volt szabad muzsikálni, mert a király azt a parancsot adta, hogy az ő körzetibe muzsikaszó ne legyen, mert neki nagy gyásza volt, mióta a felesége meghalt.

A gyermek bément, leült, kért magának egy deci pálinkát. Elévette a kicsi pakkját, s kezdett ott enni.

Hát ott voltak öreg tisztek, nyugdíjasok. Mind nézik. A gyermek nem merte meginni a pálinkáját.

Azt mondja az egyik nekie:

– Te kicsi fiú! Idd meg nyugodtan, én kifizetem a fogadósnek.

– De van annyi – mondta, s megitta a pálinkáját.

Azok látják, hogy egy hegedű van a hónya alatt.

– Te mit tudsz játszani azon a hegedűn?

– Én, amit parancsolnak, azt játszom.

Összenéznek, s mondják a fogadósnak:

– Engedd meg, hogy ez a kicsi gyermek húzzon nekünk egy nótát!

– Menjetek el! Sze nektek nincs annyi pénzetek, hogy azt értetek megtegyem. Meghallja a király, mindjárt végem lesz.

– Hallgass ide! Zárjál bé. Béfirhangozzuk az ablakokat, s nem hallszik ki.

– Én nem bánom, de csak akkor muzsikáljon majd, mikor én szólok.

Az öreg vendéglős ezzel felment a hijuba, s ott magára borított egy mosóteknőt, hogy ne hallja a muzsikaszót. A vén vendéglősné meg bément a negyedik szobába, s a párnákat a fejire húzta.

Na, akkor lekiáltja a vendéglős:

– Most már húzhatja a gyermek!

Az elévette a kicsi hegedűjét, s úgy húzta, hogy ott fent, a hijuba, a vénember a mosóteknővel, a vénasszony meg a párnákkal a fején úgy táncoltak, verték le a helyet. Mikor legjobban táncoltatta őket, akkor a muzsikát letette:

– Ennyiről volt szó. Csak kicsit muzsikáljak.

– Húzzad, fiam!

– Nem, csak ennyiről volt szó.

Azt mondja a vendéglős:

– Na, hallgass ide! Van neked valakid?

– Nekem senkim a világon.

– Na, nézz ide! Itt vannak ezek a miniszterek. Ezek is tanúk. Csinálunk veled szerződést, itt maradsz, amíg élsz, s holtunk után ami tőlünk, két öregtől marad, az is mind a tiéd lesz. Vendéglő, minden a tiéd lesz. Érettünk csak annyit tegyél majd meg, hogy eltemessél, ha meghaltunk.

– Jól van!

Mindjárt megcsinálják a szerződést. Aláírja a vendéglős, aláírja a gyerek. Telik-múlik az idő. A gyermek mindenkit kiszolgált. Mentek fiatalok, öregek, mikor meghallották, hogy van zene. A gyermek szolgált ki őket, muzsikált nekik. Kedvet csinált nekik.

Egyszer csak az öreg vendéglősnek jön egy meghívója. Házasodik a király, menjen el a lakodalmára.

– Hej, fiam, baj van! Én vasárnap nem tudok itthon maradni. Nem baj, ünnepelsz te is. Bézárom a vendéglőt, senkinek semmit nem adsz. Senkit nem szolgálsz ki. Megértetted?

– Meg.

Úgy is lett. Vasárnap bézárták a vendéglőt. Hát az öreg elment a lakodalomba, a királyhoz, s ott is volt őstig. De az öregnek nem tetszettek a muzsikások, akik ott muzsikáltak. Azt mondja a vénasszonynak, a vendéglősnének:

– Hallgass ide, asszony! Mi már öregek vagyunk, táncolni nem akarunk. Csak éppen annyi kéne nekünk, hogy valaki kedvre derítsen, s mennénk is haza. Jönne ide a fiunk, s húzna nekem egy nótát, s avval mindhárman mehetnénk haza.

– Hagyj békét a fiunknak! Mert ha idehoznád, a király elveszi. Többet nem lesz gyermekünk.

– Menj el, ne beszélj! Az én fiam? Nincs annyi pénze a királynak, amit adjon érte.

– Jól van, csak csinálj bajt magadnak!

Mindjárt leült az öreg, s ír egy pár sort: „Kedves fiam! Gyere a hegedűddel, húzzál egy nótát, s aztán mindhárman menyünk haza.”

Odaadja a futárnak, az mindjárt szalad, veri az ajtót, a vendéglő ajtóját.

Kimenyen a fiú.

– Azt mondta édesapád (mindjárt odaadja az írást), hogy gyere azonnal fel a királyhoz! – Elszakítja a fiú a kopertát, nézi az írást. Mindjárt felöltözik. Kapja ügyesen a kicsi hegedűjét a hóna alá, s fel a királyhoz.

Na, azt mondja az öreg vendéglős a királynak:

– Királyatyám! Volna egy pár szóm, ha meghallgatná.

– Egész nyugodtan!

– Nézze, nekem van egy fiam. Én már úgyis öreg vagyok, többet nem táncolok, húzzon nekem egy nótát, s azzal én hazamenyek.

– Jól van, öreg vendéglős.

Mindjárt leáll a királyi banda, s feláll a fiú. De már mikor kezdte a nótát, ott öreg, fiatal (nem maradott ki senki) ott úgy táncolt, mintha

megbolondult volna. Mikor jóllakatta őket tánccal, a gyermek letette a hegedűjét.

A király egyenesen az öreghez:

– Na, öreg vendéglős! Ez a gyermek többet nem a tiéd.

– Hát kié?

– Az enyém.

– Nem lehet, királyatyám! Hát én mit csinállok?

– Mit követelsz érte? Kifizetem.

– Nincs annyi pénze, hogy a gyermeket kifizesse.

– Akkor elveszem ingyen. De itt kell maradjon!

– Na, adjon valamennyit, s maradjon itt.

A király ad a vendéglősnek egy summa pénzt, azzal az öreg vendéglős elment, a gyermek ott maradt. De amikor kellett a másik banda muzsikáljon, a fiú pihent. Amikor muzsikált a fiú, pihent a banda. Egyszer csak látja a fiú, hogy a menyasszony ül a huszonnégy párnán s jajgat.

– Hát maga miért jajgat?

– Ej, kedves fiam. Most te az enyém vagy, nem a vendéglősé. Nézd meg! Elmennél ebbe s ebbe a kertbe? Ott van huszonnégy kút. Ha hoznál nekem onnét egy kicsi vizet, én mindjárt jobban lennék.

– Sze én elmenyek!

Vette magát a kicsi fiú. Hová ment? Egyenesen a vasutashoz. Az látja, hogy a fiú jön haza.

– Adjon Isten jó napot!

Mindjárt megcsókolja a vasutast, béményen az anyjához, megcsókolja az anyját.

Az anyja tapogatja:

– Jaj, gyermekem, mekkora lettél, kedves gyermekem! Ügyelj magadra, nehogy valami bajod essék!

– Ne féljen, anyám! Én addig megyek, amíg magának szemet nem kerítek.

Azzal elmeséli a vasutasnak, hogy ő hova kell menjen.

Hohó! Mindjárt eszébe jut a vasutasnak, hogy ez mi is.

– Állj meg! Nem tudsz te akárhogy elmenni. Hanem ide figyelj! Itt ez az én szamaram. Felülsz a hátára. Itt egy kicsi lapát, itt az ásó, s itt egy kulacs. Vedd ezeket magadhoz. Bémész a kertbe,

megkeresed a huszonnégy kutat. Amelyik a legmucskosabb, azt takarítsd ki szépen, úgy, hogy gyöngyözzék benne a víz. Máris vedd a kulacsodat, tégy bele vizet, s hozd ide apádhoz.

Úgy is csinált a gyermek. Veszi a lapátot, ásót, s felül a számárra. A szamár egyenesen odaviszi a kúthoz. Ott leszökik a számárról. A szamár eltűnt. Bémenyen a kertbe, keresi a kutat. Meg is kapja, pont a kert közepibe. A legmucskosabb. Béka, kígyó, minden volt abban. Levetkezett a gyermek, szépen kilapátolta abból azt a sok mucskot. Olyan tiszta lett a kút, még gyöngyözött a víz.

Akkor megtöltötte a kulacsát, s jött kifelé. A huszonnégy kút közül a nagyobbik megszólalt:

– Na, na, testvéreim! Fullasszátok be a fiút a vizekbe, mert anyánkból viszi a vizet.

Azt mondja a legkisebbik:

– Hagyjatok békit neki! Még ahol vizes hely van előtte, ahol tapat, még azt is szívjátok magatokba! Mert ha ő nem lett volna, anyánkba jó víz soha nem lett volna.

A fiú már ki is jött a kertből. Eleibe áll a szamár, felül reá. S hová megy? A vasutashoz. A vasutas elvette azt a vizet, s töltött neki más vizet a saját kútjából. S avval a fiú szaladt is a királyhoz. Hová menyen? Egyenesen a menyasszonyhoz. Az fogadja.

– Na, itt a víz.

Az elveszi, s kezdi inni.

– Jaj, de jó! Már jobban is vagyok, kedves gyermekem – azt mondja.

– Na, úgy van, ne jajgasson!

Már az apja keresi a gyermeket.

– Te hol voltál, fiam?

– Hol voltam? Ha már királyatyám elfogadott gyermekének, kellett intézkedjem. Kiadtam a munkát a béreseknak, intézőknek.

Hej, mikor ezt a király meghallotta, azt se tudta, mit csináljon, mert nem szerette ezt.

– Te csak hadd el, ne menj sehová, mert van, aki intézkedjék.

– Nem, mert én is kell intézkedjek. Kell lássam, hogy mi van a világba.

A fiú aztán muzsikált tovább. Mikor pihent, megint megy a menyasszony felé. Az megint jajgat.

– Na, mi van?

– Ó, kedves gyermekem! Ott, ahol voltál, abban a kertben van egy almafa. De szeretnék én arról egy almát! Mindjárt még táncolni tudnék örömömben, ha egyet megennék.

– Hát én menyek s elhozom.

Veszi magát a gyermek s abba a percbe kisuvad. Hová menyen? A vasutashoz. Mondja a vasutasnak, hová küldték.

Azt mondja a vasutas:

– Na, nem baj! Itt ez a kicsi oltókés. Elmész a kertbe. Ott van huszonnégy fa. Amelyiket látod, hogy kiszáradt, nincs rajta alma, se lapi, azt tisztítsd meg tetejétől az aljáig. Mire az aljáig érsz, már virágzik, már terem is almát. Ha nem terem, gyere le onnan.

Felül a fiú a szamárra. A szamár pontosan oda tette le. Eltűnt aztán a szamár. Ő bé a kertbe. Meg is kapja a huszonnégy almáját sorba. A közepibe ott egy vén, száraz almafa. Nekikezdett a fiú, fel a tetejibe, s minden ágat, szárazát letakarított, dörgölte le a bogokat, annyira, hogy mire leért a tövihez, az almafa virágzott, és termett is rajta. Csak vette a tarisznyáját, s megtöltötte almával, s indult is kifelé.

Azzal megszólalnak az almafák:

– Na, üssétek agyon azt a legényt, mert né, anyánkról vette az almát.

Akkor azt mondja az anyjuk:

– Ne bántsátok! Ha egy alma van előtte, még azt is hengerítsétek el az útjából, meg ne botolják. Mert ha ő nem lett volna, rajtam soha alma nem termett volna.

Avval a fiú ki a kertből. Felült a kicsi szamárra. Hová ment ő? Vissza a vasutashoz. Lássa a vasutas, hogy jön.

– Na, ide, ide, fiam! – Veszi az almákat, kiszedi, megtölti a tarisznyát más almákkal, az övéiből.

– Eridj, fuss vele a királyi kastélyba!

– Na, itt van, tessék, egyék!

– Jaj, hogy meggyógyultam! Ha nem szégyellném magam, elmennék táncolni. Ez kellett nekem!

A fiú elmenyen, az apja megint előtte:

– Hol voltál?

Mond megint valamit, hogy hol volt. Na, nincs semmi baj. A fiú megint kezd muzsikálni. Megint hallja, hogy a menyasszony jajgat.

– Mi a baj? – kérdi a fiú.

– Te, hallgass ide! Ott, ahol voltál, van két hegy. Azok mindig verekednek. A két hegy között van egy aranybárány. Azt álmodtam, hogy ha annak a máját megeszem, többet beteg nem leszek soha.

– Sze én elhozom.

– Na, lássuk!

Vette magát a gyermek. Hová ment le? A vasutashoz. Mondja a vasutasnak, mi van.

– Állj meg, fiam! Eddig még jó volt. De most ott maradsz, többet vissza se jössz.

– Én nem bánom, de a próbát meg kell csináljam.

– Ülj fel a számárra! Mára pontosan tizenkét órakor a hegyek hét percre megállnak. Hét évig verekednek, s minden hét évben hét percet állnak meg. Ha te ez alatt az idő alatt bé tudsz futni, az aranybárányt ki tudod hozni, jó. Ha nem, odakapnak, s hét évig onnan ki nem jössz.

Avval felült a kicsi fiú a számárra. Hát pontosan, mikor odaért a számárral, akkor álltak meg a hegyek. Úgy elámult ezen, hogy már letelt négy perc. Mikor beszaladt, megragadta a bárányt, a hegyek megint nekikezdték verekedni. A gyerek bennmaradott. Na, most mit csináljon? Néz erre, néz arra. Lát egy ösvényt maga előtt. „Elmenyek, s az lesz, amit az Isten ad.” Nem menyen sokat. Egyszer csak mit lát? Egy szép kastélyt. Királyi kastélyt. De hát ő olyan szépet még életibe nem látott. Mikor odamenyen, kopogtat a kastély kapuján:

– Tessék!

Ki lakott a kastélyba? Három leány. Köszön nekik illedelmesen. Azok fogadják is. Azt mondják neki:

– Hát téged mi szél fútt errefelé?

– Hát én idetévedtem. Nincs senkim a világon. Apám, anyám meghalt.

– Na, nem baj! Itt jó helyt vagy. Más dolgod itt nincs: vágsz fát, hozol egy kicsi vizet. Ez lesz a te dolgod.

– Én megcsinálok akármit, csak éppen ne haljak meg éhen.

– Nem halsz te éhen!

Na, megmutassák neki, mit kell csináljon. A gyermek kezdett fát vágni. Mikor kellett, vitt vizet. Olyan hűségesen szolgálta őket, mintha ott született volna.

Azt mondja az egyik, a nagyobbik lány:

– Na, hallgass ide! Műk vasárnap menyünk a templomba. Te itthon maradsz. Mire mi jövünk, teríts! Se hideg, se meleg ne legyen az étel, csak pont, amilyen kell. Megértetted?

– Igen – azt mondja.

De mi történt? A legkisebbik úgy megszerette a fiút, hogy majd meghalt érte. Mondja a két testvérének:

– Ti menjetek el, de én nem tudok menni.

– Miért nem?

– Olyan beteg vagyok – azt mondja –, mindjárt meghalok.

– Na, ha nem jössz, maradj itthon. Majd jössz a jövő vasárnap.

– Jól van.

Ez otthon is maradott. A kisebbik. A két nagyobb meg elment a templomba. A kisebbik csak kiáltsa bé a gyermeket:

– Hej, fiú, gyere bé!

– Én nem menyek. Kell vágjak fát.

– Gyere bé, te, mikor mondom. Tán én parancsolok neked!

Bémenyen a gyerek. Azt mondja neki a leány:

– Ül le!

Leül. Teszen neki a leány, hogy egyék. Ett ő is. S azt mondja akkor a fiúnak:

– Hallgass ide! Itt nem kell ételt főzni. S nem kell tüzet csinálni, hanem nézd meg, hogy megy itt!

Elévelt kilencvenkilenc kalánt. Azok közül kivett egyet.

– Na, nézd meg! Mikor látod mához egy hét, hogy jövünk a templomból mind a hárman (mert én most érte maradtam itthon), odavágod a kalánt, s csak annyit mondasz: „Se hideg, se meleg ne legyen az étel, csak éppen amilyen kell.” S az étel magától meglesz. Mert ha nem hallgatsz rám, az én két testvérem megöl téged.

– Jó.

Bédobta a kalánt a többi közé, s felkavarja (de már a fiú megjegyezte a kalánt). Nyúl a gyermek, széjjeldobja őket, s pontosan azt a kalánt húzza ki.

– Na, ez né!

– Jól van! Ügyelj erre, mint a két szemedre. Gyere velem!

Akkor a leány megfog egy macskát is. Leviszi a pincébe, ahol a borok voltak. Bényúl a hordóba egy pohárral, s kivesz egy kis bort. Béönti a macska szájába.

– Na, látod? Ettől nem lesz semmi baja.

– Látom.

Kivesz a másik hordóból is egy pohárral, béönti azt is a macska szájába. Ahogy a macska a szájába vette, mindjárt kinyúlott és megdöglett.

– Na, nézd meg! Hasordítanak ezek a hordók?

– Igen.

– Látod, ez rendes bor, ez meg méreg. Mához egy hétre felhozol két kancsó bort. Nekem s magadnak teszel egy-egy pohár jó bort, és a két testvéremnek teszel ebből. Haljanak ők meg, ne te! Ügyelj, hogy mit csinálsz! Gyere velem!

Akkor mentek. Hová mentek bé? Egy szobába. Egy szoba tiszta galickákból állt. Szép madarak, gyönyörű madarak. Minden fajta madarak. Bémennek ott egy másik szobába. Ott nem volt csak négy galicka. S négy madár.

– Hát ebbe mért van csak négy galicka? A másikba meg annyi?

– Nézd meg! Ez a madár az enyém. Ez az egyik testvéremé. Ez a másik testvéremé. Ez meg azé, akinek a lakodalmát most tartják a királlyal.

Hű, a gyermek akkor kapott észbe! Hogy ő hogy is, miért is jutott ide.

– Na, gyere velem!

Akkor héviszi a leány a fiút egy kamarába. Ott nem volt más, csak egy darab ház.

– Nézd meg ezt a hájat! Ha egy ember sánta vagy nyomorék, megkenik ezzel a hájjal, olyan ép lesz megint. Ha vak, visszajő a szeme világa. Ilyen orvosság ez.

– Jól van, egyem meg a lelkedet! Sze én úgy csinállok mindent, ahogy te mondasz.

Avval kijűnnek. A fiú kimegy, vágja a fát, nem tudta, mit csináljon örömibe.

Na, jött a két testvére. Mindjárt hívták a gyermeket. Az behozta az ételt. Ettek-ittak az asztalnál.

– Na – azt mondja a nagyobbik –, mához egy hétre rád marad az étel. Te kell megcsinálnod.

– Jól van – azt mondja –, megcsinálom.

Telt-múlt az idő. Letelt a hét. Más vasárnap elmentek mind a hárman. Neki a fiú is. Ő csak folytatta a dolgát. Mikor látta, hogy jönnek, lement hamar a pincébe, hozott három pohár mérget s egy kancsóba bort. Kitöltötte a bort a poharakba. Akkor békormozta magát, kezdte fújni a kemencébe a tüzet. Hű, meg volt izzadva. Mikor látta, hogy közelednek, csak kivette a kalánt: „Se hideg se meleg ne legyen az étel, csak éppen amilyen kell!” S már várta az ajtóba őket.

Lássa a nagyobbik, hogy meg van terítve az asztal.

– Jól van ahogy készítettem?

– Jól van.

– Na, tudjátok, mi a kívánságom? Ezt a négy pohár bort igyuk meg! (De magának jó bort tett. A kisebbik leány int a fiúnak. Ő visszaint, hogy rendben van.) Összekoccintottak. Mind a három kimúlt. Ő maradott egyedül a kastélyban. Hová futott bé? Egyenesen a kamarába. Elévette azt a haját, betette a tarisznyájába. Elment a négy galickához. Látja, hogy csak egy madár repdes ott, azé, amelyik a királlyal esküdött meg. Azt a madarat elvette szépen, s befogta a zsebkendőjébe. S bétette a tarisznyába. Azzal jött is kifelé. De már a hegyek nem verekedtek. Országút lett, mindenki jött, ment, amerre akart.

Ő is ment tovább. A szamár ott volt, s várta őtet. Csak megrázta a nádast (a nádasban volt a szamár), kiszökött, ő meg felült a hátára. S egyenesen haza. Senkivel, semmivel nem törődött. Egyenesen bé az anyjához:

– Na, anyám, gyere ide!

Felállította az anyját az ágyból, nekikezdett dörzsölni a szemit. Annyit dörzsölte, hogy az édesanyja már jól látott.

– Édes fiam, ne mind dörzsölj, mert én már jól látok.

S akkor az édesanyja kivette a menyasszonyi ruháját, felöltözött, s karonfogva bélépett a vasutas másik szobájába.

Mikor meglátta őket a vasutas:

– Jaj, kedves királyné! Hát mért nem mondtad, hogy maga királyné? Másképp lett volna minden!

– Nem baj! Köszönöm szépen, amit velem tettek.

Azt mondja akkor a gyermek:

– Na, anyám, most te itt maradsz, nekem menni kell.

– Jól van, fiam.

Vette magát a fiú s fel egyenesen a királyhoz. Na, a király a határokon csendőreket, őrséget állított, hogy kerestessék a gyermeket. Egyszer csak béállít. Nézi a király, nem tudta, mit csináljon vele örömben.

– Hol voltál? Merre jártál?

– Künt jártam a mezőn, lássam, mit csinálnak. Most aratás van. Hogy gyűjtik össze a gabonákat, mindent. Most munka van. Talán vége lesz már a lakodalomnak!

A fiú megáll ügyesen a király előtt:

– Hallgasson ide, királyatyám! Nekem is lenne egypár szavam, ha megengedné.

– Hogyne! (mindenki) Mondjad!

– Nekem sok szavam nincs. Itt van egy kicsi madaram (kivette a tarisznyájából a madarat). Ha megengedik, hogy ezzel egy kicsit játszódjam. Na, én a kicsi madaramnak kitöröm az egyik szárnyát (kezdte facsargatni a madár szárnyát). – Akkor az ő mostohaanyja, aki a párnákon ült: „Jaj! Jajj! Jaj a karom!”

Hát mindenki csodálkozott, hogy a fiú a madárral játszik, s a másik jajgat.

Azt kiáltja a menyasszony:

– Tépd ki, tépd ki a fejét! Hogy haljak meg én is!

– Na, halljanak oda! Én nyúlok hozzája? Én nem nyúlok hozzája, én az én madarammal játszódok. Akkor az én madaramnak töröm ki a lábát (kezdte facsargatni a madár lábát).

– Akkor a menyasszony kezdett panaszkodni a lábára.

Már megsokallta a gyerek, hogy úgy kínozza. Egyből kitépte a nyakát. Az abba a percbe meghalt. Mert az boszorkánne volt.

Akkor a gyermek elkezdett mesélni az apjáról és az anyjáról. – Akkor jött létre a király, amikor mondta a fiú, hogy az édesanyját kivitette a havasba, hogy van s mint van.

Akkor a király összeesett. Amikor feltápáskodott, kezdte csókolgatni a fiát.

– Na, hol az édesanyád?

– Itt és itt.

Mindjárt hintókat rendelt oda a király. Felült a gyermek, s a banda utána. Hová mentek? A vasutashoz. A vasutast és a *gyermekét is* félültették a *kocsiba*. Az *anyja meg visszament a* kastélyba. A király még egyszer megesküdött, a vasutast meg maga mellé vette.

S még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A KICSI VADÁSZ

Volt egyszer, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még azon is túl. Volt egyszer egy vadász. Gyermekkorától csak a vadászattal foglalkozott. Megházasodott, élte világát. Született egy kis fiuk. De ő csak vadászott, vadászott. Egyszer odakerült egy rengetegbe, ahol sose járt. A hegy oldalában mit lát? Egy nagy fényességet. De nem tudta, mi lehet az. Közel megy annyira, hogy lássa. Hát egy aranymadár, fején aranykorona, az fénylett.

– Hej, drága jó Istenem! Ha én azt a koronát le tudnám szedni a nyilammal! Boldog lennek, amíg élek.

Meg is próbálkozik. Megfeszíti az íját, de egyszer csak megszólal a madár:

– Hallgass ide, te vadász! Te csak úgy húzzad meg az íjadat rám, hogy ha nem találod el a koronámat, három hét múlva meghalsz.

Nem törődött semmivel a vadász. Meghúzza az íját, kirepül a nyílvevő, de biza a madár elrepült a koronájával együtt.

Hazament a vadász. Egy nap, két nap eltelik. Harmadik napra a vadász ágyának esett. Három hét múlva itt volt az idő, hogy hát neki meg kell halni. Magához hívja az asszonyt, s azt mondja neki:

– Hallgass ide, asszony! Itt van a mi kis fiunk. Én átokul hagyam meg neked, hogy a vadászszerszámaimat mind eldugd, és soha életedbe a fiunknak meg ne mondd, mi volt az én mesterségem. Hanem add más mesterségre, amire csak akarod. Megértetted?

– Meg.

Avval a vadász meghalt. Na, nőtt a fiúcska. Tízéves lett, tizenkettő. Mire tizenöt éves, azt mondja az édesanyjának:

– Na, édesanyám! El kell menjek valamerre mesterségre. Hogy tanuljak én is valamit.

El is viszi az anyja a városba. Hová adja bé? Egy asztaloshoz, asztalosmesterséget tanulni. Ül a fiú egy hétig, ül kettőig. Akkor hazamenyen az anyjához:

– Édesanyám, én nem szeretem ezt a mesterséget.

– Nem szereted, fiam? Adlak más mesterségre.

Hová viszi? Egy bádogoshoz. Ott is ült a fiú három hétig, s aztán hazament.

Már az anyja azt se tudta szegény, hová vigye. De közben mi történt? A gyermek, amíg inas volt, találkozott a nagybátyjával. S a nagybátyja mindent megmondott neki, hogy az apja vadász volt. S hogy neki még megvannak a vadászszerszámai. Úgy, hogy a gyermek már nem akart menni semmiféle mesterségre. Csak mind kínoztta az anyját, hogy mondja meg neki, hol vannak az apja vadászszerszámai. Mert ha nem, ő elpusztítja magát.

Mit gondolt az édesanyja? Hogy ne pusztuljon el a gyermeke, megmutatta.

– Fiam, itt vannak ezek, de nekem apád átokul meghagyta, hogy neked soha ezt el ne áruljam.

– Hát nem is anyám árulta el, mert én nagybátyámtól tudom, hogy apám ki volt, mi volt s mivel foglalkozott. Mától kezdve én három napra meghaltam volna, ha meg nem mutatod.

– Na, jól van, fiam. Né, itt vannak az apád szerszámai, csak meg ne halj. Tégy velük, amit akarsz.

A fiú másnap felöltözött ügyesen, vette az apja vadászfegyverét, s ki az erdőbe.

Hetekig, hónapokig járt a fiú, hozott nyulat, madarat s adta el. Pontosan úgy, ahogy az öreg vadász, amíg élt.

Egyszer csak hova lyukad ki? Abba a rengetegbe, amelyikbe az édesapja is járt. Meglátta ő is a madarat.

– Híj, drága jó Isten, mi lehet az? Én nem tudom felderíteni, de megközelítem s megfigyelem, hogy mi fénylik ottan?

Meg is közelítette ezt a fényességet, s lát egy madarat, fején aranykoronával.

– Hej, én ráhúzó a nyilamat, még ha tudom, meg is halak.

Meg is feszíti az íjat, de mikor éppen ki akarja pattintani, megszólal a madár:

– Ügyelj, mit teszel, te kicsi vadász! Mert apád is emiatt halt meg. Mert ha nem találod el az aranykoronámat a fejemről, három hét alatt te meghaltál.

De abban a pillanatban a kicsi vadász úgy reáhúzott, hogy a korona máris lerepült a madár fejéről. Ő odament, bepakolta a

zsebkendőjébe, s bétette a tarisznyájába. S aznap már nem kellett neki több vadászat, ment haza.

– Na, anyám, semmi baj. Nézd meg, hogy jártam!

Ő mit csinált? Éjjel kitette az ablakba az aranykoronát, s az kivilágította a király egész városát. Futott ki mindenki: király, miniszterek a csodára, hogy honnan jő az a nagy világosság a városra. Sok idő múlva derítette fel egy miniszter, a király hadvezére.

A király minden reggel vette sorra a minisztereket, melyik mit tud. Egyszer csak elészönik a vezér, s azt mondja:

– Felséges királyom, tudod, honnan jő a városra a világosság?

– Honnét?

– A kicsi vadásztól.

– Azonnal hívjátok ide!

Fel is hívják. Élmegy a fiú a királyhoz, köszön szépen.

– Hallgass ide, kicsi vadász! Mid van neked, hogy az egész várost bevilágítja?

– Királyatyám, az aranymadárról az aranykorona. Az az ablakba van, az világítja be a várost.

– Na, fiam, mit kérsz te érte? Kifizetem neked aranyba vagy pénzzel vagy amivel te akarod.

– Hm. Én addig nem mondhatok semmit, amíg haza nem menyek, s anyámmal nem beszélek.

– Na, menj haza, egyeztetek meg, s gyere vissza!

Megy a fiú haza, s mondja az anyjának, hogy né, mi a baj. Azt mondja az anyja:

– Semmi baj, fiam. Király, az király. Úgyis elvenné tőled, ha akarja. S ha kifizeti, jó. Különbön nem viszed el neki.

Visszamegy a fiú:

– Na, azt mondta az anyám, hogy egy zsák aranyat.

Hát, amennyi aranya volt a királynak, mind összegyűjtötte, de nem telt ki a zsák arany. A hadvezérnek is volt aranya. Ő is hazament. Még a feleségének, a leányának a fülbevalóját is kiszedte, s csak úgy telt ki a zsák arany. Hozták mindjárt a kicsi vadásznak. Hazavitték. A kicsi vadász kivette a zsebiből, s úgy, zsebkendőstül odaadta a királynak az aranykoronát. Mikor átaladta:

– Na, anyám, ebből megélünk. Én továbbra is vadászok, maga meg csinálja a maga dolgát! Ne törődjön semmivel, mert mi

boldogok leszünk, amíg élünk.

Na, de a hadvezér olyan bosszút vett a kicsi vadászra, amiért ő is minden aranyát neki adta, hogy nem tudta, mivel pusztítaná el. Ennek a királynak volt egy szeretője, akit nem tudott elvenni soha feleségül, s más asszonyt meg nem akart, csak mind ezt a leányt. Ez után járt már hosszú évekig.

Egyszer a király összegyűjtötte a minisztereit, hadvezéreit:

– Hallgassatok ide! Én már rég kiadtam néktek parancsba, hogy legalább azt tegyétek meg, hogy én ráláthassak az ő kastélyára.

Akkor az a hadvezér, amelyik haragudott a kicsi vadászra, elészökök:

– Semmi baj. Meg van oldva a kérdés, királyom.

– Hogyan?

– Azt mondta a kicsi vadász, akitől a koronát vettük, hogy csinál magának egy olyan világítótornyot, hogy abból egyenesen belát a királykisasszony kastélyába.

– Na, hívjátok ide!

Mennek utána. Mindjárt felmenyen a fiú a királyhoz, köszön szépen.

– No, mi a baj, királyatyám?

– Né, te mivel dicsekedtél! Most mondd meg nekem a pontos időt: hány hónap, hány nap alatt csinálod meg azt a világítótornyot?

– Én nem dicsekedtem.

– Hát mese nincs! Ezt te meg kell csináld. Ahogy az aranymadárról az aranykoronát lelőtted, ezt is meg kell hogy tegyed.

Veszi magát a fiú, hazamenyen. Mondja az anyjának:

– Né, mit akar a király!

– Semmi. Igaza van. Megcsinálod. Menj el a királyhoz, s mondd meg neki így: adjon neked egy hordó szeszt, tegye a stráfszekérre, négy lovat hozzá, s a többi a mi dolgunk.

Menyen fel a kicsi vadász, s mondja a királynak, hogy miről van szó.

– Semmi. Két hordóval adok neked. S nyolc lovat két stráfszekérrel, ha kell.

– Nem kell, csak amennyit mondtam.

Na, ha csak ennyi, mindjárt parancsolja a király, hogy hozzák is elé. A kicsi vadász felül a szekérre, s vezeti a lovakat. Az anyja is

felül mellé. Hát az anyja tudta, hová kell menni, mert régen ő is gyakran járt az urával az erdőre. Hová vezette a lovakat? Az erdőre, a forrás mellé, ahová jártak az elefántok inni. S csak vette a hordó szeszét, s béöntötte a forrásba. Ők elbúttak aztán. Mikor jöttek az elefántok, ittak a forrásvízből, azonmód dőltek fel s aludtak el.

– Na – azt mondja az anyja a kicsi vadásznak –, vedd elé a szerszámokat, s az agyarakat szedjed mind le!

Ők akkor annyit leszedtek, hogy a stráfszekeret mind megtöltötték az elefántagyarral. Megtöltötték, s mentek is haza.

– Na, fiam, megjelölte neked a király, hogy hova akarja a világítótornyot? Na, hajtsál oda!

Odahajtottak. És az anyja megmutatta a fiúnak, hogy kapcsolja össze azokat az agyarakat, s olyan világítótornyot csináltak az agyarakból, hogy az már csuda.

– Na, menj, s jelentsd a királynak!

Reggel a fiú jelentkezik a királynál:

– Na, királyatyám. Ha látni akarja a tornyot, jöjjön!

Kimegy a király s nézi. Jönnek a mérnökök, s átveszik a tornyot, mérik erre, arra, nehogy valami baja essék a királynak. Azt mondja akkor a király a fiúnak:

– Na, fiam, te méysz elől, én meg utánad.

– Jól van.

A kicsi vadász ment elől, a király meg utána. Mikor felértek a tetőre, eléveszi a király a gukkert s nézi:

– Bravó! Ügyes fiú vagy. Mit fizessek ezért?

– Amit akar, királyatyám.

– Jól van. Sze tudom, hogy szegények vagytok. Mert ismertem apádat is. Nézd, adok nektek élelmet, amíg éltek.

– Jól van.

Küldött nekik a király élelmet, ami nekik kellett. Húst, szalonnát, ezt, azt.

– Nahát, pénz nem kell neked?

Nem kell.

Telt-múlt az idő. A király parancsot ad a minisztereknek, hogy kerítsék meg a menyasszonyt. Elészökök megint a hadvezér:

– Semmi. Megvan! A kicsi vadász elhozza. Más ember nem tud odajutni. Csak ő tudja a maga mátkáját elhozni.

Hívják mindjárt a kicsi vadászt.

– Na, királyatyám, miért hívatott?

– Nézd meg, miről van szó. Ha te nekem megteszed, s elhozod ide a mátkámat, akkor magam mellé veszek a kastélyomba.

– Királyatyám, semmit sem mondok, amíg meg nem kérdezem anyámat.

– Na, menj, kérdezd meg!

Veszi magát a fiú, hazamegy az anyjához.

– Na, mi van, fiam? Búsulsz vagy kacagsz? Vagy mi van veled?

– Én biza búsulok, anyám. Nézze meg, milyen parancsot kaptam a királytól.

– Menj vissza a királyhoz, s mondd meg neki, ezt is megteszed, de csak úgy, ha kerít neked tizenkét egyforma leányt, aki még nem töltötte be a tizennyolc évet. S akkor indulsz próbára. Addig nem.

Visszamenyen a fiú.

– Na, mi van? – kérdi a király.

– Én, királyatyám, a próbát megteszem, de csak azzal a feltétellel, hogy ha kerít tizenkét leányt, s mind egyformákat, s akik ne töltsék be a tizennyolc évet. Mikor ezek megkerültek, akkor üzenjenek utánam, mert én jövek.

Mindjárt hívatják a vezért:

– Na, nézd meg, mi a baj!

Hej, megállott a vezér s gondolkozott.

– Na, jól van, megkerítjük.

Megkerített tizenegy leányt. De a tizenkettedik éppen az övé volt, a hadvezéré. De a hadvezér nem akarta semmiképpen őt is besorozni. Gondolta, hogy a fiú azért követeli ezeket, hogy elpusztítsa őket. Letelt egy év, le kettő, le három. De még a tizenkettedik sehogy se került elé. Szólítsa akkor a király a hadvezért:

– Na, mi van?

– Né, hogy áll a dolog.

– Semmi. Holnap reggelre hozd el a lányodat!

Akarta, nem akarta, kellett hozza a leányt. Mikor megvolt mind a tizenkettő, üzentek a kicsi vadásznak. Az jött is.

– Megvan?

– Meg.

– Na, királyatyám! Egy bárkát s élelmet a lányoknak s nekem. – S indultak neki az útnak.

Mindjárt tették az élelmet a bárkára, mindent. Elbúcsúznak a szülőktől, s indulnak útra. A fiú indítja a bárkát a tengeren. Amikor a túlsó parthoz érnek, megállítja a fiú a bárkát; s azt mondja:

– Na, hallgassatok ide! Tizenketten vagytok. A tizenkettőből egy mindég őrséget álljon éjjel-nappal. Három év, három hónap, három nap ha eltelik, és én nem jövök, eresszétek vissza a bárkát, mert akkor én már többet vissza nem jövök. Megértettétek?

– Meg.

Elbúcsúzott tőlük, s avval nekiindul a világnak. Megy, megy, mendegél. Egyszer csak kit lát maga előtt? Egy olyan hosszú embert, az akkora volt, hogy a feje az eget verte. Száját, arcot nem látott a kicsi vadász, csak lábat meg testet. Megáll a fiú, s csodálkozik:

– Híjj, drága jó Isten! Hát én még ilyet nem láttam. Hogy milyen maga, hogy a feje az eget veri.

Egyszer csak a magasból odaérkezik a hang hozzá:

– Te mit csudálkozol rajtam? Csudálkozzál a kicsi vadászon, az lelőtte az aranymadár koronáját.

– Én vagyok az.

– Na, ha te vagy az, gyere, esküdjünk fel testvéreknek.

– Én nem bánom.

Mindjárt fel is esküdtek testvérekül.

– Né, adok neked egy hajszálat. Ha valamikor bajban leszel, csak fújjál a hajszádra, s én ott termek nálad.

Avval elbúcsúznak, s a kicsi vadász menyen tovább. Nem sokat menyen, s kit lát? Nagyfülűt. Az a fülit a földön húzta, s mind a két füléből folyt ki a víz, mint a tengerből.

– Hm, drága jó Isten! A másik még volt, ami volt. De ez még annál is csudásabb.

Az megnézi:

– Mit csudálkozol rám, te legény? Csudálkozzál a kicsi vadászon. Hogy eddig még az egész világon senki se tudta leszedni az aranymadár fejéről a koronát, s ő leszedte.

– Én vagyok az.

– Na, ha te vagy, akkor én felesküszök neked édestestvéredül.

– Jól van.

Avval felesküdték édestestvéreknek. Az is adott neki egy hajszálat.

– Ha bajba vagy, fújjál reá, s én ott termek.

Elbúcsúztak egymástól, s kicsi vadász mendegél tovább. De nem ment sokat, kit lát – Nagyevőt. Az, amit maga előtt kapott: barázdát, madarat, vadat, mindent elpusztított, s mindent megevett. Mégis mind azt kiabálta: „Éhes vagyok! Éhes vagyok!”

Megnézi kicsi vadász.

– Hm. Az eddigiek még voltak, amik voltak. De ez még azoknál is csudásabb.

– Te mit csudálkozol rajtam? Csudálkozzál a kicsi vadászon, aki egyedül tudta levenni az aranymadár fejéről a koronát.

– Én vagyok az.

– Na, ha te vagy az, akkor esküdjünk fel édestestvéreknek.

– Esküdjünk!

Fel is esküdték. Ad ez is kicsi vadásznak egy hajszálat.

– Na, ha bajba leszel, fújjál reá, s én ott termek.

Jól van, ez is megtörtént. Elbúcsúznak. Megy kicsi vadász tovább. Ahogy megy tovább, egyszer csak mit lát maga előtt? Egy kastélyt. Olyat, hogy a világon nem látott még olyat. Tizenkét szobalány járt, sétált a kertben. Azok látták kicsi vadászt, s már messziről kiabálják:

– Nézzétek, jön egy királyfiú. S erre tart.

Odaér kicsi vadász, s köszön nekik. Azok fogadják:

– Te legény, mit keresel itten?

– Keresem ezt és ezt a királynét.

– Jól van. Maradj itt.

Mindjárt egy frajla felfut, s jelenti a királynénak:

– Királyné, né, egy legény keresi magát.

– Vezessétek fel a kastélyba!

Fel is vezetik mindjárt. Vacsorát ad neki a királyné, ételt és italt.

– Na, mi a baj?

– Én érted jöttem, hogy vigyelek el ennek s ennek a királynak feleségül.

– Jól van, eljöttél ide. De ha szereted az életedet, akkor menj innét, amerre a szemeddel látsz.

– Nem menyek. Azért jöttem, hogy elvigyelek a királyomnak feleségül.

– Jól van. Reggelig aludjál nyugodtan, mert el vagy bágyadva. S reggel majd még beszélünk.

Kinyitottak neki egy szobát. Az lefekszik. Reggel felkel. Mindjárt ételt és italt tettek eléje. Eltelik ez a nap is. Öste azt mondja a királyné:

– Vigyétek a fiút bé a nagyraktárba, s amennyi kenyér van, azt mind megegye! Ez az első próba. Reggel, ha nem, levágjuk a nyakát.

Viszik a legényt bé a raktárba. Hát volt egy raktár ottan. Legalább egy kilométer hosszú. S abban mind polcok, tele kenyérrel. Béteszik a legényt, hogy lakjon jól, de úgy, hogy ne maradjon a sok kenyérből még egy morzsa se.

Hát mit tud enni egy ember? Egy kenyeret? Kettőt? Reggelig megeszik annyit. Kijut akkor eszébe? Nagyevő. Kiveszi a hajszaát, reáfű. Az mindjárt ott is termett:

– Mi a baj, testvér?

– Hej, gyere, nézd meg, hogy mi van itt. Ha itt nincs mit egyél, akkor... Gyere, seperd ki ezt a sok mindent, pusztítsd el az utolsó morzsáig.

Nekikezdett akkor Nagyevő, s még a morzsákat is mind felszedte a földről.

– Na, menjetek, nézzétek meg, mi van?

Mennek s látják. Futnak fel a királynéhez:

– Nemcsak hogy az ételt mind elpusztította, de még a morzsákat is mind feltisztította a padlóról.

– Na, semmi. Hozzátok elém a legényt!

– Jól van, fiam. Ügyes vagy. Első próbát kiállottad, öste jön a második.

– Jól van – azt mondja.

Ahogy a fiú odaérkezett, már a királyné parancsára hevítették a kemencét. Ez volt a második próba: a zöld kemencébe dobják, s ott pusztuljon el.

Na, eljön az öste is.

– Na, vigyétek s dobjátok a zöld kemencébe!

Leviszik a fiút, s azt mondják neki (hát úgy hiccelt, hogy nem lehetett jóformán megközelíteni):

– Az ajtó nyitva, szökjél bele!

A fiú azt mondta:

– Azt hiszem, minden halálraítéltnek lehet egy imádsága, egy mondókája. Hagyjátok, hogy én is elmondjam a magamét!

– Hogyne.

– Na, bújjatok el, amíg én imádkozom!

Megtették. Akkor ő elévette a hajszálat, s ráfűtt. Ott termett Nagyfülű.

– Na, né, mi van.

Semmi baj.

Bészökött akkor Nagyfülű, s úgy kieresztette a vizet a füliből, hogy a kemence egyből lehűlt, langyossá vált.

– Na, gyere beléje!

Elébújjik a tizenkét frajla, nézik, hogy megy bé a kemencébe. Az kívül piros volt, de belül még locsogott a víztől. Rázárták az ajtót, azzal eltűntek a frajlák. Visszamentek a kastélyba.

Na, de a Nagyfülű közbe mind eresztette a hideg vizet a füliből, úgyhogy úgy lehűtötte a kemencét, hogy a fiú majdnem fagyott meg. Azt mondja neki a fiú:

– Te, ne hűtsd le jobban, mert mindjárt megfagyok.

– Na, ezt a hőmérsékletet meghagyom neked.

Azzal elment magának. A fiú meg ott maradt reggelig.

Reggel azt mondja a királyné a szobalányoknak:

– Na, menjetek, gyűjtsétek össze a hamuját, s temessétek el.

Mikor mennek, nyissák az ajtót, ki jön elejibek? A kicsi vadász. Ezek megijednek, futnak vissza.

– Felséges királyasszony, életbe van.

– Hm! Még ilyen emberre nem akadtam. De nem baj! A harmadik próbánál úgyis eltakarodik.

Veszi magát a fiú, megy fel a kastélyba. Estig eszik, iszik, alszik. Öste hívhatja a királyné:

– Na, most a harmadik próba. Ha eztet is kiállód, oda viszel engem, ahova akarsz.

– Azt is akarom.

– Nézd meg! A világ végén van egy almafám. Azon az almafán egy esztendőbe csak egy alma terem. Nekem azt reggelre idehozzad, s akkor oda viszel, ahová akarsz.

– Jól van.

Elbúcsúznak egymástól. Kimegy a fiú. Gondolkozik. Hová indul ő el? A világ végire. Hát mikor ér ő vissza? Reggelre hogy jöjjön vissza? Akkor eszébe jutott a Nagylábú. Csak elővette a hajszálat, s reáfűtt. Az ott is termett.

Azt mondja neki:

– Te, hát miért nem gondoltál rám hamarabb? Már mindjárt telik is le az idő. Na, de nem baj.

Csak egyet lépett, kettőt ugrott, s már hozta is az almát. Hát az akkora volt, hogy a kicsi vadász nem bírta el az almát.

Azt mondja a testvérinek:

– Testvér, látod, hogy nem bírom. Tedd oda le a királyné ajtaja elé!

Veszi Nagylábú az almát, s odateszi a királyné szobája elé. Kicsi vadász meg megy be a szobájába s lefekszik. Alszik. Hét óra, nem költi senki. Felkel a királykisasszony. Ki akar jönni. Nem bír. Az almát nem tudta elmozdítani az ajtóból. Zargatta a tizenkét frajlát, azok húzzák, tépik, de nem bírják megmozdítani az almát.

Felköltik a fiút:

– Na, gyere, mozdítsuk meg az almát, hogy tudjon kijönni a királykisasszony.

Menyen ő is, segít, annyira, hogy valahogy elfordították, hogy kinyílt az ajtó.

– Semmi beszéd – mondja a királykisasszony –, arra viszel, amerre akarsz!

Mindjárt felszerelte magát a királykisasszony élelemmel, ruhákkal, mindennel, s megindultak visszafelé. Pontosan akkor járt le a három év, három hónap, három nap. A tizenkét leány már éppen akart visszaindulni.

– Hó, hó! Álljatok meg! Valaki jön errefelé.

Látják, hogy két személy jön (mert messziről nem ismerték meg őket). Addig vártak, amíg beért a legény a királylánnyal.

Beültek a hajóba s mentek. A király, attól az órától, hogy a fiú elindult, mind csak a világítótornyába ült, s onnan nézte, hogy mikor

fordul a bárka visszafelé. Mikor felismerte, hogy ténylegesen a fiú az, s a tizenkét leány, s hozzák a menyasszonyát, odarendelte a bandát, násznépet. S elrendelte a lakodalmat.

Mikor kiszálltak a bárkából, a király karon fogta a menyasszonyát. A banda szólt. A fiúnak azt se mondták: „Szervusz, félkalap.”

Az szegény, mikor látta, hogy senki ügybe sem veszi, hová ment fel? Az anyjához. Azok ott a királyi palotában mulatnak. Ki veszi észre, hogy a fiú nincs ott? A menyasszony.

– Hohó! Baj van, királyom!

– Mi?

– Hát az, hogy aki engem elhozott, az nincs itt.

– Ó, az egy szegény fiú, egy vadásznak a fia. Az apja meghalt, ő szegény.

– Nem! Utána, s jöjjön el ő is! Ő végezte a próbákat, legyen ő itt.

Küldtek utána, de a legény nem ment el.

– Na – azt mondja a királykisasszony –, én személyesen megyek utána.

Mindjárt hintót rendeltek oda, a királykisasszony felült rá, egyenesen a kicsi vadászhoz. Kopogtat az ajtón. Kit talál ott? A kicsi vadász anyját.

– Né, én a kicsi vadászt keresem. Itt lakik?

– Itt.

– Hol van?

– Bent a szobában.

– Engedjen bé a szobába, hogy beszélgessek vele.

– Tessék!

Bemegy a szobába. Mikor a fiú meglátja, felszökik:

– Na, semmi beszéd. Készülj fel s gyere!

Beül a fiú is a hintóba, s mennek a királyhoz. Mikor odamennek, azt mondja a királykisasszony:

– Mindenki jóllakott? Evett? Ivott? Na, akkor, királyatyám, nekem is van egypár szavam.

Mindenki kiabálta:

– Halljuk! Halljuk! Beszéljen!

– Van nekem egy kicsi kulacsom – azt mondja, s kihúzza a kebeliből. – Nekem az a kívánságom, hogy mindenki igyék egy pohárral az én kulacsomból.

Kinek tölt legelőször? A királynak. Mikor a király megitta, el is aludt tőle. Úgyhogy amennyi miniszter, feljebbvaló volt a királynál, mindenkit elaltatott. A többi násznépet ébren hagyta.

Akkor kimenyen, besípol egy sípba. Mindjárt ott termett a tizenkét szobalány.

– Mit parancsolsz, gazdasszonyunk?

– Ezeket összekötözték, s elviszitek a mi országunkba, s aztán visszajösztek.

Ezeket úgy, ahogy voltak, király, miniszterek, összekötözték, s elvitték az országukba. S a tizenkét komoma akkor visszajött.

Akkor azt mondta a fiatal királyné:

– Na, mi ketten esküszünk, mert te álltad ki a próbákat, nem ő.

Aztán megesküdtek, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

VILÁGVÁMOSA

Volt egyszer, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember. Annak a szegény embernek volt egy lánya. Ez a leány egyszer künt nyűtte a kendert másik két lánnyal. De a királyfi legényember volt, s addig nem akart megházasodni, míg olyan leányra nem talál, aki neki két aranyhajú gyermeket csinál.

Elindult a királyfi világgá. A három leány nyűtte a kendert. Lássák messziről, hogy jön a királyfi. Egyszer a nagyobbik elkezdi:

– Nézzétek, jön a királyfi. Ha engem venne feleségül, én amikor a vetélőt átdobnám az osztovátán, egy regement katonának szőnék inget, gatyát belőle.

Azt mondja a másik leány:

– Ha ingemet venne el a királyfi, én egy komlócipóból egész katonaságot kiállítanék kenyérrel.

Azt mondja ez a szegény leány:

– Tük, tük. De én! Ha elvenne feleségül, csinálnék neki két aranyhajú gyermeket: egy fiút s egy leányt.

De arra már oda is érkezett a királyfiú. Meghallotta, amit ez a szegény leány mondott. Leszállt a lováról, s kérdőre vonja a szegény leányt:

– Mit mondtál az előbb?

– Én semmit.

De a leány nem akart semmit se bevallani. A királyfiú ráhúzott vagy kettőt az ostorral.

– Királyfiú, megmondom. Ha elvenne feleségül, én csinálnék két aranyhajú gyermeket, egy leánykát s egy fiút.

– Na, gyere ide! – azt mondja neki a királyfiú.

A királyfiú hazakísérte a leányt az apjához, anyjához. Szegényeknek nem is volt mire ültessek a királyfit. Azt mondja a szegény:

– Bocsásson meg, királyfi, nincs mire ültessem, olyan szegények vagyunk.

– Nem haj, tata, amiért nincs mire leültessem. Majd lesz. Né, azért jöttem, hogy a lányukat elveszem feleségül.

- Ó, ne csúfolódjan a királyfi, amiért szegények vagyunk!
- Nem baj!

Mindjárt elmenyen a királyfi a városba, s ami a legszebb kastély volt, megvásárolta, s a szegény embert és a családját odavitette.

- Mán túl indul a vendégség, mert én elveszem a leányukat.

Hazamenyen a királyfiú, s azt mondja az apjának, anyjának:

- Apám, anyám, én házasodak meg.

– Ó, fiam, hát milyen királynál, hercegnél vagy grófi családnál talátlad meg a párodat?

- Ne törődjenek vele, én megtaláltam a magamét.

Jól van. Kezdődik is a vendégség. Csak odakerül az idő, hogy menjenek a menyasszonyért. A királyfi megvásárolt előre mindent. Felöltöztette a szegény leányt, az olyan szép lett, hogy egy királylány se állott volna meg előtte.

Mindjárt mennek is a bandával a menyasszonyért. Látja a leány apja s anyja, hol állnak meg. A királyfi karon fogja a mátkáját, s hozza ki. Az öregek kicsit persze meglepődtek (a királyfi apja s anyja), de hát nem volt mit tenni, mert a fiuk szereti a leányt. Hazavitték, s éltek boldogul.

Egyszer csak érkezik a hír, hogy az öreg király menjen a háborúba. Na, most a fiatal király azt mondja az apjának:

– Édesapám, én vagyok a fiatal, én kell menjek a háborúba. De hallgassanak ide! Ha a feleségemnek csak egy haja szála meggörbül, tudják meg, hogy maguknak vége.

- Ne félj semmit, fiam! Úgy nézzük mi ötöt, mint a két szemünket.

Felpakolt a királyfi, s elindult a háborúba. A fiatal királyné persze terhesen maradt. Mikor odakerült az idő, hogy már le kellett betegedjék, a boszorkány, akinek volt egy leánya, s azt a királyfi után akarta adni, kitett egy táblát: „Világ bábaasszonya.” Na, futottak bábaasszony után. Kihez futnak? A vén boszorkányhoz. Az el is ment a fiatal királynéhoz.

Mikor elérkezett a szülés ideje, azt mondja a királynénak:

– Hallgasson ide! Addig nem tud megszülni, amíg a fejit a kéménybe nem teszi.

Hát a boldogtalan fiatalasszony mit csináljon? Bétette a fejit a kéményajtón. Persze, mit szült? Egy fiúgyermeket s egy

leánygyermeket. A boszorkánné elvette ezeket, bétette a ládikóba, s a folyón leeresztette.

Pontosan akkor kölykezett egy kopókutya is. A boszorkánné elvett két kis kopókölyket, s odatette őket az ágyba. Azok szopták a királynét.

Közbe a ládikó menyen le a vízen. Reggel felkél a vízimalmos, hogy indítsa meg a malmot. Látja, hogy ládikó libeg a vízen. Fogja a hálóját, a vízbe veti, s kihalássza a ládikót. Felnyitja, s benne két aranyos gyerek. Egy leány s egy fiú. Hamar béfut velük:

– Na, asszony! Úgyse lett gyerekünk. Né, mit rendelt nekünk az Isten! Két szép gyermeket. Ezeket felnöveljük. A malom legyen az övék.

Na, most hagyjuk a gyermekeket, mert azok jól vannak az öreg malmosnál. A fiatal királyné közbe szoptatja a kutyákat. Azok megnőttek nagyra. Ír a fiatal király haza: „Kedves édesapám! A feleségem ebbe s ebbe az időbe le kellett betegedjék. Mit csinált?” Hát ezek visszaírnak: „Van két szép gyermeked, ne búsulj semmit. Te csak végezd a dolgodat a háborúba, majd amikor hazajössz, majd meglátod.”

A boszorkánné közben mit csinált? Kiment a határra, mert tudta, hogy levelet kapott a király, s a futár ott menyen el a határon. Csinált egy vendéglőt. „Étel, ital máma ingyen, holnap csak pénzért.”

Menyen a katona, látja, mi van kiírva. Bémenyen. Adnak neki enni-inni. De úgy megitatta, hogy elaludt. Veszi a cédulát, olvassa. Szépen leült, s írt másik levelet. „Kedves fiam, van két kutyakölyked. Megvert téged az Isten. Feleségeddel mit csináljunk? S a kölykökkel? Mert már olyan ravaszok, tépnék össze a világot.”

S azzal visszateszi a levelet a futár sapkájába. S felköltik.

– Hej, vitéz! Hová kell menj?

Az megtörli a szemét, megy is ki a háborúba. Ott átadja a levelet. Nézi:

– Hm. Hogy nem bírnak két kutyával? – Leül ő is, ír levelet. Azt írja: „Kedves édesapám, akármit adott is az Isten...amíg hazamenyek... tán azt hiszem, két kutyával elbírnak? És ügyeljenek a feleségemre!”

Jön vissza a katona. A vendéglő még ott van. Kiírva: „Máma ingyen, holnap pénzért.” Bémenyen a katona, eszik, iszik,

megrészegecszik.

Kiveszik a cédulát s nézik: „Hej, b....m az anyja mindenit, né, mit írt! Hogy hagyjanak békét nekie?” Mindjárt leült, s odaírja: „Kedves édesapám! Ha a feleségem eztet cselekedte, azonnal temessék a ganéba, s a két kutyát tegyék a mellére, hogy szopja.” Azzal felkölti a katonát. Az jön vissza.

Hm! Mikor meglátja az öreg király s királyné, hogy mit írt a fiuk. Hát hogy temessék el élve azt a fehérnépet? De ha azt írta, teljesítsük a parancsát!

A fiatal királynét megfogták, betemették a ganéba, s a kutyakölyköket odatették melléje.

Letelt az idő. A királyfiú hazament. A boszorkánné odavitte a leányát. A királyné ott a ganéba, a kutyakölykek húzták le, csúf lett, mit tudom, mi. Beleegyezett a király, hogy a boszorkánné lánya legyen a felesége.

Ezalatt a két gyermek a molnárnál annyira megnőtt, hogy a kicsi fiú már eltanulta a molnárságot, s a kicsi leány a molnárnétól a mosogatást meg főzést. Nem volt velük semmi baj.

Egyszer azt mondja a molnárné:

– Na, leányom, vedd a korsót, hozzád vizet. De ne adja az Isten, hogy elejtsd a korsót s eltörd!

Jó, megy a leány a kútra. De szegény elcsúszott a korsó vízzel, s eltört a korsó. Kezdett sírni. Megy a bátyjához a malomba:

– Né, hogy jártam. S azt mondta, nehogy eltörjem a korsót, me baj lesz.

– Nem baj, menj csak haza, s nézd meg majd, mit mond.

Megy haza a leány a nevelőanyjához. Az mikor meglátja:

– Hej, lennél csak az enyém! Mert úgy elvernélek, nem lennél jó még rostának se, mind kihalásítanám a bőrdet. De így sajnállak. Nesze, fogd ezt a másik korsót. Ha eztet is eltöred, akkor, amit kapsz, az a tiéd lesz.

Megy újból a leányka, de véletlenül eltört ez a korsó is. Már nem mert hazamenni, hanem a bátyjához ment a malomba.

– Né, mit mondott: „Lennél csak az enyém, mert úgy kihalásítanám a bőrdet, nem lenne jó még rostának se.”

– Akkor ezek nem a mi édesszüleink. Na, ide hallgass! Te ne menj haza, de én előre hazamenyek. Te maradj itt.

A fiúcska akkor bement a szüleihez, lopott egy kicsi kenyeret a testvére számára, megebédelt, s azzal eljött ő is. Mennek világgá. De a fiú, amikor segített egy gazdának zsákot emelni, kapott három krajcárt.

Egyszer ki áll elébük? Egy kéregető kúdos.

– Adjatok valamit, az Isten nevében!

Kiveszen a fiú egy krajcárt, s odaadja.

– Menjen, s vegyen magának, ami kell.

A kúdos akkor eltűnt a szemük elől. Mendegélnek tovább. Még egy másik kéregető kúdos áll előttük. Akkor is bényúl a zsebibe, s odaadja a másik krajcárt. Avval mendegélnek tovább. Nem sokat mentek, megint eléjük áll egy kéregető. Kiveszi a harmadik krajcárt, s odaadja neki. Mennek, mendegélnek.

Negyedszer újból odaáll elébük egy kéregető. Azt mondja a fiú neki:

– Három krajcárom volt, három kúdosnak odaadtam. Neked is adnék, Isten látja a lelkem, de már nincs semmim. Mit adjak neked?

– Hát ti hová mentek? – kérdi a kéregető.

– Mik kimenyünk a világból.

– Igen? Na, nem baj.

Megy a két gyermek tovább. Hová jutottak ők? Az üveghegyre. S felmásztak a gyerekek a derekáig. Tovább nem tudtak menni. Megáll a két gyermek. De úgy el voltak bágyadva, hogy ott helyben elaludtak. Akkor előttük terem a kúdos, s elkiáltja magát:

– Vasbug!

Az megjelenik.

– Látod ezt a két gyereket? Viseljed gondját nekik, amíg odaérnek az apjukhoz, anyjukhoz. Megértetted?

– Meg.

A gyermekek felébrednek, s hát Vasbug áll előttük.

– Hová mentek, gyerekek?

– Mik a világba.

– Kik vagytok, mik vagytok?

– Nem tudunk semmit. Csak annyit tudunk, hogy akik mostariig neveltek, nem az apánk s az anyánk. És mi most elindultunk, keressük meg apánkat s anyánkat.

– Na, üljetek fel a hátamra!

Azok fel is ültek. Hová vitte őket? Az apjuk birtokára. Ott csinált nekik egy kastélyt, s bétette ükét abba a kastélyba.

– Na, ide hallgassatok! Bármilyen történetet szeretnétek, ha bajba vagytok, csak kiáltstok: „Vasbug!” Én azonnal itt termek. S amit parancsoltok, azt teljesítem. De jól jegyezzétek meg: amit hallotok, ne halljátok! Amit láttok, ne lássátok!

– Jól van.

Hát ez a Vasbug olyan kastélyt teremtett nekik, amilyen nem volt több a világon. De a kastély köré olyan kerítést húzott, hogy azon senki bé nem mehetett. Híre megy a gyönyörű kastélynak. Mindenki csodájára járt. Eljut a híre a királyhoz.

Azt mondja a király:

– Na, én holnap el is megyek, megnézem azokat a gyermekeket.

Na, de a királyné álomport vegyített a borába, hogy mikor elindult volna, úgy elaludt, nem tudott magához térni. Akkor elment oda a királyné. Be nem tudott menni a kastélyba, de megkeresett egy lyukat, ahol belátott. Odament, s azt mondta fennhangon:

– Né, ennek a két szép gyermeknek milyen gyönyörű a kastélya. De kár, hogy hiányzik belőle a Zengő fa a Fekete világból. Mert ha az itt lenne, nem lenne több ilyen kastély a világon.

Na, de a két gyerek ezt hallotta. A leányka el is kezdi:

– Hallod, mit mond ez a néni? Hogy ha itt lenne a Zengő fa a Fekete világból, akkor ilyen kastély nem lenne több a világon.

Azt mondja erre a fiú:

– Nem megmondta Vasbug? Amit látunk, ne lássuk, amit hallunk, ne halljuk?

– Jó, jó. De hát csak hallottuk. Hívjad elé Vasbugot!

Hívják is: „Vasbug!”

Már ott terem.

– Mit parancsolsz, édes gazdám?

– Nézd meg! Nem én parancsolok, de a testvérem. Né, mit hallottunk: hogy el kéne hozzuk a Fekete világból a Zengő fát.

– Na, ülj fel a hátamra! – mondja a fiúnak.

Az felült a hátára. Hová vitte? Világvámosához. Annak egyik lába a Fekete világban, a másik a Fehér világban. Az megállítja őket:

– Hej, Vasbug! Hová viszed a fiút?

– Né, te, eresszél be! Né, mi van, hogy van.

Jól van, béereszti őket. Há bent voltak a Fekete világban. Hová kellett menjen Vasbug? A Világ Boszorkányához, a Vasbábához. Annál volt a Zengő fa. Azt mondja Vasbug a gyermeknek:

– Na, ide hallgass! Én tovább nem tudok menni. Te bemész, ott találsz a Zengő fa alatt egy lapit. Szorítsd a markodba, de úgy, hogy levegő ne éljen hozzá, mert ha igen, az olyat sípol, hogy a Vasbába azonnal itt terem, s tönkretesz minket.

Na, a gyermeket béereszti az udvaron. Megkapja a fiú a Zengő fát, látja a lapit. Hamar a kezébe szorítja, s jön vissza. Felül a Vasbug hátára. De egyszer csak levegő ért a lapira. Olyat sípolt egyet, jött is a Vasbába, hét mérföldről égette a lángjával Vasbugot. Már a határhoz ért, mikor Világvámosa felkapta Vasbugot, s áttette a Fehér világba. A Vasbábát meg így fenyítette:

– Na, na, Vasbába! Tovább ne gyere, mert látod ezt a vasbaltát? Ha én ezt hozzád vágom, te ugyan nem találod meg az utat a Fekete világba.

Mire Vasbug hazaért a fiúval, a Zengő fa már énekelt az udvaron. Hallják az éneket, gyűl a nép a csodára. Az egész világról. Amennyi király, herceg, gróf, mind csodájára járt a Zengő fának.

– Na – azt mondja a király a feleségének –, né, milyen hír járja a várost. S az a kastély a csudával az én birtokomon van. Én menyek s megnézem.

Azt mondja a királyné:

– Hallgass ide! Elmenyek én. Megnézem, s neked majd mindent elmagyarázok, te csak végezd a dolgod.

– Jól van.

Vette magát újból a boszorkánné s elment. De már olyan kerítés volt vasból, hogy azt a madár se tudta átrepülni. Ő pedig addig járt ott, amíg csinált egy lyukat, hogy tudjon szólni a gyermekekhez.

– Hej, milyen két szép gyermek vagytok! Megkerítettétek a Zengő fát. De arról hiányzik a madár, amelyik tizenkét misét csinál a fán. Akkor lesztek ti még szebbek.

A gyermekek felmentek a kastélyba. Azt mondja akkor a leányka:

– Te hallottad, mit mondott az a néni a kerítésen túl? Hogy milyen két szép gyermek vagyunk, mert megkerítettük a Zengő fát, de ha megkerítenénk a madarat is a Zengő fára, amelyik a tizenkét misét csinálja, akkor lennénk mi igazán szépek.

– Ó, hallgass – azt mondja a fiú. – Nem mondta neked Vasbug: „Amit hallunk, ne halljuk! Amit látunk, ne lássuk!”?

– Jó, jó! De ha meglezne, nem lenne több ilyen gyerek az egész világon.

Na, lássuk!

– Vasbug!

Vasbug ott termett.

– Mit parancsolsz, kicsi gazdám?

– Hát én nem parancsolok, de né, mit hallott a testvérem.

S meséli el a leányka.

– Na, ülj fel a hátamra! – mondja Vasbug a fiúnak.

Felül a Vasbug hátára. Hová menyen? Világvámosához.

– Na, mi az, Vasbug?

– Látod.

– Te annyit mind hordozod azt a gyermeket, amíg egyszer ott marad.

– Ne félj semmit!

– Jó.

Hová kellett leereszkedjenek? A boszorkánhoz. A madárnak, amelyik a Zengő fára kellett, ott volt a galickája a boszorkánnál.

Azt mondja Vasbug:

– Hallgass ide, te gyerek! Én átváltoztatlak bolhának. Te bemész a szobába. Ott hetvenhét galicka van, szebbnél szebb madarakkal. De te ne nézz azokra, hanem van ott egy rongyos, mocskos galicka. S abban egy madár. Annak egyik tolla le van esve, s vedd el azt a tollút. S azzal gyere is ki. De ügyelj! Szorítsd jól meg a kezeden, mert különben itt marad mindkettőnk élete.

– Ne félj semmit!

Vasbug mindjárt átváltoztatta a gyermeket bolhának. Bészökött a kulcslyukán. Pontosan odament a gyermek a rozsdás galickához. Elvette azt a tollút, beszorította a tenyeribe, s ki az ajtón. Fel a Vasbug hátára. Mikor Vasbug elindult, a nagy szélből olyat csengett egyet a tollú, hogy a Vasbába már nem is tudta, hogy menjen utána. S úgy hánnya a lángot, hogy Vasbugból cseberszámra égette ki a zsírt, úgy égette Vasbugot.

De Vasbug mégse hagyta magát. Mikor látta Világvámosa, hogy Vasbug majdnem-majdnem visszaesik, megfogta s átdobta Fehér

világba. A Vasbába ment volna utána. Világvámosa megfenyegette:

– Na, na! Menj vissza, amíg jól van dolgod! Mert ha én ezzel a baltával húzok egyet reád, azt se tudod, hogy szedjed össze magad.

Mire Vasbug hazaért a fiúval, már a madár mondta a misét a Zengő fán.

Milyen hír ment azelőtt is? De most százszorta nagyobb híre ment a madárnak.

Amennyi király, herceg, gróf, mind idegyűlt a csudára.

Meghallotta a király is. Mondja a feleséginek:

– Nézd meg, mi történik az én birtokomon!

– Nem baj, mert holnap elmenyek én is, s mindent elmagyarázok neked.

Menyen megint a boszorkány. Megint addig járt, amíg a lyukat megkapta. A gyermekek az udvaron.

– Jaj, milyen szép gyermekek. Ilyen nincs még a világon. Van nekik Zengő fájuk, misét mondó madaruk, még a templomba se kell menjetek. Már a leány férjhezadó, a legény házasulandó. Már négyen kellene legyenek. Jobban is telnék nektek! De mi haszna? A leány szeretője, Villámlás, aki vele egyszerre született, ott van a Fekete világon.

Na, felmennek a kastélyba. S mondja a leány:

– Né, te, mit mondott az az asszony!

– Hallottam, de meg kell kérdezzük Vasbugot.

– Vasbug!

Vasbug előttük terem:

– Mit parancsolsz, kicsi gazdám?

– Én semmit, a testvérem parancsol.

Kezdi a lány, hogy né, mit hallott.

– Jól van, ha meg tudjuk, megteesszük. Ülj fel a hátamra – mondja a fiúnak.

Felül a fiú Vasbug hátára. Hát hová viszi? Világvámosához.

– Mi az, Vasbug?

– Mi hogy legyen? Kell teljesítsem, amit parancsolnak.

– Hová mentek?

– Menyünk, hozzuk el Villámlást.

– Ez már nagy baj. Villámlás le van zárva homlokával a tükör háta mögé. Ember kell legyen, aki onnét kiszabadítja.

– Nem baj, mert mi kiszabadítjuk.

Leereszkednek a Fekete világba. Azt mondja Vasbug a fiúnak:

– Na, hallgass ide! Én leszek egy bolha, te leszel egy dangó. Én béveszem magam az ágyába, s úgy csípem, hogy nem tud tőle aludni. Te reászálsz. Akkor hívja majd a szobalányait, hogy keressenek meg. Ameddig ők keresnek, én szökelek mindig, te addig ereszd ki Villámlást a tükör háta megül.

És bément. Lett belőle egy bolha, a fiúból egy dangó. A bolha bément a boszorkánné ingibe. Kezdte csípni a boszorkánt. Az nem tudott pihenni. Hívja a szobalányokat:

– Gyertek ide!

Kiszedte az ingit a nyakából, keresték a bolhát. Addig a dangó elment, és azt a szalagot, amivel Villámlás a tükör háta mögé volt kötve, elvágta. Akkor megint kecskebukázott, s kiment az ajtón. Felült a Vasbug hátára. Mire hazaértek, már úgy villámlott, úgy dörgett, hogy az Isten őrizzen.

Azt kérdik Világvámosától:

– Mi történt?

– Rendben van minden, ne búsuljatok! Mire hazaértek, Villámlás is otthon lesz.

Akkor Világvámosa felnyúlott az égre, lekapta onnan Villámlást.

– Né, neked oda kell menni a gyermekekhez!

Villámlás odaszaladt. Na, már másnap együtt játszódtak hárman. Megint híre ment a királyhoz, hogy már hárman vannak, s nem ketten. Két fiú s egy leány.

Azt mondja a király:

– Holnap én is elmenyek.

Azt mondja a boszorkánné, a király felesége:

– Majd elmenyek én, megtudok mindent, s elmesélem neked.

EI is ment. A király úgy elaludt megint, mint a bunda.

Megint menyen a lyukhoz, s békiált:

– Hej, van már párja a leánynak, de mi haszna, nincs párja a legénynek. Mert neked is meg kell szerezned Tündérszép Ilonát, a mátkádat.

Felmentek a kastélyba. Megint kezdi elé a leány:

– Na, hallottad, mit mesélt ez a néni? Hárman vagyunk, de mi hasznunk? Nekem van már párom, de neked nincs.

– Jól van, megkérdezzük Vasbugot.

– Vasbug!

Vasbug előttük terem:

– Mit parancsolsz kicsi gazdám?

Kezdi mesélni a leány:

– Jól van, menjünk el utána is.

Csak fel a fiú a Vasbug hátára, s mennek. Megint leereszkednek Világvámosához.

– Mi a baj, Vasbug?

– Menyünk Tündérszép Ilona után, mert egy időben született a gyermekkel, s az kell legyen neki a párja.

– Jól van, menjetek!

Leereszti őket a Fekete világra. Akkor Vasbug azt mondja a fiúnak:

– Na, hallgass ide! Én tovább nem mehetek, csak te. De csinállok belőled egy méhet. Te zümmögsz. Ő fel van téve egy bölcsőbe, s tizenkét leány ringatja. Repülj a feje felett addig, amíg rá tudsz szállni az orrára, s három csepp vért szívjal ki belőle. Akkor kijössz. A többit majd én igazítom el.

Jól van. A méh berepült az ablakon. Híjj! A tizenkét szobalány seprűkkel, mikkel kergeti a méhet, de nem tudja.

– Né, egy méh!

– Az boszorkány.

– Üssétek, verjétek!

Addig-addig keringett, odakerült Tündérszép Ilona orra hegyére, s kiszívott három csepp vért.

– Jajj, nehogy erősen megcsípjél – mondja neki Tündér Ilona.

Rászállt az orrára, kiszívott három csepp vért, azzal ki az ablakon. Ott kecskebukázott, fiú lett belőle, fel a Vasbug hátára. S indultak is kifelé.

Mikor a boszorkánné észrevette, hogy viszik Tündér Ilonát, úgy ment Vasbug után, hogy nekiszökött Világvámosának. Akkor Világvámosa a baltájával olyat vágott egyet reá, hogy abba a percbe kiadta a páráját.

Mire ők hazaértek, már Tündérszép Hona is ott volt. Már négyen játszadoztak az udvaron, két fiú s két leány. Hát akkorra híre ment a

királyhoz, hogy már négy gyermek játszik az udvaron. De akkor már eléállt Hamajutka, a király bolondja:

– Tudja, maga miért nem tud odamenni?

– Mért?

– Mert mindég kiissza a bort, amit a felesége hoz. Ne igya meg többet, hanem eressze a földre vagy a kebelibe vagy ahvoá akarja. Mert maga azért nem tud elmenni, mert mindég álomport adott a felesége, s maga elaludt.

Úgy is tett a király. Mikor odakerült volna, hogy megigya a bort, nem itta meg, hanem a kebelibe eresztette. S mikor kellett menni, elment ő is. Béfogatott a hintóba s elment.

Mikor odaért, a kapuk maguktól nyíltak meg a király előtt. Addig senkinek sem nyűt meg a kapu. Az apjuk egyenesen béhajtott.

Mindjárt karon fogták a gyermekek:

– Tessék, királyatyám, nézze!

Hát ő ment, s nézett mindent. De olyan szépséget még életibe nem látott. Bemutattak neki minden szobát. Hát volt egy szoba, abba nem volt semmi, csak egy kép, gyásszal betakarva. Nem volt más semmi abba a szobába.

– Hát ez mi? – kérdi a király.

– Egy fénykép.

– Mutasd meg!

Akkor levették a fekete gyászt róla. Hát, mikor látja a király, hogy azon ő van s az ő felesége, a gyermekek anyja:

– Hát ezek?

– A mi szüléink, anyánk s apánk.

Akkor megfogta a gyermekeket, s megcsókolta őket:

– Na, gyertek velem!

Felvitte őket a kastélyába. Odagyűltek a világnak miniszterei, népei az ő csudájukra, s akkor tartott a gyermek egy mondatot, elmondta a saját sorsukat. Hogy hol van az ő anyjuk, a második asszonyt meg mindent. Mindent, elejítől végig, ami velük történt. Újból elejítől el kéne mondjam a mesét...

Akkor a király megfogta a boszorkánnét, s megkötözték. S a király utána elment az öreg béreshez, aki még akkor eltemette az első feleségét. Hát olyan volt már, mint a szalmaszál. S az a két

kutya mellette, mint két medve, ő élt avval a lével, amit a ganével dobtak ki, s a kutyák onnét szopták őtet.

Feltáplálták a királynét, a boszorkánt pedig a ló farkához kötötték. Ahová hús esett, ott tó lett, ahová csont esett, oda hegy lett. A gyermekeket maga mellé vette a király. Feleségivel újból megesküdött.

S még ma is élnek, ha meg nem haltak.

ÁLOMFI

Volt egyszer, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még azon is túl. Volt egyszer egy király. Annak a királynak született egy fia. Ahogy a fia született, az olyan erőbe volt, hogy annál erősebb nem volt a világon. De mi volt a baj? Ez a fiú húszéves koráig le nem lépett az ágyról.

Na, most milyen bajba jutott a király! Elment gyűlésekbe, mindenfelé. Mindig kérdezték:

– Hát a fiad hol van? Hát miért nem hozod magaddal? Miért nem járatod?

Hazamegy az öreg király ezzel a szégyennel. Azt mondja a feleséginek:

– Né, te, milyen szégyen. Van fiam s még sincs. Se nem látta senki. Pedig tudják, hogy már húszéves.

– Eridj, mondd meg nekie! – feleli rá az asszony.

Felmegy az öreg király a szobájába, s azt mondja a fiának:

– Hallgass ide! Hát te már a huszadik évedben vagy. Hogy nem jársz te már a földön? Mit csinálsz?

– Hej – azt mondja a fiú. – Ha én a földre leszálok, a föld elsüllyed.

– Hát ez már mégis szégyen, sze már húszéves vagy.

Erre a fiú létrejött. Azt mondja az inasának:

– Menj ki a darabonthoz, s mondd meg úgy neki, hogy csináljon nekem egy botot, de legalább egy mázsás legyen, nagyobb, mint egy embernek a súlya.

Elmegy a fiú, s behozza a botot. Mikor behozza, a fiú mit csinált? Felült az ágyban, s kezdte ütni a bottal a földet. Próbálta a földet, hogy ha a mázsás bot alatt nem süllyed el, akkor alatta se.

Leszállott az ágyból.

– Na, öltöztessetek fel!

Felöltöztették szépen a fiút, az inasa, s így megindult. De a botot mindig kitette előre, s ő ment utána. Mikor kiért a kastélyból, azt mondta az apjának:

– Na, édesapám, az Isten áldja, mert én most menyek a világba.

– Jól van, fiam!

Mindjárt fel is pakoltak a fiúnak, s ő pedig vette magát az inasával, s ment. Annyit ment, mint a mesében. Mind ment, mind ment. Egy erdőben kivel találkozott. A Fahorgasítóval. Horgasította a fákat.

– Hű, drága jó Istenem! Én is erős vagyok, de nézd meg azt! Megfog egy fát, meghorgasítsa s visszahajtja.

Azt kérdi tőle Fahorgasító:

– Te mit csudálkozol rajtam? Csudálkoznál az Álomfin. Húszéves, s az ágyból még soha le nem szállt.

– Én vagyok az.

– Te vagy az? Esküdjünk fel testvéreknek!

Fel is esküdtek édestestvéreknek. Mennek tovább hárman. Ahogy tovább mennek, kivel találkoznak? A Kőmorzsolóval. És Kőmorzsoló mit csinált? Morzsolta a nagy kösziklákat s dobta el. Tiszta porrá váltak.

Arra is csodálkozik Álomfi, s nézi:

– Te mit csudálkozol rajtam? Csudálkozzál az Álomfin. Húszéves, s még soha le nem szállt az ágyról.

– Én vagyok az.

– Esküdjünk fel testvéreknek!

– Esküdjünk!

Felesküdtek édestestvéreknek. Most már négyen mentek. Mennek tovább. Egyszer azt mondja Fahorgasító:

– Na, én tovább veletek nem menyek. Menjetek, amerre akartok, de én nem menyek.

Na, az lemaradtott tőlek. Kivel ment tovább? Kőmorzsolóval s az inassal. Közbe az inasát is elveszítette, ő ment tovább csak Kőmorzsolóval.

Beértek egy szép nagy városba, királyi városba. Ott a kapura tábla volt kitéve: „Aki ezt s ezt a próbát megcsinálja, fele királyság az övé, s a király holta után az egész. S a királylány keze.”

Azt mondja Álomfi:

– Na, menjünk, lássuk azt a próbát. Hátha van valami emelés, valami törés-zúzás. Mi olyan erősek vagyunk, nem félünk.

– Gyere, menjünk!

Most nekik úgy volt megkötve a testvérség, hogy amit az egyik mond, azt a másik is meg kell tegye. Mennek-mennek. Beérnek a királyi házba.

– Jó estét!

– Jó estét!

– Na, vitézek, tessék helyet foglalni.

Leültek, megvacsoráltak.

– Na, királyatyám, mi a próba?

– Hatalmas nagy a próba, fiam. Az én lányom, hogy ő a királyi kastélyon túl nem mehet. Ha azért akadna királyfi vagy szegény legény, akinek a jegyei megegyeznek az övével, s aki vele marad a kastélyban, azé a lányom.

Megáll Álomfi, s ránéz Kőmorzsolóra, a testvérre:

– Na, mit csinálunk?

– Ahogy akarod. Én beléegyezek.

Belé is egyeztek. Elvette Álomfi a királylányt, ott maradt a feleségivel a kastélyban. A testvére oda mehetett, ahova akart, de ő nem tudott kimenni a kastélyból.

Egyszer megunta ezt a királyfi.

– Nézd meg, testvér, én megmondom a királynak, engedje a feleségemet, vigyem, amerre akarom, mert én nem félek.

– Te, én ebbe nem vegyülök. Te házasodtál meg, viseld a gondját. Ahogy cselekszel, úgy veszed hasznát.

Mondja Álomfi a királynak:

– Én ezt meguntam, apám!

– Én megmondtam neked, fiam. A szerződés áll. Ahogy megpróbálsz kimenni a lányommal a kastélyból, tiéd lesz a karó. Így van a szerződés.

– Jól van.

Másnap szépen kísétál a feleségivel a kertbe.

– Gyere le bár ide!

– Lemehetek.

Mikor éppen leértek a kerthez, ezt mondja a testvérinek (a testvére is vele volt persze):

– Menyünk ki a kertbe sétálni. Félünk mi valakitől?

– Mit tudom én? Hát félni biztosan nem félünk.

Vette a feleségét, besétált a királyi kertbe. Egyszer csak nagy fekete felhő ereszkedett le, akkora pofot adott mindkettüknek, hogy kecskebukát vetettek, s három óra hosszat elaludtak. Az alatt az idő alatt a felesége eltűnt.

Felébredt Álomfi, s mondja:

– Na, testvérem, te tetted ezt? Vajon nem ment fel a kastélyba?

– Gyere, nézzük meg!

Felmennek. Útközben kivel találkoznak? A királlyal.

– A feleségem nem jött fel?

– Ugyi, tróger? Megmondtam, hogy meg ne próbáld ezt!

Úgy felidegesítette az öreg király Álomfit, hogy adott egy akkora pofot a királynak, hogy az nem három, de hat órát aludt tőle.

Akkor azt mondja a testvérinek:

– Gyere, menjünk ki a kastélyból.

Úrnak indultak. Na, a testvére, Kőmorzsoló, tudta, hová kell vezetni. Pontosan ahhoz a lyukhoz vezette, ahová Fekete világba le kellett ereszkedni. Ott lépcsők vezettek le.

Azt mondja neki a testvére:

– Hallgass ide! Menj le te elsőnek, mert a te feleségedet keressük.

– S a feleségem ott lesz?

– Ott biza.

Lementek a lépcsőn. Mikor leértek, azt mondja Kőmorzsoló:

– Itt állj meg! A feleséged mindjárt jön két vederrel a kezibe, hiszen vizet a kútból.

Még jól ki sem mondta, már jött is a felesége. Ez sírva borul rá, s csókolgatja.

– Jaj, drága feleségem!

Azt mondja neki a felesége:

– Menj el innen! Még van valami életem, hogy éljek. De nehogy az uram meglásson! Az az egész világot elpusztítja, olyan erős.

Avval megmerte a vizet, s visszafordult, ment is. Nem állt sokáig diskurálni.

Kérdi Kőmorzsoló:

– Na, mi van?

– Né, azt mondta, menjünk innen, mert ha nem, észreveszi az ura, hogy mi itt vagyunk, mind elpusztít minket. Te, csak még holnap

reggelig maradjunk!

– Én maradok, ha te megmondod neki azt, amit én neked mondok.

– Én megmondom.

– Mondd meg nekie így: mikor az ura hazajön, kérdezze meg tőle, hol áll neki az ereje. S aztán mondja meg neked is.

– Jó.

Jön más reggel újból a felesége. Álomfi. egyenesen hozzá megy, sír.

– Te, kérdezzed meg az uradtól, hogy hol áll az ereje!

– Jól van.

Na, a királylány főzött jó ebédet az urának. Eleibe ment, s megcsókolta az urát:

– Ó, ha tudtam volna, hogy te milyen erős vagy! Hamarabb eljöttem volna utánad feleségül. De mondd meg nekem igazán, hol tartod az erődet?

Olyan pofot adott a fehérnépnek, hogy a szája elhorgasodott.

S akkor adott egy másikat, s attól megegyenesedett. S azt mondja a sárkány:

– Az én erőmhöz nem tud senki se hozzájutni!

– Hát mégis, hol tartod? – azt mondja.

– Látod te, hol jársz vízért? Ott van egy kő. Három betű van arra reátéve. Aki ezt a három betűt fel tudja olvasni, az tudná megcsinálni a próbát. Aki nem, az hiába matat akármennyit.

Jól van. Elment ügyesen a fehérnép. Más reggel megint menyen vízért.

– Na, nézd meg, jön!

– Gyere-gyere – mondja neki az asszony.

(De Álomfi már megint sírt.)

– Hallgass ide, te! Ott van az a kő, ahonnan hordom a vizet. Aki elolvassa rajta azt a három betűt, az meg tudja tenni a próbát. Aki nem, mehet dolgára.

Menyen Álomfi Kőmorzsolóhoz:

– Na, mit mondott az asszony?

– Azt mondta: „Látod ezt a követ, né? Azon a három betűt? Aki aztat fel tudja olvasni, az tudja megcsinálni a próbát.”

Odamegy Kőmorzsoló.

– Hú, itt az áll, hogy az egész világ jöhet ide, de amíg ezt a követ fel nem állítja élire, úgy, hogy a fél világ homályba legyen, addig nem tud csinálni semmit. De kedves testvérem, azt is írja, hogy jöhet az egész világ, mert felállítani nem tudja. Gyere, menjünk, amíg jól van dolgunk. Mert ha a sárkány észrevesz, tönkretesz bennünket.

– Ó, kedves testvérem! Csak még egyszer lássam a kedves feleségem.

– Hallgass ide! Én maradok, ha azt teszed, amit én mondok.

– Mit csináljak?

– Látod azt a helyet ott? Ott van egy szakadék, feküdj abba bele, s ha megálmodod azt az álmot, hogy mi ketten fel tudjuk emelni azt a követ, akkor maradok. Ha nem, menjünk a magunk dolgára.

– Jól van, testvérem!

Odaszaladt a királyfi, s belefeküdt a szakadékba. Addig Kőmorzsoló felállította élire a követ, s ettől a fél világ homályba került. A kőből kiszökött egy bika. Megfogta a bikát, levágta a földre. Felhasította. Akkor a bikából kirepült két galamb. Megfogta a galambokat, s felhasította. A két galambban volt két tojás. A két tojásban huszonnégy darázs.

Jól van. Amíg Álomfi elékerült, addig megölt a testvére huszonhárom darazsat. Csak egyet hagyott meg. Megébredett közben a királyfi. És megálmodta azt az álmot, hogy nem ők ketten, a testvére egyedül csinálja meg a próbát. Futott vissza:

– Mia, te?

– Azt álmodtam, testvérem, hogy nem ketten, egyedül teszed meg a próbát.

– Menj el, te! Gyere, menjünk innen, mert észrevesz minket a sárkány s megöl.

– Ó, te, maradj még csak holnap reggelig, hogy bár még egyszer lássam a feleségem.

– Nem bánom én. Itt maradok, ha feljössz most velem a sárkányhoz.

– Hát én hogy menjek fel, mikor az megöli az egész világot?

– Végy erőt magadon! A te feleséged volt. Gyere, menjünk!

– Menjünk!

Felmentek.

– Na, hallgass ide! – azt mondja Kőmorzsoló. – Te mész előre, én menyek hátul. S ha valamit csinálna neked a sárkány, én itt vagyok, ne félj!

– Jaj, testvérem, menj te előre!

– Nem lehet, mert az a te feleséged. Hanem mikor bémész, azt mondd neki: „Né, sógor, add vissza a feleségemet! Mert az enyém volt előbbször.” Én nem mondhatom meg neki, mert nem az enyém az asszony.

– Na, gyere!

Felmentek a sárkány kastélyába. De amikor bé kellett nyitni az ajtót, Álomfi nem merte kinyitni. De Kőmorzsoló megnyitotta az ajtót, s belökte Álomfit. Hát az a huszonnégy fejű sárkány már az ágyat nyomta. Már csak alig lélegzett. Azt mondja akkor neki Álomfi.

– Na, sógor, eljöttem a feleségem után.

– Kedves sógor! Ha tudtam volna, hogy neked Kőmorzsoló a testvéred, soha el nem rabolom a feleséged. Ott van, vigyed, de bár azt az egy lelket hagyd meg, ami ott van nálad.

Akkor Kőmorzsoló kivette az utolsó darazsat, s azt mondja:

– Né, te ördög! Még itt van, fogd meg! De addig nem adom oda, amíg meg nem mondod, hogy áll ez a te várad a sarkain.

– Megmondom. Itt ez az aranyvessző, ezzel megütöd a három sarkát. Lesz belőle egy alma. Azt ahol feldobod, visszaáll megint a kastély.

Na, elvették az aranyvesszőt.

– Na, fogjad, itt a lelked.

Akkor odahajolt a sárkány, hogy elkapja az utolsó darazsat, de biza Kőmorzsoló megragadta a sárkányt. Az olyat ordított egyet, hogy a cserepek mind lehulltak. S abba a percbe a sárkány meghalt.

Akkor Álomfi nyugodtan kihozta a feleségét, s feljöttek a lépcsőn. Mikor feljöttek, irány egyenesen hazafelé. A király kastélya mellett volt üres hely, ott feldobták az aranyalmát. S helyébe visszalett a kastély. Akkor még egyszer megesküdött a feleségével, és még most is él, ha meg nem halt.

A REST LEÁNY

Volt egyszer, hol nem volt, hetedhét országon is túl, vagy még azon is túl, volt egyszer egy szegény asszony. Annak a szegény asszonynak volt egy leánya. Az már húszéves volt, de még soha, semmit se csinált. Ha felült az ágyra, neki még az is munka volt. Már a szegény anyja mind a falut járta, hordta neki az ételt.

Egy nap megátkozta a leányát:

– Nem bánom, még ha egy kutya jön, ahhoz is férjhez adlak.

Mire beesteledett, megjelent a kutya:

– Nyisd ki, te vénasszony, az ajtót!

– Gyere bé!

– Nem, nyisd ki te!

Kinyitja a vénasszony, hát látja, hogy egy nagy kutya áll az ajtóban.

– Hát ígéret szép szó. Add ide a lányodat, hogy vigyem!

Hát nem és nem, így meg úgy...

– Semmi! Nem ígérted? Nekem kell adjad!

Nem volt mit tegyen a vénasszony. Szépen felöltöztette a lányt.

– Na, fel a hátamra!

Felült a lány a kutya hátára, s úgy eltűnt vele a kutya, hogy a vénasszony többet hírit se hallotta. Hát a kutya el volt varázsolva. Vitte a lányt a kastélyába.

Ott éldegéltek. Nappal a kutya kívül volt, éjszaka tizenkét órakor a kutya bément, letette a kutyabőrt, s ment a felesége mellé. Reggel megint vissza változott kutyává. Úgyhogy a lány már nagyon lett a kutyától. Azt mondja egyszer a leány a kutyának:

– Te, hallgass ide! Engemet vigyél haza anyámhoz!

– Jól van, de jegyezd meg: amit láttál, nem láttad, amit hallottál, nem hallottad! S akkor nem lesz semmi baj.

– Ne félj semmit!

Fel is ült a leány a kutya hátára, s ott termett az édesanyja házába. Az édesanyja, na, milyen az anya? Csókolja, öleli, s kérdez ezt is, azt is. Hát látja, hogy a lánya terűbe van.

– Hát hogy van, fiam? Mi van, fiam?

Addig-addig faggatta a vénasszony a lányt, amíg az megmondta.

– Menj el, te. Hát az nem kutya. Ez egy királyfiú, de úgy van megátkozva, hogy hordja azt a kutyabőrt.

– Na, hallgass ide, fiam! Én megtanítlak téged, mit csinálj, hogy megmentődjön a kutyabőrtől. Éjszaka teszel egy lábosba parázst, s bedugod az ágy alá. Mikor ő béményen a házba, s leteszi a kutyabőrt, dobod rá a parázsra. Az elég, ő pedig ember marad.

A leány jól az eszébe véste. Hazament. Este, amikor a kutya hazajött, s a bőrt levetette, mindig az ágy párkányára tette. A leány nyújtózkodott egyet, s ráhúzta a kutyabőrt a parázsra. Egyszer csak érzik, hogy bűdösség van a házban. Felszökött a fiú, odakapott a bőrihez:

– Na, fiam! Mit mondtam neked? Amit látsz, ne lássál, amit hallasz, ne halljál! Még lett volna kilenc napom, hogy hordozzam ezt a bőrt, s te nem vártad azt meg!

Akkor átölelte a felesége hasát, s azt mondotta:

– Akkor szabadulj meg, amikor én még egyszer átteszem a kezem rajtad!

Azzal eltűnt a kutya, hogy senki se tudott többet róla. Nekikezdett a leány sírni. Megy haza az anyjához:

– Na, anyám, nézd meg, hogy jártam!

– Mit mondott neked?

– Azt, hogy csak akkor szabaduljak meg, amikor ő még egyszer átteszi rajtam a kezét. De anyám, nekem annyit kell még menni, míg én őt megtalálom.

Elment akkor a leány a kovácshoz, s csináltatott magának egy vasbocskort. Azzal elindult. Hát már annyit ment szegény, hogy kiment a világból. De a hasa már akkora volt, hogy útközben kellett húzasson reá vasabroncsokat. Már nem tudott menni.

Egyszer kihez érkezik? Szent Péntekhez. Ott jelentkezik:

– Adjon Isten jó estét, öreganyám!

– Adjon Isten, kedves leányom! Na, ülj le! Látom, nagy utakat tettél meg. Hová mész? Merre jársz?

Elkezdte mesélni az asszony elejétől végig, egész amíg hozzá elért.

– Hát, fiam, én neked nem tudok most semmit mondani. Hanem majd reggel megmondom, mit tégy.

Reggel azt mondja Szent Péntek az asszonynak:

– Hallgass ide! Odamész majd a nénémhez, Szent Szombathoz, hátha az ad neked valami tanácsot.

De adott neki egy aranyorsót. Vette magát a szegény asszony s továbbment. Odaért Szent Szombathoz. Köszön:

– Adjon Isten, kedves öreganyám!

– Adjon Isten, kedves lányom! Látom, nagy utat tettél meg.

Leült a lány, s megvacsorázott.

– Na, mi járatban vagy?

– Hagyjon békét, öreganyám! Nézze meg, hogy jártam!

– S kezdte mondani a meséjét egész addig, amíg Szent Szombathoz ért.

– Na, nem baj, fiam. Aludj reggelig, s reggel majd megmegmondom neked, hogy mit tégy.

Aludt is reggelig. Reggel felkél.

– Na, fiam! Én sokat nem tudok neked mondani. Hanem itt van ez az aranyguzsaly, s menj el nénémhez, Szent Vasárnaphoz. S majd hátha megmondja, hol kapod meg az uradat.

Azzal elbúcsúzott a leány Szent Szombattól, s ment tovább. Pontosan vasárnap napján odaért Szent Vasárnaphoz. Bemegy oda is, köszön:

– Adjon Isten jó estét, öreganyám!

– Adjon Isten, kedves lányom. Látom, nagy utat tettél meg. Ülj le, s vacsorálj meg!

Le is ült, megvacsorált.

– Na, mi járatban vagy?

– Kedves öreganyám! Né, hogy jártam, mint jártam. – S elmondja a történetét.

– Na, csak aludj nyugodtan reggelig. Én reggel majd megmondom, hol az urad.

Aludt reggelig. Reggel felkél. Akkor azt mondja Szent Vasárnap:

– Na, nesze ez az aranykotló, tizenkét aranycsirkével. Ezt magadhoz veszed, s elmész az ő kastélya elé. Ez a legutolsó ház a világon. Onnén tovább már nem mehetsz. Ott állj meg a kapuba. Vedd elé, amit tőlem s a testvéreimtől kaptál. De oda ne add, ha kéri, csak akkor, ha a királyné megengedi, hogy egy éjszakát eltöltsél az urával.

Odaért a leány. Megáll a kapuba, s eléveszi az aranyorsóját. Ott mind forgatja, forgatja. Hát ki megy ki? Egy szobalány, s nézi az orsót.

– Drága jó Istenem, milyen nagy hasa van ennek az asszonynak! S mi az, ami a kezében van? Ez egy arany orsó.

Béfut hamar a királynéhez:

– Hej, kedves királyné. Itt van egy asszony, annak akkora a hasa. De olyan szép aranyorsót tart a kezébe. Hogyha te megszerzed, több olyan királyné nem lesz.

– Hát menj s kérdezd meg, hogy miért adja. Megfizetem neki.

Kimegy a szobalány:

– Asszonyom megveszi az orsót. De mit kér érte?

– Én pénzt nem kérek. Hanem csak azt, hogy asszonyod éngedje meg, hogy egy östét töltsék el az urával.

Bémenyen a szobalány s mondja. Hát a királyné kíváncsi lett. Kimegy s nézi:

– Nem szégyelled magadat, te? Nézd meg, mekkora a hasad! S neked még most is férfi kell?

– Hásztán ha nem, akkor nem.

Bémenyen a királyné, s azt mondja a szobalánynak:

– Te, mondd meg neki, hogy jöjjön bé. S meglesz, amit kíván. Úgyse ér ő azzal semmit.

Bejön az asszony. Öste, mikor a király hazajön, ad neki enni a királyné, de a borába álomport tett, s úgy elaludt tőle, mintha földhöz verték volna. Akkor megfogták az asszonyt.

– Na, menj be – azt mondja a királyné – melléje.

Melléje megy az asszony a királynak, s nekikezd sírni.

– Kedves uram, légy szíves, tedd át rajtam a karodat, hogy szabaduljak meg ettől a nagy nehézségtől!

Hát az aludt. Reggelig mind ott rimámkodott neki, sírt, rázta, de megébredni nem ébredett meg a király. Reggel jöttek, s az asszonyt kidobták onnét. A király nem tudott semmiről semmit.

Az asszony megint ott bódorog a kastély körül. Kiveszi az aranyguzsalyt az aranyszösszel. Kijön ki megint? A szobalány. Nézi, mije van az asszonynak. Bemegy a királynéhez s mondja:

– Hej, királyné! Nézze meg, mi van most annál az asszonynál!

– Hát mi van?

– Aranyguzsaly, aranyszösszel.

Megy le a királyné s nézi.

– Na, mit kérsz érte?

– Én semmi mást, csak azt, hogy engedje meg, egy éjjelt töltsék az urával.

– Jól van.

Elveszi tőle a guzsalyt. A királyné ad neki, hogy egyék. Öste, mikor hazajön a király, a felesége vacsorát ad neki, de megint tesz álomport a borába. Megint elaludt tőle a király. Csak béteszik a királyt az asszony mellé. Kezd sírni, rimánkodni az asszony:

– Ébredj, kedves férjem, ébredj! Mert ha nem ébredsz fel, s már csak egy tárgyam van, többet soha meg nem szabadulok.

Nem ébredt fel semmiképpen. Reggel csak kiteszik megint. Ott bódarag, jár-ke a kastély körül. Egyszer előveszi az aranykotlót az aranycsürrékkel. Na, megint kimegy a szobalány, s felszalad megint:

– Kedves királyné, nézd meg, hogy miye van neki! Tizenkét csirkéje egy kotlóval.

Ez alatt az idő alatt a király hamarább hazajött. Ki hallotta, ki látta ezeket? A király Hamajutkája. Az, mikor a király jött, elejibe futott:

– Hej, kedves királyom, én mondanék valamit, ha csinálnának nekem egy nagy pujszkat vagy három véka lisztből. Hogy lakjak jól.

– Hát én csináltatok neked.

Mindjárt csinálnak is neki pujszkat. Megeszi s azt mondja:

– Hallgass ide! Már két östéje egy fehérnép, akkora hasa van, hogy a földet éri, kérel téged és sír. Azt mondja, hogy csak máma tud még idejöni. S ha ma este se tud beszélni veled, többet hozzád el nem jut.

Erre a királynak mindjárt eszébe jut, hogy ez az első felesége lesz.

– Ügyelj magadra – mondja Hamajutka –, mert mikor a vacsorát adják neked, a borban álompor lesz. De te ne igyál belőle, mert ha megiszod, nem tudsz felébredni. Hanem köpd ki, vagy csinálj amit akarsz, csak tudjál az asszonnyal beszélni.

Úgy is csinál a király. Öste, mikor vacsorázott, már ki volt téve az álombora, de ő béeresztette a mejjibe, s nem itta meg. Akkor tette magát, hogy aluszik. Megfogják a királyt, béteszik az asszonyhoz. Ez megint kezd sírni. Sír, s ébreszti a királyt. Egyszer csak

megébred a király. S áttette a karját az asszony hasán. Abban a percben egy aranyhajú fiú s egy aranyhajú leány született, aranyalmával a kezükben.

Reggel felkelt a király, s azt mondja a feleséginek:

– Né, fiam! Itt kell hagyjalak, mert elmenyek az első feleségemmel, akinek két gyermeke van tőlem.

Vette a feleségit, a két gyermekét, s hazament az ő országába, ahol őt megvarázssolták. Ott megesküdt újra a feleségivel, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

ZÖLDMEZŐSZÁRNYA

Volt egyszer egy király. Annak a királynak volt három lánya. Megjövendölték, hogy amikor a kicsi tizennyolc évét betölti, el fognak vesztődni.

Mikor a legkisebbik betöltötte a tizennyolcat, éppen a templomban voltak. A templomból kijövet, hazafelé, mind a három lány eltűnt. Otthon közbe várták haza őket ebédelni. Kérdezték ezt is, azt is, de senki se tudott mondani semmit a leányokról. Na, de abban az órában eltűnt a hold, a nap, a csillagok is az égről.

Na, kiadta a király parancsba, hogy aki megtalálja a leányait, s a napot, a holdat meg a csillagokat visszaszerzi az égre, azé a fele királysága, s holta után az egész. S a három lányból azt veszi feleségül, amelyiket akarja.

Na, most már mindenki próbálkozott, hogy tudjon valami hírt szerezni a leányokról, de senki sem tudott. A király kertje megett lakott egy favágó. Annak egy éjjel született három fia. Az egyik született vacsora előtt. A második született éjfélkor. A harmadik született hajnalban.

Már annyira nőttek a fiúk, hogy a legkisebbik betöltötte a tizennyolcat. Azt mondja a legkisebbik az apjának:

– Apám, mért van itt sötétség az országban?

– Ó, édes gyermekem! Nem volt itt mindig sötétség. De mikor a kicsi királylány a tizennyolcat betöltötte, elvesztődött mind a három. S akkor vesztődött le a nap, a hold, s a csillagok is az égről.

– Na, édesapám, menjen fel a királyhoz, s mondja meg neki: mi hárman vagyunk, s hárman visszaszerezzük a napot, a holdat, csillagokat s az ő három leányát is.

– Menj el, fiam! Ott királyfiak, nagy vitézek, hercegek próbálkoztak, de senki még hírt se hozott felőlük. Hát még ti?

– Nem baj! Éppen azért menjen fel!

Nem volt mit csináljon az öreg, felment a királyhoz.

– Adjon Isten jó napot, királyatyám!

– Adjon Isten! Na, mi a baj?

– Királyatyám, feljöttem ide. Van nekem három fiam, azok el akarnak menni, hogy világot lássanak, szerencsét próbáljanak: Hátha valahogy visszaszerzik a napot, holdat, a csillagokat s a három királykisasszonyt.

– Hej, te! Induljanak el. Én kiállítom őket pontosan úgy, mint három királyfit, és menjenek, hátha szerencsések lesznek?

Hazamegy az apa:

– Na, keljetek fel, s menjetek, ha kellett nektek királyság. De otthagyjátok a fogatokat. Ha nem volt jó nektek itthon, a kicsi kulipintyótokba. Menjetek fel a királyhoz!

Felmennek s jelentkeznek. Nézi a király őket. Három szál karó, úgy nőttek fel, ahogy az öreg tartotta őket. Mindjárt ruhát, lovat, kardot, puskát, felszerelte őket, mint három királyfiút.

– Na, vegyétek magatokat, s menjetek!

Felpakoltak nekik ételt, italt, mindent, s úrnak indították őket.

Hát sokat mentek, mint a mesében. Egyszer csak beszürküledett egy erdőben. Az erdő alatt egy kút állott. Ott megállt a kicsi, s azt mondta nekik:

– Na, semmi! Tovább nincs. Itt a kút, leülünk, vacsorázunk, s reggel menyünk tovább.

– Jól van.

Leülnek s vacsoráznak.

– Na, én majd strázsálok, ti meg aludjatok itt nyugodtan.

Ahogy a két bátyja lefeküdt, abban a percben úgy elaludt, mintha főbe verték volna. Ez mit csinált, ez a kicsi? A kardját fente egész éjszaka. Tizenkét óráig. Tizenkét órákor pedig bebútt a híd alá. S kinyomta a kardját egész a markolatig. Tizenkét órákor jön a tizenkét fejű sárkány. Úgy jön, mint a szél. De a lova megbotlott a kardban. Azt mondja:

– Ej, hogy a kutyák egyenek meg! Itt járok veled harminckét éve, de soha ez velem nem történt meg. Hát nem félek senkitől a Fekete világon s a Fehér világon is, kicsit-kicsit a Zöldmezőszárnyától. De hát az tegnapelőtt még az anyja hasában volt.

– Itt vagyok, ördög!

– Na, gyere ki!

Kifut a híd alól.

– Mit csináljunk? Birakazzunk? Karddal vagdalózzunk?

– Amit te akarsz, ördög. Birakazzunk!

Nekifogtak a birakzásnak. Hát amikor a sárkány megemelte a kicsi Zöldmezőszárnyát, térdig bevágta a földbe. Akkor ez kiugrott, megragadta az ördögöt, s bevágta egész hónaljáig. Akkor Zöldmezőszárnya elévette a kardját, s levágta a sárkánynak mind a tizenkét fejét. Akkor vette a sárkány lovát, s odatette a nagyobbik bátyja mellé. Reggel felébrednek a bátyjai:

– Nézd meg, öcsém – mondja a nagyobbik –, hogy szeret engem az Isten. Ezt a lovat adta nekem éjjel.

– Igen – azt mondja neki Zöldmezőszárnya –, de nézd meg, hogy fel van szorítva a haslója?

Odamegy a nagyobbik fiú, de a ló úgy rúgott, hogy nem tudott a közelébe férkőzni.

– Na, mi van?

– Ide ember nem tud közeledni.

– Dehogynem! Nézd meg, hogy megjuházodik mindjárt.

Odamegy akkor a kicsi Zöldmezőszárnya, megkapja a ló gyeplőjét, hát mikor a hasa alá rúgott, a ló négykézláb állott. Akkor megeresztette a haslóját. Mikor a haslóját megeresztette, mindjárt felfutottak az égre a csillagok.

Ej, kezdték nézni az emberek. Mindjárt misét mondtak a papok, hogy segélje az Isten azokat, akik a csillagokat kieresztették.

– Na, de semmi! Fel a lóra! Menyünk tovább, mert messzi útra indulunk. – Elindultak. Másik este elérnek az aranyhídhöz. Ott is a két nagy lefeküdt, a kicsi meg kezdte fenni a kardját. Fente a kardját, fente. Tizenkét órakor a hídon kidugta markolatjáig a kardját. Jött a huszonnégy fejű sárkány, megbotlott a kardjában, hogy majdnem leszedte mind a huszonnégy fejit.

– Kutyák egyenek meg, hogy mersz te ilyet csinálni? Mikor én már negyven éve járom ezt az utat, de soha meg nem botlottál ! Nem félek én senkitől sem a világon, sem a Fekete világon, sem a Fehér világon. Egy kicsit talán Zöldmezőszárnyától. De ha itt lenne, egyenesen az anyjába rúgnám vissza.

– Itt vagyok, ördög! – azt mondja.

– Na, gyere. Mit csináljunk? Vagdalkozzunk karddal, vagy birakazzunk?

– Amit te akarsz, ördög.

Akkor nekikezdték vagdalkozni. Hát csak kettőt, hármat fordult kicsi Zöldmezőszárnya, s levágta a sárkány huszonnégy fejét. Akkor vette a sárkány lovát. Hová tette? A középső bátyjához.

Ez is, reggel, mikor felébred, látja a lovat.

– Ni, te! Engem is szeret az Isten. Nekem is rendelt egy lovat.

Azt mondja neki a kicsi:

– Látod, téged is szeret az Isten. De menj, ereszd meg a haslóját, látod, hogy meg van szorítva!

Ez, amikor a lóhoz közeledett, hozzá se férhetett, mert a ló a felhőkig rúgta.

– Na, nézd meg, mindjárt megjámborodik ez.

Odament a lóhoz, megkapta a gyeplőszárat, mikor a hasa alá rúgott a lónak, az mindjárt megállott. Veszi akkor a kicsi a haslót, s a hold mindjárt visszaugrott az égre.

– Na, menjünk tovább!

Hej, miséztek a csillagoknak is. De hát még a holdnak!

De a fiúk veszik magukat, továbbmennek. Más estére odaértek a gyémánthídra. Ott is a két nagy lefekszik. A kicsi meg feni a kardját. Mikor a tizenkét óra közeledett... Hogy jött a harminckét fejű sárkány? Azt gondolhatta akárki, hogy elvesz a világ.

Mikor megbotlott a lova:

– Ej, hogy a kutyák egyék meg a bőrödet! Hát hogy merészség te ilyeneket csinálni? Mióta járom én ezeket az utakat, ilyet nem tettél meg velem soha. Nem félek én senkitől, sem a Fekete világon, sem a Fehér világon, csak egy kicsit, kicsit Zöldmezőszárnyától. De ha itt lenne, a tengerbe fúnám belé.

Azt mondja erre:

– Itt vagyok, ördög!

– Na, gyere ide! Mit csináljunk? Vagdalkozzunk? Birakozzunk?

– Amit te akarsz. Birakozzunk!

– Birakozzunk!

Nekikezdenek. De egyforma erőbe voltak. Úgy felszántották azt a helyet, hogy már nem maradt nekik hely a birakozásra.

Azt mondja a sárkány:

– Így nem jó. Állj meg! Belőled legyen egy érckarika. Belőlem lesz egy vaskarika. Felmenyünk egy hegyre s összeütközünk. Amelyik eltörik, az a vesztes.

– Jól van.

Felmennek a két hegyre, összeereszkednek. Mikor össze kellett volna érjenek, kicsi Zöldmezőszárnya eltért előle.

– Nem jó így!

– Legyen belőlem vaskarika, s belőled meg érckarika!

– Persze, te azt gondolod, hogy az érc eltörik. Na, nem úgy! Legyen belőlünk két láng. Belőlem lesz a piros láng, belőled meg kék láng.

– Nem, belőlem legyen a kék, belőled a piros láng. Felmenyünk a levegőbe. S melyik hogy tud sütni, az legyen a nyertes.

– Jól van.

A két láng fel a levegőbe. Hát biza, amikor már a piros láng került alól, egy-egy deci zsír folyt ki Zöldmezőszárnyából, de biza egy leveseskanálnyi folyt ki az ördögből. Egyszer csak mit lát az ördög? Egy sereg hollót.

– Na, na, te Hollókirály! Vedd a seregedet, menj el a tengerre, szívd meg magad vízzel, s gyere, öntsél erre a kék lángra. Egy évi elemózsiát adok neked.

Felnéz a kicsi Zöldmezőszárnya, s azt mondja:

– Te Hollókirály! Ha már segíteni akarsz, segíts egy keresztyénen, s nem egy ördögen! Hozzál vizet, mert nem egy évig, de három évig lesz neked elemózsiád, egész seregeddel.

Elment a Hollókirály egész csapatjával, megtöltötte magát vízzel. A piros lángra ráeresztették a vizet. Kicsi Zöldmezőszárnya le, ki a kardját, s mind vágta a sárkányt. Mind a harminchat fejit levágta. Vette akkor a lovat, s odatette maga mellé. Lefeküdt. Reggel, mikor felébrednek a bátyjai, azt mondja nekik:

– Lássátok? Engem is szeret az Isten. Nekem is rendelt egy lovat (de annak is meg volt szorítva a haslója). Menyek, megeresztem a haslóját.

Odament, s mikor a hasa alá rúgott, a ló összekuporodott, megeresztette a haslóját. Mikor megeresztette a haslót, a nap azonnal az égre szökött. Világos lett megint, mint azelőtt.

– Na, most menjünk tovább!

Hová értek ők? A Világkovácsához. Bemegy oda Zöldmezőszárnya. Azt mondja:

– Jó napot adjon Isten, öregapám.

– Adjon Isten, vitézek! Na, mit kerestek itt?
– Né, mik ide s ide indultunk. A három királylány után, akik el voltak rabolva.

– Jól van. Én megmagyarázom nektek, merre kell menni.

Altkor kicsi Zöldmezőszárnya azt mondja:

– Kovács bácsi, itt egy kupa arany. Tegye fel a kohóra, s tartsa ott, amíg én visszakerülök.

Jól van. Az aranyat feltették a kohóra. De ezalatt az ördögök anyja hova futott el? A nagyobbik menyihez.

– Urad mikor szokott hazajönni?

– Ekkor s ekkor.

– Ne várjad, mert kicsi Zöldmezőszárnya megölte. Mivel tudnád elpusztítani?

– Elpusztítom én!

Az ördögök anyja akkor elment a második menyihez. Annak is azt mondta:

– Ne várd haza az urad, mert Zöldmezőszárnya elpusztította.

Elment a legkisebb menyihez:

– Urad mikor szokott hazajönni?

– Ebbe s ebbe az időbe.

– Ne várjad, fiam, mert kicsi Zöldmezőszárnya elpusztította.

Na, de kicsi Zöldmezőszárnya eközben darázs képiben bent volt mindegyiknél, és meghallotta, amit a vénasszony magyarázott s amit a menyei mondtak.

Menyen a három testvér az útján. Hát egyszer mit vesz észre? Fagynak meg az úton. Akkor elérnek egy tűzhöz. Azt mondja az egyik testvér, a nagyobbik:

– Na, testvérek, tovább már nem mehetek, mert fagyok meg, úgy fádom. Né, milyen jó tűz van ott. Maradjunk itt, s megmelegedünk, s menyünk tovább.

Hát ezek már mentek volna a tűzhöz, de kicsi Zöldmezőszárnya elébb ért oda, kivonta a kardját, s keresztülvágott a tűzön. Hát egyből elmúlt a fázásuk.

– Na, még fáztok?

– Nem.

Mennek, mennek, mendcélnek, egyszer azt mondja a közbelső:

– Na, testvérek, idáig tudtam jönni, de már tovább nem. Mert úgy megszomjaztam. Né, milyen drága kút van ott! Menjünk, igyunk vizet, s folytatjuk tovább az utat.

Oda is értek a kúthoz. De most mit csinált Zöldmezőszárnya? Elé a kardját, s keresztet vágott a kútra. Tiszta veres lett a víz.

– Na, még mindég szomjazol?

– Már nem.

– Menyünk tovább!

Mennek, mendegélnek. Egyszer azt mondja a nagyobbik testvér:

– Na, én tovább nem menyek. Olyan éhes vagyok, hogy mindjárt itt halok meg. Né, milyen drága körtefa van ott! Jólakunk körtével, s menyünk tovább.

Mikor odaérnek a körtefához, Zöldmezőszárnya csak ki a kardját, keresztet vágott a körtefára, s mindjárt nem volt már éhes.

Mennek tovább.

– Na – azt mondja Zöldmezőszárnya –, forduljunk vissza!

Mire visszaértek Világkovácsához, már érkezett a vén boszorkány is. De ott olyan vaskerítés lett, hogy még a madár se tudott átrepülni rajta. Megállott a vén boszorkánné (de ők már belül voltak az udvaron). Azt mondja:

– Hallgass ide, kicsi Zöldmezőszárnya! Megölted a három fiamat. Megölted a három menyemet. Csak akkora lyukat csinálj erre a kerítésre, hogy az egyik szememmel benézhessek s megláthassalak. Lám, milyen fiú vagy, milyen vitéz?

– Hogyne, öreganyám. Mindjárt csinállok.

Akkor a Világkovácsa elé a vésőt, kalapácsot, s kivert a vaskerítésen egy akkora lyukat, hogy ahhoz odafért a boszorkánné szeme. De az, mikor odafútt a lyukra, az a vas úgy égett, hogy akkora lyuk lett mindjárt, hogy a vén boszorkánné feje már befért rajta. S akkor kezdte a fiút magához húzni. De a kicsi Zöldmezőszárnya azt mondja a kovácsnak:

– Na, Kovács bátyám, adja ide az aranyat, amit maga mostanig olvasztott.

Hát az beme volt egy üstben. Elkapta Zöldmezőszárnya, s mikor már majdnem-majdnem magához húzta a boszorkánné, hogy befalja a fiút, a kitátott szájába: zsupsz! Be az aranyat. Az akkorát ordított, s abba a helybe kihatott. Meghalt.

– Na, Kovács bátyám! Van még egy olyan vitéz, mint én?

– Van biza.

– Hol van?

– Biza van egy olyan vitéz, aki nem győzi a harcot, mert egy boszorkány egész nap sző, és a katonasága el nem fogy. S neki azokkal kell küzdenie.

– Hát az hol van?

– Menj csak mind ezen az ösvényen, s lovad egyenesen odavisz.

A lova pontosan odavitte kicsi Zöldmezőszárnyát. Hát az minden hét évben egy órai pihenőt tartott. Pontosan abban az órában telt le a hét év. Aludt. Akkor Zöldmezőszárnya odakötötte a lovat a másik lovához és bémegy. S nézi a vitézt, ahogy alszik. De az úgy aludt, mintha főbe lett volna verve. Akkor Zöldmezőszárnya lefeküdt mellé a földre. Hát ő is el volt bágyadva.

Egyszer annak az órája is letelt. Felkel. Mit lát? Hogy két ló van egymás mellett. S egy vitéz van lefeküdvé mellé. Felszökik, le akarja vágni a nyakát.

– Hogy vágjam le a nyakát? Hát ő is megölhetett volna engem, s nem ölt meg.

Erre az időre felébredt kicsi Zöldmezőszárnya. Azt mondja:

– Na, mi van, bátyám?

– Ó, te, hát milyen szerencsétlenség dobott ide téged? Nézd meg, mióta itt vagyok, s nem tudok megmentődni.

– Nem baj, bátyám, megmentődik maga is.

Már jönnek a katonák, de annyi volt, mint a fűszál. Menyen előre az öreg, vágja.

– Maga menjen jobbról, én menyek balról. Nézze meg, hogy mindjárt elfogynak.

Na, megindul Zöldmezőszárnya, s akkor látja, hogy azok csupa kétszarvas kicsi ördögök. Megfogja a szarvuktól, s kezdi vágni őket. Ő vágta jobbról, a bátyja vágta balról. Úgy vágták őket, mint Szalai a szappant. Maradt még egy sánta ördög. Az vissza. Hová ment az a sánta? Bé egy lyukon a Fekete világba. Utána kicsi Zöldmezőszárnya. Mikor béesett a lyukon, hát éppen ráesett egy szövőszékre. Azon a vén boszorkánné szőtte a katonákat. Jobbról dobta a vetélőt, egy regiment ördög. Balról dobta a vetélőt, egy regiment ördög.

Ő ahogy bement, a szövőszéket kettébe vágta.

– Te vén banya! Hol van az a kicsi ördög, amelyik ide bejött?

Hát az bebútt a boszorkánné szoknyája alá. Ki onnan! Zöldmezőszárnya levágta a vénasszony nyakát, le a kicsi ördögét is.

Hová menyen most? Ki a Fehér világba. Magával vitte a bátyját is a Világkovácsához.

– Na, Kovács bátyám! Van még olyan vitéz, mint én?

– Ej, kicsi Zöldmezőszárnya, van biza még egy.

– Ki az?

– Az biza egy félsinges törpe, a szakálla hét sing, s egy nyúllal hétszer meg hétszer bejárja az egész világot.

– Na, küldjön hozzá engem!

– Én odaküldelek – azt mondja.

Megmagyarázza neki Világkovácsa, hogy merre van az. Na, indítja kicsi Zöldmezőszárnya a lovat. De nekik az Üveghegyre kellett volna menjenek. De nem tudtak. A lova csúszott. Vissza a Világkovácsához.

– Kovács bátyám, nekem csináljon egy patkót! De arany legyen, gyémántszegekkel. És az acélnak az apjából legyen a patkó.

Kiadja a parancsot a segédeknek Világkovácsa. Hát azok nem az acél apjából, hanem az acél anyjából csináltak patkót. Mennek fel az Üveghegyen, de csak félig értek, mert leestek a patkók a ló lábáról. Visszacsúszott a ló. Visszamegy Világkovácsához:

– Hej, öregapám, én adtam magának egy parancsot, s nézze meg, hogy teljesítették.

Na, az öreg mindjárt veszi elő a segédeket:

– Te, az anyátok így meg úgy! Ebből s ebből csináljátok!

Nekikezdtek azok, s megcsinálták a patkókat az acél apjából s gyémántszegekkel. Felszerelte megint a lovat, nekiszöktek az Üveghegynek. S azokkal a patkókkal fel is értek az Üveghegyre. Ott találtak egy szép kastélyt. Az arra fordult, amerre a nap. Kacsalábon forgott. A kicsi félsinges éppen otthon volt.

– Adjon Isten jó napot, királyatyám!

– Isten hozott, fiam. Ülj le.

– Né, eljöttem, hogy tanuljak próbát.

– Jól van fiam.

A ház előtt vasgalickák voltak. Egyet kinyitott, s abba bészárta a kicsi Zöldmezőszárnyát. Na, mármost ő a galickában van. Egyszer csak mit lát? A kicsi félsinges elment, s egy királykisasszony sétál ott fel s le. Lába s karja meg van kötve láncsal. Nézi Zöldmezőszárnya:

– Veled mi van, királylány?

– Hát veled mi van?

– Én próbát tenni jöttem.

– Én meg azért vagyok megbüntetve, mert nem akarok a felesége lenni.

Egy-két nap múlva azt mondja Zöldmezőszárnya:

– Hallgass ide! Egyezzünk meg! Ígérd meg neki, hogy a felesége leszel, csak annyit mondjon meg neked, hol áll az ereje. A többi én majd elintézem. Tégedet is megmentelek, s éngemet is megmentesz innét.

– Nem bánom azt mondja.

– Na, amikor jön, menj eleibe, hízelegj neki, vedd a karodba. Hadd el, már úgyis eltelik ez.

Úgy csinál a lány. Mikor látja, hogy jön a kicsi félsinges a nyulával, hozzámegy, s az ölibe veszi.

– Aj, drága, már a feleséged kellett volna legyek.

– Mi van veled?

– Mi, hogy legyen? Semmi. Tudjam meg, hogy hol van az erőd, hogy kúráljam, s hogy sokat éljél.

– Ej, bűdös kurva! Nem tudom, hogy az eszedtől telt ki vagy attól, aki a galickában van. De oda úgyse tud ő menni. Az én erőm a kapuzábéban van.

– Jaj, hát ez kellett nekem.

Mikor másnap elmenyen a kicsi félsinges, azt mondja a fiú a lánynak:

– Hallgass ide! Most tudod, mit csinálj? Amennyi ezüst, arany van, azt mind rakd rá a kapura, hogy messziről virítson. Aztán majd meglátod, mi lesz.

Amennyi aranya, ezüstje volt a kicsi ördögnek, a királylány mind rárakta a kapura. Hogy olyan világ lett tőle, éjjel is lehetett látni, mint nappal.

– Jaj, mit csináltál, te?

– Hát nem azt mondtad: a kapuzábéban van az erőd? Azt kúrálom.

– Menj el, bolond, hisz nem abban áll az erőm.

– Hát miben?

– Az ajtóban.

– Jól van.

Másnapra a királylány úgy kidíszítette az ajtót, hogy a kicsi félsinges be sem tudott menni rajta.

„Hát ténylegesen szeret engem. Már biztosan a feleségem akar lenni.”

– Na, hallgass ide! Az én erőmhöz nemhogy ember, de senki a világon nem férhet.

– Hát hogyhogy?

– Az én erőm egy tóban van. Abban van egy bika. A bikában van egy nyúl. A nyúlban van egy galamb. A galambban van egy tojás. A tojásban van tizenkét dongó. Aki azokat megöli, az megöl engem.

– Na, jól van. Hadd el, mert holnap viszek egy kicsi szénát a bikának.

– Te, nehogy odaközeledj, mert az az egész világot elpusztítja.

– Akkor nem menyek oda.

Másnap alig váija a leány, hogy menjen el a kicsi félsinges, s mondja meg a fiúnak.

– Na, te! Mit mondott?

– Te, az az egész világtól sem fél.

– Hát hogy?

– Né, az ereje egy tóban van. Abban van egy bika. A bikában van egy nyúl. A nyúlban egy galamb. A galambban egy tojás. A tojásban van tizenkét dongó. Aki azokat megöli, az öli meg a kicsi félsingest.

Jól van. Leereszti a leány a fiú rácsát, kijön belőle a fiú. Megy, megy, s megtalálja a tót. Meghúzódik egy kicsit, s vár. Hát lássa, hogy tizenkét órákor kijön a bika, s kezd heverőzni. De ő a fa mellett célba vette a bikát, s úgy eltalálta, hogy az mindjárt felfordult. Felhasítja, s megragadja a nyulat. Abból kiugrik a galamb. Megragadja a galambot. A galambból kiveszi a tojásokat. Megy a lányhoz. Levágta a lány kezéről-lábáról a bilincseket. A lány sírt:

– Jaj, mindjárt hazajön a félsinges.

– Ne félj semmit!

Akkor előveszi a tojásokat. Kiveszi belőle a dongókat. Megöl egyet. Na, de a kicsi nyúl úgy jött haza, mint a részeg, egyik sánc szélétől a másikig. Mikor a kicsi félsinges hazatér, azt mondja Zöldmezőszárnyának:

– Hej, sógor, ha tudtam volna, hogy te vagy Zöldmezőszárnya, nem kötözködtem volna veled. De legyen a tied a királylány. Csak azt az egy lelket hagyd meg nekem. Hogy ahogy éltem eddig erőben, most éljek ezután erőtlen.

– Meg is hagyom – azt mondja. – Ne búsulj! Csak azt mondd meg, hol a kastélyod?

– Ott van az aranyvessző, megüted a kastély három sarkát. Lesz belőle egy aranyalma. Azt, ha feldobod, ahol akarod, meglesz a kastély.

– Jól van.

Mikor meglett az alma, a zsebiben volt, akkor azt mondja:

– Nesze, ez a dangó, a tied. Ügyelj rája!

Az, amikor akarta volna, hogy megfogja, a kicsi Zöldmezőszárnya kihúzta a kardját, levágta a nyakát. A leányt pedig a lóra. Hová vitte? A Világkovácsához.

– Öregapám, most mondja meg, van még ilyen vitéz, mint én?

– Olyan vitéz, mint te, nincs az egész világon.

Akkor magával vitte a bátyját, akire a katonáknál talált rá, a bárom testvérít s a három menyecskét. S vitte őket a királyhoz. Mikor meglátta a király:

– Nahát, tük voltatok azok a vitézek? Jól van.

Fele királyság lett az övé. A kisebbik lányt elvette feleségül. A másik lányt, akit a félsingestől szabadított meg, elvette a bátyja, akit a rétről hozott.

S ha meg nem haltak, még ma is élnek.

PUCI JÓZSEF MESÉI

A TIZENKÉT BOLTOS

Egyszer volt, hol nem volt. Mert ha nem lett volna, nem is mondtuk volna: egy nagy boltos, amelyiknek tizenkét boltja volt. A tizenkét bolton tizenkét legény árult. A boltosnak pediglen egyetlenegy fia volt az életjében. Annyira tudta szeretni, igaz, szép is volt, hogy a napra lehetett látni, de az ő szépségétől nem.

Azt mondta neki egyszer az édesapja:

– Ó, édes fiam, vajon én is meghalok egyszer, mint anyád, s nem látom meg, hogy kit veszel el feleségül? Legalább lássam meg én is a két szememmel, hogy kinek marad ez a nagy vagyon és nagy boldogság! Azt mondta a legény:

– Na, nem baj, édesapám, elkészülek, s elmenyek leánykeresni.

Úgy is tett. Felöltözött, és el is ment. Az egész országot elárta, de asszonyt a kedvére nem kapott. Miután ő hazafelé tér, egy kútnál egy leány két korsóval vitte a vizet. Mikor meglátta a leányt, úgy megtetszett, hogy azt hitte, a szíve mindjárt kifokad.

– Állj meg, te leány! Nézd meg, milyen szomjas vagyok. Adj innom, mert erősen szomjas vagyok. – Megállt előtte a leány, s azt mondja neki:

– Ó, ha nem utálja, én nagyon szívesen adok. Én magát üsmerem, hogy kicsoda, ha nem utálja a korsómból, én nagyon szívesen adok magának vizet.

Adott is nekie vizet. Hát a fiú nem ivott úgy, ahogy kellett volna, nem azért állította meg, csak hogy nézze a leányt szemközt. Viszont mikor ivott vizet, leteszi a korsót, a leány fel akarja venni, hogy menjen dolgára. Azt mondja a fiú:

– Állj meg, még akarok inni egy kis vizet.

Akkor még egyszer ivott a fiú, s akkor megkérdezte:

– Hol laksz?

– A falu végén, egy kocsmánál, édesapám árul egy gazdag embernek. Annak a leánya vagyok.

– Na, eridj haza, és mondd meg úgy apádnak s anyádnak, hogy este én odamenyek hozzád.

Evvel a leány megfogta a két korsót ügyesen, s hazament.

Azt mondja neki az édesanyja:

– Na, édes gyermekem, hát miért ültél olyan sokáig?

– Ó, kedves édesanyám – azt mondja –, találkoztam a tizenkét boltos legénnyel. Azt mondta, hogy este eljön hozzám.

– Ó, hadd el, fiam, hisz az csak csúfolkodni akar veled! Nem hozzád való, hiszen az nagy úriember, nem hozzánk, a mi szegény sorsunkhoz való.

Elég az hozzá, hogy telik az idő, estére a fiú egy liter pálinkával megjelenik ottan.

– Jó estét!

– Jó estét!

Hát a szegény bótos azt se tudta, mit csináljon, hogy tisztelje meg, mert üsmerte az egész falu, az egész város, hogy milyen nagy gazdag ember, és azt mondja neki:

– Na, mivel szolgálhatunk magának, hogy ilyen szegény helyre jött ide nálunk?

– Azért jöttem, hogy mondjam meg: a leány reggel öt órakor a tizenkettedik boltnál legyen.

Evvel a fiú elköszönt, el is ment. Na, most mit mondanak a szülők?

– Ó, édes gyermekem, elmész, megcsúfol tégedet. Meggyaláz. Igaz, rá lehet sózni, mert nagygazda, de mégis, mük szegények vagyunk. Nem hozzánk való.

Azt mondja a leány:

– Nem bánom, édesanyám, legyen, ahogy lesz, de én elmenyek.

Felkél a leány, s veszi magát, s egyenesen a tizenkettedik boltnál megáll. De a fiú elaludt, s egy kicsit későbbre ment, mint ahogy kellett volna, de hamar felkapja magát és megy. Azt mondja:

– Édes szerelmem, ne haragudj, kicsit megkéstem, de azért nincs semmi baj.

Akkor kinyitotta a boltot, bévitte a leányt. Úgy felöltöztette, hogy még a királyné se lehetett volna különb. Adott nekie egy nagy összeg pénzt.

– Na, menj haza, s mondd meg apádnak, hogy mához egy hétre menyek, hogy kérjelek el feleségül.

Evvel a leány hazament. Mikor hazaért, azt se tudták, hogy mit csináljanak.

– Na, édes lányom! Ugye, csak azért hívott, hogy csúfoljon meg.
– Édesanyám, engem nem. Né, mit mondott: jün, hogy vegyen el feleségül.

Ment is más héten, emberekkel, elvette feleségül. Nagy lakodalmat csinált. Az édesapja is szerette, mert szép lány volt. Azt mondta neki:

– Nem bánom, édes gyermekem, akármilyen szegény is, de legalább szép.

Telik-múlik az idő. De ők a nagy szerelembe éjjel-nappal csak játszódtak, egyebet semmit nem csináltak. Egyszer ezt mondja neki az édesapja:

– Édes gyermekeim! Ha csak mind csókolózunk, mind szerelmeskedünk, a boltokban elfogy a holmi, a tizenkét legény mit fog árulni? Leszegényedik. Ahonnét veszel s nem teszel, ott elfogy. Tehát félbe kell hagyni, s kell menni áruért.

Fogadott tizenkét szekeret s huszonnégy ember, s elindult más országba áruért.

Most hagyjuk félbe, mert ő elment áruért. Az történt, hogy egy nagy gyakorlat készült. Ahogy a gyakorlat béért a faluba, a generális pontosan ott kapta a kovártélyt nálojak. Mit beszéltek, mit nem, hogy egyeztek, hogy nem, a feleségit elszöktette a generális – dzsenerál, na. Elég az hozzá: hazajön a fiú, az apját eltemették közbe. Mire hazajön, se apja, se felesége nincs meg.

Vette magát szépen a fiú, elment le a tizenkét bolthoz, s azt mondta:

– Na, te árultál eddig itten? A tiéd legyen.

S tizenkettőnek odasajátította a boltokat, s ő vette magát, s haladéktalanul elment magának.

Most mind ment, ment. Amint ment, egy ösvényen talált egy kis noteszt. Hát felveszi, s megnézi. De nem notesz volt, mert egy kis könyv. Elolvassa. A könyvnek az volt az eredeti tartalma, hogy aki fel tudja olvasni betűről betűre egy halott fejinél, a halott feltámad. Beléteszi a zsebébe, s megy tovább.

Egyszer béért egy városba. Ahogy béér a városba, bémegy a kocsmába. Leül az asztalhoz, s kér magának egy deci pálinkát. Leteszi maga elé, nekikezd s úgy sír, nem tudott az ember eleget gondolkozni s lelket verni belé.

Két katona a másik asztalnál nézi őtet. Azt mondja az egyik katona, az öregebbik:

– Te, ennek a fiúnak vagy nincsen pénze egy deci pálinkára, vagy valami más baja lett, mert úgy sír, hogy még a szívem is fáj beléje.

Azt mondja a fiatalabbik:

– Nem baj, én odamenyek s megkérdezem, s ha nincs pénze, te is most kaptad meg a zsoldat, én is, kifizessük neki azt a deci pálinkát.

Odamegy a fiatal, s:

– Adjon Isten jó napot, jó ember!

– Isten tartson meg, te katona!

– Hallgasson ide! Mit sír? Fél meginni azt a deci pálinkát? Igya meg nyugodtan, ne sírján, ha nincsen pénze, én a társammal kifizetem.

– Ó, édes katonám. Annyi pénzem még van, amivel ezt a deci pálinkát kifizessem, de több már nincs egy garas se.

Elég az hozzá, hogy odament az öregebb, hallja, hogy mit beszél a fiú, és mondja neki:

– Hallgass ide, fiam! Nem akarnál te is egy katona lenni, mint mi? Ennivalót, ruhát, mindent s még hajói viselkedsz, rangot is. S jól leszel köztünk.

– Én biza, nem bánom.

Nahát, akkor vette magát, megitta a pálinkáját, elment velük, s bé is állatt katonának. Olyan katona volt, hogy az egész században olyan nem volt, mint ő. Egyszer a fődzsenerál csinál egy inspekciót. Végigmenyen rajtuk, hát a dzsenerálnak úgy megtetszett ez a katona, hogy nagyon. Felmegy, s megmondja a feleséginek:

– Né, te, fiam! Látod ott azt a katonát?

Látom.

– Ez úgy megtetszett nekem, hogy kell jöjjen fel puccernek.

– Ó, hallgass, fiam! Te látod azt a katonát? Hát az volt az uram – azt mondja.

– No, ne beszélj!

– Ez volt az uram.

Gondolkozott a dzsenerál magában: hogy tudja láb alól eltenni? Felhívatta magához még egy másik katonával, s azt mondja a katonának, a másiknak:

– Hallgass ide! Én most elmenyek a feleségemmel a városba, itt hagyom nálad ezt az arany zsebórát s ezt az arany karórát. Én adok pénzt, veszel pálinkát, megrészegíted, s ezt a két órát beléteszed a zsebibe. S aztán én evvel majd elbánok.

Úgy is történt. Vitte a fiút, s:

– Hallgass ide! Itt maradsz nálam őrségben reggelig, de nem egyedül, másodmagaddal. Erősen ügyeljete a házra!

– Jó.

Azt mondja a másik katona:

– Te, azok elmentek mulatni, inni, táncolni. Ihatunk mi is egy kicsit.

Addig s addig, hogy megrészegítette a fiút. Akkor bétette a karórát s a zsebórát a zsebibe. Reggel, mikor jönnek haza, azt mondja a dzsenerál:

– Hol az órád? Ki vitte el? Kijárt itt?

Menyen a fiúhoz, ki is veszi a zsebiből.

– Hát te jöttél ide, hogy lopjál? Vigyétek a siralomházba, holnap reggel lőjük főbe.

Elvitték a siralomházba, bé a börtönbe. Ottan ő nézett ki az ablakon. Elmenyen az ablak előtt az öreg katona, aki ővele beszélt, s őtet elvitte katonának:

– Ó, drága gyermekem! Mit tudtál te cselekedni, hogy tégedet főbe lőnek?

– Hallgasson ide, édesapám! Megkérem magát, jobban nem, mint a Jóistent: ahol én aludtam, a szalmazsák alatt van egy kicsi könyv. Vegye magához a könyvet s egy gyertyát, s mikor engem vinnének s eltemetnek, jöjjen, ássan ki, s olvassa fel a kicsi könyvet az utolsó betűig, s akkor nézze meg, hogy mi lesz.

Az öreg katona meg is tette. A fiút csak viszik, ástak neki gödrét, bélökték. Eltemették. Az öreg elment szépen, megkapta a könyvet, elment, kiásta őtet, s a fejinél felolvasta a könyvet az utolsó betűig. Ahogy felolvasta az utolsó betűig, a fiú felállt.

– Na – azt mondja neki az öreg –, hallgass ide, édes fiam! Úgy elmenj, hogy híredet se hallják itten, mert meglőnek tégedet s engemet is, s akkor nem lesz aki felkötsen.

Avval vette magát a fiú, s ment világgá. Most annyit ment, hogy az Isten őrizzen.

Az öreg megkérdezte tőle:

- Van-e pénzed, amivel utazz?
- Nekem nincsen.

Volt az öregnek tíz forintja, s odaadta neki. Evvel a tíz forinttal utazott a fiú.

Elért egy nagy, istentelen nagy várost. Amint ment a városba, hétért egy hangszerüzletbe, ide is néz, oda is néz, hát a sarokban meglát egy kicsi trombitát ott egyedül. Azt kérdi a boltostól:

- Uram, mennyit ér meg ez a trombita?
- Ennek a trombitának az ára tíz forint.

De már ő egyet elköltött, nem volt neki csak kilenc forintja.

– Hej – azt mondja –, uram, bocsásson meg nekem, mert nincs csak kilenc forintom. S ha nekem adja, jó, s ha nem, Isten megáldja magukat.

Kiment, de nem adták oda. Azt mondja a másik boltos:

– Nem tudsz te hozzátenni ötven fillért s én ötven fillért? Tegyük ki a forintot. Az a szegény katona az Isten nevében kért minket. Menj, s hívd vissza!

Menyen, visszahívja, s odaadják neki a trombitát. Veszi a trombitát, s kimegy a főtérrre, ott volt egy olyan díszszökőkút. Homokkal kezdi törölgetni, súrolgatni, s hát olyan fényesre csinálta, hogy nem lehetett ránézni a fényességtől. Mikor beléfújt, mintha kilencvenkilenc rezesbanda fújt volna belé az egész városba. Hát az egész város megháborodott a nagy zenétől.

A királykisasszony éppen ki volt könnyökölve az ablaknál. Hamar bészalad az apjához:

- Édesapám!
- Mi az, fiam?
- Ha nem hozza fel nekem ezt a katonát, hogy tanítson engem trombitálni, meghasad a szívem.

– Hogyne hoznám fel, édes gyermekem!

Csak le egy skadrony huszárt a fiú után, s viszik a fiút. Gondolja:

– Na, itt már minden van. Itt már lőnek főbe, mert trombitáltam, s nem lett volna szabad trombitálni.

Viszik fel, s mikor a király elejibe van:

- Jó napot, felséges királyatyám!

– Isten hozott, te katona! Nézd meg, itt van egy szoba, úgy megtanítsd a leányomat, hogy úgy tudjon trombitálni, mint te. Mert ha nem, fejedet veszem.

– Felséges királyom! Ha tanul, én megtanítom.

Tanítsa a fiú, de úgy tanítsa, de úgy tanítsa. A fiú szép volt. Annyit tanítgatta a leányt, amíg belészeretett a leány. De úgy megszerette, hogy nem tudta, mit csináljon. Azt mondja a leány:

– Nem tudak mit csinálni, menyek apámhoz.

Elmenyen az apjához:

– Jó reggelt, édesapám!

– Isten hozott, lányom. Mi baj, édes lányom?

– Hát, édesapám! Engemet egy katona tanítson? Csináljon belőle egy kapitányt.

– Na, legyen kapitány!

Jól van. Kapitány volt a fiú. Telik egy hét. Megy megint a leány.

– Édesapám!

– Mi az, fiam?

– Csináljon belőle egy dzsenerált. Hát ingemet egy kapitány tanítson?

– Legyen dzsenerál, fiam.

Jól van. Telik-múlik a hét. Felmegy a leány megint a királyhoz:

– Apám, ez hozzám találna.

– Tudtam én aztat, fiam. Addig trombitál ez, amíg... (közbeszólás: bétrombitál).

El is veszi feleségül. Úgy élnek, mint két galamb. Egyszer azt mondja a fiú az öreg királynak:

– Felséges királyatyám, bocsánatot kérek magától, mert hiába vagyok fiatal király, mert még csak fiatal király vagyok, míg maga az öreg király. Engedje meg, hogy menjek, s az egész katonaságban felülvizsgálatot tartsak.

– Látom, gyermekem, hogy van eszed. Hogyne! Nagyon szívesen.

Csak vette magát a fiú, a feleségivel együtt kocsira ültek, elmentek. Há hová mentek? Egyenesen oda, a dzsenerálhoz. Mikor odaértek, béményen. Tudták, hogy jön a fiatal király, ott rendet csináltak, minden, hát elejibe menyen a dzsenerál, leadja a jelentést.

– Hí, te piszok! Te mucsok! Nem szégyelled magadat, ilyen mucskosan állsz a királyod előtt? Hamar vigyének, ötvenet a fenekire, ötvenet a talpára! Te disznó!

Viszik a szegény dzsenerált, olyat nyomnak neki ötvenet a talpára, hogy ne tovább.

Azt mondja neki a király:

– Vigyázz! Holnap reggel, mikor jövek, ha nem olyan leszel, mintha skatulyából húztak volna ki, aztán tudad, hogy mi következik tovább.

Másnap reggel, mikor menyen, azt mondja:

– Ejnye, te rút paraszt! Még alábbvaló vagy, mint tegnap. Vigyének, adjatok neki százat a fenekire, százat a talpára. Te, ha nem jössz holnap reggel úgy, ahogy kell, aztán az lesz a tiéd.

Veszi magát szépen, s elmegy. Elég az hozzá, hogy azt mondja a dzsenerál azoknak a puccereknek, akik őtet tisztogatták:

– Tisztogassatok, me nem ér semmit. Mert akár tisztogattok, akár nem, úgylis mindegy.

Másnap reggel, mikor jó:

– Huj, még mucskosabb vagy! Menjetek, lőjétek főbe!

Főbe lövik a dzsenerált, s eltemették. Akkor veszi magát s felmegy:

– Na, te büdös dáma – azt mondja –, ki voltál te, és ki voltam én! Elvettelek szegény nyomorúságodban, s csináltam belőled gazdagot, s a tetejébe még meg is ölettél. Hallgass ide! Nem öllek meg, mert tégedet még most is jobban szeretlek, mint a másikat, a királylányt. Ezért nem öllek meg. De csak úgy, ha felfogadod, hogy soha életedben meg nem mondod a feleségemnek, hogy te feleségem voltál.

– Megígérem – azt mondja –, hogy nem mondok soha senkinek semmit.

– Nahát akkor jössz az én feleségemnek frajlának!

Felöltöztette, s elutaztak a királyságba. Mind a két asszonya ott volt, az egyik volt a frajlája a királylánynak. S ha meg nem haltak, még most is élnek.

A KÉT RABLÓ

Volt egyszer egy nagy erdő. Abban az erdőben volt tizenkét rabló. A tizenkettedik volt a rablóvezér. Ez megunta az életjét, hogy rabló legyen, szépen azt mondta a társainak:

– Nézzétek meg! Többet nem tudok lenni közietek. Elosszuk azt, amit raboltunk s amit gyűjtöttünk, s viszont tük maradjatok továbbra is, ha akartok, mert én elmenyek haza, Budapestre.

Mindeniknek jutott egy zsák pénz.

Egy másik erdőben ugyancsak tizenkét rabló, pontosan olyanok, mint ezek, azoknak is a vezérek felmondott a mesterséggel, azoknak is egy-egy zsák pénz jutott, mint ezeknek.

Akkor vette mind a kettő az irányt, hogy menjenek hazafelé. Az egyik rablóvezér, amelyik hamarabb elosztotta a pénzt, negyvenöt éves volt, a második rablóvezér pedig volt harminckét éves.

Most a harminckét éves ment elől, s a negyvenöt éves ment utána. Egyszer azt mondja a negyvenöt éves rablóvezér:

– Ó, Istenem! Ott előttem megy egy ember. De hát van egy zsák a hátán. Tudja a jó Isten, mi van benne, mert az enyémben pénz van.

Ugyan visszanéz a másik is, nézi:

– Ó, szegény ember, jön hátul, hoz egy zsákot a hátán. De hát tudja Isten, mi van benne, mert az enyémben pénz van.

Mert ők ott magukban beszéltek. Egyszer csak mi történik?

Ezelőtt, ezerkétszázban, vagy még annak előtte, jártak olyan emberek, akik árultak szájmuzsikát meg olyan bicskokat.

Az első rablóvezér megállítsa. Az meg leteszi a kosarat, s kezd vele beszélgetni ottan:

– Bácsi, mennyit ér ez meg?

S a másik kezével lopott. Ugyanakkor odaér a másik rabló. Ki vette észre, hogy ez lop? A másik rabló vette észre, a negyvenöt éves, hogy míg ez beszél az emberrel, az egyik kezével lop. Akkor ő is nekifogott. Azt mondja:

– Bácsika, mennyi ez a bicsok? – S a másik kezével ő is lopott.

Ki vette észre? Ugyan a fiatal rabló észrevette. Mit loptak, mit nem loptak, de hát annyi pénzt adtak annak az embernek, hogy vehetett volna ötven kosarat ejsze. Az meg örömben úgy elment a kosarával s a sok pénzivel, hogy azt se tudta, merre menjen, nehogy elvegyék tőle a sok pénzt.

Na, most már ők ketten mennek egymás mellett, de szó, az semmi. Egymáshoz nem beszélnek. Csak mind mennek.

Egyszer azt mondja a negyvenöt éves a harminckét évesnek:

– Hallgasson ide! Miféle ember maga, hogy mi ketten menyünk egy úton, s maga nem is szól hozzám?

Azt mondja a másik:

– Sajnos a dolog, mert én úgy látom, maga öregebb, mint én, s valahogy restellem, hogy én magát megszólítsam. De mivel maga megszólított, én is szólok magához. – Azt mondja neki:

– Maga hová megyen?

– Én haza, a feleségemhez.

– Te hová mész (a fiatalnak)?

– Én mennék, de nekem nincs családom, se szüleim.

– Na, akkor gyere hozzám, és esküdjünk fel két édestestvéremek.

– Én nem bánom.

Azonnal kivették a késeiket, elvágták egyik a másiknak a kezét, megitták egyik a másiknak a vérit, úgy esküdtek fel. Ezzel mennek tovább. De úgy esküdtek fel, hogy ha a fiatal megsérti az öreget, az öreg levágja a fejét. Ha az öreg sérti meg a fiatal, a fiatal vágja le az öreg fejét.

Most már mennek, mendegélnek hazafelé. Egyszer a fiatal kezd búsulni. Visszanéz az öreg, s azt mondja nekie:

– Na, mondd, édestestvér, talán megbántad az esküdet?

– Megbántam.

– Hát miért bántad meg?

– Azért bántam meg, mert azt sem kérdezted: „Te milyen rablóvezér vagy?”

– Te sem kérdezted, hogy én milyen rablóvezér vagyok.

– Ez semmi sem. Megkérdezhetjük most is egymást. Na, mondd meg, fiam, hogy te milyen rablóvezér vagy? Hogy tudsz te lopni?

– Én? Ha az a fa a földről felér a magas édig, s lesz egy fészek rajta, a fészekben lesz egy tojás, s a tojáson ül egy madár, úgy

kiveszem a tojást a madár alól, hogy a madár észre sem veszi.

– Nagyon helyes! Nagyon helyes! Ha ezt meg tudod tenni, ez nagyon finom dolog.

– És maga hogy tud lopni?

– Én? Hát én beszélek egy emberrel az úton, s lelopom a lábravalóját úgy, hogy az ember észre sem veszi.

– Hej, ez még nagyobb.

– Na, most menjünk, hogy találkozzunk fészekkel, találkozzunk emberrel.

Az öreg nem arra vette az irányt, amerre kellett volna, hanem nekivágott az erdőnek. Abban az erdőben gyalog jártak az emberek. Beérnek a nagy erdőbe, ide is néz, oda is néz az öreg. Egyszer lát egy nagy fát. Azt mondja a fiatalnak:

– Na, nézz ide, fiam! Itten van egy fa. A tetejiben látok egy fészket. Már nem vagyunk biztosak, hogy van is benne vagy nincs. Ha te felmész, s lesz benne madár, de elrepül, mikor lejössz, tudod, mi a törvényed?

– A nyakamat vágja le.

– Rendben van.

Azt mondja a fiatalabb:

– Bátyám, még segítsen egy kicsit, hogy tudjak felmászni, kapaszkodni, hogy fogjam meg az ágakat.

– Hogyne, fiam!

Amíg az öreg fogta a lábát, a fiatalnak kibogozta a lábravalóját. Ellopja, összegyűri, bényomja a hónya alá.

Ez felment. A madár pontosan a tojáson volt. Kivette a tojásokat, lejött, s azt mondja:

– Né, bátyám! Itt van a tojás, s ha nem hiszi, hogy a madár ott van, dobjon fel egy követ, s nézze meg: a madár most repül el.

Vesz az öreg egy követ, s feldobja. Hiss, a madár akkor repült el.

– Na, úgy loptál, ahogy mondtad.

– Most, bátyám, menjünk, hogy találkozzunk egy emberrel. Hogy lássam én a szememmel, hogy veszi le róla a lábravalót, és ne vegye észre.

– Menjünk, édes fiam!

Mennek, mendegélnek. Egyszer csak azt mondja az öreg:

– Hallgass ide, fiam! Neked van lábravalód?

– Hát nekem hogyan volna? – kezdi magát mutatni.
– Hát hol aludtam én, hol hagytam el én?
– Na – azt mondja az öreg. – Ezt nem ismered? – S mutatja a lábravalóját.

– Hej, kedves bátyám, ha maga tőlem, egy rablóvezértől így ellopta, maga egy embernek úgy kiveszi mind a két szemét, hogy az azt se tudja, ki volt. Na, most én is meg vagyok győződve, hogy úgy lopott, ahogy mondta. Most már mehetünk haza.

Hazamennek. Hát az öregnek a felesége úgy megörvendett, hogy nekikezdték ottan: három éjjel s három nap mind egyet mulattak. Akkor azt mondja az öreg a fiúnak:

– Hallgass ide, fiam! Ha mind csak iszunk s eszünk, mi lesz velünk? Mert ahonnét veszünk, s vissza nem teszünk, ott fogy. Nekünk kell mozogni, hogy szerezzünk valamit, mert mi más munkát nem tudunk csinálni, csak a mesterségből élni. Mondjad te, feleség, hogy áll ez a király pénz dolgában?

– Nagyon jól, kedves férjem. Most épített egy raktárt, pénzraktárt. Azt mondja neki a fiatal:

– Hallgasson ide, bátyja! Elmenyünk máma este, hozunk két zsák pénzt, s megint ülünk egy darabig.

– Jól mondod, édes fiam.

Felkészülnek, felszerelik magukat, s elmennek.

Azt mondja a fiú:

– Bátya! Nézze meg maga, hogy nyitom én ki a kasszát. Hogy egy tűkarcolást nem teszek semmire se.

Bemennek. Kinyissák az ajtót, kinyissák a kasszát, mindent ott. Két zsák pénzt elvesznek, s elmennek, hazamennek. El van intézve a munkájuk.

Reggel korán menyen bé az aranykócsas a raktárba, s kezdi olvasni a zsákokat: egy, kettő, három, négy, öt, hét. Nem jó! Egy, kettő, három, négy, öt, hat. Nem jó! Egy, kettő, három, négy, nem jó! Muszáj menjen fel a királyhoz jelenteni, mert két zsák pénz hiányzik. A királynak volt egy negyvenhét éves rablóvezére élethosszra bezárva. Veszi magát a király, lemegy a börtönbe:

– Adjon Isten jó napot, te rablóvezér!

– Adjon Isten, felséges királyom. Milyen szél fújta magát errefelé, hogy még jön engemet látogatni?

– Hallgass ide! Az éjjel történt nálam egy lopás. Két zsák pénzt elloptak.

– Felséges királyom! Vagy tizenketten voltak, vagy csak ketten. De én azt hiszem, hogy csak ketten voltak, mert ha tizenketten lettek volna, tizenkét zsák pénzt vittek volna el.

– Tehát mondd, hogy tudnám megfogni? Mert kegyelmezek a börtönödből.

– Hallgasson ide! Aki az öste volt, az máma öste is el fog jönni. Annál nem számít két zsák pénz. Azt gondolja, hogy a királynál nem vevődik észre. Ahogy áll az ajtó, a raktár ajtója, kodrátméterre az ajtónál kívül ásasson le egy lyukot. Nyakig érőt. Mindenféle szurkot, enyvet olvasszon össze. Olyan legyen, hogy mikor rátette az ujját, csak úgy tudja levenni róla, ha levágnák, másképp ne. Öntse belé, földszínű papírral húzza bé, hogy ne vevődjék észre, mert aki az öste volt, máma öste is menyen. Oda béesik. S akkor megfogja, s legalább kiderít mindent.

Na, úgy is történt. Ahogy a király parancsba adta, megcsinálták azt a lyukat, bé is öntötték szurokkal. Azt mondja akkor az öreg:

– Hallgass ide, testvér! Amit elhoztunk, két zsák arany. A királynál nem vevődik észre, menjünk, hozzunk még kettőt, akkor pár hónapig pihenjünk.

– Jól van, menjünk!

Felkészülnek megint, ez a két testvér, s mennek. Most azt mondja az öreg útközben:

– Most te voltál az öste, hogy kinyitottad, de még zakatoltál. Most nézd meg, én hogy nyitom ki.

Mikor az öreg odament, rátette a kezit a kilincsre, a papír beszakadott, beesett. Akkor a testvére csak megkapja, húzza, húzza a kezit. Nem tudja kihúzni. Azt mondja az öreg:

– Hallgass ide, testvér! Ha csak a karomat nem húzad ki, hogy hazavidd, ingemet innét ki nem veszel.

– Hó – azt mondja. – Bátyám! Maga mit gondol, miért csinálták ezt? A királynak akkora katonasága van, mindenik csak a körmit ragassza magára, s úgy is kiveszik. Felteszik a kemence tetejére, égetik forró vassal, kínozzák. Ki kell adjon engemet is, ki kell adja a feleségit is, elpusztíthat egészünket. Valami akta van magánál?

– Nincs.

– Valami testjegyei vannak?

– Nincsenek.

Akkor a fiatal hirtelen felkapja a fejit az öregnek, s levágja a nyakát. Veszi a fejit a hónya alá, kiveszi a temetőre, s eltemeti. Emegy haza. Azt mondja az ángyója:

– Bátyád hol van?

– Ó, Istenem! Hátul maradt.

Megint kezdi a fehérnép:

– Hol van bátyád?

Akkor belenyúl a zsebibe, kiveszi a revolvert, s azt mondja:

– Na, nézze! Egy szó, mint száz: egyet szól, főbe lövöm. Né, mit cselekedtem s mit cselekedtem. Le kellett vágjam a fejit, mert meg voltunk fogva.

Na, mármost nem volt mit csináljon semmit az asszony. Sírt, amit árt, s el kellett hallgasson.

Reggel menyen az aranykócsas. Hopp! Nézi a sok vért, fut vissza, menyen a királyhoz:

– Felséges királyuram, valami bé van esve. Vér van, de én nem tudom, hogy mi van ottan.

Menyen a király, s adja a parancsai. Mindjárt kivették onnan. Fej nélkül nem tudnak ráismerni, mert nincs fej.

Hamar a király lemenyen a rablóhoz:

– Na, mi van, királyuram?

– Itt van, elfogtuk, de fej nélkül.

– Királyuram, hagyjon békít nekem. Aki eztet cselekedte, az már többet tud, mint én. Hagyjon békít!

– Hallgass ide! Mondd meg nékem, hogy tudjam megfogni valamelyiket, én öt évre engedlek el. Még vagy nálam vagy öt évig, s öt év múlva eresztlek haza.

Hát most a rablóvezér. Életfogytiglanból, hogy öt évre maradjon! Mit nem cselekedett volna. Azt mondja:

– Felséges uram! Kösse ki s két karját a kapujára, s hirdesse ki az egész városba, hogy máma tizenkét órakor mindenki sétáljon el a kapuja előtt. Tegyen ki a kapuja mellé egy őrt, s aki ott sírva fog elmenni, azt fogja meg. Ha leány, az a testvére lesz. Ha menyecske, az lesz a felesége. Ha fiú lesz, az lesz a testvére. Ha öregember, az lesz az apja. S akkor kiderít mindent.

Úgy is csinált a király. Kikötötte a két karját. Felakasztották a kapujára. Mindenki el kellett menni hogy menjen ott. Hát persze, akinek nem fájt, mindenki köpdöste.

A dobos, mikor hirdette, pontosan a kapuja mellett ment el. Az asszony kint volt, sepregette az udvart. Azt mondja:

– Na, hála Istennek, bár még egyszer lássam meg, úgy felakasztva, hogy addig sírjak, amíg a szívem kihasad.

A rabló fenn az ágyon aludt. Álmában megálmodta, hogy mit ér. Csak felszökik. S ahogy felszökik, a revolvert a kezibe. S azt kérdi az asszonytól, mit hallott, kit látott?

– Egy szó, mint száz, lövöm agyon.

– Most hirdették ki, hogy bátyád ki van akasztva a királynál a kapuba. El akarok menni, hogy sírjam ki magamat, s bár még egyszer lássam.

– Ó, fene! Hát mit gondol, miért tették ki aztat? Hogy aki máma ott sírva fog elmenni, azt fogják meg, s az kiad mindent, kiderít mindent. Hanem hallgasson ide! Úgy megy maga oda sírva, ahogy én fogom mondani. Itt van százezer lej. Elmegy a királyi cukrászdába, megveszen egy aranytálcat, tizenkét aranypohárral s egy kancsóval. Közepiben legyen egy torta. Felveszi a karjára. Mikor ott jön el, maga nézzen arra a halottra, s dobjon el mindent a keziből. Azok mind összetörnek, s akkor maga boruljon azokra. Sírjon annyit, amennyit jólesik. Ha valaki odamegy s megfogja, akárki lesz, mondja: „Felséges királyom, maguk mit csinálnak bolondságot? Megijedtem ettől az embertől. S nézze meg, ennek a grófnak a szolgálója vagyok. Ennek s ennek a grófnak a névnapjára viszem ezt az ajándékot. Most már engemet felakasztanak.” Aztán legyen, ami lesz.

Úgy is lett. Bemegy a cukrászdába, megveszi azt a tárgyat. Mikor onnét jön el, ledobja a keziből. Nekikezd sírni, mind sír. Hát az ör kimenyen a kapun kívül s megfogja.

– Á, á, maga a felesége!

– Király uram, milyen bolondságot csinálnak? Itten cirkusz van. Megijedtem. Szerencsétlen asszony vagyok, szolgáló. Nézze meg, milyen ajándékot törtem össze itt. Most engemet felakasztat a gróf. Ettől s ettől a gróftól vagyok.

– Jaj, szedje össze, s menjen, amíg napjai vannak!

Fel is szedett, amit szedett, hát nekie nem volt szüksége rája. Veszi magát, s hazamenyen. Azt mondja a rabló:

- Na, hogy járt?
- Úgy, ahogy mondtad.
- Na, látod? Másképp nem is lehetett.

Várnak, várnak a királyi udvartól, de többet nem megy el senki sírva a kapu előtt. Östére veszi magát a király, s lemenyen a rablóhoz. Azt mondja a rabló:

- Na, mi van, felséges királyom?
- Senki se megy sírva.
- Ezt már nem hiszem. Hogy ott máma ne ment volna sírva senki. Valaki kellett hogy menjen sírva.

Hívják az őrt, s persze vallassák. Mondja az őr, hogy ment egy szolgáló, s né, mi történt vele. S ha nem hiszik, még ott maradt a hulladék, s nézzék meg. Azt mondja a rablóvezér:

- Hó, királyom, ez a felesége volt. Mert annak van annyi pénze, azt vehet, azt csinálhat, amit akar.

– Mondd meg, hogy fogjam meg, mert amennyiben megfogom, azonnal bocsátlak el.

No, már mit csinált volna a rablóvezér, hogy fogják el azt, hogy ő szabaduljon meg. Azt mondja:

- Hallgasson ide! Hirdessék ki a városba, hogy minden üzletet zároljanak el. Nem szabad árulni három hétig. Akkor majd eltelik egy hét. Eltelik kettő. A harmadik héten fognak jönni az urak, fog jönni a nép, hogy ők döglenek meg étlen. Akkor aztán jöjjön hozzám.

Úgy is történt. Kihirdette a király, hogy nem szabad árulni egyáltalán semmiféle ételt. Hát eltelik egy hét, kettő, el három. Jönnek az urak, rimánkodnak, döglönek meg éhen. Menyen a király a rablóhoz. Azt mondja:

- Mit csináljak most, mert a nép már erősen lázad.
- Na, nézze! Itt van ez a fehér kréta. Ötöztessen fel egy tisztet kódustruhába. Tegyen egy tarisnyát a vállára, s botot a kezibe. S menjen kéregetni. Ahol ételt fog kapni, mert pénzt mindenki ad nekie, ételt nem ad senki, mert nincs. Ahol ételt fog kapni, jöjjen ki, nézzen szerteszéjjel, s a kapura csináljon egy kicsi keresztet. Mert ez olyan kréta, hogy ha csak ki nem vágják azt a helyet, ahol megjegyezte, azt le nem törli senki.

Mindjárt felöltöztettek egy tisztet kóduz képibe, s kéreget. Minden ember azt mondja neki: „Ó, istenem, szegény kúduz, jöjjen, adjunk pénzt magának.” Neki nem kellett, csak étel. „Étel nincs, hunnét adjunk?”

Pont az asszony, a rablóvezér felesége, künn volt az udvaron. Azt mondta nekie:

– Gyere bé, te szerencsétlen. Gyere bé, hogy egyél s igyál, hogy pakoljak neked ételt annyit, amennyit elbírsz.

Úgy is csinált. Bévitte, enni adott nekie, felpakolt nekie, s akkor ez kimegy, s a kapura csinál egy keresztet.

A rabló megint aludt. Akkor is megálmodta, hogy mi van, mi fogja érni őt. Felszökik a rablóvezér:

– Ki volt itt? Kijárt itt? Mit csináltál? Mit hallottál?

– Egy kúduz volt.

– Adtál neki ennivalót?

– Adtam.

– Mért nem adtál neki pénzt?

– Hát nem kellett neki, csak ennivaló. Ennivaló kellett neki, mert valami jelt csinált, s most nem tudom, hogy hol a jel.

Kimegy a rabló, megnézi. Hopp, meglássa a kapun a keresztet. Töröli, de nem megy le. Belényúl a zsebibe, neki is pont egy olyan krétája volt, mint annak. Nekifogott, azon az utcán felfelé, mire visszajött a másik utcán, a királynak is olyan keresztje volt, mint nekie. Hát lefekszik a rabló, nem is törődött semmit. Egyszer csak a király adja ki a parancsokat, hogy ahol kereszt van, menjenek, hogy hozzák el az illetőt, mert nála volt az étel. Mennek ezek, ki az egész század.

– Te, én már látom a keresztet.

– Hallgass te, mert én hamarabb megláttam.

A másik: „Én láttam.” A másik: „Én láttam meg.”

– Itt az egész városnak olyan keresztje van, hogy egyforma.

Na, mennek, s jelentik meg a királynak. Veszi magát a király, menyen a rablóhoz. Mondja a rablónak:

– Hagyjon békit, mert ez az ember, amelyik eztet megtette, többet tud, mint én. Hagyjan békit nekem, mert én már nem tudak semmi mást mondani.

– Hallgass ide! Mondd meg, hogy fogjam meg, mert máma megfogtam, holnap eresztelek. Csinálhatsz az én államomba, amit akarsz.

Ej, ez még nagyobb dolog. Na, most akkor azt mondja a rabló:

– Felséges királyom! Hirdesse ki az egész városba s az egész országba, hogy magánál szombaton este nagy bál lesz. A beléptidő százezer lej. Hát ide nem fog jönni akármilyen ember, mert százezer lej nagy pénz, de ő el fog jönni. Majd meg fogom magának mondani, hogy és mint kell hogy eztet megfogják.

Úgy is történt. Hát a rabló le volt feküve, s az újságból olvassa, hogy szombaton este a királynál nagy bál van. Felöltözik. Úgy felöltözött, hogy a királylegény hátra előtte. Vészén pénzt magához, s bémegy. Hát ahogy bémegy, százötvenezeret tett le az asztalra. Azt mondja a kasszásné:

– Kérem, mindjárt visszaadok.

– Hagyja ott, úgyis a királyé.

Avval menyen bé. Hát kit vészén el táncolni? A királyleányt. Avval táncol. Menyen le a király a rablóvezérhez:

– Na, mit mondasz? Itt van?

– Itt van, s éppen a leányoddal táncol. De vigyázz reá, mert ez nagyon veszedelmes ember. De hallgass ide, királyom! Este fújtassa le a bált, s hirdesse ki azt, hogy ugyan nagy kedve van a leányának arra, hogy az egész közönséggel egy szobába aludjék. S akkor itt van ez a kréta. A leánya fog a szoba közepibe, külön egy ágyba, s kereken a fal mellett lesznek az ágyak. Mondja meg a lányának: engedje bárkinek, hogy hozzámenjen s megcsókolja. De aki elmegy és megcsókolja, arra tegyen egy keresztet a hátára. S megtudja, hogy ki volt ott s csókolta meg a leányát.

Úgy is történt. A leány ágya a szoba közepibe volt. Na, most már mindenki lefekszik a saját ágyába. A rablóvezér csak egy-egy kicsit hunyorított, de a szeme mind a királykisasszonyon állt. Azt mondja ő magába: „Ő már igazán egész éjjel nem alszik, de azt muszáj megtegye, hogy odamenjen s megcsókolja a királylányt.” Oda is ment, s megcsókolja a királylányt, de viszont a királyleány csinált neki egy keresztet avval a krétával. Akkor ő már odakapott, a villanyhoz futott, kezdi törölni, de nem menyen le. Ő is belényul a zsebibe (neki is pont olyan krétája volt), öregnek, fiatalnak,

asszonynak, embernek pont olyan keresztet csinál, mint ahogy volt az övé. Evvel lefekszik, reggelig aluszik.

Reggel a király, mikor lejön, nézi: hát mindenkinek van egy keresztje. Azt mondja a leányának:

– Édes fiam, hát az egészen voltak nálad?

– Édesapám, nálam csak egy.

Evvel veszi magát a király, megy az öreg rablóhoz. Azt mondja:

– Nézd meg, mi történt.

– Felséges királyom! Hagyjon békit nekem! Én már nem tudok mondani semmit se, mert többet tud ez, mint én.

Azt mondja erre a király:

– Fogd meg, mert én kezem írását adom neked, hogy az én országomba tehetsz, amit akarsz, mert semmi bántódásod nem lesz. Csak mondd meg, hogy tudjam megfogni.

– Felséges királyom, folytassa a bált. Még egyszer legyen bál, mert igen sok pénzt fizettek, s folytatódjék a bál máától holnap reggelig. S akkor östére megint úgy aluszik az egész közönséggel. Kereken, ahogy áll az ő ágya, csináltassanak egy nagy gödröt, de olyan nagy legyen, hogy körülbelül olyan huszonöt-harminc méter mély. S tegyen egy kicsi szalmát a gödörbe, hogy mikor leesik a rabló, ne törjön a karja vagy a lába vagy a nyaka, hogy meghaljon, hogy épen tudja megfogni.

Úgy is történt. Visszafúják a bált, mert igen sok pénzt fizettek. Megint kezdtek mulatni, táncolni. Estére kelve, megint visszafúják, hogy a királykisasszony megint velek akar aludni.

Már a szoba elvolt rendezve. Persze, az ágy ott volt a helyén, de körülötte egy kodrátméterbe le volt ásva. Este a fiú, mikor mindenki lefeküdt, mikor oda akar menni az ágyhoz, meg akarja fogni az ágyat, csak szakad a padlósín papír, esik belé a fiú. Na, mikor beesett, azt mondja magában: „Mindenünnet kiváltottad magad, de ebből a lyukból nem tudod kiváltani magad. Most igaz, hogy szalma van elég, nem tudom, gyufa van é. – Megkeresi, tapogatja magát. – Gyufa is van. Nincs baj semmi. Behúzódok a szalma közepibe, meggyújtom a szalmát, még talán a hamvamat se kapja meg a király, nemhogy engemet émetten fogjon meg. Ilyen okos embert, mint én! Hogy engemet egy király megfogjon!”

Elég az hozzá, mégis azt mondja ő magába: „Jaj, Istenem, mégis egy ember saját kézzel hogy ölje meg magát? Mégis nagy dolog!” De azért nekifogott, egy sarokból a másikba lökdöste a szalmát, s akkor meggyújtotta. Hát a nagy fehér füst, mikor egyszerre lángba borult a szalma, mind a szoba közepibe ment. Olyan fehér füst lett a szoba közepibe, hogy nem látta az ember az ujját. S akkor kezdett kiáltani a rabló torkaszakadtából:

– Fussanak, emberek, mert ég a király kastélya!

Persze, ezek nagy álmosan felébrednek, s nagy tűzbe futottak egytől egyig. Ahogy futottak, mind az ágy felé futottak, mind beleestek a gödörbe, a tüzet kioltották. De szakasztott szálíg mind benn voltak.

Jön reggel a király s nézi. Hát azt mondja (a leányának):

– Fiam, mi történt?

– Édesapám, nem égett le a kastély?

– Hát az én kastélyom? Hogy égett volna le?

– Én nem tudom, mert itt füst is volt, igaz, de ez volt a kiáltás kintről, hogy ég a kastély.

(Hát persze, az volt, mert a föld alól jött, úgy jött a hang, mintha küntről lett volna.)

Menyen a király, hoz lajtorját, létrákat, összeköti s ereszti le őket. S kijön ki legelőször, mint a rablóvezér? Azt mondja:

– Na, felséges királyom, apám is király, de ilyen lyukatos házai nincsenek, mint magának. Maga azért hozatott ide minket, hogy kifizessük a sok pénzt, hogy töresse ki a nyakunkat s lábunkat?

Hát, a király úgy megszégyellte magát, hogy nem is kapja az ajtót, hogy hol menjen ki. Akkor vette magát, lement a rablóhoz. Megmondta a rablónak. Hát az azt mondja neki:

– Felséges királyom, ez már többet tud százszor, mint én. Hanem még egyet mondok, s ha akkor se tudja bételjesíteni, hogy fogja meg, akkor aztán nem tudok. Hirdesse ki az országba, hogy aki megcselekedte ezt s ezt a tettet, jelentkezzék, semmi bántódása nem lesz. És még kap jutalmat is. S mikor megy bé magához a házba, s jelentkezik, szabályosan elmond mindent, ahogy történt, egyszerűen levágja a nyakát. Hát maga a király! S akkor már nincs mit mondjon ő sem.

A rablóvezér aluszik. Egyszer csak kél fel, kapja az újságot, írja az újság, hogy hát aki csinálta azt a próbát, jelentkezzen. „Más nem jelentkezhetik, csak én.”

Felöltözik kúdosruhába, vészén egy botat, zsákot, s megyen a királyhoz. Mikor ment fel a lépcsőn, visszatekint, s bénéz a börtön ablakán. Hát lássa, hogy ott van a rablóvezér, aki ezeket mind kitalálta, aki adta fel a próbákat. Mindjárt megfordult az eszmélete, már nem úgy akart beszélni, mint ahogy előbb elgondolta. Mikor bément, persze a királynál ott voltak a tanácsbéli emberek, várták az illetőt, hogy mondja el az esetet. Mikor bemenyen, köszön:

– Adjon Isten jó napot, felséges királyuram!

– Isten hozott, te szegény ember! Na, mondd, mit keresel itten?

– Hát először hogy mondjam meg a próbát, amit cselekedtem.

– Nagyon helyes. Nahát, akkor kezd el: hogy loptad el a zsákot?

– Ó, Istenem! Lássa, maga király, s nem tud ennyit gondolkozni. Eljöttem a feleségemmel, a feleségem tartotta a zsákot, s én lapáttal töltöttem két zsák aranyat, felvettük a hátunkra, s hazamentünk vele.

– A fene egyen meg! Ez nem igaz. Na jó, akkor a kereszteket hogy csináltad az egész városba?

– Ó, áldott szent Úristen! Maga király? Akkor csináltam a kereszteket, hogy segítsen a Jóisten, hogy tudtam ellopni a két zsák aranyat.

– Jó, jó. De a gödörbe hogy estél bele? És a lányomat hogy csókoltad meg?

– Akkor a leánya ment kocsival. Én futottam a leány után, utolértem, beléestem a lyukba. Kiszöktem onnét, s csak megcsókoltam a leányát.

– Ej, nesze, itt egy garas, s menj a francba, mert te nem tudsz semmit.

Na, kijön onnét a rabló, s elmegy haza. A király megyen le a rablóhoz, mert nem jött több senki, hogy jelentkezzen.

Azt mondja neki a rabló:

– Most jön? Mikor bent volt az a szerencsétlen magánál, miért nem jött akkor? Mert az volt az. Bent volt, csak meglátott engemet, s már megváltoztatta a szavát. Nem beszélt úgy, ahogy kellett. Most már hagyjan békét nekem, mert többet nem tudok mondani.

Erre fel a király, nagy bújába, bánatjába, rendezett egy hajtóvadászatot. Katonasággal. Kiment ő is, a király. Hátul ment, vadászfegyverrel ment vadászni. Pontosan a rabló kapujánál vonultak el a katonák. A rabló felöltözött katonaruhába, vadászfegyvert vett magához, és beszökött közéjük, a katonák közé. Beszökött közéjük, evvel is kezét fogott, avval is kezét fogott. Ennek is adott egy cigarettát, annak is adott egy cigarettát. Olyan barátságot kötöttek, mintha a világ s a föld mind közéjük való lett volna.

Mikor kiértek az erdőre, hát a katonák, persze hajtóvadászat volt, mind elszéledtek, és a király maradott leghátul. Ő is leghátul maradott. Mikor odaért, szépen kivette a zsebkendőjét. Néz jobbra, néz balra, nem látja senki. Leköti hátulról a király szemit, felveszi a hátára, s viszi haza magához.

Na, most a király nála van. Leteszi a ház közepire. Akkor eléveszi a laskaserítőt, s nekikezdi a királyt pufálni. Lábától a fejiig, s fejitől a lábáig. Ahogy veri, úgy mondja neki:

– Én loptam el a két zsák aranyadat a bátyámmal. Én vágtam le a fejit a komámnak. A kereszteket én csináltam. Így és így. A lányodnál én voltam. A lyukba én estem belé, én gyújtottam fel a szalmát.

Lesorolt neki mindent. S akkor azt mondja a király:

– Hallgass ide, te rablóvezér! Igaz, hogy nagy eszed van, hogy ejsze még két királynak sincs ilyen esze. Légy szíves, egy annyira kérlek, hogy az egyik szememet bontsd fel, hogy lássalak, hogy milyen ember lehetsz te?

– Hogyne, nagyon szívesen. Mikor itt né, kikötöm a szemit, leültetem az asztalhoz. S megírja a végrendeletet. Magának a halála után nem veheti el a leányát senki más, csak én, s király nem lehet az országába, csak én. Akkor meg fog engem látni.

Azt mondja a király:

– Megteszem.

Akkor beültette a királyt a székbe. Nem volt tenta, nem volt penna (persze, mert nem akart ő adni). De a király megharapta a kezit, kihúzott egy tollút a vadászkalapjából: vérrel írta meg a szerződést. S ahogy megírta, most nem volt pecsét a királynál. Ott volt a királynak az ujján a pecsétgyűrűje, a királynak s a királynénak.

Nagyobb pecsét nem kellett annál. Bémártotta a vérbe, s felütötte a végrendeleti levélre. A rabló elvette a levelet, bétette a zsebibe, megint letette a királyt, megint adott neki egy vagy két-három verést, olyant, hogy az Isten őrizzen. Akkor felkapta a vállára, elvitte haza. A királyhoz. Na, még élt a király egy napot, kettőt, a harmadik nap meghalt a király.

Ahogy meghalt a király, mindjárt eltemették, s a miniszterek gyűlést csináltak, hogy hát most választanak új királyt.

Ez felötözött, s egyszer csak jelentkezik:

- Adjon Isten jó napot, miniszterek!
- Isten hozott, te királyfiú!
- Maguk mit csinálnak itt? Hol van keresztapám?
- Milyen keresztapja?
- Hát a király.
- Az meghalt.

– Maguk bolondok. Ne beszéljenek ilyesmit! A tegnap, tegnapelőtt velem volt vadászni, s apámmal. Hát hogy halt volna meg?

- Meghalt, eltemettük.
- S akkor maguk mit csinálnak?
- Választunk királyt.
- Más király nem lehet, csak én.
- Mivel tudja bizonyítani?

– Hát hogyan tudnám? Ott künn, a mezőn, nem volt tinta, penna, s vérrel írta meg a végrendeletet. Itt van! S a pecsétgyűrű jele is itt van.

– Éljen az új király!

Elvette feleségül a király leányát. Elhozta a bátyjának a feleségit is. Kivette a rablót a börtönből. Azt mondja neki:

– Hallgass ide, te! Nem haragszok rád, mert te magadat akartad kihúzni a bajból, nem engem. Viszont én kihúztam magamat. Téged nem büntetek meg. Azt akarom, hogy vedd el az én ángyómat feleségül. S légy nekem aranykulcsasom. Én vagyok a király.

Nagyobb boldogság nem kellett neki.

– Jól van, felséges király! Nagyon örvendek.

Akkor egyszerre megcsinálták mind a két lakodalmat. S ha meg nem haltak, még most is élnek.

A TALÁLT GYERMEK

Volt egyszer, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még azon is túl. Volt egyszer egy szegény ember. Annak a szegény embernek fiatal korától vénségiig nem volt csak egyetlen gyermeke. Úgy éltek, mint a szegény emberek. Volt nekik egy kicsi földjük, amiből ő is meg tudott élni szegényesen a családjával.

Egy nap a szegény ember a fiával kiment szántani. Húztak egy barázdát, húztak kettőt. A harmadik barázdánál azt mondja az ember a fiának:

- Hallasz te engem, fiam?
- Igen, apám.
- Hát valami sírásfélét vagy zajt nem hallasz?
- Én hallok valami sírást, de hogy merről jön, azt nem tudom.
- Na, fiam! Akkor szedjük a sátorfánkat, s menjünk, mert te még nem tudod, hogy a határon miféle kuruzslások történnek.
- Ó, Istenem, édesapám! Menjünk egyszer, s nézzük meg, hogy mi van. Hátha nincsen semmi kuruzslás vagy ördögösség. Megnézzük.

Elindulnak a sírás után. Amint mennek, messze, egy bokorban, kicsi gyermeket találtak, lehetett úgy vagy egyéves. Az sírt ott a bokorban. Felkapja az öreg a gyermeket az ölibe, s vesd el magad! Mikor hazaér, odaadja a feleséginek:

- Na, kedves feleségem! Most lesz neked kivel foglalkozni itthon, amíg a fiammal a szántást elvégzem. Legalább két gyermekünk lesz, és nem fognak ők sem unatkozni.
- Hát nagyon jól tetted, édes uram, hogy hazahoztad, és nem hagytad, hogy ott pusztuljon el.

Evvel az öreg elvégezte a szántást, a két gyerek pedig nődögélt, mint a mesében. Persze, a talált gyermek úgy nőtt egy nap, mint más egy év alatt. Na, nődögélnek. De gyönyörű két szép gyermek lett belőlük. Szép nagy legényekké váltak. Egyszer a királytól parancs érkezik, hogy az öreg azonnal menjen fel hozzá.

Megy az öreg, s jelentkezik a királynál:

- Adjon Isten jó napot, felséges királyatyám!

– Isten hozott, te szegényember! Né, te szegényember, mi a parancsom. Hogy azonnal nyúzd meg s takarítsd ki innét az udvarról, megdöglött a bivalom.

– Felséges királyom, nagyon szívesen meg is teszem, de először haza kell menjek, meg kell kérdezniem a fiaimat, mert ők már nagy legények, s szégyellik magukat, hogy én hóhérmesterséget folytatok, s én nyúzzok meg egy döglött bivalat. De ha azt mondják, hogy nyúzzam meg, én nagyon szívesen megnyúzzom. Ha azt mondják, hogy ne nyúzzam meg, akkor nem nyúzzom meg.

Avval az öreg vette magát, s hazament. Azt mondja a kisebbik, a talált gyermek:

– Na, édesapám, mit mondott a király? Mért hívta magához?

– Ó, édes fiaim, megdöglött az udvarban egy bival, s azt mondta nekem: nyúzzam meg, s takarítsam ki onnét az udvarból. S én azt mondtam: először jövök, megkérdezem tőletek. S amit tük mondtok, én azt csinálom.

Azt mondja akkor a talált gyermek:

– Egész nyugodtan, édesapám. Menjen oda, nyúzza meg, takarítsa ki onnét. De csak olyan feltétellel, hogy a bőrt magának adja.

Felmegy szépen az öreg, s azt mondja a királynak, hogy ő eltakarítsa, de csak úgy, ha a bőrit neki adja. Azt mondja a király:

– Vidd el bőröstül, mindenestül, csak takarítsd ki az udvarról.

Na, az öreg lenyúzza, a húsát eltakarítja, a bőrit pedig a vállára veszi, s hazamegy. Mikor hazaért a bivalbőrrel, a talált gyermek kiviszi a bőrt ahhoz a bokorhoz, ahol őt megtalálták, s ott eltemeti. Visszamennek, s tovább éldegélnek. Egyszer megint parancs jön a királytól, hívják megint az öreget. Felmegy az öreg, azt mondja neki a király:

– Hallgass ide! A tegnap megdöglött egy ló. Azt is takarítsd el.

– Hogyne, felséges királyom. De előbb megkérdezem a fiaimat, már járnak a leányokhoz, s szégyellik, hogy én állandóan nyúzzom a dögöket.

Hazamegy az öreg, s megint mondja, hogy miért hívták. Azt mondja neki a talált fiú:

– Egész nyugodtan, apám, azt is takarítsa el, de csak úgy, ha a bőrit magának adja.

Meg is csinálja az öreg, a bőrt hazahozza. Veszi a talált fiú, kiviszi azt a bőrt is, s eltemeti a másik mellé.

Telik-múlik az idő. Hát egyszer elérik azt a kort, hogy házasodni valók. Azt mondja a talált gyermek a bátyjának:

– Na, kedves testvérem! Már én magam huszonegy éves vagyok. S te már házasodni való vagy. Indulj el, szerezz magadnak asszonyt, s házasodjál meg.

– Hát, ha te úgy mondod, én nem is bánom.

– Na, gyere velem!

Elviszi a talált gyermek a bátyját a bokorhoz. Toppint egyet a lábával a lóbőrre, kiugrik egy olyan ló, hogy tüzet vetett. Toppint egyet a bivalbőrre, s kiugrik egy oroszlán. Azt mondja a talált fiú a bátyjának:

– Na, pattanj fel a lovadra, s menj, mert megtalálod a szerencsédet.

Felugrik a bátyja a lóra, s úrnak indul. Menyen, mint a mesében. Annyit menyen, hogy Isten őrizzen. Egyszer beér egy istentelen nagy városba. Ahogy beér a városba, mit lát? Az egész város fekete gyászba van húzva. A város szélén bekopogtat egy kicsi házba. Bényissa az ajtót. Hát kit lát ottan? Egy öregasszonyt.

– Adjon Isten jó estét, öreganyám!

– Isten hozott, kedves fiam!

– Hát, öreganyám, én nehéz utas vagyok, legyen szíves, adjon nekem reggelig szállást.

– Tiszta jó szívvel, édes fiam. Lépjél előre, s üljél le.

– Szépen megkérem, kedves édesanyám, adjon nekem egy csupor vizet, mert olyan szomjas vagyok, alig állok a lábamon.

– Édes fiam! Tiszta jó szívvel adnék neked vizet, mert a kútból csak akkor hozhatunk vizet, ha a sárkány, aki a vizet őrzi, kap egy leányt. Akkor aztán ad elegendő vizet nekünk.

– Hát azért van gyászba húzva a város?

– Azért van gyászba húzva, édes fiam, mert éppen a királylányra jött a sor, mert már egyetlen lány nem maradt a városon, s ezt kell, hogy megegye.

– Ó, édesanyám! Ha lenne olyan kedves, szóljon, amikor viszik a királylányt a sárkányhoz, költson fel engem is, hogy menjek, nézzem meg én is.

– Nagyon szívesen, fiam.

Megvacsoráltak s lefeküdtek. Reggel a fiú még aludt. A vénasszony felkelt korán s kiment. Hát egyszer látja, hogy nagy bandaszóval hozzák a leányt. Elfelejtkezett a fiúról, hogy őt is költse fel. Nagy árva, zokogva jön bé. A fiú megébred.

– Mi van, öreganyám?

– Elvitték a királylányt a sárkányhoz.

– Ó, öreganyám, hát maga nem tudta nekem megmondani, hogy én is nézzem meg?

– Hát aztán! Még most is viszik. Mind mennek. Még viszik.

Felpattan a fiú a lovára, veszi az oroslánját, s megy. Mikor a kúthoz ért, a leány le volt ülve a kút gárgyájára. Már őt egyedül hagyták, a többi nép mind elszaladt.

Leül a fiú a lány mellé, s kezd beszélgetni vele.

– Ó, te kedves fiú, milyen kár érted! Szép fiú vagy. Kár érted, hogy megegyen téged is a sárkány. Hagyj békén, menj dolgozdra! Elég, ha engem megesz.

– Hallgass ide, te királylány! Ha tégedet megesz, mit ér az életem? Egyen meg engemet is. De hallgass ide! Én törődött vagyok, lefekszem ide, az öledbe. De előbb magyarázd meg, hogy mi a jele a sárkánynak, mikor érkezik?

– Hallgass ide, te fiú! Először a víz nekikezd bugyborékolni, azután kezd főni, s akkor a sárkány kiveti magát a kút gárgyájára.

– Na, hallgass ide – azt mondja. – Költsél fel engem, ha esetleg nem ébredek fel.

Letette a fiú a fejét a lány ölibe, s úgy elaludt, mintha elvágták volna a nyakát. Egyszer csak kezd bugyborékolni a víz, s kezd főni. A leány nekikezdett sírni. De úgy sírt, hogy a drága jó Isten őrizzen. Akkor a szemiből egy könny a fiú arcára cseppent. Úgy megijedt a fiú, hogy abban a szent percben felugrott.

– Te, nem szégyelled magad, hogy ilyen ütést mérsz az arcomra?

– Hát én nem ütöttelek meg, hanem az én forró könnyem ébresztett fel.

– Na, nem baj! Hát mi van?

– Már jön.

Egyszer csak kiugrik a sárkány a gárgyájára. S nekikezd nagy hahotával kacagni:

– Persze! A király nem sajnálja tőlem az embert. Kettőt küldött, hogy jóllakjak. Na, gyertek, guggoljatok ide, a számba!

– Ó, hát az nem megy úgy – mondja a fiú. – Ha meg akarsz enni minket, fáradj te ide, egyél meg mindkettőnket, s aztán visszamész.

– Ide hallgass, te fiú! Veled semmi közöm. Hanem te leány, gyere ide, s ugorj a számba!

– Hát te hogy képzelsz ilyet? Hogy valaki önként ugrik a szádba? Azt hiszed, a sült galamb berepül az ember szájába? Te csak gyere le onnan! Ne keljek fel, mert akkor véged van.

– Hozzád nincs közöm, csak a lányhoz!

Semmi. Felkel a legény, s összevágja a sárkányt, mint a szecskát. A sárkány minden nyelve végiből lecsípett, s a leány zsebkendőjibe kötötte. Ezzel veszi magát a fiú, s megint lefekszik az ölibe.

Ottan nem messze, Detter vitéz piros ruhában egy ficfáról leste a leányt. Ez, mikor látta, hogy a fiú megölte a sárkányt, s most alszik, leszállott a ficfáról, kihúzta a fiú kardját, int a leánynak, hogy ne merjen megszólalni, s levágja a fiú nyakát.

A leány meg volt ijedve úgyis, nem mert szólani semmit. Akkor Detter vitéz megfogta a leány kezét, s fel a királyhoz:

– Na, felséges királyom, megmentettem a lányodat.

– Megmentetted? A tiéd. Vedd el feleségül.

Ej, ottan nagy dínomdánom. A megmentőt felültették tizenkét párnára. Na, rendben van, mostan ottan folyik a muri.

Közben az oroszán felébred. Mert ő is el volt aluva. Látja, hogy mi van a gazdájával. „Hej, te, itt már nagy szomorúság van rajtam! Drága jó Istenem, mit csináljak?”

Veszi magát az oroszán, neki a világnak. Egyszer mit lát? Egy kicsi béka a szájában élő-haló fűvet viszen, hogy kötse fel a kicsi gyermekeit. Azt kérdi az oroszán:

– Te mit viszel a szádba?

– Ó, hagyj békit, te király (mert az oroszán az állatok királya)! Hagyj békin! Nézd meg, a király hintói megölték a gyermekeimet, s most viszek egy kis élő-haló fűvet, hogy felébresszem.

– Te, adj nekem is belőle, költsem fel én is a gazdámat. Te még kapsz magadnak, de én nem ismerem meg, melyik az?

– Én aztán nem!

– Nem adsz?

– Nem.

Akkor kiverte a füvet a béka szájából.

– Menj dolgozdra! Én költöm fel evvel a gazdámat!

Vette az élő-haló füvet, megkente a nyakát a fiúnak, visszateszi a fejét a helyire, leönti kicsi vízzel, seggbe rúgja, s azzal felébred. Mikor a fiú felébred, megrázza magát:

– Hej, milyen jól aludtam!

– Aludtál volna biza te a világ végiig, ha én nem lettem volna.

Na, veszik magukat, s vissza, az öregasszonyhoz. Az öregasszony mindjárt:

– Na, fiam, most aztán hozhatunk vizet, mert egy vitéz megölte a sárkányt, s megmentette a leányt.

– Jól van, nagyon helyes. S most mi történik a királylánnyal?

– Jaj, most nagy muri van a királynál. Mulatnak, esznek, isznak.

– Na, nem baj. Kosara van magának?

– Van.

– Na, adja ide!

Akkor a fiú ír egy cédulát, beteszi a kosárba, s a kosarat az oroszlán nyakába akasztja. S küldi fel a királyhoz. Mikor a leány meglátta az oroszlánt, nem találta helyét örömben.

– Édesapám, bé kell eresztetni, s nézze meg, mi van a kosárba?

Nézik a cédulát. Mindjárt a konyháról ételt, italt, mindenfelé béraknak. Az oroszlán visszament a fiúhoz.

Na, akkor a fiú veszi magát, s megy ő fel a királyi palotába. De már mikor a kapuhoz érkezett, egy párna kiszökött a Detter vitéz alól. Amikor a fiú belépett az ajtón, már Detter vitéz csak a kopasz deszkán marad. S a fiú jelentkezik.

– Ki csinálta a próbát? – kérdi.

– Hát a Detter vitéz.

– Rendben van. Jöjjön, s mutassa meg a jeleket, ha ő csinálta!

Hát persze, a Detter vitéz szintén vágott a sárkány nyelvéből, de már a hegye nem volt ott a sárkány szájában.

– Itt van, ez az – mondja.

– Ez?

– Ez.

– Hát a zsebkendő kié? – s eléveszi a jegyeit.

- Az enyém – mondja a királylány.
- Itt vannak a nyelvek hegyei. Találnak ezzel?
- Találnak.
- Én csináltam meg a próbát.

Detter vitézt odakötözték a ló farkához, s ahová hús esett, ott út lett. Ahová csont esett, oda hegyek lettek. Ízzé-porrá ment Detter vitéz.

Na, most a fiú boldogan él a feleségivel. Ő járt vadászni, otthon a felesége rendezte a konyhai dolgokat. Egyszer mi történik? Amikor vadászni ment, mindig attól a kúttól indult el. Egyszer egy vénasszonyt talált elé, az a zsákjába forgácsot szedegetett tüzelni. De erősen vén volt, alig tudott mozogni. Már amikor a fiú ment, már teli volt szedve a tarisznyája (amivel volt). Azt mondja akkor a királynak:

– Hallgass ide, felséges királyuram! Én vénasszony vagyok. Légy szíves, segítsd ezt a zsákot a hátamra, hogy tudjam hazavinni.

– Hát maga bírja hazavinni?

– Hát majd valahogy hazaviszem.

Odamegy a fiú, s hűségesen emeli a zsákot, hogy a vénasszony hátára segítse, egyszer csak megfordul a fiú, zsupp! Belé a kútba.

– Úgy, na! Maradj ott, ha megölted a fiamat.

Na, rendben van. A fiú meghalt, ott be volt dobva a kútba. Az oroszlán jár fel-le, ott nem tudja, hogy mit csináljon, sehogy se kapja a helyit. Ott mind a kút körül bódorgott, nem mozdult volna el sehová.

Eközben otthon a talált gyermek megálmodta, hogy a bátyja meg van halva. Kimegy a bokorhoz, toppint egyet a lóbőrre. Milyen ló volt az első is! De ez még olyanabb, a felhőket rúgta. Toppint egyet a bivalbőrre is. Lett egy oroszlán. Megy egyenesen a kúthoz. Ő is ott találja a vénasszonyt, ott szedegetett. Mit szedegetett? Azokat a csontokat, amik ottmaradtak a sárkányból. Azokat szedegette. S minden darab csontból csinált egy ördögöt. De a kapott gyermek már tudta, mi az.

– Adjon Isten, öreganyám!

– Isten hozta felséges királyurat! Legyen szíves, segítsen, hogy tegyem fel ezt a zsákot a hátamra, mert vénasszony vagyok, s nem bírom.

– Tudom, hogy milyen vénasszony maga. Nem bírja. Na, én felemelem magának.

Megfogja a vénasszonyt, megfogja a kontyát:

– Na, ba...m az anyád! Most aztán mondd meg nekem, hogy hol a testvérem? Te azt gondoltad, hogy most bédobsz a kútba, mint a testvéremet? Nem azt!

Mindjárt ott volt a két oroszlán:

– Na, kedves szolgáim, kúráljátok el egy kicsit!

Megfordult az egyik oroszlán, s a farka bunkójával akkorát ütött egyet a vénasszonyra, hogy az akkorát ordított, a cserepek mind lehullottak a házakról.

– Felséges királyatyám, ne öljen meg, mert én kihozom a testvérit.

– Na, hamar, menj utána, s hozd ki!

A vénasszony mindjárt bédobja magát a vízbe, s kihozza.

– Na, így, látja! Most aztán, kedves szolgáim, kúráljátok egy cseppet!

Megfogta a két oroszlán, úgy elkúrálták a vénasszonyt, hogy csak a hamuja maradt. S még azt is elfújták a levegőbe.

– Most már megmenekültünk, menjünk haza!

Mikor visszamentek a királyhoz, hát a királyné azt se tudta, melyik a férje, mert olyan egyforma volt mind a kettő. Nem tudta megkülönböztetni a férjit a testvéritől. Hárman ettek egy tálból, hárman feküdtek, nem tudta, melyik másik.

Egyszer azt mondja a királylány anyja, a vén királyné:

– Hallgass ide! Menj el a tudós asszonyhoz, az majd megmondja, hogy mit kell tenni.

Veszi magát a fiatal királylány, s elmegy a tudós asszonyhoz:

– Adjon Isten, öreganyám!

– Isten hozott, felséges királykisasszony. Mivel tudnék szolgálni?

– Hallgass ide! Nekem volt egy uram. Most kettő jött helyette, de olyan egyformák, nem tudom megkülönböztetni őket.

– Hallgass ide! Amikor lefeküdtek s te melléjük fekszel, végy magadhoz egy ollót. Amelyik a karját reád teszi, az a kedves urad, s amelyik feléd fordul. S annak vágj ki az ingiből, s jegyezd meg. S akkor megtudod, melyik az urad.

Úgy is csinált a királykisasszony. Vette az ollót, s megjegyezte az igazságos urát. A talált gyermek tudta, értette ezt.

– Na, kedves testvérem, eddig itt voltam veled, ezentúl a Jóistenre bízlak. Élj boldogul. Nekem menni kell.

Akkor a fiatal pár még egyszer megesküdött, s boldogul élt, ha meg nem halt. A talált fiú pedig eltűnt, mert ő csak azért volt küldve, hogy a bátyjából király legyen.

AZ ARANYMADÁR

Volt egyszer, hol nem volt. Hetedhét országon túl, még azon is túl. Volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek volt három fia: szép, derék, szálas fiúk voltak. Csak a munkát kerülték. Nem akartak egyáltalán dolgozni. Az édesapjuk tartotta őket erdei favágásból. Hozott egy-egy hát fát, vitte a faluba, adta el, úgy tartotta őket.

Mi történt egyszer, egy szép reggelen? Kimegy az öreg megint, hogy hozzon egy hát fát, vigye a boltosnak, s kapjon érte valami ennivalót. Ahogy kimegy az erdőre, meglát egy szép sudár fát. Felnéz a tetejibe, ottan lát egy fészket. Azt gondolja akkor magában a szegény ember: „Istenem, egy fészek. Hogy vágjam ki ezt a fát, mikor nekem is rosszul esne, ha valaki az én házamat elrontaná. De felmenyek, megnézem: ha van madár a fészekben, akkor nem vágom ki. Ha nincs, akkor kivágom.”

Felmászott a szegény ember a fára. Hát mit talált a fészekben? Egy aranytojást. Nem vágott már akkor ő semmiféle fát, megfogta a tojást, s elvitte a boltoshoz.

– Jó napot kívánok, boltos úr!

– Adjon Isten, te szegény ember. Mi az? Hát nem hoztál fát?

– Fát nem hoztam, de hoztam egy aranytojást.

– Nagyon jó! Na, ezért az aranytojásért kapsz tőlem egy zsák lisztet, s melléje elegendő húst meg zsírt. De ha lennél te olyan ember, hogy megfognád a madarat is, amelyik ezt a tojást tojja, akkor minden gazdagságomat veled megosztanám.

– Megpróbálom, boltos úr.

Akkor hazament, s vitt mindent, amit a boltostól kapott.

– Né, te asszony, mit mondott nekem a boltos!

– Fiam, kelj fel korábban, s hátha sikerül, s megfogod azt a madarat.

Másnap reggel korábban felkelt. Felmászott a fára, de a fészekben nem volt madár, csak újból egy aranytojás. Fogta a tojást, elvitte a boltoshoz. Újból kapott érte annyit, mint a másikiért.

Akkor megint azt mondja neki a boltos:

– Vigyázz, fogd meg a madarat, mert boldog leszel.

Másnap, harmadnap újból korán megy ki az erdőbe. Hát a negyedik nap benyúl a fészekbe, s megfogja a madarat. Viszi a boltoshoz. Mikor az meglátja:

– Na, hallgass ide! Kötünk szerződést. A vagyonom fele a tiéd lesz, ha azt teszed, amit én mondok. Menj haza, s mondd meg a feleségednek, hogy kopassza meg a madarat, s tegye a lábosba, süsse meg. De semmit a világon el ne dobjon belőle, minden benne maradjon a lábosban. Akkor mi, három testvérek, menyünk hozzád, hogy nálad ebédeljünk. Amennyiben nem fog hiányozni belőle semmi, a fele vagyonom a tiéd.

Úgy is történt. Hazavitte a szegény ember a madarat, a felesége levágta, megkopasztotta, összedarabolta, bétette a lábosba, hogy süsse meg. A három fiú pedig a kemencepadkán nyújtózott, lustálkodott. Azt mondja egyik a másiknak:

– Ej, te, milyen jó falat lenne ez a madár!

Az anyjuk ide-oda kellett járjon vízért, fáért a tűzre, hogy készítse el az ebédet. Mert jönnek a boltosok s egyék meg.

Azt mondja a nagyobbik testvér:

– Te, én belenyúlok, s egy tepertyűt kiveszek belőle. Kívánni való ez az aranymadár.

Azt mondja erre a közbelső:

– Nem bánom. Ha belenyúlsz, én is igen.

Azt mondja a kisebbik:

– Ha tik belenyúltok, biza én is belenyúlok.

A nagyobbik felemeli a fedőt, belenyúl, kikap egy tepertyűt. Bédobja a szájába. Avval ki az ajtón. Ugyanúgy a közbelső is: kivesz egy darabkát, bédobja a szájába s kimegy. S úgy tett a legkisebbik is. Na, mármost mind a hárman vettek ki egy-egy darabkát. S azzal vették is nyakukba a világot.

Azt mondja az a testvér, amelyik a zúzáját vette ki (az attól tudta mindenkinek a gondolatát):

– Na, kedves testvérek, mi most úgy menjünk, mint a szél, mert a három boltos futva jön utánunk, s még a belünkéből is kiszedi, amit lenyeltünk. Mert úgy tudjátok meg, az aranymadárnak csak három része volt jeles: aki a fejet ette meg, abból király lesz. Aki a zúzáját,

az minden gondolatot kitalál, s aki a májat ette meg, annak minden alváskor száz forint kerül a párnája alá.

Most már mentek ők, mint a mesében. Nagy utat tettek meg. Egyszer érkeztek a keresztúthoz. Az út itt háromfelé vált. Azt mondja a nagyobbik testvér:

– Na, édes testvéreim! Ha műk együtt maradunk, tudja Isten, válik e még valami belőlünk. De hogyha külön-külön menyünk, mást és mást fogunk tanulni. Úgyhogy hárman háromfelé induljunk.

Úgy is tettek. A nagyobbik fiú ment jobbra. A közbelső ment a középső úton, a legkisebb ment balra. De a bal út magányos út volt, arrafelé egy élő lélek sem járt.

Na, most térjünk hozzá a legkisebbikhez. Vele folytatjuk a mesénket, mert ő maradt tiszta egyedül. Annyit ment, hogy a drága Jóisten őrizzen. Az útja végén béért egy nagy városba. A város szélén volt egy kicsi házikó. Bemegy oda. A kemence mellett egy öreg anyóka kuporgott. Köszön neki illedelmesen:

– Adjon Isten jó napot, kedves öreganyám!

– Isten hozott, kedves fiam!

– Nézze, öreganyám! Nagyon szépen megkérném, adjon szállást egy éjszakára, mert nagyon nagy utat tettem meg. Szeretnék itt hálni reggelig.

– Nagyon szívesen, fiam! Csak mondd meg: vannak szüleid? Vagy van-e valakid a világon?

– Öreganyám, nekem senkim sincsen az égvilágán.

– Na, fiam! Ha nincsen, hát nekem sincs. Elfogadlak téged édesgyermekemnek. Itt van ez a kicsi ház, van pajta, benne két tehén. Van itt minden, ami kell egy kicsi gazdának. Légy magad gazdája, s majd örökölsz tőlem mindent, amim van.

A legény meg is örvendett ennek, s nagyon boldogan éldegéltek ketten. Olyan munkás ember lett belőle, hogy jobb se kellett. Mindamellett, hogy otthon olyan lusta volt, most itt olyan ügyes, serény lett, hogy mindent csinált a világon. Gondozta a marhákat, szántani ment, takarította az udvart, mindent megtett, ami egy közepes gazdához illik.

Na, jön az este, lefekszik. Reggel felkél, kimegy, megtakarítja a marhákat, megfeji őket szépen, kispri az udvart. A vén mamóka pedig nekifog, hogy bevesse az ágyat. S hát mit talál a párna alatt?

Száz forintot. „Istenem! Ennek a szegény fiúnak volt még száz forintja. Ez az egész vagyonya. Elrejtette a párnája alá. De én elteszem, s ha kérni fogja, visszaadom neki.”

De a legény semmit sem tudott erről. Egyik reggel száz forint, más reggel megint. S ez így ment jó darabon. Akkor már az öregasszony rájött arra, hogy biztosan ez a fiú ette meg az aranymadár máját. De már nem úgy foglalkozott ezután vele, mint addig. Hanem reggel is béhívta a munkából.

– Na, kedves gyermekem, most megfrustukolsz, s egy kicsit ledőlsz, s azután mész ki megint dolgozni.

Lefektette a fiút, altatta, s amikor felkelt, már ott volt a száz forint. Délben megint lefektette. Megint ott volt a párnája alatt a száz forint. Ozsonnakor újból lefektette a fiút. Úgyhogy minden nap négyszáz forint gyűlt össze a vénasszonynak.

Volt az öregasszonynak egy nagy lisztesládája. De abban nem volt liszt. S a pénzt mind oda kezdte rakni. Mire észrevette volna, a láda telis-tele lett pénzzel.

Lakott abban a városban egy király. S a királynak egy olyan gyönyörű szép lánya, hogy olyan nem volt több a föld peremén. De a királykisasszony olyan nagy kártyás volt, hogy lekártyázta volna a csillagokat az égről. Akárhány királyfiú ült le vele kártyázni, ő egy óra alatt elnyerte az egész pénzét. És akkor utat adott nekie. Meghallotta ezt a fiú. Azt mondja a nanókájának:

– Nézze, nanó drága! Én is elmennék máma öste, hogy szórakozzak a királylánnyal, kártyázzak.

Azt mondja erre az öregasszony:

– Nem baj, édes lelkem, menj! Végy magadhoz egy tarisnyát, azt töltsd meg pénzzel a ládából, s menj utadra.

(De a nanóka nem mondta meg neki, hogy honnét van az a sok pénz.) Elég az hozzá, hogy vészen egy tarisnya pénzt, s menyen a királykisasszonyhoz. Egy óra alatt a királykisasszony elnyerte a pénzt.

Más öste megint menyen. Harmadik öste megint. Azt mondja egyszer a királykisasszony az apjának:

– Kedves édesapám! Még ilyen fiúra nem akadtam, hogy egymás után három éjjel jöjjön kártyázni. Akármennyit is nyertem tőle, neki megint van pénze.

Akkor azt mondja neki a király:

– Hallgass ide, lányom! Biztosan ez az a fiú, aki megette az aranymadár máját. Ennek a párnája alatt minden reggel ott a pénz. De ha újból eljön, ne játsszál úgy vele, hogy mindjárt elnyerd a pénzt. Hanem időzz vele egy kicsit. Csinálj két feketét. Az ő feketéjébe tegyél hánytatót. Ő kihányja azt a kicsi májat, te pedig elrejtet. Ne félj, míg a világ s a föld, nem jön többet veled kártyázni.

Öste megint mondja a nanókájának:

– Nanóka, én menyek megint kártyázni.

– Menj, édes fiam, menj. Csak ügyelj nagyon magadra!

Veszi újból a fiú a tarisnya pénzt, s menyen a királykisasszonyhoz. De most a királykisasszony mind időzött vele. Úgyhogy így elszórakoztak tizenkét óráig. Akkor pedig felszolgált a feketét. De a hánytatót belétette a fiú kávéjába. Azt mondja:

– Nézd, elidőztünk egy kicsit. Én is megéheztem, azt hiszem, te is. Ezt a feketét idd meg, s aztán folytatjuk a kártyát.

Azt mondja erre a legény (de a legény már erősen szerette a kisasszonyt):

– Hogyne! Elfogadom, tiszta szívemből.

Elfogadja, s megissza a feketéjét. Hát egyszer csak elkezd okádni. S kihánta azt a kicsi májat. A leány mindjárt kezd ott takarítani, s elveszi azt a kicsi májat, megöblíti vízben, s béteszi egy tiszta pohárba.

Amikor a fiú az egész pénzét elkártyázta, hazamegy. Lefekszik, reggel felkél, megy dolgára. De biza a vénasszony már nem talált semmit a párnája alatt. Akkor azt mondja neki a vénasszony:

– Na, édes fiam, most csináltál, amit csináltál, mentél, ahová mentél, kártyáztál, minden. De többet soha nem lesz neked az az erőd. Sem pénzed. Mert te elvesztetted azt, ami benned volt.

A fiú elgondolkozott, s megbúsulta magát.

– Né, kedves nanókám! Addig menyek, míg a szememmel látok, de visszaszerzem azt, ami bennem volt, vagy ha nem, elpusztulok.

Ment, mendegélt. Egyszer beért egy rengeteg nagy erdőbe. Olyan sűrű volt az erdő, hogy bódorgás közben mind letépte a sok cserje, tüske a ruháját. Már majdnem csórén maradott. De éhes is volt, hogy nem látott a szemivel. Egyszer mit lát maga előtt? Egy gyönyörű szép körtefát. „Na, hálát adok az Istennek, hogy még bár

egyszer jóllakhatok.” Leszed egy körtét, beleharap. Hát akkora szarva lesz, hogy egy szimentáli ökörnek se lehet külön.

„Na, mármost én egy szarvval hogy menjek bé az erdőbe? Még harapok egyet, legyen kettő. Legalább tudok menni egyenesen.” Még harapott egyet, s lett neki bal felől is pont egy olyan szarva, mint jobb felől. Akkor ment, mendegélt tovább, mint a mesében. Nem ment sokat, egyszer talál egy almát. „Na, nem bánom, két szarvam már van. Legyen egy még a fejem tetején is. Egy meg az orromon. Annyit eszem itt, amíg meghalok.” Leveszen egy almát, s beleharap. Lenyelte, s hát a jobb szarva leesett. Még egyszer beleharap az almába, hát leesik a bal szarva is. „Hej, ennél nagyobb orvos nem lesz a világon, mint én!” Tovább már nem is ment. Levett egy pár darab almát, visszament a körtefához, s onnan is leszakított egynéhányat. S visszafordult az úton, amelyiken jött. Ott már beért a városba. Amikor a városba ért, már olyan rongyos volt, szerencsétlen, hogy beillett volna kudusnak is. Fel is kérezett a királyhoz kúdos képben. Bement a konyhára, adtak neki, hogy egyék. Látja, ott egy aranytál, egy ezüstitál s egy gyémánttál. Azt kérdi a főszakácsnétól:

- Mondja, naccsága, kié lehet ez az ezüstitál?
- Ó, édes fiam, az a királyé.
- S az arany tál?
- Az a királynéé.
- Hát a gyémánttál?
- Az a királykisasszonyé.

Na, ő többet nem szólt semmit. Kivette az egyik körtét, apróra vágta, s mikor a szakácsné elfordult, a gyémánttálba beledobta s elkeverte. Na, azzal vette magát, elment.

Most már a szakácsné kitálalja az ételt a királyi palotában. Nekifognak azok enni. Hát ahogy a királylány kivette a tálból s lenyelte az első falatot, akkora szarva lett neki, hogy a palota két falát átszúrta vele.

Na, most a királyi ház! Egy nagy bánat, nagy búsulás. Mi történt! Milyen nagy csúfság ez! Kihirdette az országába, hogy jöjjenek a doktorok, akár külföldről is, csak ezt a szarvat vegyék le a királykisasszonyról. El is jöttek. Orvosnál orvosabbak. Vágtak belőle

fél métert, de kettőt nőtt mindjárt. Mit csináljanak? Nem tudják az orvosságát megkapni.

Akkor a fiú mit csinált? Elment az úrhoz, ott né, vágott egy kis fát. Kapott érte kis pénzt, azon vett magának egy rend ruhát. S papírból firmát csináltatott magának. S az volt kiírva a firmára: „Én vagyok az orvosok orvosa.” S ott ment el a királyi kastély előtt. Ahogy elment a királyi kastély előtt, a szolgáló meglátta. Elolvasta, hogy ez az orvosoknak az orvosa. Hamar befut, s mondja a királynak:

– Felséges királyuram! Itt van az orvosoknak az orvosa.

– Fussál hamar, s hívd bé, hátha tud segíteni a lányomon.

El is ment a szolgáló, fel is hívta. Mikor bemegy, köszön illedelmesen. A király fogadja, s azt mondja neki:

– Hallgass ide, te orvos! Ha te leveszed a lányomról a szarvakat, ha nőtlen vagy, hozzád adom a lányomat.

– Hát én megteszem, s le is fogom venni, csak egy kicsi bajjal. Mert nézze, ez a fájdalom jajgatással jár, és sírással. És én nem szeretem, hogy még legyen a közelemben valaki. Hanem mindenki az udvarról menjen el, hogy csak ketten maradjunk: ő és én.

Úgy is csinált a király. Parancsot adott, hogy senki az udvaron ne maradjon, se a szobában, csak az orvos s a leány.

El is mentek mind. Akkor kimegy az orvos, szerez magának egy méteres hosszú husángot, s avval menyen bé:

– Na, te büdös dáma! Most vegyem le neked a szarvadat. Mert én adtam neked a szarvat. S én is veszem el tőled.

Akkor a husánggal jól húzott egyet a királylányra.

– Na, látod, elvetted tőlem azt, amire nekem volt szükségem. Most én adom neked, amire neked szükséged van a bánathoz.

Azt mondja akkor a leány:

– Hallgass ide, szívemnek szerelme! Vedd le rólam a szarvat, ne maradjak csúfságnak, mert máshoz nem menyek, csakis hozzád.

– Leveszem, ha visszaadod nekem azt, amit elvettél tőlem.

– Igen, visszaadom. Menj, ott van a keleti ablakban, egy pohárban.

A fiú megkapta a májat, befalta, s akkor egy szarvat levett.

– Na, amiért te is olyan csúfságot csináltál, a másik szarvat meghagyom neked, hogy kínlódjál, amiért nem voltál becsületes.

Akkor a fiú kilépett, s visszament az öregasszonyhoz. Mikor az öregasszony meglátta, éppen halálán volt. De addig nem tudott meghalni, amíg a fiú vissza nem jött.

– Adjon Isten, öreganyám!

– Isten hozott, édes gyermekem! Na, hogy jártál?

– Szerencsésen.

– Igen, akkor hiszem el, mikor lefekszel, s majd felkelsz, akkor megmondom, hogy szerencsével jártál-e vagy sem.

Tényleg, a fiú lefeküdt, s aludt egyet. Felkelt, s a vénasszony megkapta a száz forintot a párnája alatt. Azt mondja neki:

– Édes gyermekem! Most igazán szerencsével jártál. Na, most hallgass ide! Nem tudtam meghalni addig, amíg tégedet nem látalak meg. Gyere ide a halálos ágyamhoz, emeld fel az ingemet, s a csurdé testemen van egy tüsző. Azt tedd a csurdé derekadra. De el ne felejtsd, hogy soha a tüszőt a csurdé testedről le ne vedd, csak szükség esetén. Mert amikor azt leveszed, s intesz vele, akármi, ember vagy állat, azzá válik, amivé te akarod.

A vénasszony evvel lehunyta a szemet. Meghalt. A fiú becsületesen eltemette. S akkor felkötötte magának a tüszőt, s visszament a királylányhoz. Azt mondja neki a királylány:

– Na, kedvesem, vedd le rólam ezt a szarvat, mert úgyis csak a te feleséged leszek.

Megszánta a fiú a leányt, levette a szarvát. Nekifogtak, s ott egy nagy lakodalmat csaptak. Ettek-ittak három éjjel és három nap. Na, most ő boldog volt, nagyon boldog. Nagyon jól éltek. Született nekik egy szép kicsi leánykájuk. De a lányka olyan kedves volt, olyan okos, hogy az Isten őrizz.

Hát a fiú mindjárt vadászni. Egy szép napon, amíg vadászni volt, a királylánynak az udvarlója arrafelé bódorgott, s bement a királyi palotába. Azt mondja a fiatal királynénak:

– Látod te, mennyit jártam én utánad! Mennyit beszéltünk ketten, s hány éjszakát töltöttünk el mi ketten. Mégis te férjhez mentél egy ilyen jöttmenthez.

– Hát nézd meg, kénytelen voltam. Mert tudod te jól, hogy mi volt rajtam. Csak ő vette le, s csak muszáj volt hozzámennem.

– Hallgass ide, te! Miben áll neki az ereje?

– Ó, ne is emlegessed! Van neki egy tüzője, hogy azzal mindenből azt csinál, amit ő akar.

– Na, ide hallgass! Ha el akarsz válni tőle és utánam akarsz jőni, akkor mondd meg neki öste, mikor lefekszik, hogy ne mind tartsa a derekán, mert fáj az oldalad, amikor hozzád ütődik, s tegye inkább le. S akkor én itt bent leszek, elveszem, s azzá teszem, amivé én akarom.

Úgy is történt. Hazajön a fiú. Azt mondja neki a felesége:

– Édes fiam! Né, eljött az ideje, hogy lefeküdjünk. Légy szíves, tedd le a tüződet, mert annyit lökdösel vele, annyit ütögeted vele az oldalamat, hogy már nem bírom. Még tedd le a derekadról.

Meghallgatja a fiú a felesége szavát, leteszi a tüzőt. S ezzel elalszik. Akkor a spájcból kijön a királyfiú, aki a felesége latra volt, kezébe veszi a tüzőt, s azt mondja a fiatal királynak:

– Legyen belőled egy istentelen nagy számár!

Mindjárt lett belőle egy istentelen nagy számár. Na, mármost mit csinált? Járt egyik háztól a másikig, egyik szemétdombról a másikra. Úgy éldégélt. Néhanapján jött a kapuba. A kicsi leánykája látta, s tudta, hogy az az apja. Ami maradék az asztalon gyűlt, összeszedte a kötényibe, s odanyújtotta az édesapjának. Az édesapja ett a kötényiből, s hullatta belé a könnyeit. Ez így ment sokáig. Egyszer megunta az új király, hogy ez mind ott őgylgett a kapu körül. Kiment megint a tüzővel. Meglegyintette, s azt mondta:

– Legyen belőled egy bujdosó kutya!

Hát lett belőle egy bujdosó bácskutya. Vette a világot a nyakába. Kiment abból az országból. Másik ország határszélén volt a királynak egy istentelen nagy isztinája, ahol ezer juhot őrzött egy pakulár. Meglátta a pakulár a kutyát, kezdi csalogatni. Ad neki kenyeret, ad neki sajtot. A kutya menyen, mert jámbor volt (emberi szellem volt benne). Odamenyen, megeszi, amit a bács adott neki. Közbe barátkozik a báccsal. Látja egyszer, hogy a bács östefelé nekikezd sírni, búsulni. De úgy búsul, úgy sír, hogy az Isten őrizz. A kutya megszólal emberi nyelven:

– Na, na, édes gazdám! Miért búsulsz, miért sírsz?

– Ó, áldott szent Úristen! Te kutya! Te még beszélni is tudsz?

– Hát hogyne tudnék!

– Hát hallgass ide, miért búsulok. Azért, mert minden öste megtámadják a farkasok a nyájamat. S ötven, hatvan, száz juhom vész el minden öste. S a királynak nem tudok elszámolni sohasem.

– Na, ne búsulj, édes gazdám! Feküdj le egészen nyugodtan. Ne legyen erre gondod. Majd ellátom én azoknak a farkasoknak a baját.

A kutya nekifogott akkor, összeterelte az egész nyáját, s megállt a közepibe. Éjfél tájban csak jönnek az erdőből a farkasok. A kutya nekifogott, száz farkast összeaprított, s kalangyába rakta őket. Reggel, amikor a pakulár meglátta, hogy mit cselekedett a kutya, nem adta volna a kutyáját az egész világért. Másnap elment a királyhoz. A király parancsot adott, hogy a kutyát vigyék el hozzá, lássa ő is, hogy ez milyen. Felviszik a kutyát hozzája. Nézi a király, nézi. Egyszer azt mondja:

– Nekem is minden esztendőben születik gyermekem, s mire háromnapos lesz, tűnik el. Ha ez a kutya meg tudná őrizni, hogy el ne tűnjék, akkor szerződést kötnék vele, hogy velem eszik egy tálból.

Megszólal akkor a kutya:

– Felséges királyom, én megőrizem.

– Ha te beszélsz emberi nyelven, akkor megcsinálom a szerződést, hogy itt maradj nálam, s velem egy tálból egyél.

Meg is született a királynak a gyermeke. Már következett volna a harmadik nap. Akkor a kutya ügyesen melléült a bölcső mellé s rengette.

Hát mi történt? Az ajtó sarkából csak belép a Prikulics.

Mint egy szellem. S menyen a bölcsőhöz, hogy fogja meg. Akkor a kutya hátulról megragadja. Azt mondja neki:

– Hallgass ide! Te nem tudod, hogy én is itt vagyok? Te miért akarod elvinni ezt a gyermeket? Mert én itt vagyok, s én őrizem, nem más.

– Na, jó – azt mondja a Prikulics –, csak békin hagyjál! Gyere, még én megsegítlek téged. Gyere velem, és én visszaszerzem neked a tüződet. Mert ha én nem, a világon senki vissza nem adja neked.

Ők akkor otthagyták a gyermeket. A kutya felszökött a Prikulics hátára, s ott termettek máris a királynál. De az nem félt már, a tüző

ott volt, letéve az asztalra. Bémenyen a Prikulics, felveszi a tüszőt, kimegy véle, meglegyinti a kutyát, s azt mondja:

– Legyen belőled olyan ember, amilyen voltál, csak még százszorta erősebb!

Mindjárt emberré változott. A Prikulics a kezibe adta a tüszőt, s avval eltűnt. Akkor ő bément a szobába. Azt mondja a fiatal párnak:

– Na, most keljetek fel!

Felkeltek. Hát a leányka, mikor meglátta az édesapját, nyakába szökött. Csókolta, ölelte, minden. Azt mondta ő akkor nekik:

– Na, gyertek ki!

Akkor a latorból csinált stráfszekeret, s a feleségiből csinált egy kancát. S felvállalt egy nagy munkát. A szomszédos királynak épült a kastélya, oda kellett hordani a követ. Egy-egy akkora volt, hogy hat ló után kellett volna kötni. Ő biza a stráf után két követ tett, úgy vitte a kastélyhoz. De minden reggel ő volt az első. Reggel négykor kelt, ő volt az első munkás. S mikor jött a fizetés, mindenkit kifizettek, s őt nem. Azt mondja ő akkor:

– Én megyek a bíróságra. Hallgassanak ide! Mindennap én voltam az első a szólításnál. A fizetésnél miért vagyok hátulsó? Fizessenek ki, mert ha nem, én olyan taxit csinálok magukból, hogy olyant még nem látott a világ!

Azt mondja neki akkor az egyik (ketten ültek az asztalnál):

– Hallgass ide! Téged nem kell kifizetni, te csak maradj hátul.

– Velem ne viccelj! Vagy kifizetsz, vagy csinálok belőled egy taxit.

– Te csak maradj hátul, mert veled még dolgunk lesz.

Jó. Akkor kifizették őt is. S az egyik megszólal:

– Te! Hát mért fizessünk ki téged, hát te a mi testvérünk vagy. Mert az a nagyobbik, az ette meg az aranymadár fejét. Ebből lett a király. Én ettem meg a zúzá, én tudok minden gondolatot. Te etted meg a májat, s a fejed alatt mindég száz forint kerül.

Akkor összeölelkeztek, összecsókolóztak. Azt se tudták, hová legyenek boldogságukba. Akkor azt mondta neki a testvére, amelyik a zúzá ette meg:

– Hallgass ide! Én tudom, hogy a szekér mi s a kanca ki. A kanca a te kedves feleséged, a leánykádnek az édesanyja. Megkérlek, csináld vissza az édesanyját, hogy legyen a gyerekek megint édesanyja. A szekérrel pedig tégy, amit akarsz.

Akkor a kancával felhúzatta a szekeret a legmagasabb hegyre, kifogta a kancát, a szekeret pedig leeresztette magára. Izzé-porrá tört, hogy még a hamvát se lehetett megtalálni. S a feleségit visszavarázsolta asszonnyá. És boldogan éltek tovább. S ha meg nem haltak, még máma is élnek.

A HÁROM SZÉPEN SZÓLÓ HEGEDŰ

Egyszer volt, hol nem volt. Volt egyszer egy király. Ennek a királynak egy olyan gyönyörű szép fia volt, hogy párját nem lehetett találni. Ez a Piros király fia volt. A Zöld királynak pedig egy olyan gyönyörű szép lánya volt, hogy annak sem lehetett párját megtalálni a föld peremén.

Na, most a Piros király fia a királyi vendéglőben összebeszért a barátaival, hogy küld egy szép szerelmes levelet a Zöld király lányának. Ott az asztalnál meg is írták a levelet. Elolvassa, és azonnal ír egy másikat. A királyfiú pontosan abba a vendéglőbe kapta meg a levelet, ahol ő a másikat írta. Persze a királyfi barátai kíváncsiak voltak, hogy mit írt visszaválaszul a királynak. Hát mi volt a levélben? „Te senkiházi, te szerencsétlen! Hogy mertél te nekem levelet írni? Egy ilyen szép királynak? Hogy mertél belém szeretni?”

Hát a királyfiú úgy megszégyellte magát, azt se tudta, merről nyissa ki az ajtót, hogy induljon el onnét. Ahogy hazament, három napig csak mind egyet sírt és búsult. Se étel, se ital a szá-jában nem járt.

Akkor vette magát, s felment a királyi hangszergyárhoz. S azt mondta neki:

- Adjon Isten jó napot, királyi hangszergyáros!
- Adjon Isten, felséges királyfi!
- Hallgass ide, te hangszergyáros! Nézz jól meg engem! Én hegedülni nem tudok, de te olyan három hegedűt csinálj, hogy mikor a nyirettyűt felteszem akármelyikre, kilencvenkilenc rezesbanda szóljon belőle.

- Meglesz, felséges királyfi! Csak hozz nekem egy véka aranyat. Egy fél véka aranyból lesz a hegedű, a másik fél véka a fizetés. Hozz egy véka ezüstöt. Egy fél vékából lesz a hegedű, a másik fél véka a fizetés. Hozz egy véka gyémántot, fél véka lesz a hegedű, fél véka a fizetés.

- Nagyon helyes – azt mondja a királyfi –, meg is kapod.

Hazamegy a királyfiú, meg is hozza a három véka aranyat, ezüstöt, gyémántot. Most nekifognak, s megcsinálják a három hegedűt. Hazaviszi a királyfi, megpróbálja. Hát tényleg úgy szóltak, mintha egy rezesbanda lenne bennök. Avval felöltözött. Két rend királyi ruhát vett magára, veszi a hegedűket, s útnak indul. Annyit ment, mint a mesében. Egyszer beért a városba, pont a Zöld király városába. Látja, hogy a népek mennek szépen felöltözve, annyian, mint a nyüvek. Egyszer csak megy egy harisnyás ember, ostor a nyakában. Azt megszólítja:

– Álljon meg, bácsika, s legyen szíves, mondja meg, hová menyen maga?

– Ó, Istenem, felséges királyúrfi, hagyjon békít! Menyek a templomba.

– Hát máma mi van? (Már ő se tudta, hogy milyen nap van aznap.)

– Máma? Szent Vasárnap.

– Ó, áldott Úristen! S még én azt se tudom, milyen nap van ma. S maga miért van ostorral a nyakában?

– Azért, mert én vagyok a Zöld király kondásza.

– Na, éppeg jó, hogy magával találkoztam. Nézze, cseréljen velem ruhát. Én ezt a királyi ruhát magának adom, és adja nekem a magáét. Plusz még kap tőlem egy marék aranyat.

Hát persze! A szegény kondász örvendett ennek. Mindjárt ruhát cseréltek. A királyfi még adott neki egy marék aranyat is. A kondász úgy elment, mintha puskából lőtték volna ki. Ő most az egyik királyi ruhára felhúzta a kondászruhát, s vette magát, elmenyen a Zöld királyhoz.

– Adjon Isten, felséges királyuram!

– Isten hozott, te kondász. Mi járatban vagy?

– Eljöttem magához, adjon nekem is valami állást.

– Jól is tetted. Gyere, mert van nekem egy kondászom, egy semmirevaló, részeges. Azt elbocsátom. Mit kérsz egy évre?

– Én semmit, csak éppen ennem, innom adjon, s ha meghalok temessen el.

– Nagyon helyes! Ilyen kondászom még nem volt, hogy ilyen olcsón szolgáljon engem.

Avval megfogadja a kondászt, kiviszi az udvarra, s azt mondja:

– Nézd meg: ez a kicsi ház a tiéd. Itt van neked ágyad, kemencéd, asztalod. Még egy fiút is kapsz magad mellé segítségül.

– Nagyon szépen köszönöm.

Azt mondja a fiúnak a királyfi:

– Hallgass ide, te! Még őriztél disznót?

– Hogyne.

– Nézd meg! Kimenyünk a disznókkal. Az ételt, amit kapok, azt is te eszed meg. Én meg bémények a városba, mint egy öregember, megiszok egy deci pálinkát. Még hozok neked is egy decivel. Csak ügyelj a disznókra!

Azt mondja a fiú:

– Menjen tőlem egész nap, csak hozzon nekem is valamit.

Úgy is történt. A királyfi bement a városba, a királyi vendéglőbe, evett-ivott. Mikor visszajött, hozott neki is egy kicsi pálinkát. A fiú nem adta volna egy világért. Telik egy nap, telik kettő, telik három. Egyszer lefekszik az ágyba, s eléveszi az ezüsthagedűt. Nekifog muzsikálni. Olyan szépen muzsikál, hogy az egész városban kinyitották az ajtókat, ablakokat. Kijöttek az utcára, s úgy hallgatták, hogy hunnét jön az a nagyon szép, idegen hang. Ki a király, ki a királyné, ki a királykisasszony, az uccára. Nem láttak semmit. A királykisasszony, ahogy mind hallgatózik, egyszer csak rátalál a kicsi házra. S látja azt is, hogy a kondász muzsikál. Hamar felfut a szobájába. Hát a királykisasszonyoknak van tizenkét öltöztető lányuk. Az öltöztető, vetkeztető őket. Ilyen frajla. Azt mondja a királykisasszony az egyik lánynak:

– Lemész a kondászhoz, megmondod neki úgy: hozza fel a hagedűt, mert megmérem mérlegen őt is, a hagedűt is, s annyi aranyat adok neki, amennyit húznak együtt.

Lemegy a leány a kondászhoz, s azt mondja neki:

– Nézze, a királykisasszony azt parancsolta, jöjjen fel a hagedűvel, s leméri magát s a hagedűt, s tiszta aranyon fizeti ki.

– Menjen vissza, s mondja meg a királykisasszonynak, hogy az apját ingyen szolgálom, nekem pénz nem kell. Mert én világéletemben csak ezért az egy hagedűért szolgáltam. Hanem, ha kell neki a hagedű, fáradjon ide hozzám, aludjék itt velem az ágyban, s akkor megkapja a hagedűt.

Visszamenyen a frajla, s mondja. Hej, volt ott már fejtörés. Mi is lesz? Hogy tudja megszerezni a hegedűt!

Akkor a királykisasszony kiválasztott a tizenkettőből egyet, amelyik legjobban hasonlított rá. S azt mondja neki:

– Hallgass ide! Lemész oda, s ott aluszol vele reggelig. Akármit is csinálna. Tartalak én téged, ne félj! Csak kapjam meg a hegedűt.

Jól van. Veszi magát a leány, felöltözik pontosan abba a ruhába, királykisasszonyi ruhába. Lemegy, s kopogtat a kondász ajtaján.

– Adjon Isten jó estét!

– Adjon az Isten! Hát miért jöttél?

– Eljöttem, hogy aludjam itt magával a hegedűért.

– Nagyon helyes. Menjen, vesse meg az ágyat! De hallgasson ide! Látja ott azt a belső deszkát? Kuporodjék fel oda, s vigyázzon, nehogy az oldalához érjen, mert öregember vagyok, s fájnak a csontjaim. Mert ahogy hozzám ér, én felkelek, veszem az ostort, s úgy megnadrágozom, hogy olyat még nem látott.

Ez a lány felkuporodott a deszkára, nem mert aludni egész éjjel, kivilágos-virradatig, nehogy véletlenül hozzáérjen.

Reggel odaadja neki a kondász:

– Tessék, itt van. S menjen dolgára!

Veszi a lány a hegedűt, s megy fel a királykisasszonyhoz. A kisasszony pedig vallatóra fogta, hogy s mint. Mit csinált? Hogy aludt? Hát persze, a frajla eskiidözött jobbra-balra, hogy a deszkán kuporgott egész éjjel, nehogy az öregnek az oldalbordájához érjen. Azt mondja erre a királylány:

– Nagyon helyes. Nincs semmi baj.

De a másik este aztán! Milyen volt az ezüsthagedű! De milyen volt az arany! Most vette a kondász az aranyhegedűt, kétszer olyan szépen szólt. Minek szaporítsuk a szót? Csak leküldte megint a királykisasszony a frajlát:

– Menj le, s lássad, mit szól az öreg? Kapjam meg a másik hegedűt is.

Lemegy a leány:

– Jó estét kívánok, öreg!

– Jó estét! – azt mondja. – Na, mi van? Megint eljött a hegedűért?

– Igen – mondja a leány.

– Tessék megvetni az ágyat.

Megveti az ágyat.

– Na, hallgasson ide – azt mondja az öreg. – Amit mondtam magának az öste: kuporodjék fel a deszkára, ne égen valahogy a bordáimhoz, mert nagyon fájnak. De ha valahogy oda talál érni, aztán semmi más, az ostor lesz a magáé.

Felült a lány, felkucorgott a deszkára, egész éjjel nem aludt, kivilágos-virradtig. Reggel akassza le az öreg a hegedűt, s nyomja a lány kezibe. Elviszi megint a lány a hegedűt, s menyen a királykisasszonyhoz.

– Na, mondjad, hogy aludtál?

– Felséges királykisasszony! Úgy aludtam, ahogy a múlt éjjel, kuporogtam a deszkán, nehogy odaérjek az öreg oldalbordájához.

– Na, jó.

Most már eltelt ez az este is. Jön a harmadik este. Most eléveszi a kondász a gyémánthegedűt. Szólt, ahogy szólt a másik kettő. De mik voltak azok ehhez képest? Már ez a harmadik olyan volt, hogy ennél különbet nem lehetett látni sem. Megint elküldi a királykisasszony a lányt az öreghez, hogy aludjék vele reggelig a hegedűért. Hogy kapja meg a hegedűt.

– Jó estét kívánok, öreg!

– Jó estét! Na, mi van, miért jött?

– Eljöttem, hogy aludjak itt a hegedűért.

– Ej, maga azt hiszi, hogy bolond vagyok? Nem a tegnaptól vagyok én itt. Ismerem jól a királykisasszonyt. Menjen, s mondja meg úgy a királykisasszonynak: ha a hegedű kell neki, legyen szíves, fáradjon le ő. Akkor megkapja, de másképp nem.

Elmegy a lány, s mondja:

– Felséges királykisasszony! Azt mondja az öreg, hogy ő nem tegnaptól jött ide. Ő már régecske itt van. Ösmér mindenkit. Ha kell magának, menjen le maga is, reggel megkapja a hegedűt.

– Te, mondd meg igaz lelkedből, hogy aludtál? Mondd meg! Nem bántott?

– Amit mondtam a királykisasszonynak: egész éjjel a deszkán kuporogtam, nem aludtam egy makulát sem. Reggel ideadta a hegedűt.

– Na, jó, majd meglátom.

Felöltözik a királykisasszony. Veszi magát, s lemegy, de néz ide, néz oda, nem látja valaki, hogy ő bémegy az öreghez?

– Jó estét kívánok, öreg!

– Adjon az Isten, királykisasszony! Na, mi a baj?

– Eljöttem, hogy aludjak itt a hegedűért.

– Nagyon helyes, nagyon helyes! Legyen szíves, vesse meg az ágyat!

Megveti a királykisasszony az ágyat, de bezzeg neki nem mondta a kondász, hogy kuporodjék a deszkára, hanem azt, hogy aludjék ott vele reggelig. Reggel aztán vette az öreg a hegedűt, hogy adja oda neki. De a királykisasszony: hogy neki nem kell, s nem kell a hegedű! Azt mondja az öreg:

– Királykisasszony, vegye a hegedűt, s menjen dolgára! (De már a királykisasszonynak a hasa az orrát verte. Állapotos lett.)

Neki nem kell a hegedű.

– Hallja! Ne vegyem az ostort! Vegye a hegedűt, s menjen dolgára! Nehogy a király ránk akadjon, s mind a kettőnket agyonverjen!

Neki nem kell a hegedű. Csak néz ki, hogy valahogy kisuvadjon, meg ne lássa senki. De ahogy az ajtót kinyitja, s szaladna ki, a király éppen jött szembe vele.

– Á, kedves leányom! Éppen jól taláلتalak. Addig mind hegedültél, amíg a hegedűre kaptál. Most jól nézel ki. Na, semmi. Mind a kettőt megfogni, bé a börtönbe. Három napig a börtönben, s három nap múlva ítéljük meg a halálát mind a kettőnek.

Megfogják a kondászt, megfogják a lányt is. Béteszik a börtönbe, a siralomházba. Ottan akkor felhívja a király a tanácsbéli embereket, hogy ítélkezzenek a tetteseken. Egyik azt mondta:

– Öljük meg tűz által.

Másik mondta:

– Dobjuk bé a vízbe.

Harmadik:

– Lőjük főbe!

A negyedik:

– Akasszuk fel!

Mindegyik mondott egy-egy szót a halálról, csak egy öreg nem mondott semmit. Azt kérdi a király:

– Hallgass ide, öreg! Itten mindenki szólt, mindenki beszélt, csak te nem mondtál semmit. Mondjál te is egyet a halálról. Milyen halálra ítélnéd, ha rajtad állna?

– Felséges királyom! Én mondanék egyet. Igaz, hogy öreg ember vagyok, s a fiatalok mondtak elég bolondságot. Én mint öreg, azt mondanám: ne pusztítsák el a gyermekeiket, mivel a felséges királynak s királynénak édesgyermekéről van szó. Adjanak nekik egy kocsit s két lovat, s eresszék útnak őket, hadd menjenek ki az országból, s majd valahol a pusztákon, erdőkön a vadak úgylis megeszik őket. Ne lássa meg maga se a gyermekük kínját, ne lássa meg a felséges királyné sem.

– Éljen! Nagyon helyes!

Az öreg mondta a legjobbat, hogy a király s a királyné ne lássa meg a gyermekük kínját. Mindjárt egy kétlovas hintót hoztak elé. A királyné persze a leányának tyúksültet, jó ételeket pakolt. S egy nagy harisnya aranyat tett neki. Neki meg, a kondásznak, egy véka cipót s egy véka hagymát. Bé abba a ládába, ahol ült. Ő volt a kocsis. Na, most eresztette a lovakat, hadd menjenek. Mentek, mendegéltek. Amint mennek, a leány megéhezett. Nekikezdett ottan a tyúkból emu. Azt mondja neki a fiú:

– Te, légy szíves, adj nekem is egy falatot. Én tán nem vagyok éhes?

– Menj a francba! Neked ott a véka cipó s egy véka hagyma. Hát egyed, mert te ahhoz vagy szokva. Én nem ettem soha cipót meg hagymát. Te ettél (mert ugyebár nem vallhatta be, hogy ki ő).

Jól van, csak mennek tovább. Elaluszik a leány. Bágyadt. Hát valami karaván cigánysor ment végig ottan. Megállítja a királylegény a lovakat. Veszi a sok cipót, mind ledobja a cigányoknak. S a hagymát is. Azok meg mind felszedték. Ő ereszti a lovakat előre. Felébred a leány, megint nekifog enni. Megint hátra a fiú:

– Te, biza nem sajnálsz meg? Adj nekem is bár egy falást. Milyen éhes vagyok!

– Jaj, a fene egyen! Hát nincs neked elég?

– Hallgass ide! Én már mind megettem.

– Tán nem vagy bolond!

– Gyere, nézd meg!

Mutassa a fiú: a láda üres (hát ugye, mind kidobta a hagymát meg a cipót).

– Na, akkor adok neked.

Hát adott neki. Csak egy kicsit. Megeszi a fiú, s mennek tovább. Egyszer beérnek a városba, az elé a vendéglő elé, amelyikben a levelet a lánynak megírta. Akkor azt mondja a fiú:

– Hoó! Mert itt a lejes fogadó.

Azt mondja a leány:

– Az Istenért! Ne csinálj ilyen szégyent! Hát ide nem engednek minket bé. Hát ez királyi vendéglő. Menjünk egy olyanba, ami a szegény embereké!

– Hallgass ide! Eddig te parancsoltál, az apádnak a határán voltál. Most már az én királyomnak a határán vagyok. Ej, ebben a városban jártam én a disznókkal. S ezen a határon már én parancsolok. S ezek a határok már az enyéme. Én jártam a disznókkal, nem te. Ott te parancsoltál, itt most én parancsolok. Hó, mert itt a lejes fogadó.

– Te, lelkem, ne csinálj ilyen szégyent. Már ez nem lejes fogadó. Ez itt királyi vendéglő.

– Azt csak te mondd. Hányszor ettem én itt két-három tányér paszulyt és puliszkát! S egy-egy deci pálinkát ittam meg. Mit tudsz te?

Szégyellte magát a leány, hogy az Isten őrizz. Mennek bé. S mikor bément a fiú (persze a pincérek mindjárt megismerték, megijedtek s visszahúzódtak, de ő int nekik, hogy jöjjenek hamar elé. Már azok ebből értettek):

– Hé, fogadós! Hol vagy, fogadós?

Erre a vendéglős:

– Itt vagyok.

– Légy szíves, hozzál ide két tányér paszulyt, két tányér hideg puliszkát s két deci pálinkát. Egyek s igyák a feleségemmel.

A királykisasszony szinte meghalt szégyenletében. Azt mondja a vendéglősnek:

– Vendéglős úr, drága! Ne hallgasson rá! Ez bolond. Hozzon két királyi ebédet, két porció ételt és két pohár pezsgőt. Hagyjon békit neki, mert nem tudja, mit beszél.

– Úgy? – azt mondja a kondász. – így beszélsz? Hozzon neked finom dolgokat? Majd rámegegy erre a két ló, meglátod! (De már a két ló ott volt az apjánál, a királynál.)

Hoznak nekik két királyi ételt.

– Ni, te, milyen ételeket hoztak ide nekem! Többet ne merj ilyen ételeket emlegetni se! Nem ettem én ilyeneket sohase.

– Egyél, te bolond, ne mind járjon a szád! Egyél szépen!

– Jól van, nekem pénzem nincs, hogy kifizessem. Majd a két ló ára odamegy. Aztán majd jössz te utánam gyalog hazáig.

– Jó!

Azt mondja egyszer a vendéglősnek a fiú:

– Te fogadós, gyere elé! Tegyeél most jót velem! Hozzá! nekem két hát szalmát, tedd le oda a sarokba, és én azon elalszom a feleségemmel együtt. Annyit megérdemlek én tőled!

– Hallgass ide, a Jóistenért! Miféle beszéd az? Hogy ide, a vendéglőbe szalmát tegyenek a sarokba? Hogy azon aludjunk? Én nem tudom, milyen ember vagy te!

– Nem? Nem akarod úgy, ahogy mondom? Nézd meg, hogy megjáród!

– Vendéglős úr! Van magának külön szobája? Adjon egy külön szobát. Én megfizetem. Reggelig maradjunk itt. Én megfizetem – rendelkezik mindjárt a királylány.

Hogyne! Mindjárt ad a vendéglős külön szobát nekik, ágyat s mindent.

– Hú – nézi a fiú. – Te aluszol ebbe az ágyba?

– Te is meg én is.

– Nem én! Én a földön aluszok. Én nem aluszok ágyba. Milyen fehér lepedő, párna, minden! Én nem aluszok ott.

– Gyere te, ne légy buta!

– Jól van, na!

Lefeküsznek. Hát persze, a királykisasszony el volt bágyadva a nagy utazástól. Úgy elaludt, mint a bunda. Levetkezett, letette az aranyláncát, fülbevalóját, ruháját. Mind az asztalra rakta.

A fiú kél fel, s menyen ki. Hívátja a vendéglőst:

– Hallgass ide – azt mondja. – Elveszed ezt a ruhát, elviszed apámhoz. Reggel fog kiabálni az asszony, hogy ellopták a ruháját. A többi bíz rád. Én majd megparancsolom neked: „Te fogadós, add

elé a te szolgálólányod ruháját.” Te adsz egy szoknyát, egy blúzt, kendőt, de úgy, ahogy én mondom. A szoknyát mint szalagokba szakítod, a blúznak a hátát kiveszed, s csak az ujja meg a gallérja maradjon. A fejkendőnek kivágod a közepit, csak a szegélye maradjon. Hozz egy pár cipőt: az egyiknek ne legyen szára, a másiknak ne legyen talpa.

Jól van, úgy is történt. Reggel, amikor felkelnek, a királylány fel akar öltözni, nincs meg a ruha. Azt kérdi tőle a fiú:

– Mi a, te?

– Né, ellopták a ruhámat.

– Jól tették. Adjon az Isten nekik erőt, egészséget. Mondtam neked. Ha ott, né, a sarokban aludtunk volna, a szalmán, az ölembe vettek volna. Csak mert volna hozzád nyúlni valaki! Majd adtam volna én neki.

Na, már nem volt mit csinálni.

– Hé, fogadós! Felkeltél?

– Fel.

– Gyere ide! Adjál az Isten nevibe a te szolgálódnak a ruhájából, hogy tudjak elmenni a feleségemmel, mert itt már nincs mentség. Már muszáj elmenjünk valahogy.

Hozza a fogadós a ruhát. Persze mind szalagokba volt behasítva a ruha. Felvette a leány a blúzt, a háta közepe kint volt belőle. A fejkendőt felkötötte, a haja kilógott belőle. A cipőt felvette, az egyiknek nem volt szára, a másiktól kilógott a lába.

Na, elindultak gyalog. Egyszer azt mondja a királyfi:

– Hallgass ide, fiam! Neked sincs pénzed, nekem sincs pénzem. Hogy tudunk mi megélni? Én megtanítalak téged. Én sokat jártam ebben a városban. Itt van a zsebkendőm: békötöm az egyik szememet. Te megállsz ezen az uccasarkon, kinyitod a kezedet, és kéregetsz. Én békötöm a másik szememet, elmenyek a másik uccába, én kéregetek ott. Te is kapsz, én is kapok, aztán veszek neked ruhát, s menyünk tovább.

Jól van. Béköti a királylány egyik szemit, kinyújtja a kezit. De hát ü királylány. Hogy kéregeessen? Azt se tudja, hogy kell kéregetni. De köpték le. „Nem szégyelli magát! Ilyen szép fiatal fehérnép. S még kúdul.”

Leeresztette persze a kezit, ő nem kúdul, szégyellte magát nagyon. Közbe a királyfi átment másik uccába, haza az apjához, megebédelt jól. Hozott egy darab vajaskenyeret, s aranyat is a zsebibe.

– Na, mi van – kérdi a lánytól –, kaptál valamit?

– Menj el! Még leköptek engemet.

– Ó, te szerencsétlen fehérnép! Né, te, én kéregettem. S hoztam neked ennivalót. Még aranyat is kaptam hozzá. Felváltottam, ne legyen sok aprópénzem, hogy észrevegyék, hogy van pénzem.

– Hát te szerencsés vagy.

– Nézd meg, milyen drága jó vajaskenyér! Ezt is megeszed (a fehérnép nem szólt semmit se szégyelletébe). Látod te, mikor én kértem tőled, adj te is nekem egy kicsit, te nem akartál adni. Én nem vagyok olyan rosszlelkű hozzád. Én neked hoztam, egyél te is. Mert én még kapok valamit.

Két kézre fogta a királylány, s úgy kezdte enni (de szégyellte, hogy éhes). Na, rendbe van. Azt mondja egyszer a királyfi:

– Hallgass ide! Voltam fenn a királynál. Ott van egy nagy lakodalom. Bétett engem oda a király favágónak. S azt mondtam, hogy: „Jól van, felséges királyom, de van nekem egy feleségem is. Vegye fel azt is valaminek. Konyhára, hogy mosogasson, csináljon valamit.” Azt mondta erre a király: „Jól van.” Igen, de mit csinálj te? Megköted jól a szoknyamadzagodat, s az inget rajta. A köbeledet megtöltöd azokkal az aranyvillákkal, aranykanalakkal, aranykésekkel. Jól megtöltöd. S mikor én menyek bé a fával, intesz nekem, hogy megvagy. S én is intek neked, hogy gyere ki. S akkor usgyi! Elfutunk onnét.

Úgy is történt. Felviszi a királyfi a leányt a királyhoz. S béteszi a konyhára. Ott mosogat. S mikor látott egy aranykést, bé a kebelibe. Látott egy aranyvillát, bé a kebelibe. Ő már indult ki, meg volt rakodva becsületesen. De közbe azt mondja a vén király:

– Né, már mióta zenélnek itt. Hozzák ki azt az új szakácsnét. Forogjak egyet vele.

De ő nem akart menni semmiképpen. De muszáj volt, mert vitték. Megfogja az öreg király (a fiúnak az apja), fordít egyet rajta, elszakad a madzag. Pruuu! Mind kiesett az egész holmi. S ő leesett ijedtében rája. Jön bé a fiú a fával. Néz rá:

– Ej, te! Na, gyere, na!

– Nem menyek, nem menyek! Megfognak! Itt né, alattam a sok holni.

– Ó, hogy a fene ett volna meg!

Menyen akkor a királyfiú, levetkezik hirtelen, s felöltözik királyi ruhába. S azt mondja:

– Kelj fel onnét! Te loptál. De a tiedet loptad. Mert a vendégség a tiéd (már folyt a vendégség).

Meg volt híva a leány apja, egész famíliája, királyok, mind. Mind nézték ezt a cirkuszt a leánnyal. Akkor felállították, visszaadták a ruháját. Felöltözött a saját ruhájába. Akkor a királyfiú felállott az asztal közepire, s kivette azt a levelet, amit a leány írt volt neki, s felolvasta. Az egész nép előtt s a leánynak az apja előtt elmondta, hogy miért tette ezt a csúfságot a lánnyal. Ezért az egy levélért. Mert a fehérség mindig csak fehérség. Egy férfi pedig mindig ki tud babrálni egy fehérséggel. S akkor azzal az esküvel, lakodalommal megesküdték. S ha meg nem haltak, máig is élnek egészségbe.

UTÓSZÓ

E kötet a Maros megyei Marosszentkirály cigány mesemondóinak meséit tartalmazza első közlésben. Erdélyi cigány anyanyelvű közösségek meséiből már közöltem válogatást. Így megemlíthetem az 1973-ban megjelent *A nap húga meg a pakulár*, valamint az 1976-ban megjelent *A szegény ember táltos tehene* című köteteket. Az első több cigány közösség, az utóbbi egyetlen falu, Méra (rom. Alléra) cigány meséiből készült válogatás. Mindkét kötet, s ez a mostani is, közös abban, hogy mesemondói szinte egyformán beszélnek a cigány, illetve a magyar nyelvet; otthon, családi körben hol cigányul, hol magyarul beszélnek; s e meséket is tiszta cigány közösségben cigányul, magyar közösségben magyarul egyforma könnyedséggel mondják el. Én magyar nyelven jegyeztem le őket, de későbbi tanulmányozás kedvéért néhányat cigány nyelven is felvettem.

Kötetünk igen sok rokonságot mutat magyar, sőt román mesékkel is, valójában újabb bizonyságaként annak az alapvető ténynek, amelyet Vekerdí József 1974-ben megjelent *A cigány népmese* című kötetében leszögezett: „...nincs olyan cigány mese, amely ne a környező népek folklórából kölcsönöznél motívumait”; vagy (ugyancsak tőle idézünk): „Tartalmilag a mindenkor befogadó ország népmeséin és népi elbeszélésein alapulnak a cigány mesék.”

Kérdezzük meg hát ezek után: Mi indokolja most e kötet megjelentetését? Ad-e újat, új szintet az előző, már említett kötetekhez képest? Továbbá: hoz-e újat a mind erőteljesebben kibontakozó magyarországi cigánymese-irodalomhoz képest?

A kérdésekre csak bizonyos kitérő után válaszolhatunk. Hadd szóljak hát arról a több mint tíz éve folyó mesekutatósról, amelynek eredményeként közel kétszáz mesét gyűjtöttem, továbbá meseszociológiai vizsgálatokat is végeztem öt erdélyi magyar cigány közösségben: éspedig a Kolozs megyei Mérában és Szucságon (rom. Suceag); a Maros megyei Mezőbándon (rom. Bandul de Câmpie); Marosszentkirályon és Marosvécsen (rom. Brâncovenesti).

E vizsgálatok bátorítanak fel néhány alapvető tanulság levonására.

Ezek a mesék nemcsak attól *mások*, hogy cigányok mesélik, hanem attól is, hogy itt a mesemondást *eleven igény* élteti. Hogy a mesemondónak megvan a *maga közössége*, és nem magányos, aki csak a gyűjtőnek mesél, ha az esetleg éppen rátalál. Itt, az élénk hallgatóság közepette értettem meg, hogy a mesemondáshoz hozzátartozik a környezet zajongása is: a belekiabálások, ciccenések, sóhajok, az asztal csapdosása, térdek verdesése, a káromkodások, mindaz, ami a mesét kíséri, s ami csak a legforróbb színházi élményhez hasonlítható, ha nem is a mi fegyelmezett korunkban, hanem – mondjuk – Shakespeare korának matrózközönsége körében. Az eleven mesélés körülményei között a gazdag képzelet és bőséges emlékezés több szálból fonja, bogozza a mese fonalát. A csak jelzésekre felépülő szűkszavú mesélés helyett a mesék gazdag, „realisztikus” részletezése elmaradhatatlan még akkor is, ha a legképtelenebb csodát kell érzékeltetni. E mesék műfajilag nem „tiszták”, tele vannak hiedelemelemekkel, mondái, legendái stb. beütésekkel.

E jelenségekre könnyű lett volna azt a magyarázatot adni, hogy ezek cigány mesék, és ez mindent megmagyaráz. Igen ám, csak hogy ezek *nem azonos* művészi és hiedelemszinten jelentkeznek, a szerkezetek igazodása sem volt egyforma; a mesék az elaprózott, motivisztikus szerkesztési módtól (Méra, Mezőbánd) a kiegyensúlyozott mesei szerkezetig (Marosszentkirály) a legkülönbözőbb jegyeket mutatják; s bár a fantasztikum jelenléte szinte kötelező, a legkülönbözőbb fokozatokat ismerhettem fel bennük. Kiderült, hogy az archaizmusnak is vannak fokozatai.

E mostani kötet azzal tűnik ki, hogy a cigány meséken belül viszonylag *fejlettebb* szintet képvisel műfaji tisztasága, a fantasztikum meseisége, a szerkezet szilárdsága szempontjából. Mindamellettt felvillantja azokat a jellemző vonásokat, amelyek jól illusztrálják, hogy miben tér el mégis az európai, magyar vagy román meséktől a cigány mese, amely azt a bizonyos felső szintet képviseli az archaizmuson belül.

A hiedelemszerűség jelentkezése Ádám Ferenc meséiben

Ádám Ferenc meséiben találjuk a legtöbb példát arra, hogy a mese motívumai egy archaikus hiedelemszinten is jelentkezhettek. Kezdjük talán a *János meséjé*-ben található példákkal. E mese a *Táncolni járó leányok* című típus egyik változata. Ez a mai magyar változatokban mitikus, mesei légkört áraszt: a király leányai egy titokzatos Alvilágba (amely azonban nem idézi a poklot) járnak táncolni ugyancsak titokzatos tündérfiakkal, tündéri, mesei környezetben. A hős is, aki utánuk kémlel, titokzatos eszközök segítségével lopózik utánuk. Hogy azonban ez a mesetípus egy eredetileg archaikus változat elemeit őrzi, azt éppen Ádám Ferenc fenti változata bizonyítja. Hiszen az Alvilág nemcsak mesei lények: sárkányok kedvenc tanyája, hanem keresztény pokol is lehet, ahol félelmetes ördögök tanyáznak. A lányok repülése és táncba valójaiban boszorkányszombat, magán viseli az elkárhozottság megannyi jelét. A tollú, amellyel a királylányok hónaljukat kenik meg, a boszorkányszírt idézi, és így a leányok repülése „ördögi” (hiedelmi), nem pedig mesei repülés. Így már nem csodálkozunk azon sem, hogy leszakadozik a ruhájuk az ördögi táncban, de még azon sem, hogy mikor a titokzatos idegen a királylányt kettévágja, ördögfiókák jönnek ki belőle. Sok cigány mesében előfordul ez, ám ne feledjük, hogy a Berze Nagy János által nyilvántartott magyar mesék archaikus változataiban is találkozunk hasonló elemekkel. Így csúszhatott át a mese az *Elkárhozott leány* témájába, amely a magyar mesékben is hiedelem-történetszerű, s amelyen a továbbdolgozó mesemondói szellem is csiszolhatott egy keveset. De a mese egészében elszórt hiedelmek is az archaikus hangulatot erősítik: a hős belérúg a táltoslóba, és az csonttá válik, majd amikor a csontba rúg belé, az visszaváltozik táltossá. Ezt összevethetjük a tisztán mondái *Halálvőlegény* című mesével, amelyben a halott szellemét egy halott koponyájával lehet megidézni. Ugyancsak archaikus maradvány az állandóan visszatérő motívum: az ördög különféle helyzetekben, pusztán rátekintéssel kővé változtatja a királyt, a násznépet, a járókelőket. Ez a motívum egy későbbi tudatfokon csak itt-ott, de mindenütt meseiségbe ágyazódva maradt

meg, mint pl. a *Sárkányölő*-ben, mégpedig a boszorkány attribútumaként: a boszorkány kővé változtatja a hőst és állatait.

Ádám Ferenc *Piros király legkisebb leánya* című meséjében a hősnő felmegy az égbe, az Isten házába, hogy lehozza az Isten kardját. Ott az asztalon két kávét talál: az egyik az Istené, a másik Szent Péteré. Ő megissza az Isten kávéját, a lova meg a Szent Péterét. Kard is kettő van: egyik az Istené, a másik Szent Péteré. Ha az Isten kardját nem tudja egyből megragadni, az összevágja. A táltosló azonban erőt ad neki, úgy, hogy reáfúj. Miközben az ellopott Isten kardjával aztán lefelé indul, az Isten, aki éppen a templomból jön, meglátja és megátkozza: ha fiú volt, legyen leánnyá, ha leány, legyen fiúvá. A részletezés nem a „realitást” szolgálja, hanem gazdag „mitikus informáltságával” tűnik ki. A borzasztó dolgok úgy esnek meg, hogy a mesemondó nem is kommentálja őket.

Ádám némely meséjében viszont a legendás beütések már mesei elemekként hatnak, így a legendák Szent Péterje és Krisztusa is már mesei módon viselkedik. A mesehőst szánalomból megkeresztelik, és a soha el nem fogyó bort, kenyeret és sült tyúkot ajándékozzák neki. Ez már nem a legendák Krisztusa, aki a jókat jutalmazza, a gonoszokat bünteti, hiszen tettének indoka *a hős iránti sajnálat*. Itt is az történt, ami az 1960-as években gyűjtött több görvényvölgyi (rom. Valea Gurghiului) román mesében, hogy az erős legendahatásra az alakok mesei-mitikus lények szerepét vették át.

Invariáns és archaizmus Puji János meséiben

Puji János meséit nem lehet teljes bizonyossággal típusba sorolni, a szerkezeteket feltöltő motívumok szokadansága, archaizmusa okából, de más-más típusok egymásba hullása miatt sem. Valójában egyéni alkotásoknak tűnnek. De nem mindig. Mert noha például *A kicsi medve*, archaikus motívuma ellenére is, tiszta típust képvisel, meséinek nagy részével más a helyzet. Ezt a *A kicsi muzsikás* című meséjén szemléltethetjük, mely az *Aranyhajú ikrek* (BN 707) és a *Magzatával kitett anya* (BN 708) típusoknak annyira egymásba hullása, hogy szinte már sem egyik, sem másik, hanem inkább mindkettő együtt. Az eltérésekről a jegyzetben külön szólunk. Itt inkább változatunkban a témát kitöltő egyes motívumok szokatlan, ismereden voltára hívnánk fel a figyelmet.

Íme: a király azért üzi el a feleségét, mert a kútból kiszóló boszorkány saját leányát akarja hozzáadni, és azzal fenyegeti meg őt, hogy országával együtt kővé változtatja.

A hőst a gonosz mostoha elküldi a titokzatos kertbe, ahol huszonnégy kút van, hogy azokból hozzon vizet. Ez nem mesei, inkább babonás hiedelemre emlékeztető motívum (a varázslathoz bizonyos kútból kell vizet hozni). Viszont a kutak beszélnek, üldözni akarják (az európai mesékben csupán segítik azáltal, hogy vizet adnak neki), s az üldözésről azért mondanak le, mert a mesehős megtisztította „a kutak anyját”.

A fiúnak a Verekedő hegyeken túlról kell elhoznia az aranybárány máját. Mivel azonban (teljesen hagyományellenesen!) elmulasztja a percet, hét évre ott reked a hegyeken túl, és kénytelen szolgálni a mostohája boszorkány testvéreit. Ott megleli azt a kalitkát s benne a csirkéket, amelyekben a boszorkányok élete rejtőzik. A hős az ételt úgy készíti el, hogy varázserejű kanalaknak parancsol. Mikor a boszorkányleányokat megmérgezi, a madarak is elpusztulnak.

A hős a segítő állatokat sajátos, archaikus módon nyeri: a jótevő mitikus személyek, Szent Péntek, Szent Szombat stb. – a román mesék közkedvelt mitikus asszonyai – három fokhagymagerezdet adnak neki, s azokat háta mögé dobja, így lesz belőlük három állat. (Ehhez legközelebb *A vasfejű ember* című Csongrád megyei változat áll 1872-ből. Ebben kalácsokból lesznek az állatok.) A farkas nem mitikus, titokzatos lény, hanem elátkozott ember, aki csak úgy szabadulhat elátkozott állapotából, ha megöl valakit.

A hős nem hármat kiált az állatoknak, hanem hármat „imádkozik”. E kényszerítő varázsformula által szabadul meg, ezekkel kényszerítheti az állatokat, hogy megjelenjenek és segítsenek. Erre van is halvány utalás: a harmadik kutya azt mondja, hogy nem segíthet addig, amíg a hős a harmadik „imádságot el nem imádkozta”. Ugyancsak archaikus elem a kővé változtatás motívuma. És így tovább.

Racionális és irracionális elemek keveréke Puji János meséiben

Eddigi példáink ne tévesszenek meg! Puji János és Ádám Ferenc archaizmus között fokozati különbség van. Puji meséit általában

nemcsak az archaikus látásmód, hanem ennek egy „ésszerű” látásmóddal való keveredése is jellemzi. Utóbbi egy ösztönösebb, „empirikusabb”, az evilági tapasztalatokat tükrözni kívánó magatartás. Ha foglalkozunk vele, csakis azért tesszük, hogy a mesemondás finom árnyalatait is jelezzük.

Vegyük most példánkat *A kicsi medve* című nagyon is mágikus-mitikus hangulatú meséjéből. Nézzük meg a kétféle jegyek „feleselését” a mesében:

Mitikus hősre valló jegyek ~ Varázslás útján, szűztől születik, akit megrontottak. Noha toronyba volt zárva, egy boszorkány varázslatot tesz egy lőtt vad három csepp vérével.

Medve alakban születik, nem fogja a golyó. A nagy fát kitepi, és koronájával lefelé fordítja. Visszavarázsolják királyfivá azáltal, hogy levágják a fejét. A végén titokzatosan eltűnik.

A hős „ésszerű” magatartása ~ Szabályosan bemegy a városba a piacra egy kosárral minden csütörtökön. Fosztogatja az üzleteket, hogy ételt vigyen anyjának. Ráijeszt a királyra, és zsarolja, hogy vegye el az anyját feleségül. Még olyan apróságokra is gondja van, hogy hányas számú cipőt visel az anyja, menyasszonyi ruhát hoz neki. A király, félelmében, hogy ne lássa, mi eszi meg, bekötteti a szemét, majd amikor meglátja a szép menyasszonyt, nagy öröme gyúl. Mindezt reálsan ábrázolja a mesemondó. Részletesen előadja, hogy a király nem képes levágni a kicsi medve fejét, csak hosszú rábeszélés után. Először elejti a kardot: „Nem bírom levágni a nyakadat.” S amikor megteszi, akkor is csak fenyegetésre. A mesemondó mindezt lélektani, hiteles beleképzeléssel mondja el.

A kutyafejű tatár című mesében megpróbálja az irracionálisat elhihetővé tenni. Amikor a másik országbeli király kezéből ki kell lönie a villát, a hős „világítótornyot” csináltat, amelynek a tetejéről látja a tatár királyt. Amikor a hőst befalazzák, a királylány megvesztegeti a kőművest, hogy egy téglát ne ragasszon be. A hős nem varázslat által nyeri vissza erejét, hanem egyszerűen jól tartják, „feltáplálják”. A képtelen feladatot, hogy a király a száz mérföldnyire lévő tatár királlyal azonos időben, azonos mozdulatokat tegyen, úgy oldja meg, hogy telefonon informálja a királyt a tatárkirály mozdulatairól.

Puci Jóska és közössége

A marosszentkirályi cigányok lakta Temetőkert utcában már Puci Jóska nagyapja is „mesekirály” volt. A mesemondás családi örökségként hagyományozódott apáról fiúra, és a „mesekirályság”-ban a Puci család már valóságos mesedinasztia. A meséket közel hetven esztendeje ugyanabban a közösségben mesélik. E tény kedvez a motívumok és témák kiválasztódásának, megszűrésének éppen úgy, miként a tömörítésnek és kimunkáltságnak is. A mesemondó számára az ellenőrzés és szerkesztés vagy javítás lehetősége mcsélés közben is adva van. Ugyanannak a mesének többszöri elmondása hozzásegíti ahhoz, hogy rendre kiküszöbölje a felesleges és funkció nélküli motívumokat vagy epizódokat, a meglévőket viszont kikerekítse, megerősítse a szerkezeten belül, így vagy úgy megindokolja előzményeiket és következményeiket. Mindez a szerkezet kidolgozását, tömörítését szolgálja. Ez éppen úgy lehet tudatosság, mint művészi intuíció eredménye. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy ez a bizonyos tömörség csak viszonylagos. A látszólag egyensúlyos szerkezetek nagyon bonyolultak is lehetnek, több meséből fonódnak össze, de a valamikori külön meséket, meserészleteket a közösség egyetlennek ismeri, hiszen így, egyként már sokszor hallgatta, és jól meg is jegyezhetette őket.

Meséinkben a fantasztikumnak egy fejlettebb, „meseibb” állapotát is megfigyelhetjük. Egyrészt eltűntek a nyers mágikus formulák, a nyers hiedelem, a mondái beütések; a hiedelmet itt egy áttételesebb mesei alakban látjuk viszont. Az ősi mágikus-mitikus elem megtalálta a maga mesei tolmácsolását és mesei beleérzését. A mesélés már mindinkább esztétikai igényt elégít ki, szórakoztatásra, gyönyörködtetésre szolgál. Éppen ezért nem mindegy az, hogy *hogyan* mesélnek. A *hogyan* esztétikumot jelző kérdése ezen a szinten vetődik fel először.

Eszerint a mese akkor szép, ha úgy mondják el, ahogyan már hallották, ha nem tesznek hozzá és nem vesznek el belőle, nem „toldják-foldják”, mert a mesének megvan a maga pontos „menete”. Ott helyben immár a harmadik nemzedék meséli őket ugyanúgy. A hűség főleg a szerkezetre és a motívum- és epizódkészletre

kötelező; azonos motívumokat, illetve epizódokat azonos sorrendben mesélnek, de nem vonatkozik, mert nem vonatkozhatik arra, hogy ezen belül milyen indoklásokat fűz hozzájuk a mesemondó. Márpedig éppen ez teszi a meseszerkezetet élővé, itt rejlenek a mesemondó művészi lehetőségei, beleérzései stb.

Ezzel magyarázható a marosszentkirályiak ama vélekedése, hogy a mezőbándiak csupa „hazugságot” mondanak, úgy mesélnek, hogy annak „se füle, se farka”. Így fejezték ki nemtetszésüket a mezőbándiak laza szerkezetű meséi miatt, amelyeket akárhol el lehet vágni vagy össze lehet bogozni.

Mindez talán megmagyarázza azt a tényt, hogy Puci Jóska meséiben legkevésbé érezzük a „cigányos” jelleget. Ezért a válogatás során több olyan meséjét elhagytuk, amely az európai (magyar) meséhez képest nem hoz lényegesen újat. Meséit a megszilárdult szerkezet és a kiegyensúlyozott elbeszélő stílus az európai, közelebbről a magyar mesékkel rokonítja. Ehhez a közösség művészi „kontrollja” segítette hozzá immár több nemzedéken át. Másfelől meséi hordozzák a mesemondó egyéniségét, „kézjegyt” is. De erről alább külön ejtünk szót.

Humoros beleérzések

Hogy a népmeséi motívum szimbolikus természete mily végeláthatatlan lehetőséget biztosít a mesélőnek, azt éppen Puci Jóska meséin szemlélhetjük. Arra, hogy a paraszti tudat a valamikori mitikus elemet a későbbiekben komikumként fogva fel, megteremtette a tréfás mesében a „népi abszurdot”, már rámutattam a *Széki népmesék* (Bukarest, 1976) elemzése kapcsán. De arra kevés példánk van, hogy a csodás elemet nem kétkedő beleérzéssel, hanem *játékos humorral* tolmácsolja a mesemondó. A csoda funkciója megmarad, de a mesemondó ösztönös és játékos fantáziájával kiszínezi, humorral tölti meg, és ezáltal még élvezetesebbé teszi meséjét hallgatósága számára. Ennek szemléltetésére egyik igen sikerült meséjét választottam ki:

Az *aranymadár* című meséjében azt a képtelenséget, hogy a körteevéstől a hősnek szarvai nőnek, végig elevenen képzel el és játékosan színezi. „Leszed egy körtét, beléharap. Hát akkora sarva lesz, hogy egy szimentáli ökörnek se lehet különb. »Na, mármost én

egy szarvval hogy menjek bé az erdőbe? Még harapok egyet, hogy legyen kettő, legalább tudok menni egyenesen.« Még harapott egyet. S lett neki bal felől is pont egy olyan szarva, mint jobb felől. Akkor ment, mendegélt tovább, mint a mesében. Nem ment sokat, egyszer csak talál egy almafát. »Na, nem bánom, két szarvam már van. Legyen még egy a fejem tetején is, meg egy az orromon. Annyit eszem itt, amíg meghalok.« Leveszen egy almát, beléharap. Lenyelte, s hát a jobb szarva leesett. Még egyszer beléharap, s hát leesik a bal szarva is. »Hej, ennél nagyobb orvos nem lesz a világon, mint én.«”

Ugyanezt a humoros helyzetet látható kedvvel élezi tovább: a gyümölcsöt a királylánynak viszi, hogy bosszút álljon rajta. E sztereotip motívum újabb humoros elképzelést vált ki:

„Hát ahogy a királykisasszony kivette a tálból, lenyelte az első falatot, hát akkora szarva lett neki, hogy a palota két falát átszúrta vele.” Azután: „orvosnál orvosabbak vágtak belőle fél métert, de kettőt nött mindjárt”. A humor fokozását szolgálja az is, hogy egy husánggal eldöngeti a királylányt, és bosszúból egy szarvat meghagy neki.

Ugyanebben a mesében egy csodaeszközzel hűtlen feleségét kancává változtatja, szeretőjét pedig „stráfszekérré”:

„Akkor a latorból csinált stráfszekeret, a feleségiből csinált egy kancát. S felvállalt egy nagy munkát: egy szomszédos királynak épült a kastélya, oda kellett hordani a követ. De milyen követ? Egy-egy akkora volt, hogy hat ló után kellett volna kötni. Ő biza a stráf után két követ tett. Úgy vitte a kastélyhoz. De minden reggel ő volt az első. Reggel négykor kelt, ő volt az első munkás.”

A cigány közösségek körében végzett vizsgálódásom azzal a lehetőséggel ajándékozott meg, hogy az eleven meseéletben a mesei stílus alakulását a tudatszint, közösség és egyén egymásrahatásában figyelhessem meg. E vizsgálódások – noha ez paradoxonnak tűnik – nem arról győzték meg, hogy a cigány mesék mások, mint az európai mesék, hanem inkább azt értették meg velem, hogy a még *eleven meseállapot olyan, mint maga az élet: gazdag, változó, soha he nem fejezett, s így szüntelen formálódásban levő, minden újabb hatás befogadására kész mesék létrejöttét segíti elő*. A zártság, lekerekítettség, bevégezetheztség csak az

elhaló népi kultúra sajátossága. Ezért én sohasem beszélnék a népmeséről, hanem a mesének egy bizonyos szintjéről, állapotáról, amelyben a közösség vagy az egyén alkotási lehetőségei megvalósulhatnak.

Nagy Olga

JEGYZETEK

A marosszentkirályi (rom. Sâncraiu de Mureș) meséket 1967-1976 között gyűjtöttem. Puci Jóska mesemondóval 1967-ben ismerkedtem meg Marosvécsen (rom. Brâncovenesti). Akkor ötvenegy éves volt. A gyűjtést kétévi szünet után folytattam 1969-ben, amikor is megismerkedtem a másik két mesemondóval, ezúttal Marosszentkirályon. Ádám Ferenc (Tinka) a gyűjtés kezdetekor hatvanhárom, Puji János pedig ötvenegy éves volt. Ezután a gyűjtés mindhárom mesemondóval folyt és folyik ma is. Az itteni repertoár felöleli az eddig gyűjtött anyag nagy részét. Kimaradtak azok a változatok, amelyekről majd szó esik az egyes mesék kapcsán, és amelyek a közölt mesék gyengébb továbbmesélései. A három mesemondó külön repertoárral rendelkezik, noha összejárnak, hallgatják és ismerik is egymás meséit. A tipologizálást, tájékozódás végett, ahol csak lehetett, elvégeztem azzal a fenntartással, hogy a cigány meséknél, az erőteljes szóbeliség miatt, még olvasmányélmény esetén is lényeges eltérések adódhatnak. A típusképletet Berze Nagy János *Magyar népmesetípusok* (Pécs, 1957) szerint adtam meg BN. jelzéssel, kivéve ha nem általa, hanem a nemzetközi katalógus által nyilvántartott meséről van szó. (Antti Aarne-Stith Thompson: *The Types of the Folktale. A Classification and Bibliography, Second Revision.* Helsinki, 1964 F. F. C. nr. 184).

Mivel a jelzett típusokat gyakran csak egyes epizódok képviselik, a jegyzetben külön jelölöm ezt a tényt, s a viszonyítás végett utalok a Berze Nagy típuskatalógusában szereplő epizódokra.

Ádám Ferenc (Tinka) meséi

Piros király legkisebb leánya a román *Tündér Ilona* című mese feltehető párhuzama. (L. *A szegény ember okos lánya* címen. *Népek meséi* Bp. 1974, 148-169.) Mesénk ennek egy archaikusabb változata. Itt az Istenhez megy a hősnő, amott apácák templomába; itt kardot kell elhoznia, amott egy szenteltvíztartót; itt az átkot maga az Isten mondja ki, amott egy remete. E mese változatát Puji

Jánostól is lejegyeztem, ezt azonban nem közlöm. Utóbbi nagyon megközelíti az említett román olvasmánymesét.

A szegény csizmadia fia. Nagyon jól beilleszkedik a BN. 340* *Vasfejű farkas* című mesetípus képletébe. Különbözik a hőst segítő mitikus lények: Szent Péntek, Szent Szombat, Szent Vasárnap szerepeltetésében. Ez román mesei hatás; a farkas a násznépet kővé változtatja (a kőéváltoztatás igen gyakori a cigány mesékben); itt a farkas nem rosszindulatú démon, hanem farkassá változtatott legény, aki csak azáltal szerezheti vissza emberi alakját, ha valakit megöl. Állatalakban szereplő mesei személyek gyakoriak a cigány mesékben, a szabadulás útja azonban más: a hősnek adott segítség.

János meséje. Mesénk elég tisztán képviseli a BN. 306 *Táncolni járó leányok* című típusát egy olyan archaikus változatban, amelyre az utószóban is rámutattam. Így átcsúsztatta a BN. 307 *Az elkárhozott leány* címűbe, beleillik az egész mese hangulatába. A királylány koporsójának őrzése valójában egy a próbák közül, amelyeket végeznie kell. Az e típuskapcsolódás - a magyar mesekatalógus tanúsága szerint – még csak egyetlen magyar változatban fordul elő, amelyet Berze Nagy János 1904-ben a Heves megyei Besenyőtelekről cigányoktól gyűjtött (*Népmesék Heves és Jász-Nagykun-Szolnok megyéből.* Bp. 1907. UMNGY. IX. 388-391.). A varázselemekkel megtűzdelt mese a gyakorlott és szép elbeszélés miatt mégsem egyszerű hiedelemtörténet, hanem a meseiség hangulatát árasztja.

Halász gróf. A Berzénél csak négy magyar változatban nyilvántartott novellamcse a BN. 882 *Imogen* című típus – cigányoknál eléggé elterjedt – változata: Mezőbándon, Koronkán is megtaláltam. Változatunk nagyjából követi a Berze által közölt típusképletet, viszont a novellisztikus élethelyzeteket az egyes mesemondók, s így Ádám Ferenc is, fantáziájának, alkatának, erkölcsi alapállásának megfelelően színezi ki.

Péter meséje. Szerkezete laza, a feltehető típusoknak csak egy-egy motívuma van jelen, emiatt nem is tipologizálható. Mégis, a mesemondó gyakorlottsága által az egyes motívumok jól kapcsolódnak egymáshoz, így a szerkezet nem zilált. Archaikusabb cigány közösségekben, pl. Mezőbándon, Mérában, a meséi

szerkezetekre jellemző a ziláltság, lazaság. Ádám Ferencnek ilyen lazán felfűzött mesei szerkezetei – eltérően Puci és Puji meséitől – arra utalnak, hogy a gyermekkorából, az archaikusabb Sárpatakról (Maros megye) hozott mesestílust is megőrizte.

Fleskuca meséje. Témája szerint, az indító epizódot kivéve, besorolható lenne a BN. 314 *Az aranyhajú kertészbojtár* című típusba. Ám az archaikus motívumok, amelyek feltöltik, szokatlanná, invariánssá teszik, és a „teremtő mitikus hőst” idézik. Az utószóban több példát hoztam ebből a meséből a mesemondó archaizmusának illusztrálására.

Puji János meséi

János, a pap fia. A BN. 326 *A félszkereső* című típus A és B epizódjai kapcsolódnak a BN. 304 *A hajnalkötöző királyfi* egyes epizódjaival. A rablók kényszerítésére királyi palotába hatol be, ott megöli a rablókat (D epizód); a vár szobájában otthagyja nyomait (E epizód). Közbeékelődik egy nem tipologizálható epizód, majd visszakanyarodik a BN. 304-hez. Ám épp e közbeékelődés miatt a bonyodalomnak eltérő a kifejlése: a királylány felajánlott kezét visszautasítja. E típuskombináció szokatlan, nem hagyományos: az első ui. hiedelemtörténetszerű; a félszkereső egy ördögök megszállta helyiségben bizonyítja be bátorságát, míg a másik típus legszebb mitikus tündérmeséink közé tartozik. E második típusnak viszont csak azokat az epizódjait használja fel, amelyek nem a tündérit, meseszerűt hangsúlyozzák, hanem inkább kalandos, novellisztikus beütésnek tűnnek. Így egészében „stílustörés” nélküli, hiedelemtörténet-szintű mesének látszik.

A kutyafejű tatár. Mesénk a BN. 725 *Álmát eltitkoló fiú* című típus eléggé hagyományos változata. Ami a mesét mégis szokatlanná teszi: változatunk átcsúsztatása a BN. 513 *A Nagyevő és társai* című típusba. Ez valójában „deformáció”, hiszen itt a *komikumot sugalló társak mindegyike más és más, míg* a BN. 725-ben két teljesen hasonló hős végzi el a próbát. Változatunkban a két – valójában egymáshoz nem illő – típus egybekapcsolódását a képzettársító törekvés indokolja. Mindkét esetben a társak segítenek a hősnek próbái véghezvitelében. Ez a szokatlan kombináció mégis előfordul még a Berze Nagy által nyilvántartott változatok egyikében (Lázár

István: *Alsófehér vármegye magyar népe*, Nagyenyed 1896, 605-608).

A kicsi medve. Elég tisztán képviseli a BN. 708 *Magzatával kitett anya* című típust. A mesét a marosvécsi Dávid Gyula (Pici) is megtanulta, de a továbbmesélés során már újabb típuskombinációban élteti tovább.

Narancskirály. Laza szerkezete, motívumokra szabdaltsága miatt nem tipologizálható tündérmese. Mégis ebben az egyedi, invariáns állapotában is szép és érdekes. Az áthajlásokat a mesemondó gyakorlata teremtette meg. Jó példája annak, hogy az archaikus közösségekben az ilyen laza szerkezetű mese is megszilárdulhat egy kiváló mesemondó tolmácsolásában, továbbá olyan közösségekben, ahol már csak néhány mesét és gyakran mesélnek. E mese forrásul szolgált egy ugyancsak szentkirályi mesemondó: Pocó Mihály, valamint a marosvécsi Dávid Gyula számára is.

A kicsi muzsikás. Mesénk emlékeztet a BN. 708 *Magzatával kitett anya* című típusra. De változatunkban adódnak lényeges eltérések is: a) a száműzött itt nem megesett lány, hanem királyné; b) következésképpen az indoklás sem erkölcsi természetű, hanem mondai; c) nem erdőbe kerül, hanem egy „bakterházba”; ahol megszüli a fiát; d) a fiú megmenti anyját, de *másképpen*, mint az idézett típusban. A mesébe számtalan babonás hiedelem is ékelődött, amelyeket az utószóban részletesen tárgyaltam, ezért itt nem térek ki rájuk.

A kicsi vadász. A tipológiai besorolás, mint gyakran a cigány mesék esetében, itt is eléggé kockázatos. Éppen ezért kissé részletesebben ismertetem. Egy nem tipologizálható indítóepizód után – a hős sorsszerűen talál rá apja elrejtett, a fiára veszedelmet hozó fegyverére –, a BN. 531 *Aranyhajú lány* néhány epizódja kapcsolódik, és pedig: a királyhoz áll be szolgálatba (F epizód); nehéz feladatok elvégzésére küldik (G epizód); a végső kifejlés: a királylány a hős felesége lesz, nem a királyé (H epizód). Beleékelődik a BN. 513 *A Nagyerejű társak* című típus A és B epizódja. Mesénkben nemcsak a típuskontamináció szokatlan, de eltérő a témán belüli megoldás is, sajátosan más motívumokkal oldódik meg a hagyományos téma. Ez is a szóbeliség és a cigány

mese egyik fontos jegye. Mint érdekességet jegyzem meg, hogy mesemondónk *A kutyafejű tatár-ban* is felhasználja a nagyerejű társak segítségét, de itt már variálja: a társak láthatatlanul vannak jelen a próbákon.

Világvámosa. Szerkezetileg a BN. 707 *Aranyhajú ikrek* című típust képviseli. Változatunk érdekességét és eltérő voltát azok az archaikus motívumok szolgáltatják, amelyek a hagyományos szerkezetet feltöltik. Említsük meg itt a „pars pro toto” mágikus elv szép költői példáját: a hős az Alvilágból nem lopja el a Zengő fát, hanem csak egyetlen levelét; a mesemondó madár helyett csak egyetlen tollát; Tündér Ilona helyett három csepp vérét, és ezáltal a felső világba varázsolja őket. Ugyancsak itt említem meg a hős mindegyre előkerülő átváltozó képességét.

Álomji. A BN. 301 sz. típusba való besorolása félrevezető, ha nem mutatom meg az eltérést is. Éspedig: a hős ugyan rendkívüliséget árul el már születésekor, de nem a jelzett típusban szereplő módon: az állattól való születés, erdőben nevelkedés motívumai hiányoznak. Jelen van viszont a jelzett típus B epizódja, a nagyerejű társakkal való találkozás. Ám a továbbiakban: a királylány kiszabadítása tekintetében már eltér a típustól. Kapcsolódik a BN. 302 *Elrejtett erő* című típushoz, de, ismét csak eltérő módon, a sárkányt *nem a hős*, hanem a barátja győzi le: Kőmorzsoló, aki változatunkban a megszokottól eltérően nem negatív, hanem pozitív funkciót kap.

A rest leány. A mese úgy kezdődik, mint egy babonás hiedelemtörténet: az anya megátkozza leányát, hogy egy kutyahez is hozzáadja feleségül. A kutyaról kiderül, hogy elátkozott királyfi, elviszi a leányt (ez cigány mesék gyakori hiedelemmotívuma). A mese a továbbiakban a BN. 425 *A Kígyóvőlegény* című típusán belül bontakozik ki. Ám a jelzett típus mitikus atmoszférája: idő és tér feletti utazás a nap, hold, szélvész birodalmába a férj megkeresésére – ott hiányzik. E mitikus lények helyett a már csak nevükben mitikus Szent Péntekkel, Szent Szombattal és Szent Vasárnapkal való találkozás e tündéries atmoszférájú mesét már-már a köznapi történet szintjére szállítja le.

Zöldmezőszárnya. Mesénk a BN. 319* *Égiteszszabadító* című típus igen szép változata. A típus szerkezeti „tisztaságát” nem

zavaqák meg azok a beékelt motívumok, amelyek a késleltetés, halmozás szerepét töltik be. Ilyen halmozás céljából történik a BN. 302 *Elrejtett erő* című típus hozzácsapódása is. Jegyezzük meg viszont, hogy a szerkezettől némileg eltérő módon.

Puci József meséi

A tizenkét boltos. Nem tipologizálható, novellisztikus történet. Azonos indítékból (gazdag kereskedő vesz el szegény lányt, aki aztán hűtlenné válik hozzá) elég gyakori történet más cigány mesemondónál is. Így utalhatok Cifra János koronkai cigány mesemondó kéziratban levő meséjére, ahol hasonlóképpen és ugyancsak nem tipologizálható módon történik a férj bosszúja. A nagyon reális légkörű mesébe mégis keverednek mágikus elemek: a halálból egy varázslatos könyv segítségével támad fel a hős. Ez is gyakori motívum a cigány mesékben.

A két rabló. ABN. 1525 D típusnak: a *Híres zshivány* címűnek A epizódja a továbbiakban a BN. 950 *Rampsinit* című típusba ágyazódik. Változatunk az utóbbi típus szép és teljes változata. De miként más cigány mesében: a típustól idegen motívumok ékelődnek be anélkül, hogy a típus szerkezetét lényegesen megváltoztatnák. A szerkezet mégsem hordalék-jellegű, mivel a mesemondó a többszöri elmesélésből szerzett gyakorlattal ügyes áthajlásokat alkalmaz.

A talált gyermek. Mesénk a BN. 300 *Sárkányölő* és a BN. 303 *Két egyforma testvér* című típusok szép és hagyományos kombinációja. Az archaikus motívumok azonban bizonyos mértékig eltérővé teszik.

Az aranymadár. A BN. 567 *Aranymadár* című alaptípusba, amely elég teljesen megvalósul, beékelődik a BN. 566 B *Fornátus* B és C epizódja, majd ezekhez a BN. 568* *A hűtlen feleség* című típus C és D epizódjai, ám ez nem feszíti szét az alaptípus keretét, inkább csak gazdagítja. A mese cselekményszála könnyen kanyarodik vissza a BN. 567-hez. A mese finom humorával és komikus beleérzésével tűnik ki.

A három szépen szóló hegedű. Mesénk a BN. 900 *Kevély királykisasszony* című típusnak igen szép és egyéni változata. Az egyéni lelemény nem a szerkezet megváltoztatására, inkább az élethelyzetek gazdag, realista ábrázolására irányul.

TARTALOM

ÁDÁM FERENC MESÉI

Piros király legkisebb leánya

A szegény csizmadia fia

János meséje

Halász gróf

Péter meséje

Fleskuca meséje

PUJI JÁNOS MESÉI

János, a pap fia

A kutyafejű tatár

A kicsi medve

Narancskirály

A kicsi muzsikás

A kicsi vadász

Világvámosa

Álomfi

A rest leány

Zöldmezőszárnya

PUCI JÓZSEF MESÉI

A tizenkét boltos

A két rabló

A talált gyermek

Az aranymadár

A három szépen szóló hegedű

Utószó (Nagy Olga)

Jegyzetek